

В.В. Томашевський

378.147:7.012-051

Т56

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ
ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ

378.147:7.012-051
Т 56

КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВОЛОДИМИР ТОМАШЕВСЬКИЙ

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ
ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ**

Монографія

За редакцією доктора педагогічних наук, професора,
член-кореспондента НАПН України,
академіка Міжнародної академії проблем людини,
директора Українського науково-дослідного
інституту естетичної освіти
В. Г. Бутенка

Кривий Ріг – 2017

*Рекомендовано до друку вченою радою ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»
(протокол №4 від 09 листопада 2017 р.)*

Рецензенти:

Мельничук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України;

Паньок Т. В., доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Руденченко А. А., доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету декоративно-прикладного мистецтва Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені М. Бойчука

Томашевський В. В. Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах : монографія / Володимир Володимирович Томашевський. – Кривий Ріг : ФОП Маринченко С.В., 2017. – 572 с.

У монографії представлена розробка й апробація теоретичних і методичних засад формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Автором з'ясовано сутність, структуру, функції та значення естетичної культури дизайнерів, науково обгрунтовано педагогічну концепцію формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі професійної підготовки, визначено роль та освітньо-виховні можливості вищої школи у формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Теоретично та експериментально обгрунтовано науково-педагогічну модель формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, розроблено та експериментально апробовано зміст і методику педагогічного забезпечення формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі професійної підготовки, уточнено критерії, показники та рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Для науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, викладачів і студентів вищих навчальних закладів.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	17
1.1. Наукова інтерпретація естетичної культури особистості.....	17
1.1.1. Естетична культура особистості як соціально-історичне явище.....	19
1.1.2. Естетична культура особистості як культурологічне явище.....	29
1.1.3. Естетична культура особистості як освітньо-виховне явище.....	40
1.2. Сутність, структура та функції естетичної культури дизайнера.....	47
1.2.1. Сутність естетичної культури дизайнера.....	49
1.2.2. Структура естетичної культури дизайнера.....	54
1.2.3. Функції естетичної культури дизайнера.....	64
1.3. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як педагогічна проблема.....	72
1.3.1. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як самоорганізуючої системи.....	74
1.3.2. Роль професійної освіти у формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	79
1.3.3. Науково-педагогічне забезпечення формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.....	88
Висновки з першого розділу.....	92
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	96

2.1.	Діагностика сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	96
2.1.1.	Значення, мета й завдання діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів	96
2.1.2.	Зміст діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	104
2.1.3.	Методи діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	108
2.2.	Критерії, показники та рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	116
2.2.1.	Наукові підходи до визначення критеріїв і показників сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів...	117
2.2.2.	Критерії та показники сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	124
2.2.3.	Рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	131
2.3.	Аналіз ефективності формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах	138
2.3.1.	Ефективність формування емоційно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів.....	139
2.3.2.	Ефективність формування інтелектуально-естетичних якостей майбутніх дизайнерів.....	145
2.3.3.	Ефективність формування креативно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів.....	151
	Висновки з другого розділу.....	158
РОЗДІЛ 3. ПЕДАГОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....		
3.1.	Мета, завдання та напрями формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.....	163

3.1.1. Мета формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.....	166
3.1.2. Завдання формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі професійної підготовки.....	170
3.1.3. Напрями формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну в умовах вищої школи.....	177
3.2. Принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.....	183
3.2.1. Суспільні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	185
3.2.2. Культурологічні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах	189
3.2.3. Педагогічні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах	193
3.2.4. Особистісні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах	198
3.3. Педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.....	202
3.3.1. Актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	207
3.3.2. Організація естетичної освіти студентів-дизайнерів.....	212
3.3.3. Залучення студентів-дизайнерів до естетизації навколишнього середовища.....	215
3.3.4. Оволодіння майбутніми дизайнерами досвідом самоорганізації естетичної культури.....	218
Висновки з третього розділу.....	224

РОЗДІЛ 4. МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ

ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....		226
4.1.	Науково-педагогічна модель процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.....	226
4.1.1.	Теоретичний блок науково-педагогічної моделі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів	231
4.1.2.	Діагностичний блок науково-педагогічної моделі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів	233
4.1.3.	Концептуальний блок науково-педагогічної моделі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів	234
4.1.4.	Методичний блок науково-педагогічної моделі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів	236
4.1.5.	Процесуальний блок науково-педагогічної моделі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів	240
4.1.6.	Результативний блок науково-педагогічної моделі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів	246
4.2.	Комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.....	249
4.2.1.	Теоретичне обґрунтування комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.....	251
4.2.2.	Структура та розділи комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.....	256

4.2.3.	Змістові модулі комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	264
4.3.	Методика формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.....	267
4.3.1.	Сугестивні методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	269
4.3.2.	Інформаційні методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	273
4.3.3.	Діяльнісні методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	278
4.3.4.	Креативні методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	283
	Висновки з четвертого розділу.....	288
РОЗДІЛ 5.	ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	290
5.1.	Зміст експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.....	290
5.1.1.	Експериментальне обґрунтування процесу актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	293
5.1.2.	Експериментальне обґрунтування процесу формування естетичної освіти майбутніх дизайнерів.....	299
5.1.3.	Експериментальне обґрунтування процесу залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища.....	303
5.1.4.	Експериментальне обґрунтування процесу оволодіння майбутніми дизайнерами досвідом самоорганізації естетичної культури.....	308

5.2. Організація та методика проведення формувального експерименту.....	313
5.2.1. Підготовчий етап організації та методики проведення формувального експерименту.....	315
5.2.2. Основний етап організації та методики проведення формувального експерименту.....	320
5.2.3. Завершальний етап організації та методики проведення формувального експерименту.....	328
5.3. Результати експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.....	334
5.3.1. Експериментальні дані, що засвідчують сформованість естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	335
5.3.2. Експериментальне підтвердження ефективності педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.....	345
5.3.3. Експериментальне впровадження комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.....	352
Висновки з п'ятого розділу.....	358
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	361
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	365
ДОДАТКИ.....	430

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі цивілізаційного розвитку українського суспільства особливої гостроти й актуальності набуває проблема формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, здатних глибоко сприймати, розуміти та творчо використовувати на практиці матеріальні і духовні цінності, організовувати професійну діяльність за законами краси. Уміння взаємодіяти зі світом прекрасного, установлювати з естетичними цінностями дійсності та мистецтва плідний діалог, привносити в навколишнє середовище елементи естетичної виразності має важливе значення і тому вимагає відповідної суспільної уваги та педагогічного забезпечення в системі професійної підготовки майбутніх дизайнерів, покликаних створювати умови для естетизації найважливіших проявів суспільних відносин, предметів побуту, засобів виробництва, способів життєдіяльності людини.

Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах має соціально-економічне, культурологічне та педагогічне значення. Адже професійна діяльність фахівців дизайнерського спрямування покликана бути на передових позиціях формування естетичного смаку в суспільстві, засвідчувати прагнення до високих матеріальних та духовних цінностей, підносити продукцію художньо-творчого змісту до рівня сучасних потреб і запитів суспільства у прекрасному, досконалому, гармонійному, цілісному, природному та доцільному. Вирішення зазначеної проблеми передбачає виявлення дизайнерами професійних і творчих здібностей, уміння сприймати навколишню дійсність у взаємозв'язку її змісту і форми, духовного і прагматичного, зовнішнього і внутрішнього, емоційного та раціонального. При цьому важливим є вміння тонко відчувати предмети і явища, прогнозувати шляхи та можливості соціального, технічного, гуманістичного, художнього та духовного розвитку людини і суспільства.

Естетична культура дизайнера має засвідчувати його здатність

орієнтуватися в професійних, теоретичних і практичних питаннях художньої та культуротворчої діяльності, виявляти естетичне ставлення до навколишньої дійсності і мистецтва, володіти технічними здобутками та інноваційними технологіями, спрямованими на досягнення відповідних результатів художньо-естетичного змісту.

Узагальнення основних положень наукових праць у галузі філософії, культурології, естетики, соціології, психології та педагогіки надає можливість визначити сучасний стан та напрями наукових досліджень, що пов'язані з розв'язанням означеної проблеми: теоретико-методологічні засади навчально-виховного процесу в системі вищої школи (М. Букач [65], С. Гончаренко [112], Л. Губерський [122], М. Євтух [167], Л. Кондрашова [223], В. Кремінь [235; 236; 237; 238], Н. Ничкало [322], В. Радкевич [164], Л. Савченко [446; 447], С. Сисоєва [456], О. Сухомлинська [474] та ін.); питання формування художньої культури особистості учнівської та студентської молоді (А. Макаренко [281], В. Сухомлинський [475; 476; 477; 478], К. Ушинський [545; 546] та ін.); філософські засади формування естетичної свідомості (А. Азархін [1; 150; 615], І. Андрощук [15; 16], Т. Андрущенко [19; 145], Г. Апресян [24], В. Асмус [27], М. Афанасьєв [28], В. Баленок [31], М. Бахтін [33], В. Біблер [44; 45], Ю. Борєв [57; 58], А. Буров [66], П. Гаврилюк [104], С. Гольдентрихт [111], Л. Зеленов [174], І. Зязюн [90; 178; 179; 180; 181; 182; 183; 184], М. Каган [198; 199], А. Канарський [205; 206], Н. Киященко [211; 212; 610], А. Комарова [218; 219; 220], Н. Крилова [240; 241; 242; 243], В. Кудін [249; 250; 251], Д. Кучерюк [4; 5; 148; 608], Л. Левчук [4; 5; 148; 616], В. Ліпський [272], В. Мазепа [567; 570], М. Овсянніков [326], Л. Печко [389; 390; 391; 392; 393; 394], Б. Шляхов [6; 598], В. Шульгін [6], С. Яковлев [617] та ін.); психологічні особливості естетичного ставлення до дійсності та мистецтва (Т. Альохіна [13], Б. Ананьєв [14], Р. Арнхейм [25], І. Бех [35; 36; 37; 38; 39; 40], Л. Виготський [87; 88; 89], В. Давидов [124], А. Леонт'єв [264; 265; 266; 267], С. Максименко [482], В. Рибалка [429] та ін.); питання культурологічного

змісту та спрямованості художньо-естетичної та дизайнерської діяльності (С. Антонович [21; 22; 23; 164], В. Аронов [26], В. Асмус [27], З. Биков [41], В. Біблер [44; 45], З. Гіптерс [106], В. Вікторов [91], А. Горелов [116], О. Жорнова [170], Л. Левчук [4; 5; 148; 616], Л. Столович [468; 469], О. Шевнюк [585; 586; 587] та ін.); соціологічні дослідження проблеми естетичного ставлення до художніх та дизайнерських цінностей (С. Квятковський [192; 415; 573], С. Кудрявцева [253], О. Лармін [614], В. Радул [424], О. Семашко [451; 452; 453; 454], Л. Столович [468; 469], Ю. Фохт-Бабушкін [192] та ін.); теоретичні проблеми художньо-естетичної освіти і виховання студентської молоді (В. Бутенко [67; 68; 69; 70; 71; 72; 73; 74; 75; 76; 77; 78; 79], Л. Коваль [213], С. Коновець [224], С. Мельничук [296; 297], Н. Миропольська [90; 300], О. Рудницька [439; 440; 441; 442], Т. Танько [480], В. Титаренко [164; 484; 485], Г. Шевченко [589; 590; 591; 592; 593] та ін.); питання теорії і методики підготовки фахівців в галузі дизайну (С. Антонович [11; 12; 21; 23; 164; 165], І. Андрощук [15; 16], М. Близнюк [48; 164], С. Головатий [110], В. Даниленко [125; 126; 127; 128; 129], С. Зінченко [175], Л. Кондрацька [222], С. Лісова [273], Л. Полудень [406], В. Прусак [421], А. Руденченко [437; 438], О. Щолокова [164] та ін.).

Аналіз наукових праць із проблем формування естетичної культури майбутніх дизайнерів свідчить про те, що окремі її аспекти отримали ґрунтовну розробку. Водночас на рівні теоретико-методичних досліджень проблема формування естетичної культури майбутніх дизайнерів вирішується недостатньо, зокрема, розкриваються лише окремі способи, форми та методи впливу на естетичну свідомість майбутніх дизайнерів, акцентується увага на розрізних спеціальностях дизайну, визначається зміст дизайн-освіти, пов'язаний із вимогами індустріального суспільства минулого. Це зумовлює необхідність систематизації змісту естетичної освіти дизайнерів, обґрунтування найважливіших принципів і методів формування естетичної культури дизайнера як цілісного і багаторівневого духовного утворення, динамічного за характером розвитку і функціонуванням, здатного

до самоорганізації та самовдосконалення.

З огляду на вищезазначене розв'язання проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах вимагає системного осмислення концептуальних, теоретичних та методичних положень, що характеризують процес набуття студентами необхідного естетичного досвіду; виявлення педагогічних умов, що забезпечують ефективність вирішення вказаної проблеми. Це зумовлює необхідність розробки моделі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, її теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні методологічних, теоретичних і технологічних засад формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, розробці й перевірці ефективності педагогічного забезпечення цього процесу.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. З'ясувати сутність, структуру, функції та значення естетичної культури дизайнерів.
2. Визначити роль та освітньо-виховні можливості вищої школи у формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів.
3. Науково обґрунтувати концепцію розв'язання проблеми формування естетичної культури дизайнерів у процесі професійної підготовки.
4. Теоретично та експериментально обґрунтувати модель педагогічного забезпечення процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.
5. Розробити та експериментально апробувати зміст і технологію педагогічного забезпечення формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі професійної підготовки.
6. Уточнити критерії, показники та рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх

дизайнерів у системі вищої освіти.

Предмет дослідження – теоретико-методологічне обґрунтування та науково-педагогічне забезпечення формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

Теоретичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що нами:

- розроблено й теоретично обґрунтовано концептуальні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, провідною ідеєю якої є положення про те, що естетична підготовка фахівців дизайнерського спрямування зумовлена змістом та характером функціонування естетичної культури як самоорганізуючої системи, що вимагає відповідного педагогічного забезпечення цього процесу, визначення його мети, змісту, форм, методів тощо;
- розкрито місце і з'ясовано роль методологічних положень системного, культурологічного, аксіологічного, особистісно-діяльнісного, синергетичного підходів у дослідженні і розв'язанні проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- побудовано та обґрунтовано науково-педагогічну модель процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, яка охоплює взаємопов'язані блоки: *ціннісно-орієнтаційний*, що визначає систему естетичних цінностей, необхідних для дизайнерської діяльності; *інформаційно-змістовий*, що висвітлює зміст і різновиди інформації, необхідні для естетичного досвіду дизайнера; *організаційно-діяльнісний*, що відбиває способи виявлення естетичної активності дизайнерів у процесі професійної діяльності; *креативно-функціональний*, який передбачає форми та методи залучення дизайнерів до творчої діяльності в процесі професійної підготовки;
- розроблено навчально-методичний супровід процесу формування

естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, що включає комплекс навчальних та методичних матеріалів і рекомендацій до навчальних дисциплін та позааудиторної роботи, спрямованих на розвиток естетичних якостей і досвіду студентів, які опановують спеціальність дизайнера;

- запропоновано рівні сформованості (високий, середній, низький) естетичної культури майбутніх дизайнерів і методи їх установа в умовах сучасної освітньо-виховної практики.

Уточнено сутність естетичної культури дизайнера як духовно-функціонального, системного, особистісного утворення, що охоплює сукупність естетичних цінностей, естетичних суджень, оцінок, поглядів, орієнтацій, естетичних почуттів, смаків, ідеалів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей, які забезпечують естетичне ставлення майбутніх дизайнерів до навколишньої дійсності та мистецтва; зміст її складників (ціннісно-орієнтаційний, інформаційно-поняттєвий, емоційно-почуттєвий, діяльнісно-результативний, особистісно-регулятивний); критерії (аксіологічний, чуттєвий, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний) та показники рівнів сформованості естетичної культури студентів.

Подальшого розвитку набули форми (масові, групові, індивідуальні) професійної підготовки майбутніх дизайнерів, спрямовані на збагачення естетичного досвіду та розвиток естетичного ставлення до дійсності та мистецтва, методи організації естетичної і художньо-творчої діяльності майбутніх дизайнерів у процесі навчальної, наукової, позааудиторної, культуротворчої та клубної роботи.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в доведенні його теоретичних положень до конкретних програмних матеріалів і методичних рекомендацій щодо формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, що знайшли відображення в антології художньо-естетичної творчості студентів-дизайнерів «Естетичний світ дизайнера: досвід, пошуки, перспективи», навчально-методичному

посібнику «Методика формування естетичної культури студентів-дизайнерів у процесі навчальних занять», «Комплексній програмі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах», програмі та методиці спецкурсу для студентів-дизайнерів «Естетична культура дизайнера», матеріалах науково-практичної конференції «Актуальні проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів», методичних матеріалах і рекомендаціях для викладачів вищої школи щодо формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, розробці та апробації наукового і методичного забезпечення процесу залучення майбутніх фахівців з дизайну до цінностей естетичної культури, застосуванні авторської моделі формування естетичної культури на базі створення методичного комплексу для професійної підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, у розробці авторських програм навчальних дисциплін «Комплексне проектування», «Основи формотворення», «Макетування та моделювання», «Спеціалізація в графічному дизайні», «Основи зовнішньої реклами»; укладанні програми спецкурсу «Естетична культура дизайнера», запровадженні методичних рекомендацій, текстів лекцій, матеріалів тестового контролю, організації практично-семінарських, самостійних та індивідуальних занять у системі професійної підготовки фахівців із дизайну.

Результати дослідження можуть бути використані викладачами вищих навчальних закладів для забезпечення процесу формування естетичної культури майбутніх фахівців із дизайну, організаторами естетико-виховної роботи серед студентів мистецьких та дизайнерських спеціальностей, у системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів і спеціалістів у галузі культури та мистецтва. Матеріалами дослідження можуть *послугуватися* науковці в процесі дослідження актуальних проблем дизайн-освіти і професійної підготовки фахівців із дизайну; методисти та педагогічні працівники при укладанні підручників, навчально-методичних посібників із дизайн-освіти; студенти та магістри під час вивчення суспільно-гуманітарних

та професійно-орієнтованих дисциплін зі спеціальності «Дизайн», при написанні курсових, кваліфікаційних і магістерських робіт.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

1.1. Наукова інтерпретація естетичної культури особистості

Українське суспільство сьогодні знаходиться на етапі свого активного розвитку. Відбувається реформування економічної системи, модернізуються соціальні відносини, утілюються на практиці демократичні ідеї та принципи, інтегруються соціокультурні цінності України у світове та європейське співтовариство. Важливі сфери соціально-економічного, освітнього та культурного життя українського суспільства набувають свого оновлення, що висуває перед кожною людиною вимоги щодо освіти, виховання, розвитку певних якостей тощо.

Упровадження ринкових економічних відносин, посилення ролі демократичних принципів суспільного життя, підвищення ролі культурно-освітніх процесів суттєво актуалізують питання підготовки особистості до життєдіяльності в нових умовах, розвитку її фізичних, психічних, соціальних та духовних якостей. Предметом особливої суспільної уваги стають процеси, пов'язані з формуванням духовного світогляду людини, системи моральних, правових, естетичних цінностей, життєвих орієнтацій, готовності до професійної діяльності та творчої самореалізації.

Українське суспільство визначає в якості пріоритетного завдання підготовку особистості, здатної активно взаємодіяти зі світом прекрасного, глибоко сприймати, правильно оцінювати, творчо освоювати та використовувати на практиці художньо-естетичні, мистецькі, дизайнерські цінності, надбання митців, художників, дизайнерів, зберігати та примножувати їх у процесі життєдіяльності та культуротворчості. Естетичне ставлення людини до навколишньої дійсності визначається важливим показником розвитку сучасної людини, формування її можливостей і здібностей активно взаємодіяти з проявами прекрасного в природі, побуті, праці, навчанні, творчості

Посилення суспільної уваги до питань естетичного змісту зумовлено як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками взаємодії людини зі світом прекрасного, проявами естетичного в природному, предметному, соціальному та художньому середовищі. За вказаних обставин набуває відчутної гостроти питання формування естетичної культури особистості, збагачення її естетичної свідомості, розвитку естетичної активності, уміння організовувати свою діяльність за законами краси, гармонії, виразності, цілісності тощо.

Формування естетичної культури особистості набуває важливого значення в сучасній освітньо-виховній практиці, здійснюється на різних етапах становлення і розвитку людини, охоплює педагогічні дії, які мають місце в системі дошкільної, початкової, середньої, вищої школи, а також в діяльності позашкільних навчальних закладів. Як зазначають учені (І. Андрощук [16], І. Андрущенко [18], Є. Антонович [21], О. Бабічев [30], М. Букач [65], В. Бутенко [67], Н. Бутенко [80], О. Воеводін [96], П. Гаврилюк [16], І. Гнатишин [108], Д. Джола [138], О. Жорнова [170], І. Зязюн [179], В. Іванов [187], М. Каган [198], Т. Качалова [207], О. Колеснікова [217], А. Комарова [218], Н. Крилова [240], С. Кудрявцева [253], В. Ліпський [272], С. Лісова [273], В. Лічковах [275], С. Мельничук [297], Н. Миропольська [300], Г. Падалка [377], Ю. Пастухова [380], Л. Печко [389], О. Рудницька [442], А. Федь [547], Г. Шевченко [593], А. Щербо [607], Н. Ястребова [618] та ін.), формування естетичної культури особистості характеризується певними особливостями, що зумовлює необхідність створення відповідних педагогічних умов.

Для прийняття правильних педагогічних рішень та створення відповідного методичного забезпечення вказаного процесу важливим є усвідомлення природи естетичної культури особистості, дослідження об'єктивних закономірностей її становлення, з'ясування чинників, що спроможні впливати на розвиток і збагачення естетичних якостей людини. У зв'язку із зазначеним виникає необхідність з'ясування сутності цього явища, вивчення теоретичного досвіду, пов'язаного з науковим осмисленням та

інтерпретацією естетичної культури особистості.

Важливо зазначити, що естетична культура особистості належить до складних за своїм змістом явищ. Протягом тривалого часу вчені, діячі культури, працівники освіти прагнули дослідити її сутність, розкрити роль і значення в розвитку суспільства, духовної культури та людини. За підсумками пошукової діяльності в науковій літературі знайшли висвітлення окремі аспекти цього багатовимірного явища. Ураховуючи зазначене, нами виявлено спробу виділити найбільш характерні погляди на це явище і дати йому відповідне пояснення. Йдеться, зокрема, про наукову інтерпретацію естетичної культури особистості як соціально-історичного, культурологічного та освітньо-виховного явища (Рис. 1.1.).

Рис. 1.1. Наукова інтерпретація естетичної культури особистості

1.1.1. Естетична культура особистості як соціально-історичне явище.

Естетична культура особистості є соціально-історичним явищем, у якому знаходить своє відображення розвиток здатності людини сприймати, осмислювати та творити прекрасне в дійсності і мистецтві. Протягом суспільно-історичного минулого ця якість людини набувала свого розвитку, збагачувалася, засвідчувала про потенційні можливості особистості щодо естетичного освоєння дійсності. Цьому сприяло суспільне середовище, яке було зорієнтоване на активний розвиток художньої та естетичної культури особистості.

Як зазначають учені (В. Адорно [194], Т. Альохіна [13], Т. Андрущенко [19], Є. Антонович [21], Г. Апресян [24], В. Асмус [27], В. Баленок [31], В. Бичков [42], В. Бутенко [69; 72], О. Воєводін [96], П. Гаврилюк [104], І. Зязюн [181; 184], В. Іванов [187], М. Каган [198], Н. Калашник [203], В. Ліпський [272], В. Мовчан [308], М. Овсянніков [326] О. Оніщенко [329], Т. Савілова [444], І. Удріс [541] та ін.), естетична культура особистості є соціально-історичним явищем. Вона виникає, розвивається, збагачується та функціонує в тісному зв'язку з духовними процесами, які мають місце в системі суспільного життя. Саме тому на різних етапах розвитку суспільної практики відбувається пошук відповіді на питання щодо природи та особливостей естетичного ставлення людини до навколишньої дійсності, можливостей формування естетичної культури особистості, її готовності до естетичного самовдосконалення.

На думку вчених у галузі філософії естетики (А. Азархін [1; 615], В. Асмус [27], М. Афанасієв [28], М. Бахтін [33], В. Бичков [43], Ю. Борев [57], Є. Борзова [59], Л. Бутенко [83], О. Воєводін [96], Д. Джола [138], А. Єгоров [168], Л. Зеленов [174], А. Зись [160], Е. Ільєнков [193], В. Корнієнко [231], В. Кудін [250], Л. Левчук [4; 5; 262], М. Овсянніков [326], О. Павлова [375], Л. Печко [390], В. Шестаков [594] та ін.), у різні періоди суспільного розвитку людина набувала певного досвіду естетичного ставлення до навколишньої дійсності, сприймання проявів прекрасного, гармонійного, виразного, цілісного в житті та мистецтві. Наявність у суспільстві певного досвіду освоєння проявів прекрасного спонукало людину до естетичного самовдосконалення та розвитку необхідних якостей. Цей процес був тривалий, що дозволяло суспільству не лише констатувати прояви прекрасного, але й пояснювати природу цих явищ, виходячи з наявного світогляду, знань, способів осмислення та узагальнення того, що визначало сутність та значення естетичної культури особистості.

На основі теоретичного дослідження зазначеного аспекту, вивчення соціальної зумовленості естетичної культури особистості, аналізу історичних

умов набуття людиною необхідного естетичного досвіду нами виявлено спробу розкрити зміст та особливості наукового осмислення естетичної культури особистості на найважливіших етапах соціально-історичного розвитку суспільства. Йдеться про особливості розвитку естетичної культури особистості у стародавні часи, античний період, епоху Середньовіччя, Відродження, Класицизму, Просвітництва, в умовах німецької класичної естетики, період XIX–XX століть, в умовах українського суспільства (Рис. 1.2.).

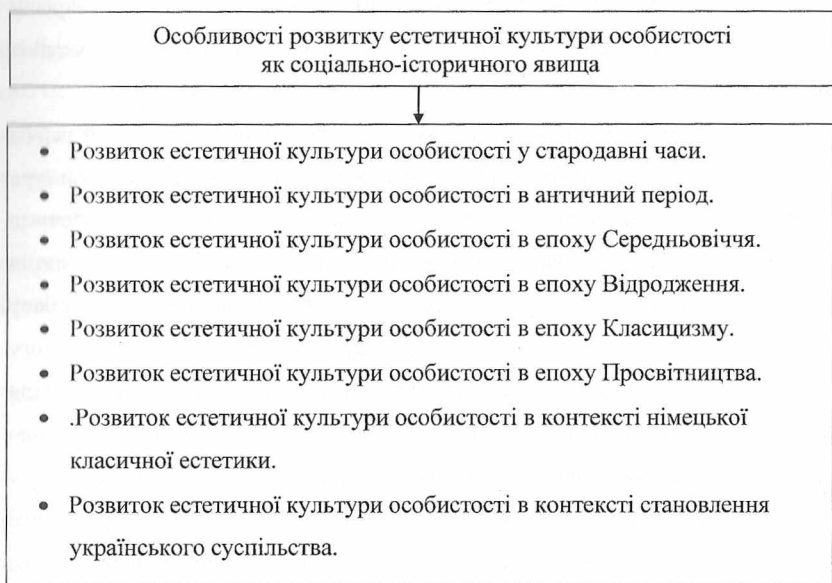

Рис. 1.2. Особливості розвитку естетичної культури особистості як соціально-історичного явища

Пам'ятки естетичної думки засвідчують, що вже у *стародавні часи* людина прагнула певним чином реагувати на прояви дійсності, як-от: гармонія, міра, хаос та ін. З'являються перші спроби пояснити та художньо відобразити ці явища, пояснити їх роль і значення в житті людини.

Вивчення історичного минулого дає змогу зазначити, що в *античний*

період вибудовуються естетичні погляди, формуються важливі принципи взаємозв'язку з прекрасним. Йдеться, зокрема, про естетичне ставлення, яке отримує певне осмислення з погляду об'єктивності цього процесу. Філософи прагнуть віднайти об'єктивну основу естетичного, гармонійного, посилаючись при цьому на наявність та боротьбу протилежностей. У працях Геракліта [193], Демокрита [193] та ін. зазначається, що гармонія притаманна об'єктивному світу речей, космосу, мистецтву. Саме тому естетична культура особистості осмислюється як важлива умова пізнання об'єктивних проявів прекрасного, гармонійного в дійсності і мистецтві. Адже прекрасне виявляється в симетрії, мірі, гармонії складових, у кількісних та якісних відношеннях.

Важливим проявом естетичної культури особистості в античній період вважали її зв'язок із практикою. Йдеться про зв'язок естетичної культури людини з її практичною діяльністю, поведінкою, морально-особистісними відношеннями. Як зазначають відомі філософи (Сократ [193; 194], Платон [193; 194], Аристотель [193] та ін.), естетична культура має ціннісну спрямованість, впливає на діяльність, робить її доцільною, дає змогу оцінювати практичні дії людини, визначати їх відповідність певній меті. При цьому естетична культура особистості має тісний зв'язок із суспільною практикою, покликана відповідати її потребам, орієнтаціям та вимогам.

Філософами античності наголошено, що естетична культура художника може впливати позитивно чи негативно на вибір змісту мистецького твору, його ціннісну спрямованість. У зв'язку з цим підкреслюється, що прекрасне в житті і мистецтві має визначатися як впорядкованість, розміреність, гармонійність, цілісність тощо. При цьому підкреслюється, що естетична культура особистості покликана сприяти сприйманню симетрії, розміреності, пропорційності, а також забезпечувати катарсис, пов'язаний з отриманням насолоди від сприймання прекрасного в дійсності і мистецтві.

В *епоху Середньовіччя* розвиток естетичної культури особистості був тісно пов'язаний із домінуванням релігійної свідомості та реалізацією потреби

в закріпленні суспільних норм. Естетична культура особистості в цей період суспільно-історичного розвитку тяжіє до канонізації, утвердження догматичних положень теології, протиставлення проявам земного і небесного, тілесного й духовного, емоційного і раціонального. Філософи Середньовіччя (Августин [194] та ін.) пропонують відійти від чуттєвого світу, естетичного сприймання дійсності й опанувати естетичні поняття, виходячи з їх божественної сутності. Наголошується, що світ прекрасний тому, що його створив бог.

Водночас важливо зазначити, що проблема естетичної культури особистості в цей історичний період осмислюється з урахуванням суб'єктивного чинника. Уперше наголошується на важливій ролі суб'єктивного сприйняття гармонії. Це дає змогу сприймати й розуміти гармонію не тільки як співвідношення частин і цілого, але й як відношення гармонійного предмета до суб'єкта сприймання. При цьому увага акцентується на почуттях насолоди від сприймання естетичного об'єкта, красивого форми.

Епоха Відродження має важливе значення для розвитку естетичної думки та осмислення проблеми формування естетичної культури особистості. Адже в попередній історичний період естетичний аспект бачення навколишньої дійсності ще не мав самостійного статусу. Він залишався у стані злиття з філософськими, теологічними, етичними, соціальними та мистецькими міркуваннями. В епоху Відродження питання естетичної культури особистості набуває особливої гостроти й актуальності. Це пов'язано з посиленням суспільної уваги до таких проявів людської особистості, як-от самоцінність та самодіяльність. Людина проголошується творцем свого особистого образу. У зв'язку з цим естетична культура особистості наповнюється оптимістичними ідеями, духовними мотивами, цінностями, героїчним пафосом, посиленням уваги до прекрасного і піднесеного.

Як зазначають філософи цього періоду (М. Кузанський [193; 194], М. Фічіно [193] та ін.), мистецтво покликане бути важливою формою

відображення навколишньої дійсності. Твори мистецтва можуть не тільки наслідувати природу, але й виправляти її відповідно до людських потреб. Адже грація є суб'єктивною та індивідуальною красою, яка виявляється не в статичному співвідношенні частин, а в динаміці, рухові та розвитку. За таких обставин естетична культура особистості, як соціально-історичне явище, набуває якісно нового осмислення, що дає змогу акцентувати увагу на потенційних фізичних і духовних можливостях людини, її здібностях і творчих силах. Прекрасне стверджується як важливий прояв гармонійної побудови навколишньої дійсності та людини.

В епоху *Класицизму* продовжується розвиток естетичної культури особистості, набуваючи при цьому певних соціально-історичних особливостей. Вони були пов'язані з тим, що досвід естетичного сприймання, який набувався людиною переважно в процесі спілкування з творами мистецтва та художньою практикою в цей історичний період набуває переважно раціонального характеру, наближуючись до філософських способів пояснення і розкриття сутності та значення естетичної культури людини. Раціоналізм стає домінуючою основою естетичної практики.

З погляду філософів цього періоду (Н. Пуссен [194] та ін.), прояви прекрасного не мають нічого спільного з матерією, яка ніколи до прекрасного не наближалася. Для цього вона повинна бути одухотворена відповідною підготовкою. За таких міркувань посилюється увага суспільства до людини, яка в силу свого духовного та естетичного досвіду є спроможною привносити в навколишню дійсність важливі елементи естетичного. У результаті такого ставлення до естетичної культури людини природна краса відходить на задній план, віддаючи перевагу красі духовній, творам мистецтва, спроможним передавати тонке розуміння й відчуття прекрасного.

У зазначений історичний період підкреслюється, що джерелом краси є не сама природа, а духовні цінності, що впорядковують матерію і протистоять їй. У результаті внесення відповідних змін і доповнень епоха *Класицизму* формує відповідне ставлення до естетичної культури особистості,

наголошуючи на важливості чіткої характеристики художніх образів, єдності композиційної побудови творів мистецтва, розмежування видів і жанрів у художній творчості, правдоподібності й достовірності того, що зображується, передачі предметів і явищ в їх об'єктивному просторово-часовому зв'язку.

В епоху *Просвітництва* відбуваються пошуки моделі гармонійного суспільства, позбавленого недоліків середньовіччя, містичного та релігійного світогляду, псевдонаукових та антигуманних проявів минулого. При цьому увага акцентується на формуванні громадянина, його політичної, моральної та естетичної свідомості. Відомі філософи цього періоду (Вольтер, Г. Лессінг, Ж.-Ж. Руссо, Д. Юм, Ф. Бекон, Т. Гоббс, Г. Хом, Д. Локк, Д. Дідро та ін. [193; 194]) прагнуть осмислити такі естетичні поняття як прекрасне, піднесене, гармонія, грація, смак. Вони пов'язують прояви естетичної культури особистості з її розумовими здібностями та чуттєвими переживаннями, наголошують на необхідності набуття людиною чуттєвого та розумового досвіду, убачають у цьому дієвий засіб морального й естетичного виховання, установа гармонійних суспільних відносин та подолання протиріч між суспільними та особистісними інтересами, ціннісними орієнтаціями, смаками тощо.

Епоха *Просвітництва* суттєво посилила увагу до чуттєвого сприйняття, як джерела раціонального пізнання, співвідношення внутрішньої й зовнішньої краси, грації, ролі мистецтва у вихованні людини, гармонійного розвитку фізичних, моральних, інтелектуальних здібностей, поєднання в людині прагнення до істини, добра й краси. Центральною проблемою цього історичного періоду стає проблема естетичного смаку. Це знаходить висвітлення в працях Д. Юма, Вольтера, Г. Лессінга, Ж.-Ж. Руссо та ін. [193; 194], які прагнули визначити загальну проблему естетичної досконалості й краси з тим, щоб примирити різні почуття людей. Філософи наголошували на необхідності виховання витонченого естетичного смаку на прикладі естетичного сприйняття вишуканих знавців у галузі художньої й естетичної

культури.

Як зазначав Вольтер, виховання естетичного смаку має бути загальнонаціональним завданням, у вирішенні якого важливою є роль мистецтва, оскільки в ньому є істинні красоти. Водночас Ж.-Ж. Руссо підкреслював, що міра смаку людини залежить від природної сприйнятливості, а його культура й форма – від суспільства. Д. Дідро прагнув поглибити розуміння прекрасного, зазначав, що воно не може бути певною якістю, а є певним типом ставлення людини до дійсності та мистецтва. Цим пояснюється відмінність естетичних смаків у різних народів, людей різного віку, складу характеру та ін. У цей історичний період А. Баумгартен вводить поняття «естетика» і визначає естетику наукою про закони чуттєвого пізнання. Цим самим чуттєвість та об'єкти її пізнання підносяться до висот, недосяжних для раціоналізму. Епоха Просвітництва суттєво змінює й доповнює ставлення до естетичної культури особистості, що виявилось у відмові від непорушних правил нормативної естетики минулого, формуванні нових естетичних ідей та потенцій [193].

У період розвитку *німецької класичної естетики* питання естетичної культури особистості отримують глибокого осмислення. Відомі німецькі філософи (І. Кант, І. Фіхте, І. Шеллінг, Гегель, Л. Фейєрбах та ін. [193; 194]) надавали важливого значення естетичній культурі особистості. Вони розглядали її як складову системи філософського світопізнання, спиралися на естетичні знання при розробці діалектики як універсального методу мислення та вивченні проблем естетики. Категорію естетичного німецькі філософи осмислюють у поєднанні теоретичного й практичного розуму, поглиблюють знання про природу художньої творчості, застосовують діалектичний підхід до поняття смаку, визначають протиріччя між особистісним естетичним смаком і загальним його характером, наголошують на можливостях розширення пізнавальної здатності людини, шукають гармонійний стан рівноваги почуття й обов'язку, свободи й необхідності, краси й моральності.

Естетичну культуру особистості актуалізує німецький філософ

Ф. Шеллінг і вводить поняття інтелектуальної інтуїції, пов'язуючи його з естетичним спогляданням та його конкретизацією в мистецтві. Гегель розробляє вчення про прекрасне, яке, у його розумінні, є «чуттєвим проявом ідеї», що представляє собою єдність особливого й загального, суб'єктивного й об'єктивного, сутності і явища [193].

Розвиток естетичної культури особистості як соціально-історичного явища продовжується у *XIX – XXI столітті*. У цей період у західній філософії та естетиці відбувається критичний перегляд принципів, поглядів, традицій, визначених раніше. При цьому актуалізується проблема раціонального, нерационального та ірраціонального, що знаходить своє відображення в системі становлення естетичної культури особистості.

Відбувається в цей історичний період оновлення класичних філософських та естетичних традицій. Це знаходить своє відображення в таких напрямках як неотомізм (Ю. Бохемський, Г. Веттер, Ж. Марітен, В. Жільсон та ін. [193; 194], неокантіанство (О. Лібман, Г. Коген, Г. Ріккерт та ін. [193; 194]), неогегелянство (Б. Кроче, Р. Кронер, Ж. Вальт та ін. [193; 194]). Учені прагнуть осмислити проблему раціонального та ірраціонального у сфері естетичної культури особистості, акцентують увагу на таких чинниках впливу на естетичне ставлення як воля, почуття, інтуїція, невідоме тощо.

Прагнення дослідити проблемні аспекти естетичної свідомості людини знаходить своє відображення в наукових розвідках представників екзистенціалізму (С. К'єркегор, М. Хайдеггер, К. Ясперс, А. Камю та ін. [194]), персоналізму (Б. Бону, Е. Брайтмен та ін. [193; 194]), філософської антропології (В. Дільтей, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше та ін. [146; 194]). Предметом пошуків учених та їх роздумів визначається людина та її естетичне ставлення до навколишньої дійсності в умовах відчуження, соціальних криз та граничних ситуацій.

Особливе значення в осмисленні естетичної культури особистості як соціально-історичного явища має *досвід становлення і розвитку українського суспільства*. Учені виділяють декілька історичних періодів (християнський,

бароковий, романтичний), які засвідчують про ставлення українського суспільства до проявів прекрасного, піднесеного, гармонійного, цілісного, виразного в природі, побуті, праці, художній творчості. Заслужують на увагу філософсько-естетичні пошуки в Україні періоду Київської Русі, світоглядні ідеї митрополита Іларіона [195], діяльність І. Вишенського [195], творчість Г. Смотрицького [195] та ін.

В Україні набуває суттєвої актуальності проблема естетичного відношення людини до бога, природи, людського духу, простору і часу, місця її у світі навколишньої краси. У цьому контексті повчальними стають морально-естетичні роздуми Г.Сковороди про щастя, добро і красу. Подальшому осмисленню природи естетичної культури особистості сприяли пошуки таких відомих українських учених, філософів, діячів культури як В. Антонович, М. Драгоманов, О.Потебня, Л.Українка, М.Коцюбинський, М.Грушевський, В.Винниченко та ін. [145; 195; 197].

Прагнення вчених осмислити природу та сутність естетичної культури особистості спонукає до виділення тих аспектів, які характеризують її детермінацію на соціальному рівні. Такий підхід до вивчення вказаного явища є цілком виправданим у зв'язку з тим, що естетична культура особистості отримує своє втілення, передусім, у звичайних формах і способах реагування на прояви естетичного в навколишній дійсності. Уміння сприймати, оцінювати прекрасне, розуміти його зміст і значення торкається багатьох аспектів життєдіяльності людини. Це стосується її праці і навчання, спілкування і відпочинку, занять спортом і творчістю. Маючи широкий спектр реалізації, естетична культура особистості усвідомлюється як важлива складова життя людини, її взаємодії з різними проявами соціальних відносин.

Аналіз соціально-історичного минулого естетичної культури особистості засвідчує, що цей духовний феномен суспільного життя має важливе значення для розвитку економіки, суспільних відносин, побутової сфери, трудової діяльності людини, її відпочинку, навчання, саморозвитку. Усвідомлення цього переконує суспільну практику в необхідності вияву

відповідального ставлення до питань естетичної культури особистості, створення належних умов для її розвитку, збагачення та широкого впровадження в різних сферах життя суспільства й окремої людини.

Теоретичний аналіз естетичної культури особистості як соціально-історичного явища дає змогу зробити такі висновки:

1. Естетична культура особистості має тісний зв'язок із соціальними процесами, визначається, значною мірою соціально-економічними умовами, які характерні для певного етапу розвитку суспільства.
2. Естетична культура особистості як соціально-історичне явище засвідчує свою динаміку, пов'язану з осмисленням, уточненням та збагаченням понять і уявлень про прекрасне, гармонійне, цілісне та ін.
3. Естетична культура особистості усвідомлюється суспільством як важливий чинник розвитку людини, її ставлення до навколишньої дійсності та мистецтва.
4. Естетична культура особистості проходить складний шлях соціального розвитку, у ході якого збагачується її зміст та способи функціонування, що дає змогу людині переходити від простих форм реагування на естетичні прояви дійсності та мистецтва до складних рівнів установлення духовного зв'язку з прекрасним.

1.1.2. Естетична культура особистості як культурологічне явище.

Важливо зазначити, що естетична культура особистості не обмежується тим, що взаємодіє з різними формами суспільних відносин, економічного життя і творчої діяльності людини. Естетична культура особистості є важливим чинником функціонування духовних цінностей, розвитку мистецтва, художньої творчості, дизайну, діяльності за законами краси. Маючи безпосередній зв'язок із художньо-творчим процесом, естетична культура особистості створює необхідні умови для акумулювання художньо-естетичних ідей, концепцій, програм, збагачує естетичний досвід і світогляд митців, впливає на систему естетичних понять та уявлень, необхідних для плідної взаємодії людини зі світом прекрасного в мистецтві, художній та

дизайнерській творчості.

Як зазначають учені (І. Андрощук [15], І. Андрущенко [18], В. Бутенко [77], Л. Виготський [87], З. Гіптерс [106], А. Горєлов [116], А. Канарський [205], О. Колеснікова [217], Л. Михайлова [306], Л. Столович [469], І. Туманов [540] та ін.), естетична культура особистості є функціонально важливою на всіх етапах духовно-практичної взаємодії зі світом мистецтва, художньо-творчої діяльності. При цьому важливо зазначити, що особливого значення вона набуває на етапі створення художніх творів. Адже від естетичної активності письменників, художників, музикантів, архітекторів, кінорежисерів, дизайнерів та інших діячів художньої культури залежить естетична спрямованість їх творів, змістовність духовних цінностей, які акумулюються в мистецтві, характер передачі естетичних почуттів, переживань тощо. Усе це не з'являється спонтанно, а плекається під впливом естетичної культури митців.

Усвідомлення естетичної культури особистості як художньо-творчого явища спонукає до вивчення на теоретичному рівні питання щодо ролі естетичної культури особистості в розвитку найважливіших видів мистецтва, художньої творчості. Йдеться, зокрема, про вплив естетичної культури особистості на розвиток таких видів мистецтва як художня література, музичне мистецтво, образотворче, декоративно-ужиткове мистецтво, фотомистецтво, театральне мистецтво, кіномистецтво, хореографія, естрадно-циркове мистецтво, архітектура (Рис. 1.3).

Як засвідчують учені в галузі естетики, мистецтвознавства, культурології, теорії, історії, методики окремих видів мистецтва, етнографії, дизайну (Є. Антонович [23], Р. Арнхейм [25], В. Аронов [26], В. Біблер [41], З. Биков [41], Д. Богоявленська [51], Є. Борзова [59], Л. Бутенко [81], О. Воеводін [96], І. Волкотруб [100], Т. Гончарук [114], А. Горєлов [116], О. Івушкіна [189], В. Корнієнко [231], Д. Кучерюк [4; 5; 261], Л. Левчук [148; 262], В. Лозовий [147], В. Роганова [431], Л. Столович [468], І. Цой [576], Л. Шудря [567], О. Шевнюк [587] та ін.), естетична культура особистості є

осливною в розвитку як мистецтва в цілому, так і окремих його видів окрема.

Вплив естетичної культури особистості на розвиток найважливіших видів мистецтва:

- вплив естетичної культури особистості на розвиток художньої культури;
- вплив естетичної культури особистості на розвиток музичного мистецтва;
- вплив естетичної культури особистості на розвиток образотворчого мистецтва;
- вплив естетичної культури особистості на розвиток декоративно-ужиткового мистецтва;
- вплив естетичної культури особистості на розвиток театрального мистецтва;
- вплив естетичної культури особистості на розвиток кіномистецтва;
- вплив естетичної культури особистості на розвиток фотомистецтва;
- вплив естетичної культури особистості на розвиток естрадно-циркового мистецтва;
- вплив естетичної культури особистості на розвиток архітектури;
- вплив естетичної культури особистості на розвиток ландшафтного мистецтва;
- вплив естетичної культури особистості на розвиток хореографічного мистецтва;

Рис. 1.3. Вплив естетичної культури особистості на розвиток найважливіших видів мистецтва.

Адже в естетичній культурі актуалізуються, закріплюються та функціонують естетичні почуття, думки, погляди, ідеали, цінності та світоглядні орієнтації. Вони є основою створення художніх образів,

визначення змісту та ціннісного спрямування творів, розгортання ексклюзивної програми того, що хотів передати автор тим, хто буде сприймати результати його художньої творчості. Саме тому в науковій літературі вченими підкреслюється особливе значення естетичної культури митців, висуваються відповідні вимоги до її змісту, концептуальності, відповідності вимогам часу, розвитку художньої практики.

Естетична культура особистості є невід'ємною складовою художньо-творчого процесу. Художники, письменники, композитори та інші митці спираються в процесі творчості на власні естетичні почуття, знання та досвід, використовують набуті раніше способи естетичного сприймання, оцінювання та інтерпретації художньо-естетичних явищ, прагнуть узагальнювати та системно залучати асоціативний та інформаційно-естетичний тезаурус. За таких обставин естетична культура особистості починає функціонувати як особистісний творчий здобуток, який відкриває відповідний простір для прийняття глибоких художньо-естетичних рішень, створення художньо-образних композицій, проектування перспективного діалогу з шанувальниками світу прекрасного і мистецтва.

Характерною ознакою естетичної культури особистості як культурологічного явища є його спроможність впливати на розвиток різних видів мистецтва. Незалежно від виду та жанру мистецтва естетична культура митця виконує важливу генеруючу й акумулюючу роль, спрямовує творчі зусилля та дії діячів культури і мистецтва на розкриття тих аспектів життя людей, які їх хвилюють, викликають інтерес, засвідчують про духовні орієнтації та потреби. За таких обставин естетична культура особистості виконує важливу ціннісно-орієнтаційну функцію, допомагає виводити мистецький твір на рівень актуалізованих у суспільстві питань, пропонує оптимальний рівень та характер їх сприйняття, осмислення та практичного вирішення.

Не менш важливим параметром функціонування естетичної культури особистості у сфері художньо-творчої діяльності є знаходження відповідного

матеріалу, який за своїм змістом, емоційно-ціннісним забарвленням, характером впливу на почуття й свідомість людей був би спроможним досягати бажаних результатів, а значить викликати в людей необхідні почуття, спонукати до відповідних роздумів, створювати умови для самостійних висновків та прийняття перспективних рішень. Маючи необхідну основу в якості естетичної культури, особистість митця пропонує адекватні засоби впливу на свідомість людей, які за своїм змістом і характером дії є цілком співзвучними можливостям спілкування й освоєння мистецтва за участю широкої аудиторії.

Естетична культура особистості покликає створювати умови для підного розвитку та функціонування різних видів мистецтва. За таких обставин вона покликає урахувати специфічні особливості різновидів мистецтва і тим самим засвідчувати свою спроможність до активного функціонування у відповідному художньо-естетичному середовищі. Ураховуючи зазначене, нами було проаналізовано можливості і роль естетичної культури особистості у розвитку окремих видів мистецтва, її спроможність привносити необхідний естетичний зміст та емоційне забарвлення в художні твори відповідної жанрової спрямованості.

Художня література є тим видом мистецтва, у якому знаходять глибоке відображення духовні цінності суспільства, його прагнення, сподівання, мрії щодо розвитку людини, здатної сприймати, глибоко розуміти та творчо примножувати матеріальні і духовні цінності. На твори художньої літератури покладають важливі функції, пов'язані з тим, щоб допомогти кожній людині зрозуміти і глибоко відчувати красу людських відносин, доторкнутися до емоційно забарвлених форм художнього слова, переконатися в щирості людських мрій, сповнених бажанням жити й працювати за законами краси.

Створювати літературні твори, сповнені високого духовного змісту, покликає митці, для яких естетична культура не є формальною ознакою їх літературно-художньої творчості. Завдяки естетичній культурі письменників,

поетів, літературних редакторів стає можливим процес творення літературних образів, які відповідають високим естетичним критеріям, засвідчують глибоке усвідомлення суті й значущості естетичного ставлення до дійсності та мистецтва.

Образотворче, декоративно-ужиткове мистецтво є одним із потужних різновидів художньої творчості. Завдяки творам образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва суспільство отримує можливість не лише відображати емоційну виразність навколишньої дійсності, природи, побуту людей, красу людських відносин, народних традицій. У живописних творах майстри мистецтва прагнуть передавати складний світ людського життя, сповненого різних почуттів, емоційних станів, ціннісних орієнтацій, життєвих планів та перспектив. У силу своїх виразних можливостей образотворче мистецтво спроможне демонструвати найтонші риси людини, сповненої фізичної, психічної й духовної краси.

Роль естетичної культури особистості в процесі образотворчої діяльності є досить вагомою. Адже у творах образотворчого, декоративно-ужиткового мистецтва художники прагнуть досягти високої виразності, переконливості, щирості почуттів тощо. Для передачі авторського задуму використовуються, зокрема, можливості таких видів образотворчого мистецтва як живопис, скульптура, графіка, чеканка, різьба, пейзаж, портрет, історична картина, мініатюра, гравюра, карикатура, рисунок, вітраж, статуя, монумент, барельєф, горельєф, скульптурний портрет та ін. Широка жанрова палітра відкривається художнику, який має розвинену естетичну культуру, володіє системою необхідних естетичних знань, способів та методів роботи з відповідним матеріалом. Лише за таких умов естетична культура митця ефективно поєднується з його художньо-творчою діяльністю, спонукає його до естетичної виразності художніх творів.

Музичне мистецтво займає відчутне місце серед найважливіших видів художньо-творчої діяльності. Це пов'язано з тим, що в музичних творах безпосередньо передаються почуття, акумулюється емоційно-естетичне

ствалення, зосереджується увага на динамічному процесі естетичного епіпереживання. Композитори, виконавці музичних творів прагнуть створювати музичні образи, у яких передається духовно-моральний стан людини, її естетичні переживання, почуття, сподівання, співучасть у певних справах та видах життєдіяльності.

Для досягнення музичної виразності майстри музичного мистецтва звертаються до естетичного досвіду, який акумулює в собі глибоке емоційне сприймання й розуміння музичного мистецтва, його можливостей у передачі музичного змісту. Йдеться, зокрема, про інформованість митців щодо естетичної палітри та виразності музичних жанрів, таких як: народна музика, танцювальна музика, масова пісня, сучасна пісня, естрадна пісня, джазова музика, рок-музика, диско-музика, біт-музика, симфонічні твори, камерна музика, оперна музика, оперета, романси та ін. Наявність розвинутої естетичної культури митців дає змогу глибоко сприймати, розуміти й творчо інтерпретувати музичні твори, досягати високої виконавської майстерності та витонченості музично-творчих рішень.

Фотомистецтво належить до тих видів художньої творчості, у яких реалізується прагнення митців до відображення найбільш характерних проявів естетичного в навколишній дійсності, природному середовищі, житті людей, розвитку суспільних відносин. Сценарій фотомистецьких творів художник не вигадує, не моделює певну панораму подій. За нього це робить життя ситуація, яка створюється, розвивається, набуває окреслених ознак, характеризується певним емоційно-чуттєвим забарвленням. У вмінні спостерігати за естетичними проявами життя, захоплюватися його барвами, оригінальними і своєрідними епізодами людських відносин виявляється професійна майстерність художників-фотографів.

Для досягнення вагомих результатів у сфері фотомистецтва, підготовки яскравих, змістовних, наповнених актуальною інформацією творів митцям важливо мати естетичний досвід. Він передбачає, передусім, наявність розвинутого естетичного сприймання, вміння естетично оцінювати фіксовані

у фотоматеріалах факти, події та явища, здатність до творчого осмислення естетичного змісту певних епізодів і проявів навколишнього природного, предметного, соціального та мистецького середовища. Естетична культура художника-фотографа відкриває простір для творчої самореалізації в таких жанрах фотомистецтва як фотопортрет, фоторепортаж, фотопейзаж та ін.

Театральне мистецтво є тим різновидом художньо-естетичної творчості, у якому реалізуються можливості інших художньо-творчих форм і способів передачі естетичних почуттів, думок, поглядів, вражень тощо. Водночас головним засобом впливу на глядачів у театральному мистецтві залишається гра акторів, їх майстерність користування інформаційно-естетичним та сугестивним потенціалом художньо-образного слова. У ньому закладена енергетика впливу на глядачів, емоційна виразність, яка несе в собі значні можливості передачі духовного стану театральних персонажів. Театральна естетика має свої закономірності й особливості взаємодії з людьми і тому вимагає від акторів відповідного ставлення до естетичної виразності, лаконічності, цілеспрямованості сценічних дій.

Естетична культура є необхідною основою професійної діяльності театральних акторів. У ній акумулюється досвід сприймання прекрасного в дійсності і мистецтві, за її участі вибудовується панорама естетичних рішень, які можуть бути пов'язані з окремими деталями, епізодами театральної вистави, жанровими особливостями тощо. Адже за своєю естетичною виразністю, особливостями передачі творчого задуму театральне мистецтво є унікальним і передбачає широку жанрову палітру, яка охоплює такі різновиди як драма, комедія, водевіль, п'єса-казка, пантоміма, мюзикл, історична вистава, героїко-пригодницькі п'єси, історичні п'єси, пригодницькі п'єси, трагічні п'єси, історична комедія, героїчна комедія та ін. За таких обставин допомогти актору в реалізації художньо-творчої програми дій покликана естетична культура, в основі якої знаходяться розвинені естетичні почуття, виразні дії, творче мислення тощо.

Кіномистецтво є одним із популярних і масових видів художньо-

творчої та естетичної діяльності. У ньому відкривається широка перспектива панорамного відображення дійсності, реагування на актуальні проблеми сучасного життя й окремої особистості. Водночас кіномистецтво має значний потенціал передачі естетичного ставлення людини до навколишньої дійсності, демонстрації глибинних почуттів, роздумів та дій, які розгортаються в часі і просторі, що наближає цей вид мистецтва до реального життя, сповненого певних колізій, протиріч, суперечностей, викликів тощо. Для вирішення різнопланових творчих завдань кіномитці використовують жанрову палітру цього виду мистецтва, яка охоплює такі різновиди як драматичні фільми, пригодницькі фільми, музичні фільми, історичні фільми, ліричні фільми, фільми-комедії, фільми-оперети, військові фільми, фільми-опери, фільми-вистави, закордонні комерційні фільми і т. ін.

До створення творів кіномистецтва долучається різноманітний досвід режисерів, акторів та ін. При цьому важливо зазначити, що естетична культура особистості відіграє в цьому процесі визначальну роль. Адже йдеться не лише про відтворення сюжетного змісту, визначеного автором, але й надання йому відповідної емоційної виразності, самобутності, правдивості та оригінальності. Естетична культура особистості кіноактора, його вміння створювати повноцінний художній образ впливають на якісні показники фільму, роблять його цікавим, захоплюючим, привабливим, естетичним.

Хореографічне мистецтво є одним із важливих різновидів художньо-творчої діяльності. У цьому виді мистецтва домінуючим є образ, який створюють актори за допомогою танцювальних рухів, композицій тощо. Донести глядачам естетичну ідею танцювального твору, передати їм виразність людського тіла, створити неповторну композицію в сукупності певних рухів та виразних сценічних дій – усе це визначає естетичну основу хореографічного мистецтва. Воно є багатожанровим і охоплює такі різновиди хореографічного мистецтва, як: народно-побутові танці, художньо-професійні танці, бальні танці, естрадні танці, балет на льоду, балет,

спортивні танці, сучасні масові танці і т. ін.

Багатогранність хореографічного мистецтва передбачає активне звернення його виконавців та учасників до цінностей естетичної культури. Адже на естетичному рівні з'являється реальна можливість глибоко сприймати хореографічні образи, насолоджуватися їх виразністю та самобутністю, свідомо й самостійно аналізувати, порівнювати, оцінювати, спираючись при цьому на прийняті естетичні та смакові критерії, виявляти творчий підхід до інтерпретації хореографічного образу, надання йому цілісного, завершеного й оригінального характеру.

Естрадно-циркове мистецтво є одним із синкретичних видів художньо-творчої та естетичної діяльності. У ньому поєднуються можливості демонстрації фізичних, психологічних, духовних якостей учасників естрадно-циркової вистави з передачею відповідного художньо-творчого контексту, наповненого яскравими почуттями, емоціями, враженнями, асоціаціями тощо. В естрадно-цирковому мистецтві головний акцент робиться на захопленні глядачів можливостями людини, її спроможності виконувати дії, які межують із розумінням можливого, безпечного, оригінального та емоційно-захоплюючого. Для вирішення художньо-творчих завдань митці естрадно-циркового мистецтва покликані використовувати естетико-художній потенціал жанрів, як-от: естрадний спів, художнє читання, пантоміма, оригінальні жанри, естрадний конференс, клоунада, музична ексцентрика, еквілібристика, дресура тварин, ілюзійний жанр та ін.

Можна бачити, що естрадно-циркові номери відрізняються своєю оригінальністю, що дає їм змогу бути естетично привабливими, захоплюючими, пов'язаними з певними почуттями, враженнями, уявленнями тощо. Митці естрадно-циркового мистецтва активно використовують у процесі творчості цінності естетичної культури, прагнуть у своїх сценічних діях до прояву досконалості, чіткості та виразності. З цією метою визначаються естетичні критерії, відповідно до яких розроблюється

композиційна основа сценічних дій, окремих виступів та естрадно-циркової програми в цілому.

Архітектура є тим видом мистецтва, який має свою історію існування. Протягом багатьох століть архітектори прагнули знайти в житті такі матеріальні й естетичні цінності, які б хвилювали людей, викликали в них емоційну насолоду, зміцнювали віру в можливість людської творчості і праці. До таких цінностей архітектори відносили естетичні цінності. Саме тому архітектурні споруди як витвори мистецтва завжди відрізняються своїм багатогранним естетичним змістом, художньою виразністю, оригінальністю і неповторністю. Це особливо помітно на прикладі жанрової палітри архітектурного мистецтва, яка охоплює такі різновиди, як-от: житлові споруди, культові споруди, оборонні споруди, іригаційні споруди, монументальні палаци і храми, громадянські споруди, ансамблі площ, садово-паркова архітектура, гідротехнічні споруди, меморіальні комплекси і споруди тощо.

Архітектурне мистецтво тісно пов'язане з цінностями естетичної культури як суспільства в цілому, так і тих людей, які акумулюють творчі ідеї в цій художньо-творчій сфері зокрема. Естетичні цінності використовуються для того, щоб якомога яскравіше передати гармонію змісту й форми, зовнішнього і внутрішнього, емоційного і раціонального. В архітектурному мистецтві цінності естетичної культури визначають генералізовану ідею, яка поєднує в собі усвідомлення проявів практичного і духовного.

Теоретичний аналіз цього питання дав змогу зробити такі висновки:

1. Естетична культура є культуротворчим явищем, яке має важливе значення для розвитку мистецтва, духовної сфери суспільства.
2. Естетична культура особистості є функціональною і тому активно використовується в процесі різних видів художньо-творчої та естетичної діяльності.
3. Естетична культура особистості є дієвим чинником розвитку таких видів

мистецтва як-от: художня література, образотворче, декоративно-ужиткове, музичне, театральне, хореографічне, естрадно-цирккове мистецтво, кіно- та фотомистецтво, архітектура.

4. Естетична культура особистості органічно пов'язана з основними етапами художньо-творчого процесу, акумулює естетичні ідеї, сприяє створенню композиційної структури, спонукає до використання засобів виразності тощо.

1.1.3. Естетична культура особистості як освітньо-виховне явище.

Теоретично аналізуючи естетичну культуру особистості, нами було зазначено, що природа цього явища є соціальною і культуротворчою. Це означає, що естетична культура особистості є, передусім, надбанням суспільства, у якому живе, працює, навчається людина і в середовищі якого вона має можливість набувати досвіду освоєння дійсності за законами краси, гармонії, з урахуванням таких проявів, як-от: виразне, цілісне, піднесене тощо. На прикладі історичного розвитку суспільства можна побачити, що естетична культура особистості тісно пов'язана з розвитком економічних відносин, виробничими та трудовими процесами. Водночас вона відіграє певну роль у соціальному житті, впливаючи на такі форми суспільної свідомості, як-от: мораль, політика, релігія, наука, право, мистецтво. Це дає нам змогу констатувати, що естетична культура особистості є за своїми функціональними можливостями досить вагомим чинником соціально-економічного розвитку суспільства.

Важливо підкреслити, що естетична культура особистості є тим духовно-функціональним утворенням, яке має безпосередній вихід на особливу суспільну практику, пов'язану з художньо-творчим процесом. На основі попереднього теоретичного аналізу нами відмічено, що естетична культура особистості має досить широкі можливості щодо розгортання художньо-творчого процесу у сфері найважливіших видів мистецтва. На конкретних прикладах аналітичного характеру нами було зазначено, що естетична культура особистості відіграє вагому роль у таких видах мистецтва,

як-оті художня література, образотворче, декоративно-ужиткове, музичне, театральне, хореографічне, естрадно-циркове, кіно- та фотомистецтво, архітектура. Це робить зазначений духовний феномен функціонально активним та дієвим, що дає змогу отримувати якісні результати художньо-творчого змісту.

Отже, естетична культура особистості є соціально-історичним та культуротворчим явищем, яке за існуючими потенційними можливостями здатне вирішувати складні й відповідальні завдання на соціальному та культуротворчому рівнях. Водночас варто зазначити, що естетична культура особистості є також освітньо-виховним явищем, яке відіграє важливу роль у формуванні людини, розвитку її якостей, можливостей, здібностей тощо. Усвідомлення цього спонукає вітчизняних (А. Азархін [1], Т. Альохіна-[13], І. Андрощук [16], Є. Антонович [22], Г. Апресян [24], О. Бабічев [30], В. Бітаєв [47], А. Буров [66], В. Бутенко [71], М. Верб [84], Л. Вишнякова [95], З. Гіттерс [106], К. Горанов [115], О. Дем'янчук [132], І. Зязюн [182], О. Івушкіна [189], Т. Качалова [207], Є. Квятковський [192], Н. Кічук [7], А. Комарова [219], І. Корольова [232], О. Лармін [159], Б. Ліхачев [276], В. Мазена [150], С. Мельничук [296], Н. Миропольська [300], Б. Неменський [318], М. Овсянніков [326], О. Оніщенко [329], Г. Падалка [376], Л. Побережна [402], О. Рудницька [440], О. Семашко [452], П. Соколев [3], О. Софіщенко [463], М. Стась [465], В. Титаренко [484], А. Фортова [561], П. Халабузарь [156], Б. Шляхов [6], Г. Шевченко [589], В. Шульгин [6], А. Щербо [607] та ін.) та іноземних вчених [619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631] до визначення естетичної культури особистості як одного з потужних чинників впливу на свідомість та поведінку людини, розгортання та активного використання на практиці творчого потенціалу.

Усвідомлення того, що естетична культура особистості відіграє важливу роль в освітньо-виховному процесі, спричинило спробу проаналізувати на теоретичному рівні потенційні можливості естетичної культури особистості в системі її соціалізації, набуття необхідного соціального досвіду, розвитку

психічних, соціальних та духовних якостей (Рис. 1.4.).

Освітньо-виховний вплив естетичної культури на цілісний розвиток особистості
<ul style="list-style-type: none">
• освітньо-виховний вплив естетичної культури на фізичний розвиток особистості;
• освітньо-виховний вплив естетичної культури на психологічний розвиток особистості;
• освітньо-виховний вплив естетичної культури на соціальний розвиток особистості;
• освітньо-виховний вплив естетичної культури на духовний розвиток особистості;
• освітньо-виховний вплив естетичної культури на творчий розвиток особистості.

Рис. 1.4. Освітньо-виховний вплив естетичної культури на цілісний розвиток особистості

Наголошуючи на функціональних особливостях естетичної культури особистості важливо підкреслити, що її спосіб впливу не обмежується зовнішніми процесами, пов'язаними з удосконаленням соціальних відносин, створенням певних зразків художньо-творчої продукції. Це є важливими аспектами функціонування естетичної культури, але ними обмежуватися не можна. Важливо вбачати зв'язок естетичної культури з процесами, які характеризують розвиток найважливіших якостей людини, за допомогою яких вона отримує можливість не лише змінювати навколишнє середовище за законами краси, але й удосконалювати себе з урахуванням відповідних естетичних критеріїв, показників, вимог тощо.

Вплив естетичної культури на фізичний розвиток особистості. Важливо зазначити, що одним із параметрів впливу естетичної культури особистості є її фізичний розвиток. Наголошуючи на цьому параметрі

функціонування естетичної культури важливо зазначити, що між фізичним та естетичним розвитком людини існує тісна залежність та взаємозв'язок. У науковій літературі наголошується, що здоровий образ життя детермінується багатьма чинниками. Серед них важливе місце займає естетична культура особистості. Вона являє собою, передусім, систему знань, понять, уявлень про прекрасне в людині, гармонійний розвиток її тіла, цілісність і виразність того, що характеризує функціонування життєво важливих систем.

Неперечно, особистість протягом життя набуває необхідного досвіду. У процесі навчання, спілкування з іншими людьми, пізнання творів мистецтва, використовуючи інші засоби сприймання інформації, особистість отримує певні знання, поняття та уявлення про фізичну красу людини. Цей досвід не залишається поза увагою. Акумуляовані на рівні естетичної свідомості знання про людину, її фізичну красу, гармонію тіла й рухів, цілісного розвитку певних частин організму тощо знаходять своє використання. Особистість звертається до набутого раніше естетичного досвіду, моделює власний фізичний розвиток, визначає емоційно-ціннісне ставлення до свого життя, образу поведінки, занять певними видами спортивної діяльності.

Естетична культура особистості виконує роль важливого освітньо-виховного чинника, спроможного забезпечувати внутрішні процеси, пов'язані зі сприйманням, оцінкою, осмисленням того, яким має бути фізичний стан, яким критеріям і показникам естетичного змісту має відповідати фізичний розвиток тощо. Цінності естетичної культури дають поштовх для гармонізації фізичних сил і можливостей особистості, створюють важливі передумови того, коли людина орієнтується у своєму фізичному розвитку на досягнення естетичного ідеалу.

Вплив естетичної культури на психологічний розвиток особистості.

Відомо, що в сучасних умовах організації життєдіяльності особливої гостроти й актуальності набувають питання психологічного розвитку особистості. Йдеться про здатність людини ефективно використовувати власні психологічні сили і можливості, правильно розпоряджатися тими

можливостями, якими людину обдарувала природа. Психологічний та естетичний розвиток особистості покликані тісно взаємодіяти, створюючи необхідні умови для повноцінного й ефективного розвитку і використання потенційних психологічних сил і якостей особистості.

Учені в галузі загальної, вікової, педагогічної, мистецької психології (Б. Ананьєв [14], І. Бех [35], В. Білан [46], Д. Богоявленська [51], Л. Бутенко [82], Л. Виготський [88], Д. Говорун [109], С. Гольдентрихт [111], В. Давидов [124], С. Максименко [482] та ін.) наголошують, що психічний розвиток людини має важливе життєве значення. Такі прояви психічних сил і можливостей людини, як-от: почуття, мислення, увага, пам'ять, уява, сприймання та ін. потребують постійної уваги, підтримки і розвитку. Окрім зовнішніх чинників впливу на цінності важливого значення набувають фактори внутрішні, пов'язані з використанням існуючих поглядів, знань, досвіду в галузі естетичної культури особистості.

Спонукаючи особистість до психологічного самовдосконалення, набуття нею необхідного досвіду самооцінки, самоаналізу, самовизначення, важливо спиратися на освітньо-виховні можливості естетичної культури. Адже вони можуть впливати на саморегуляцію особистості, використовуючи при цьому відповідні знання, поняття, уявлення та ідеали як внутрішню опору, основу для прийняття важливих рішень щодо гармонізації психічних сил і можливостей, надання їм повноцінного розвитку та використання в процесі життєдіяльності. Естетизація психологічних дій, досягнення відповідної виразності у сфері психічного розвитку особистості стають можливими за умови активного залучення освітньо-виховних можливостей естетичної культури особистості.

Вплив естетичної культури на соціальний розвиток особистості.
Зазначений параметр цілісного розвитку людини викликає в умовах демократизації сучасних відносин особливу увагу. Йдеться про соціалізацію особистості, адаптацію її до умов цивілізованих суспільних відносин, заснованих на принципах поваги, честі, свободи, прав людини. Сучасна

особистість покликана організувати свою життєдіяльність як соціальна істота, здатна жити серед інших людей, поважати їх права і свободи, сумлінно виконувати визначені перед нею обов'язки тощо. Перебуваючи в суспільстві, людина покликана дотримуватися певних норм і правил поведінки, підтримувати і розвивати національні, родові та сімейні традиції, наслідувати і примножувати цінності, у яких знайшли своє вираження ціннісні орієнтації попередніх поколінь тощо.

Соціальний розвиток особистості набуває особливої актуальності в період розбудови в Україні демократичного суспільства, у якому особистість, її права і свободи визначені як пріоритетні.

Сприймати, глибоко розуміти соціальні процеси, правильно оцінювати їх зміст і значення стає можливим під впливом естетичної культури особистості, яка акумулює в собі відповідні почуття, знання, поняття, уявлення, ідеали тощо. Естетична культура є внутрішнім чинником впливу на соціальний розвиток особистості. Його роль полягає в тому, що він спонукає до глибокого емоційного сприйняття соціальних цінностей і процесів, дає поштовх до осмислення на культурологічних засадах способів і форм соціально відповідальної поведінки, стимулює і спрямовує зусилля особистості на ефективне вирішення соціальних проблем за законами краси, гармонії, цілісності тощо.

Вплив естетичної культури на духовний розвиток особистості. Виділення цього параметру детерміновано тим, що естетичне і духовне в системі розвитку людини покликані взаємодоповнювати, збагачувати, утворюючи тим самим необхідну основу поглибленого входження у світ естетичних, моральних, правових, наукових, мистецьких, теологічних, політичних, ідеологічних цінностей.

Питання духовного розвитку особистості викликає особливий інтерес, завідує прагнення освітньо-виховної практики використати з цією метою ефективні засоби впливу. Естетична культура особистості є досить впливовим чинником духовного розвитку людини і тому заслуговує

відповідної підтримки. Важливо зазначити, що естетична культура особистості інтегрує в собі важливі духовні цінності, що створює необхідні умови для послідовного збагачення знань, понять та уявлень у галузі моральних, правових, політичних та ін. відносин. Завдяки естетичній культурі особистість має можливість емоційно сприймати духовні явища і процеси, осмислювати їх зміст і значення, виходячи з розуміння взаємозв'язку змісту й форми, зовнішнього і внутрішнього, соціального та індивідуального.

Звернення особистості до естетичних категорій та відповідного досвіду дає змогу вибудовувати системне мислення, цілісне бачення подій і явищ, давати розгорнутий аналіз та творчу інтерпретацію певним проявам духовного життя суспільства й окремої людини. Естетична культура особистості функціонує в якості внутрішнього регулятора поведінки, стимулює, підтримує прийняття правильних висновків щодо духовного формування та визначення як пріоритетних цінностей у житті людини.

Вплив естетичної культури на творчий розвиток особистості. Наголошуючи на важливості естетичної культури в системі становлення та збагачення творчих сил і можливостей людини вчені тим самим засвідчують наявність суттєвих резервів освітньо-виховного характеру. У працях дослідників (І. Андрущенко [18], Є. Антонович [22], М. Бахтін [33], Л. Бутенко [82], В. Виноградова-Бондаренко [93], Д. Говорун [109], Л. Дорфман [142], Н. Кічук [7], Г. Ковальова [142], Є. Крупнік [245], Н. Лінькова [271], С. Мельничук [296], Я. Пономарьов [410], В. Радул [424], М. Стась [465], В. Щербина [604] та ін.) зазначено, що естетична культура особистості відкриває широкий простір для її творчої самореалізації, впливу активного співпереживання, осмислення художньо-естетичних рішень, проектування естетичного ставлення до проявів прекрасного в навколишній дійсності і мистецтві.

Своєрідність впливу естетичної культури на творчий розвиток особистості полягає в тому, що в ньому актуалізуються творчі ідеї,

визначається творчі погляди, узагальнюються творчі наміри і втілюються творчі програми, пов'язані з пізнанням, осмисленням, систематизацією та інтерпретацією цінностей художньої практики, надання їм системного та інтенціонального змісту. Естетична культура особистості за таких обставин виконує важливу функцію стимулювання, спілкування, пізнання і творення індивідуального, самобутнього й оригінального ставлення до світу краси, світу художньої, мистецької, дизайнерської творчості.

Теоретичний аналіз цього питання дав змогу зробити такі висновки:

1. Естетична культура особистості є освітньо-виховним явищем, яке має важливе значення для цілісного розвитку людини, формування її потенційних сил, здібностей і можливостей.
2. Естетична культура особистості не має вікових обмежень і тому її вплив може бути забезпечений у дошкільному, підлітковому, юнацькому та дорослому віці життя і розвитку людини.
3. Естетична культура особистості має широкі можливості освітньо-виховного впливу, охоплюючи при цьому такі параметри цілісного розвитку людини, як-от: фізичний, психологічний, соціальний, духовний і творчий розвиток.

1.2. Сутність, структура та функції естетичної культури дизайнера

Естетична культура особистості є соціально-історичним, культурологічним та освітньо-виховним явищем. У ньому знаходить своє відображення соціально-історичне минуле й сьогодення естетичного освоєння дійсності, можливості впливу на художньо-творчий процес, а також вирішення актуальних питань освітньо-виховного змісту. Усе це засвідчує важливість естетичної культури особистості та необхідність її ефективного розвитку на всіх етапах становлення особистості, підготовки її до життя і професійної діяльності.

Особливий інтерес викликає проблема формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, покликаних у процесі своєї професійної діяльності

вирішувати складні завдання художньо-конструкторського змісту, розвивати практику естетичного оформлення навколишнього середовища, привносити в сучасне життя важливі елементи естетичного змісту. Прийняття відповідних рішень у процесі професійної діяльності передбачає активне використання естетичного досвіду, цілеспрямоване звернення до цінностей естетичної культури, самостійне прийняття рішень щодо естетичного оформлення певних предметів, процесів, явищ тощо.

Важливо зазначити, що естетична культура дизайнера належить до складних за своєю природою явищ і тому передбачає відповідне наукове осмислення. За таких обставин відкривається можливість охопити увагою найважливіші аспекти вказаного явища, надати йому необхідного теоретичного аналізу й осмислення. Звернення до наукових праць учених, побудованих на сучасній теоретичній основі, дає змогу визначити характерні прояви цього явища, виділити властиві йому закономірності розвитку, створити необхідні уявлення про його потенційні можливості і функції у сфері художньо-конструкторської діяльності.

З урахуванням зазначеного нами визнано доцільним аналіз теоретичних положень, що характеризують естетичну культуру дизайнера, його спроможність спиратися й активно використовувати у своїй професійній діяльності естетичний досвід, акумульований на рівні естетичної культури. Важливо підкреслити, що естетична культура дизайнера є тим явищем, яке ще не знайшло достатнього осмислення та висвітлення в науковій літературі. Проте естетичний зміст діяльності дизайнерів активно обговорюється в умовах сучасної освітньої та художньої практики, поширюється та використовується в професійному середовищі, привертаючи все частіше увагу організаторів та учасників дизайн-освіти. За таких обставин набуває відчутної гостроти й актуальності питання щодо сутності, структури та функцій естетичної культури дизайнерів.

Для отримання відповіді на вказані аспекти проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів нами проаналізовано на

теоретичному рівні такі питання:

- Сутність естетичної культури дизайнера.
- Структура естетичної культури дизайнера.
- Функції естетичної культури дизайнера.

1.2.1. Сутність естетичної культури дизайнера. Звернення до проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів зумовлене тим, що її успішне вирішення може мати позитивні наслідки для соціальної, економічної, культуротворчої та освітньо-виховної практики. Адже в естетичній культурі проявляються важливі для професійної діяльності дизайнера риси та якості особистості, які спонукають до освоєння навколишньої дійсності за законами краси, гармонії виразності тощо. Як зазначають учені (Є. Антонович [23], А. Барташевич [32], З. Биков [41], В. Білан [46], М. Близнюк [48], В. Бутенко [73], І. Волкотруб [101], І. Гнатюшин [108], В. Даниленко [125], Л. Дубовик [144], О. Жорнова [170], Є. Зінченко [175], О. Кайдановська [202], С. Лісова [273], Я. Лукін [280], В. Титаренко [484], Б. Шляхов [6] та ін.), від сформованості естетичної культури дизайнера залежить його здатність сприймати естетичне в предметах і явищах, оцінювати та осмислювати їх у єдності змісту й форми, висувати і творчо втілювати на практиці естетичні, художньо-конструкторські ідеї, спрямовані на те, щоб зробити навколишнє середовище, предмети, процеси, явища красивими, гармонійними та досконалими.

Сучасна практика віддає перевагу дизайнерам, які здатні сприймати й освоювати предмети і явища дійсності з урахуванням їх естетичного змісту, емоційної виразності, спроможності викликати позитивні враження. Для фахівців дизайну ці вимоги набувають принципового значення і тому спонукають до активного освоєння естетичних знань, набуття необхідного естетичного досвіду, розвитку вмінь і навичок щодо естетизації предметів і об'єктів професійної діяльності. Естетична культура за таких обставин стає базовим поняттям у системі професійної підготовки майбутніх дизайнерів, повливаючи на спонукати їх до естетичного ставлення, гармонійного

світосприймання навколишньої дійсності, природи, суспільних відносин тощо.

Усвідомлення актуальності та значущості естетичної культури дизайнера, а також недостатнє висвітлення цього поняття в науковій літературі спонукало нас до розгляду на теоретичному рівні сутності естетичної культури дизайнера.

У науковій літературі наявні спроби визначити сутність цього явища, шляхом виділення при цьому окремих його ознак. До найбільш характерних поглядів учених щодо цього питання нами виділено такі:

1. Естетична культура є соціально значущим явищем. Такої думки дотримується В. Лозовий [147], підкреслюючи, що співвідношення естетичної культури особистості та естетичної культури суспільства визначається тією мірою засвоєння естетичних цінностей, якою володіє конкретна особистість. Автор наголошує, що слід розрізнити естетичну культуру особистості, соціальної групи, конкретного суспільства та людства в цілому. Отже, естетичну культуру особистості вчений пропонує розглядати як одну з можливих форм її існування, функціонування тощо.
2. З погляду А. Комарової [218], естетичну культуру слід розуміти як духовне утворення, яке знаходиться у співвідношенні як одиничний прояв духовної культури. При цьому автор підкреслює, що естетичну культуру суспільства, окремих соціальних груп і особистості слід характеризувати як міру естетичного засвоєння умов суспільного життя в процесі практичної, предметно-просторової діяльності. Крім того підкреслюється, що естетична культура особистості відображає рівень розвитку естетичної свідомості, здатність і потребу естетично сприймати дійсність, що втілюється в естетичних цінностях. За таким міркуванням естетична культура особистості інтерпретується як міра естетичного освоєння набутого в суспільстві досвіду.
3. У науковому виданні з естетики за ред. А. Беляєва [609] акумулюється увага на тому, що естетична культура є

спеціалізованою частиною культури суспільства, що характеризує його стан з погляду здатності забезпечувати розвиток мистецтва й естетичних відносин, а її системоутворюючим елементом є естетичні відносини і відповідна їм система естетичних цінностей.. У цьому випадку естетична культура розглядається як функціональна складова загальної культури суспільства, яка покликана забезпечувати потреби розвитку мистецтва, естетичних відносин та відповідних їм естетичних цінностей.

4. На думку Ю. Борева [57], естетична культура суспільства є окремим пластом художньої культури, до складу якої входить художня діяльність та її продукти (творчість, твори мистецтва), установи, що керують цим процесом (міністерства, комітети, відділи тощо), навчальні заклади, що готують кадри художньої інтелігенції, а також установи, що забезпечують соціальне функціонування мистецтва (музеї, бібліотеки, кінотеатри, концертні зали і т. ін.). Отже, за таким поглядом, естетична культура розглядається лише як окрема ланка в системі художньої культури суспільства.
5. У розумінні М. Кагана [199] естетична культура є сукупністю матеріального, духовного і художнього життя суспільства, що безпосередньо впливає на формування в його членів специфічних духовних сил, спрямованих на створення різноманітних конкретно-чуттєвих цінностей і, перш за все, краси. На думку вченого, естетична культура відображає загальний рівень творчого розвитку суспільства, виявляє його естетичний потенціал. Це є органічною частиною людства в цілому.
6. На думку В. Лозового [147], під естетичною культурою слід розуміти сукупність естетичних цінностей, засобів їх створення та вживання. У цьому випадку вченим здійснюється спроба визначити естетичну культуру як певну сукупність естетичних цінностей та можливість використання їх на практиці.

Погляди вчених щодо визначеного питання мають важливе значення. Адже вони дають змогу на філософському рівні інтерпретувати це явище, розглянути його з конструктивних позицій, відзначивши при цьому його значення в розвитку суспільства, мистецтва і людини. Учені засвідчили, що естетична культура є невід'ємною складовою духовного розвитку суспільства. Це є важливим пластом художньої культури, мірою естетичного засвоєння цінностей естетичної діяльності, умовою розвитку мистецтва, сукупністю матеріального, духовного і художнього життя суспільства, пов'язаного зі створенням естетичних цінностей. Дослідникам вдалося обґрунтувати на теоретичному рівні діалектичний зв'язок естетичної культури з духовним розвитком суспільства, наголосити на важливості цього явища в системі освіти й виховання.

Визначаючи естетичну культуру як суспільне та культурологічне явище, учені зосереджують свої погляди на необхідності її наближення до суспільних вимог, потреб розвитку художньої практики та окремих видів мистецтва. Отже, естетичну культуру прагнуть визначити як невід'ємну складову соціокультурної системи, виділивши при цьому її окремі особливості змісту та функціонування.

Водночас у науковій літературі ще залишається без належної відповіді питання щодо сутності естетичної культури дизайнера. Адже відомо, що естетична культура дизайнера є важливим проявом особистості, яка прагне вирішувати художньо-конструкторські завдання, приймати відповідні рішення щодо естетичної організації певного середовища, втілювати естетичне бачення предметів і явищ в умовах існуючої практики. Це вимагає розгляду естетичної культури не лише в контексті її зв'язку з духовним життям суспільства й розвитку художньої творчості. Важливим виявляється параметр естетичної культури, який засвідчує її розвиток як духовного утворення особистості.

Зазначимо, що естетична культура є важливим надбанням людства в цілому, конкретного суспільства, соціальних та предметних груп, а також окремої особистості. У науковій літературі є спроби теоретично обґрунтувати

естетичну культуру як суспільне явище, яке розвивається протягом історії, маючи певні механізми функціонування. Науковцям вдалося також дослідити становлення і розвиток естетичної культури певних соціальних груп. При цьому увага акцентується на розкритті сутності та особливостей розвитку естетичної культури таких професійних груп, як-от: учителі, військові, лікарі, працівники культури, діячі мистецтва, юристи та ін. З урахуванням змісту, характеру, способів професійної діяльності, специфіки окремих професій визначена їх естетична культура.

У сфері дизайнерської праці питання естетичної культури отримали певне висвітлення. Можна виділити декілька поглядів учених щодо сутності естетичної культури дизайнера, а саме:

1. Естетична культура дизайнера є важливою складовою його загальноосвітньої та культурної підготовки, засвідчує про його інформованість у питаннях естетики, компетентність у галузі теорії та історії культури.
2. Естетична культура дизайнера є показником його естетичного ставлення до навколишньої дійсності, що свідчить про його готовність до активного освоєння проявів естетичного в навколишній дійсності і мистецтві.
3. Естетична культура дизайнера є проявом його професійної майстерності, пов'язаної з умінням приймати важливі рішення щодо естетизації навколишнього середовища та втілювати їх в умовах практики.

Наведені вище наукові погляди щодо сутності естетичної культури дизайнера засвідчують, що вчені акцентують увагу переважно на зовнішніх аспектах цього явища, визначаючи його сутність як складової загальнокультурної підготовки, як показник естетичного ставлення до дійсності та мистецтва, як прояв професійної майстерності, пов'язаної з вмисленням та втіленням естетичних проєктів. При цьому естетична культура дизайнера ще не аналізується з урахуванням процесів, які

характеризують її цілісний характер, спроможність інтегрувати в собі певні цінності, визначати та використовувати в процесі професійної діяльності окремі способи естетичного освоєння дійсності.

Необхідність такого підходу до визначення сутності естетичної культури дизайнера зумовлена тим, що це складне за своїм змістом, структурою, способами функціонування і розвитком явище. Його не можна аналізувати з урахуванням лише окремих проявів чи аспектів розвитку. У цьому випадку найбільш оптимальним слід вважати системний підхід, який дає змогу багатоаспектно враховувати сутнісні прояви естетичної культури фахівців із дизайну.

На основі здійсненого нами теоретичного аналізу вказаного питання зробимо висновок, що естетична культура дизайнера є духовно-функціональним утворенням особистості, яке забезпечує естетичне ставлення до дійсності та її освоєння за законами краси в процесі професійної діяльності.

Характеризуючи особливості естетичної культури дизайнера важливо зазначити таке:

1. Естетична культура дизайнера є важливим духовним утворенням особистості, яке акумулює в собі досвід пізнання естетичних цінностей, усвідомлення їх ролі і значення в життєдіяльності людей, бачення перспектив і необхідності освоєння дійсності за законами краси.
2. Естетична культура дизайнера є духовним утворенням, яке покликане бути функціонально активним, спроможним до встановлення плідного діалогу з проявами естетичного їх сприймання, осмислення та втілення на практиці.
3. Естетична культура дизайнера є основою його естетичного ставлення до предметів і явищ дійсності, що дає змогу на концептуальному рівні вибудовувати власну стратегію й тактику взаємодії з естетичними цінностями.
4. Естетична культура дизайнера є критерієм його професійності,

уміння використовувати необхідні засоби, форми, матеріали для досягнення творчої мети й реалізації дизайнерського проекту.

5. Естетична культура дизайнера є духовно-функціональним утворенням особистості, яке знаходиться у стані динамічного розвитку, основою якого є механізм самоорганізації, побудований на взаємозв'язку найважливіших його складових.

Теоретичний аналіз зазначеного питання дає змогу констатувати, що естетична культура дизайнера належить до складних системних духовних утворень особистості, спирається у своєму розвитку на суспільний досвід естетичного освоєння дійсності і водночас виявляє зворотну реакцію, пов'язану з функціональним забезпеченням потреб професійної діяльності та створенням умов для постійного самовдосконалення.

Розгляд естетичної культури дизайнера як системного явища, здатного до самоорганізації, передбачає виділення складових, які забезпечують цілісність цього духовного утворення та його функціональну активність.

1.2.2. Структура естетичної культури дизайнера. Теоретичний аналіз цього питання зумовлено тим, що естетична культура дизайнера є духовно-функціональним утворенням, яке має певні механізми реагування на внутрішні і зовнішні процеси. Адже дизайнер у своєму ставленні до естетичних цінностей не залишається байдужим, виявляючи при цьому свої смакові вподобання, художньо-естетичні інтереси, ціннісні орієнтації, духовні потреби. Приймаючи певні рішення естетичного змісту, дизайнер може керуватися зовнішніми порадами, рекомендаціями, вимогами. Водночас він може скористатися власним естетичним досвідом, урахувати емоційно-ціннісні вподобання, свідомо прийняти рішення щодо оцінки та використання певного естетичного об'єкта.

Естетична культура дизайнера має певну структуру, характеризується логікою прийняття рішень, є внутрішньо організованою, має системний характер реагування на естетичні цінності. Усвідомлення цього спонукає нас до вивчення структури та основних складових естетичної культури дизайнера.

З цією метою нами проаналізовано погляди вчених щодо цього питання. До зазначених міркувань віднесено такі:

1. На думку вчених (Д. Ліхачов [276] та ін.) естетична культура суспільства і особистості має структурні утворення. До них віднесено естетичну свідомість та естетичну діяльність. При цьому зазначається, що естетична свідомість як складова естетичної культури є формою духовної, внутрішньої активності суб'єкта, що виростає із зовнішніх, матеріально-практичних форм його діяльності. Водночас практична естетична активність суб'єкта, що стимулюється і контролюється його естетичною свідомістю, тісно з нею взаємодіє.
2. З погляду М. Кагана [198], естетична культура є взаємодією реально-практичної, духовно-практичної та духовно-теоретичної діяльності, побутової та спеціалізованої свідомості з сукупністю установ, що забезпечують створення, збереження й розповсюдження художніх цінностей, здійснюють художнє та естетичне виховання.
3. До структури естетичної культури В. Лозовий [147] відносить естетичну свідомість, що відтворюється в ідеалах, потребах, настановах, смаках, поглядах, концепціях, а також естетичну діяльність у сфері праці, побуті, під час спілкування, у суспільному житті, спорті тощо.
4. А. Комарова [218] розширює структуру естетичної культури і вважає, що до її складу входять естетичні об'єкти і явища, уся різноманітність естетичних цінностей, естетичні знання про їх природу і функціонування, естетична свідомість людей, їх естетична діяльність і ставлення; естетично спрямована поведінка і взаємовідносини людей на основі естетичних цінностей; естетичне виховання як спеціальний канал передачі підростаючому поколінню естетико-культурних основ, засобів естетичного засвоєння дійсності, шляхів формування естетичної свідомості.
5. У науковому виданні за редакцією А. Беляєва [607] структура

естетичної культури розглядається з двох позицій. Перша – як функціональна, до якої відноситься сукупність функціонуючих у суспільстві художніх цінностей; професійно-спеціалізована група діячів культури, що забезпечує їх функціонування; технічні засоби виробництва, тиражування й комунікації художніх цінностей; інститути культури (музеї, театри, бібліотеки, академії тощо), що знаходяться під контролем суспільства. Друга позиція в розгляді структури естетичної культури передбачає виділення сукупності самостійних сфер естетичної діяльності, які постійно долучають до себе різні галузі суспільної практики, такі як естетична організація просторового, промислового та природного середовища людини, охоплюючи дизайн, соціальну сферу (культуру побуту), дозвілля, спорт та ін., засоби масової інформації та система естетичного виховання.

6. В. Ліпський [272] відносить до структурного компонента, що характеризує естетичну культуру особистості, такий як *людська чуттєвість*. Дослідник розуміє її як найвищий механізм, пов'язаний із зором і слухом.

7. За визначенням М. Кагана [198], важливим компонентом естетичної культури особистості є *оцінний компонент* як можливість співвідношення форми змістові, а також тому, якою мірою перше відповідає останньому. Підкреслено, що у вмінні людини вловлювати міру, навіть коли вона рухома й раціонально незбагненна, є важлива особливість її естетичної культури. Дослідник робить висновок, що естетична культура особистості є досить складною системою, що охоплює в собі чуттєвість, інтелектуальні, пізнавальні здібності людини, її родові та групові уявлення про прекрасне, реальні предмети і форми поведінки, що створені людиною не тільки за законами природної необхідності, але й за законами краси.

Проаналізовані нами погляди вчених щодо структури естетичної

свідомості особистості, дають змогу зазначити, що це питання не знаходить однозначної й вичерпної відповіді. Учені по-різному підходять до осмислення цього питання, у результаті чого пропонують відмінні, а часом і протилежні думки щодо того, якою має бути структура естетичної культури особистості. Саме тому нами виділено декілька аспектів наукового осмислення вказаного питання, які вимагають певного уточнення та більш глибокого вирішення.

Йдеться, передусім, про те, що в науковій літературі естетична культура особистості висвітлюється як невід'ємна складова естетичної культури суспільства. Цей аспект не викликає заперечень, проте залишається без відповіді питання щодо самоцінності й самоідентичності естетичної культури особистості. Адже це є духовно-функціональним утворенням, у якому присутні не лише загальноприйняті естетичні норми, цінності тощо, але й той естетичний досвід, який формується на рівні естетичної свідомості особистості, використовується нею в певних життєвих ситуаціях. Проте цей досвід естетичного освоєння особистістю не ідентифікується, що породжує уявлення про естетичну культуру як спрощену трансформацію естетичних відносин, які мають місце в суспільному середовищі.

На думку вчених, які досліджували природу та структуру естетичної культури особистості (І. Андрощук [16], Т. Андрущенко [19], Г. Апресян [24], М. Афанасьєв [28], В. Білан [46], Ю. Борєв [58], В. Бутенко [70], Н. Вітковська [94], А. Канарський [206], Т. Качалова [207], А. Комарова [218], І. Корольова [232], Н. Крилова [241], С. Лісова [273], В. Матюхін [293], В. Петров [473], Л. Печко [393], Л. Побережна [402], О. Рудницька [442], Г. Сотська [462], О. Софіщенко [463], У. Суна [473], О. Щолокова [606] та ін.), у цьому духовному утворенні визначаються різні складові. Йдеться, зокрема, про такі структурні складові, як-от: естетична свідомість, естетична діяльність, естетичні об'єкти і явища, естетична поведінка, естетичне виховання, людська чуттєвість, оцінний компонент і т. ін. Зазначені думки науковців заслуговують на увагу і водночас вимагають певного уточнення. Адже йдеться про естетичну культуру особистості як носія й виразника певних цінностей, який

має спиратися й активно використовувати в процесі життєдіяльності такі складові естетичної культури, які є функціонально визначеними. На жаль, у науковій літературі вказаний перелік складових естетичної культури має переважно мозаїчний характер і не стверджує думку про цілісність і функціональність естетичної культури особистості.

Доводі поширеною виявилася думка вчених (В. Бичков [42], Б. Еренгрос [131], В. Толстих [151] та ін.) про те, що естетична культура особистості є сукупністю естетичних цінностей, які були освоєні в процесі спілкування, пізнання світу прекрасного. Дійсно, естетична культура особистості охоплює естетичні цінності, освоєні особистісно. Проте важко погодитися з тим, що цей процес має спрощений характер і передбачає освоєння естетичних цінностей у завершеному форматі. Адже маючи певну структуру, естетична культура особистості вносить певні зміни, уточнення, виявляє оцінне ставлення до тих цінностей, які були предметом спілкування, оцінки, інтерпретації тощо. У науковій літературі ми не знаходимо відповіді на питання щодо впливу структурних складових естетичної культури особистості на процес освоєння й використання естетичних цінностей, які стали предметом уваги в процесі життєдіяльності.

Висловлені вказаними вченими думки щодо формування естетичної культури особистості спрямовані переважно на вирішення формальних та організаційних питань, що пов'язані з діяльністю установ культури, розповсюдження художніх цінностей, творів мистецтва тощо. Водночас залишаються без належної відповіді питання, що стимулюють функціональну активність естетичної культури та використання її внутрішнього механізму, здатного стимулювати, оцінювати, вносити певну корекцію щодо набуття особистісно необхідного їй естетичного досвіду, посилення впливу на певні аспекти естетичної культури особистості. На жаль, у науковій літературі майже не йдеться про структурні складові, які покликані виконувати відповідні функції та забезпечувати самоорганізацію естетичної культури.

З огляду на зазначене вважаємо необхідним визначення структури

естетичної культури дизайнера, яка охоплює такі складові як-от: естетична свідомість, естетична активність та естетична самоорганізація (Рис. 1.5.).

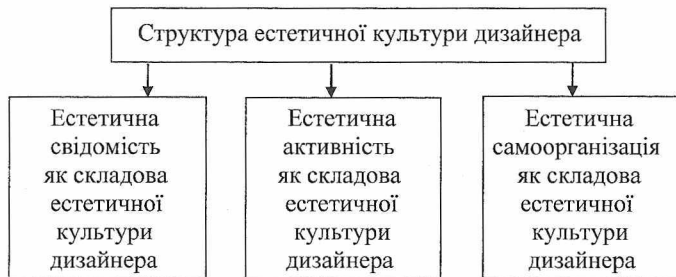

Рис. 1.5. Структура естетичної культури дизайнера.

Естетична свідомість є складовою естетичної культури дизайнера, яка виконує важливу роль у розвитку й функціонуванні цього духовного утворення. Адже йдеться про естетичну свідомість особистості, яка покликана інтегрувати, закріплювати, систематизувати естетичний досвід, отриманий особистістю протягом її життя, праці, навчання, дозвілля тощо. Саме естетична свідомість особистості є однією з перших складових естетичної культури, яка є зв'язною ланкою з цінностями, що акумульовані в культурі суспільства чи окремих соціальних груп.

Учені наголошують, що естетична свідомість є особливою формою відображення дійсності. Вона пов'язана з естетичною діяльністю, продовжує її, закріплює в ідеальній формі все, що є суттєвим для людини. Естетична свідомість фіксує способи здійснення естетичної діяльності, закріплює їх у вигляді естетичних смаків, художніх асоціацій, естетичних поглядів та теорій. Окрім того естетична свідомість здійснює зв'язок естетичної діяльності з усією системою суспільного життя людей. Вона задає загальний хід естетичній діяльності, визначаючи її межі, спрямованість, інтенсивність. У межах естетичної свідомості відбувається осмислення результатів естетичної діяльності та їх відповідності суспільній та індивідуальній меті.

На думку вченого, характеру цілісної системи естетична свідомість

набуває через її завершення у зрілій естетичній теорії. Будучи відносно завершеною системою естетичних потреб, смаків, образних моделей і теорій, естетична свідомість за своїм змістом виходить за межі усвідомлення наявної естетичної діяльності. Вона містить, окрім традиційних естетичних уявлень, також уявлення про можливу естетичну діяльність.

У науковій літературі визначено декілька аспектів, характерних для розвитку естетичної свідомості особистості. Йдеться про об'єктивну зумовленість естетичної свідомості, її спроможність відображати об'єктивну дійсність, відносну самостійність естетичної свідомості, яка виявляється у внутрішній активності, організованості та поетапному характері розвитку; соціально-практичну спрямованість естетичної свідомості, пов'язану з реальним втіленням у практику людей, у їх спосіб життя. Зазначені аспекти естетичної свідомості не існують самі по собі. Вони активно взаємодіють, зумовлюючи один одного, створюючи тим самим динамічну цілісність.

Серед учених триває дискусія щодо структурованості естетичної свідомості. Так, на думку В. Корнієнка [231], основними і найбільш сталими компонентами естетичної свідомості суспільства є: естетичні почуття, що представляють специфічне переживання людиною її ставлення до дійсності; естетичні оцінки як специфічні судження про природу і суспільство, про продукти людської праці, твори мистецтва; естетичні смаки як здатність до естетичної оцінки; естетичний ідеал як уявлення про естетичну досконалість життя і досконалу людину; естетичні погляди як сукупність ідей, думок, суджень про естетичне в дійсності і мистецтві; естетичні теорії як система понять про сутність естетичного, головних принципів його пізнання в дійсності і мистецтві, про природу і суспільну роль естетичної і художньої діяльності людей.

Естетична свідомість дизайнера є функціонально важливою складовою його естетичної культури, що дає змогу акумулювати, закріплювати, систематизувати, зберігати набутий естетичний досвід. Цьому покликані сприяти такі прояви естетичної свідомості дизайнера як-от:

- естетичні почуття;
- естетичні знання;
- естетичний світогляд.

Естетична активність є складовою естетичної культури дизайнера. Її роль полягає в тому, щоб реалізувати плідний зв'язок естетичної культури з явищами, предметами, процесами дійсності та мистецтва. Задля цього особистість виявляє естетичну активність, яка пов'язана з діями спонукального, пізнавального, оцінного та творчого характеру.

Дизайнер у процесі своєї художньо-конструкторської діяльності виявляє естетичну активність, що дає йому змогу проектувати можливі зв'язки з естетичними цінностями, моделювати процес їх освоєння, передбачати перспективні кроки творчого змісту, пов'язані зі створенням дизайнерської продукції, реалізацію творчих задумів та рішень. Естетична активність є об'єктивно важливою для праці дизайнера, тісно пов'язана з його естетичною, культуротворчою, художньо-конструкторською діяльністю.

У науковій літературі є спроби визначити характерні особливості та можливості естетичної активності особистості, її вплив на найважливіші види діяльності, зокрема, естетичної діяльності, пов'язаної з освоєнням дійсності за законами краси. На думку вчених, розвиток естетичної діяльності є послідовною зміною її різних історичних типів, кожен із яких відповідає певній культурно-історичній епосі. Специфічність кожного історичного типу естетичної діяльності виявляється в особливій спрямованості діяльності, конкретних межах поля її застосування, обсязі вихідного культурного матеріалу, естетично задоволених потреб суспільного розвитку, характерних для нього засобів поєднання окремих видів художньої, художньо-ремісничої активності, що створюють цей тип естетичної діяльності.

Естетична активність дизайнера засвідчує про зусилля, які він виявляє по відношенню до естетичних цінностей. Адже естетичні цінності в дійсності і мистецтві не з'являються самі по собі. Для їх розкриття, сприймання,

освоєння потрібні дії, до яких має бути готовий дизайнер. Саме тому його естетична активність передбачає такі способи зв'язку з естетичними цінностями як-от:

- спонукання до естетичних цінностей;
- освоєння естетичних цінностей;
- творення естетичних цінностей.

Естетична самоорганізація є складовою естетичної культури дизайнера. Вона виконує важливу роль у розвитку, збагаченні та функціонуванні естетичної культури, створює необхідні передумови для підвищення рівня сформованості цього духовного утворення дизайнера.

Важливо зазначити, що в сучасній науковій літературі наголошується на необхідності розвитку складних функціональних систем, здатних знаходити у своєму розвитку як зовнішні, так і внутрішні чинники, що спроможні привносити відтворений зміст, розширювати спектр зв'язків, зміцнювати саморегуляторні процеси. З цією метою пропонуються кроки, пов'язані з використанням методології синергетики, спрямованої на активне забезпечення самоорганізації системних утворень. В. Кремень зазначає, що «поширення синергетичних ідей у сучасних умовах є потужним чинником, що забезпечує стирання меж між природничими і гуманітарними науками та стимулює побудову єдиної універсальної еволюційної куртини світу. Поширення ідей синергетики, синергетичного підходу стає засобом гуманітаризації освіти, своєрідним методологічним інструментом під час дослідження педагогічних процесів, механізмів інновацій та творчості» [235, с. 14].

Естетична культура дизайнера належить до складних самоорганізуючих систем, покликаних активно використовувати існуючі зовнішні зв'язки і водночас реалізовувати наявний внутрішній потенціал, який забезпечує поетапне підвищення рівня сформованості та активності цього духовно-функціонального утворення особистості. У сучасній теорії і практиці ще недостатньо обґрунтованими залишаються питання щодо

внутрішнього механізму впливу на естетичну культуру дизайнера. Учені переважно апелюють до зовнішніх чинників впливу, мотивуючи це тим, що через зовнішні соціальні та матеріальні стимули дизайнер може певним чином реагувати на потреби суспільства, спрямовувати свої зусилля у визначеному ззовні руслі культуротворчого та художньо-конструкторського процесів. Водночас недооцінка ролі внутрішніх чинників впливу призводить до втрати самостійності прийняття креативних рішень, суттєвого зменшення інтересу до творчої дизайнерської діяльності, згортання духовно-функціонального потенціалу естетичної культури.

Самоорганізація як складова естетичної культури дизайнера має значні резерви впливу на вказаний процес. Вони пов'язані з діями емоційного, інтелектуального та процесуального характеру. Для послідовного розвитку і зміцнення механізму самоорганізації естетичної культури дизайнера важливими є такі дії, як-от:

- естетичне самовідчуття;
- естетична самооцінка;
- естетична саморегуляція.

1.2.3. Функції естетичної культури дизайнера. Важливо зазначити, що естетична культура дизайнера є духовно-функціональним утворенням, яке покликане вирішувати складні завдання, пов'язані як із процесами внутрішнього змісту, так і з процесами, які мають соціальний та професійний зміст. Маючи розвинені можливості функціонування, естетична культура дизайнера засвідчує свою спроможність збагачувати естетичний досвід суспільства й особистості, забезпечувати високий рівень естетичного освоєння предметів і явищ дійсності, спонукати особистість до послідовного саморозвитку, підвищення рівня естетичної самосвідомості та активності.

Теоретичний аналіз цього питання дав змогу виділити основні функції естетичної культури дизайнера. До них віднесено соціально-ціннісну, культуротворчу та особистісно-регулятивну функції (Рис. 1.6.).

Рис. 1.6. Функції естетичної культури дизайнера.

Соціально-ціннісна функція естетичної культури дизайнера. Аналіз цього питання зумовлений тим, що естетична культура дизайнера має значення, передусім, для соціальної практики і тому значний спектр питань, пов'язаних із розвитком і функціонуванням естетичної культури дизайнера викликає інтерес у суспільстві, засвідчує про певні дії, що пов'язані із забезпеченням соціально-ціннісної функції цього духовного утворення особистості.

Підтвердженням того, що розвиток естетичної культури дизайнера є предметом суспільної уваги, є те, що змістом наукового пошуку, дискусій, обговорень у наукових колах певне місце займають питання, пов'язані з визначенням соціальної ролі та функцій естетичної культури майстрів мистецтва, працівників культурно-освітніх установ, освітніх закладів, фахівців з дизайну. Наукову та мистецьку громадськість цікавлять питання соціального призначення і місця естетичної культури дизайнерів, ціннісної спрямованості цього духовного утворення, його соціального буття, соціальної підтримки, збагачення тощо.

Естетична культура дизайнера має зв'язок із існуючою соціальною практикою, яка детермінує її розвиток, динаміку, набуття сучасного змісту, виявляє зацікавленість у її активному функціонуванні. У суспільному середовищі за участі широкої аудиторії обговорюються такі питання, як-от:

- естетична культура дизайнера в контексті соціально-історичних

змін;

- вплив естетичної культури дизайнера на розвиток соціальних цінностей та орієнтацій;
- розвиток естетичної культури дизайнера на сучасному етапі суспільного розвитку;
- соціальна спрямованість естетичної культури дизайнера;
- естетична культура дизайнера як соціальна категорія;
- особливості реалізації соціальної функції естетичної культури дизайнера;
- вплив естетичної культури дизайнера на розвиток і збагачення соціальних цінностей;
- зв'язок естетичної культури дизайнера з етнокультурними традиціями українського суспільства;
- соціальні пріоритети в процесі функціонування естетичної культури дизайнера;
- система соціальних цінностей у контексті функціонування естетичної культури дизайнера.

Широкий спектр питань, актуалізованих на рівні широкої громадськості, пов'язаний з осмисленням діалектичного зв'язку естетичної культури дизайнера з сучасною соціальною практикою, системою соціальних цінностей, які потребують активної підтримки в процесі художньо-конструкторської діяльності дизайнерів. Адже цілком слушною є думка вчених, працівників культури, освіти щодо естетичної культури дизайнера як соціально зорієнтованого явища, яке покликане забезпечувати зростаючі інтереси та потреби суспільства в естетизації найважливіших проявів соціального, духовного, культурного життя людей, освоєнні навколишньої дійсності за законами краси, гармонії, виразності, цілісності тощо.

Маючи відповідний запит на зміцнення та збагачення естетичної складової суспільного життя, існуюча практика стимулює й підтримує діяльність дизайнерів, які у своїй творчості спираються на цінності

естетичної культури, прагнуть приймати відповідальні художньо-конструкторські рішення, пропонують конкретні способи і форми естетизації найважливіших сфер соціального, економічного, культуротворчого змісту та спрямованості.

У сучасних умовах функціонування естетичної культури дизайнерів та її вплив на соціально-ціннісні питання супроводжується певними суперечностями: між суспільними традиціями естетичного освоєння дійсності та можливостями естетичної культури дизайнерів щодо прийняття відповідних художньо-творчих рішень; між суспільним ставленням до цінностей естетичної культури дизайнерів та потребою їх активного освоєння в процесі розвитку різних сфер життя суспільства; між можливостями естетичної культури дизайнерів і завданнями сучасної суспільної практики щодо естетизації об'єктів, предметів і явищ навколишньої дійсності.

Існуючі суперечності, які мають місце в системі функціонування естетичної культури дизайнерів, вимагають відповідного вивчення та практичного вирішення на соціальному рівні. Йдеться про сприйняття й усвідомлення естетичної культури дизайнера як пріоритетного завдання суспільства; осмислення естетичного змісту й характеру дій дизайнерів з урахуванням логіки та системи цінностей, які є характерними для виконання певних дизайнерських програм, творчих завдань тощо; посилення уваги фахівців з дизайну до соціальних цінностей, які потребують відповідної підтримки та актуалізації в широкій аудиторії.

Важливим сьогодні залишається питання щодо гармонізації взаємозв'язку естетичної культури дизайнерів і соціальної практики. Відчутного значення набуває активність учасників вказаних відносин, поєднання їх потенційних можливостей та використання функціонального ресурсу з метою взаємозбагачення та ефективного розвитку. Сутність питання полягає в тому, щоб реалізувати соціально-ціннісну функцію естетичної культури дизайнерів у системі потреб та орієнтирів сучасної суспільної практики.

Теоретичний аналіз вказаного параметру дає змогу зазначити, що естетична культура дизайнера є явищем, яке виникає, розвивається та функціонує на соціальному ґрунті, активно взаємодіє з існуючою практикою. При цьому характер відносин естетичної культури дизайнерів і соціальної практики може мати певні різновиди, у межах яких можна спостерігати: вплив соціальної практики на естетичну культуру дизайнерів; вплив естетичної культури дизайнерів на соціальну практику; взаємовплив естетичної культури дизайнерів і соціальної практики. Оптимальним і продуктивним є такий різновид відносин естетичної культури дизайнерів і соціальної практики, коли між ними гармонізується зв'язок, спрямований на адекватне реагування, ефективне використання наявних можливостей, визначення перспективних кроків щодо естетизації навколишньої дійсності.

Культуротворча функція естетичної культури дизайнера. Важливо зазначити, що естетична культура дизайнера має безпосередній вплив на результати його діяльності, пов'язаної зі створенням та реалізацією матеріальних і духовних цінностей. Значення цього впливу полягає в забезпеченні якісно нового продукту, сповненого не лише практичною значущістю, але й естетичною завершеністю та досконалістю. У результаті такого впливу відбувається гармонійне поєднання прагматичного і духовного, емоційного і раціонального, зовнішнього і внутрішнього.

За таких обставин суспільство отримує цінності, які можна віднести до результатів культуротворчої діяльності, основу якої визначає естетична культура дизайнера. Саме естетична культура створює необхідні передумови появи предметів і явищ, об'єктів і продуктів творчості, які спроможні стверджувати ідеї краси, гармонії, виразності, цілісності в різних сферах життя суспільства і людини. До таких сфер реалізації культуротворчої функції естетичної культури дизайнера можна віднести:

- природне середовище;
- предметне середовище;
- соціальне середовище;

• мистецьке середовище.

Природне середовище відкриває широкі можливості для реалізації культуротворчої функції естетичної культури дизайнера. У результаті відбувається естетизація природних об'єктів, надання їм відповідної естетичної, художньо-конструкторської виразності. Ландшафтний дизайн та інші різновиди природного дизайну є прикладом того, як, спираючись на естетичну культуру, дизайнер привносить важливі елементи естетичного у світ природи; використовує природні форми, кольорове забарвлення, виразність композицій для зміцнення й збагачення естетичного сприйняття природних явищ і процесів, формує в людей естетичне ставлення до проявів краси, гармонії, виразності в природному середовищі.

Предметне середовище має також важливе значення для реалізації культуротворчого потенціалу естетичної культури дизайнера. Адже йдеться про надання естетичного змісту і форми продуктам людської діяльності. Це стосується продуктів промислового виробництва, предметів побуту, одягу житлового оздоблення, оформлення інтер'єру, умов житла, відпочинку, праці і творчості людини. Естетичний спектр предметного середовища характеризується своєю різноманітністю, багатством змісту і форм, багатогранністю технологічних, художньо-конструкторських, функціональних рішень. У зв'язку з цим постає актуальне завдання щодо естетизації предметів, явищ, процесів, які повсякденно оточують людину, створюючи при цьому комфортні умови для життя, праці, навчання, дозвілля, спілкування і творчості.

Соціальне середовище сповнене значних можливостей для реалізації культуротворчої функції естетичної культури дизайнера. Адже фахівців з дизайну не залишають байдужими процеси і явища, які мають місце в житті суспільства, колективу людей, у системі суспільних, сімейних, родових, міжособистісних відносин, життєдіяльності окремих людей, представників певних професій тощо. Такі питання, як естетика життя, діяльності, поведінки, міжособистісних стосунків, діловий етикет, культура спілкування,

оформлення ритуальних, громадянських, культових, конфесійних подій, свят, процесів і процедур, упровадження способів і форм, прийняття та реалізації певних рішень на державному, конфесійному, регіональному, службовому, сімейному, міжособистісному рівнях – усе це може бути предметом культуротворчої діяльності дизайнера, який спрямовує потенційні можливості естетичної культури на процес генерування естетичної, художньо-конструкторської, художньо-творчої ідеї, привнесення естетичних цінностей та їх елементів у зміст і характер різних проявів суспільного середовища.

Мистецьке середовище відкриває перед дизайнером широкий простір для реалізації культуротворчої функції естетичної культури. Важливо підкреслити, що ця функція має особливе значення для мистецької практики, спонукає дизайнера до організації художнього діалогу з митцями, привнесення в їх творчість особливої естетичної виразності, глибини тощо. Йдеться про надання процесу мистецької творчості естетичного змісту, вишуканості, цілісності, оригінальності тощо. Спираючись на естетичну культуру як духовно-функціональне утворення, дизайнер виявляє спроможність посилювати, зміцнювати та збагачувати естетичний зміст художньо-творчого процесу, виконавської майстерності акторів, митців, а також розвиває способи взаємодії аудиторії з творами мистецтва, різних видів і жанрів.

Культуротворча функція естетичної культури дизайнера засвідчує щодо її можливостей у створенні та використанні матеріальних і духовних цінностей, збагаченні їх естетичного змісту, посиленні ролі художньо-естетичних цінностей у життєдіяльності людей. У результаті культуротворчої активності естетичної культури дизайнерів суспільна практика отримує підтвердження та приклади того, як людина може освоювати дійсність і мистецтво за законами краси, гармонії, цілісності змісту і форми, виразності тощо.

Особистісно-регулятивна функція естетичної культури дизайнера.

Вивчення та аналіз цієї функції естетичної культури зумовлено тим, що це духовно-функціональне утворення особистості покликане забезпечувати необхідні умови не лише у сфері соціальної та культуротворчої практики, але й у процесі розвитку і збагачення особистості дизайнера, формуванні в нього найважливіших рис та якостей. Отже, естетична культура за своїми функціональними можливостями здатна вносити певні зміни, доповнення, що стосуються розвитку особистості, впливати на її поведінку, діяльність тощо.

Реалізація на практиці особистісно-регулятивної функції естетичної культури дизайнера відбувається на декількох рівнях, кожний із яких має важливе значення і тому заслуговує на увагу, розвиток і послідовне забезпечення в умовах художньо-конструкторської діяльності. До основних рівнів практичної реалізації особистісно-регулятивної функції естетичної культури дизайнера можна віднести такі, як-от:

- емоційний рівень реалізації особистісно-регулятивної функції естетичної культури дизайнера;
- інтелектуальний рівень реалізації особистісно-регулятивної функції естетичної культури дизайнера;
- діяльнісний рівень реалізації особистісно-регулятивної функції естетичної культури дизайнера.

Емоційний рівень реалізації особистісно-регулятивної функції естетичної культури характеризується активним зверненням дизайнера до власних почуттів, емоційного стану, характеру та способів реагування на естетичні подразники. Адже однією зі складових естетичної культури є естетична самоорганізація, яка передбачає використання на практиці такого способу як самовідчуття. Набуваючи досвіду уважного ставлення до власних почуттів, розвиваючи необхідні способи емоційного контролю, визначаючи характер та необхідність емоційно-чуттєвої активності, дизайнер може активно використовувати механізм емоційної саморегуляції, залучаючи при цьому набутий раніше емоційно-естетичний досвід.

Інтелектуальний рівень реалізації особистісно-регулятивної функції

естетичної культури передбачає активне використання дизайнером власних інтелектуальних цінностей, знань, понять, уявлень. Інтелектуальний тезаурус дизайнера є його духовним надбанням, до якого він може звертатися з метою естетичної самооцінки. Для реалізації означеної функції естетичної культури дизайнер може активно використовувати такий спосіб як самооцінка. Це стосується характеру його поведінки, ставлення до окремих предметів і явищ, спроможності визначати стан підготовки, компетентності у сфері художньої культури, мистецтва, дизайну тощо.

Діяльнісний рівень реалізації особистісно-регулятивної функції естетичної культури характеризується залученням до цього процесу механізму саморегуляції. Це передбачає прийняття рішень щодо діяльності, поведінки, участі в певних заходах, акціях, процесах, програмах. На цьому рівні особистісно-регулятивна функція естетичної культури дає змогу схвалювати або заперечувати доцільність певної діяльності дизайнера, мотивувати прийняття рішення, виходячи з логіки та впливу естетичної культури.

1.3. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як педагогічна проблема

Теоретичний аналіз наукової літератури, присвяченої проблемам формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, дає змогу зазначити, що це духовно-функціональне утворення особистості не з'являється спонтанно. У його становленні та розвитку суттєву роль відіграють соціокультурні чинники і, зокрема, професійна освіта, вища школа, яка спрямовує свої зусилля на формування в майбутніх фахівців з дизайну естетичної культури. За участі вищих навчальних закладів відбувається процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, здійснюється предметна й цілеспрямована педагогічна діяльність, мета і завдання якої полягають у забезпеченні зазначеного процесу та наданні йому ефективного характеру.

На необхідності теоретичного і практичного вирішення проблеми

формування естетичної культури майбутніх дизайнерів зазначають учені: В. Афанасьєв [164], М. Барна [164], В. Бутенко [69; 73; 164], Г. Гребенюк [164], Н. Дерев'яко [164], І. Зязюн [90; 134], С. Коновець [224], Л. Корницька [164], З. Лісняк [12], В. Мадзігон [164], С. Мельничук [154; 164], В. Міроненко [12], І. Небесник [164], Н. Ничкало [164; 322], Л. Оружа [164], О. Отин [164; 371], Л. Оршанський [164], М. Пічкур [398], С. Прищенко [12], В. Пруєк [164; 421], В. Радкевич [193], М. Резніченко [11; 12], А. Руденченко [437; 438], І. Савенко [12], Л. Савченко [12; 447], В. Тименко [164; 483], В. Титаренко [164; 485], І. Удріс [11; 12], А. Федь [547; 548], О. Фурса [164], О. Шевнок [587], Г. Шевченко [164; 591], В. Щербина [12; 604], О. Щолокова [606].

Важливо зазначити, що естетична культура майбутніх дизайнерів у своєму розвитку передбачає відповідний педагогічний супровід, необхідність якого зумовлена змістом, характером і особливостями формування цього духовно-функціонального утворення. Залежно від стану естетичної підготовки майбутніх фахівців, рівня сформованості в них окремих складових та в цілому естетичної культури визначаються і реалізуються педагогічні дії, зміст та характер яких набуває відповідної спрямованості. Майбутні дизайнери за таких обставин отримують необхідний досвід освоєння естетичних цінностей, оволодівають відповідними знаннями у сфері естетичної культури, навчаються вибудовувати власну діяльність за законами краси, виразності, цілісності, взаємозв'язку змісту і форми тощо.

Варто зауважити, що естетична культура майбутніх дизайнерів проходить складний шлях формування, що вимагає від професійної освіти пошуку та впровадження ефективних педагогічних умов. Як підтверджує сучасна освітньо-виховна діяльність вищих навчальних закладів, зазначений процес формування естетичної культури часом не досягає визначеної мети. Майбутні дизайнери не завжди демонструють необхідний рівень сформованості естетичної культури, відчувають значні труднощі формування та використання власного естетичного досвіду в умовах професійної

діяльності.

Наукові спостереження засвідчують, що сучасна освітньо-виховна практика, пов'язана з формуванням естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, вимагає свого оновлення, підвищення ефективності з метою створення належних педагогічних умов для розвитку духовно-функціонального утворення, спроможного належним чином реагувати на естетичні цінності навколишньої дійсності та мистецтва.

Ураховуючи зазначене, нами визнано доцільним здійснити теоретичний аналіз процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як педагогічної проблеми, а також послідовного висвітлення таких аспектів:

- формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як самоорганізуючої системи;
- роль професійної освіти у формуванні естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну;
- науково-педагогічне забезпечення процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

1.3.1. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як самоорганізуючої системи. Постановка і теоретичне осмислення цього питання в нашому дослідженні зумовлені тим, що в науково-педагогічній літературі естетична культура майбутніх дизайнерів висвітлюється переважно з урахуванням її формальних ознак та необхідності досягнення результатів, згідно з якими естетична культура молодих фахівців відповідала б сучасним суспільним вимогам. За таких обставин зазначене духовно-функціональне утворення майбутніх дизайнерів формалізується, не розкриваються закономірності й особливості його функціонування як складного особистісного утворення, здатного до самоорганізації, послідовного розвитку, збагачення в системі професійної освіти.

Прагнення до актуалізації вказаної проблеми у вищих навчальних закладах має важливе значення, дає змогу привернути увагу студентської молоді до необхідності формування естетичної культури. При цьому увага

актуалізується переважно на питаннях загальнотеоретичного змісту, зокрема:

- естетична культура дизайнера як складова його професійної підготовки;
- суспільні вимоги до естетичної культури дизайнера;
- правові засади естетичної підготовки фахівців з дизайну;
- формальні ознаки естетичної культури дизайнера;
- функції естетичної культури дизайнера;
- критерії та показники сформованості естетичної культури дизайнера;
- особливості практичного використання естетичної культури дизайнера;
- значення естетичної культури дизайнера для його професійної діяльності.

Питання вказаної тематики висвітлюються на сторінках науково-педагогічної літератури, обговорюються учасниками науково-практичних конференцій, семінарів, «круглих столів» тощо. Йдеться зокрема про міжнародні та всеукраїнські науково-практичні конференції на тему «Становлення і розвиток етнодизайну: український та європейський досвід» (Полтава, 2012), «Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст» (Полтава, 2013), «Сучасні тенденції розвитку дизайну та декоративно-прикладної творчості в процесі реалізації концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді» (Полтава, 2016), «Актуальні проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів» (Кривий Ріг, 2017) та ін. Учені у своїх виступах прагнуть звернути увагу педагогічної аудиторії на важливості естетичної культури майбутніх фахівців, підвищенні її ролі в професійній діяльності дизайнерів, наголосують на необхідності розвитку освітньо-виховної практики, наближення процесу формування естетичної культури фахівців з дизайну до інноваційного досвіду організації дизайн-освіти у вищих навчальних закладах.

Визначаючи в якості об'єкта педагогічного впливу переважно формальні ознаки процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, учені

зосереджують зусилля навколо осмислення таких аспектів цього духовно-функціонального утворення, як-от: сутність, особливості, місце, роль та значення, способи організації естетичної, художньо-конструкторської діяльності, комунікативний зв'язок із соціальною практикою, перспективи естетичної, дизайн-освіти майбутніх фахівців у системі вищої школи. Дослідницькі зусилля пов'язуються з вирішенням питань, які мають загальнотеоретичний та прикладний характер, що, на думку вчених, має посилити ставлення освітньо-виховної практики до естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну та її формування у вищих навчальних закладах.

Розгляд на теоретичному рівні вказаних ознак процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів відбувається у зв'язку з необхідністю підвищення якості продуктів художньо-конструкторської діяльності дизайнерів. Адже рівень та якість дизайнерських рішень і проектів не завжди відповідає естетичним критеріям, інтересам, запитам, потребам та вимогам сучасної суспільної та культуротворчої практики. Нерідко продукуються дизайнерські вироби, які йдуть всупереч тому, що засвідчувало б про вишуканість естетичного смаку, досягнення естетичної виразності предметів і явищ у сфері життєдіяльності людей, забезпечення їх відповідним естетичним змістом.

З урахуванням зазначеного набуває особливої гостроти й актуальності проблема, що стосується існуючих резервів процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Як засвідчують науково-педагогічні спостереження за вказаним процесом, ці резерви пов'язані з розвитком та функціонуванням естетичної культури дизайнерів як самоорганізуючої системи. З огляду на це виникає необхідність теоретичного осмислення проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням процесів, які визначають системний характер цього духовно-функціонального утворення особистості та його спроможність до самоорганізації.

Виділення та теоретичний аналіз цього аспекту зумовлено тим, що

Естетична культура дизайнера спроможна акумулювати в собі суспільно важливий досвід, який відображається в таких формах суспільної свідомості як мистецтво, мораль, політика, право, наука та релігія. Водночас естетична культура дизайнера має широкі можливості привнесення необхідних елементів та проявів естетичного в навколишнє середовище, такі його різновиди, як-от: природне, предметне, соціальне та мистецьке. Цим самим естетична культура дизайнера може сприяти створенню якісно нового продукту, сповненого естетичного змісту та проявів прекрасного.

Маючи тісний зв'язок із зовнішніми проявами свого функціонування, естетична культура дизайнера спроможна впливати на важливі процеси, які відбуваються на рівні почуттів, мислення і творчості дизайнера. Цей спектр функціонування естетичної культури заслуговує на особливу увагу у зв'язку з тим, що виступає необхідною умовою саморозвитку, самозбагачення та самстворення особистості фахівця з дизайну. Естетична культура на рівні свого функціонування засвідчує про спроможність дизайнера нарощувати та зацінювати свої творчі можливості, збагачувати власний досвід взаємодії зі світом прекрасного і на цій основі підвищувати кваліфікаційний рівень, формувати професійну майстерність, виявляти творчу активність, оригінальність тощо.

У науковій літературі є плідні спроби аналізу складних систем, вивчення механізму їх функціонування, розвитку і прийняття рішень тощо. У працях учених (А. Азархін [1], З. Биков [41], В. Бутенко [73], А. Канарський [205], Г. Шевченко [591], І. Шитов [596] та ін.) наголошується на необхідності вивчення складних систем та закономірностей їх розвитку, функціонування та впровадження на практиці. У природному і суспільному середовищі такі системи діють, що підтверджується досвідом наукових спостережень, результатами їх діяльності. До числа систем, які розвиваються у формі духовно-функціональних утворень особистості належить естетична культура дизайнера. Безперечно, це є складна духовна система, яка має внутрішні й зовнішні зв'язки, у якій актуалізується, генерується, набуває логічного і

функціонального значення духовна енергія, скерована на освоєння прекрасного та втілення його в предметах і явищах навколишньої дійсності та мистецтва.

Наголошуючи на потенційних можливостях естетичної культури дизайнера як самоорганізуючої системи, здатної для прийняття не тільки формальних рішень, але й генерування якісного духовного продукту, нами визнано доцільним проектування процесу його формування в умовах сучасної освітньо-виховної практики. За таких обставин посилюється увага до внутрішніх процесів цього духовно-функціонального утворення, таких його проявів, як-от: естетичне самовідчуття, естетична самооцінка, естетична саморегуляція особистості.

Отже, теоретичний аналіз естетичної культури майбутніх дизайнерів як об'єкта педагогічного впливу дає змогу констатувати, що формалізація цього духовно-функціонального явища на педагогічному рівні не є конструктивним підходом до його осмислення та формування. Це суттєво обмежує духовно-творчий потенціал особистості, згоргає можливі способи і форми самопрезентації та творчої діяльності, створює формальні й бюрократичні перешкоди на шляху до підвищення рівня сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Освітньо-виховна практика покликана спонукати майбутніх дизайнерів до усвідомлення того, що якість та відповідність їх естетичної культури залежить не від формального наслідування існуючих естетичних норм, критеріїв, цінностей, а від спроможності самостійно вибудовувати власну систему естетичного ставлення до навколишньої дійсності і мистецтва, спиратися на актуалізовані в естетичній свідомості почуття, знання, світоглядні уявлення, виявляти естетичну активність по відношенню до предметів, явищ і процесів, які мають місце в повсякденному житті, праці, навчанні, дозвіллі та творчості.

Отже, йдеться про якісно нові пріоритети в системі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Ці пріоритети мають бути глибоко

визначені, що дасть змогу майбутнім дизайнерам усвідомити існуючі в їх професійній підготовці резерви, звернути увагу на необхідність набуття естетичного досвіду, спроможного до встановлення плідного художньо-естетичного діалогу з проявами естетичного в дійсності і мистецтві. Педагогічні дії, переорієнтовані з формального підходу до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, до вибудови духовно-функціонального утворення особистості на принципах самоорганізації дають змогу суттєво оновити існуючу освітньо-виховну практику у вищих навчальних закладах. За таких обставин виникає потреба в модернізації вищої школи, яка має відповідні можливості для ефективного вирішення проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

1.3.2. Роль професійної освіти у формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів. Розгляд цього питання зумовлено тим, що формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах є педагогічною проблемою, яка передбачає своє вирішення на теоретичному і практичному рівнях, внесення відповідних змін і доповнень у роботу вищої школи, поглиблення розуміння ролі професійної освіти в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

На підставі теоретичного вивчення цього питання визначено ряд положень, що характеризують роль професійної освіти у формуванні естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну. До них віднесено такі положення:

- забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- збагачення естетичної свідомості майбутніх дизайнерів;
- розвиток естетичної активності майбутніх дизайнерів.

Зміни, що відбуваються в системі освіти і, зокрема, вищої школи, дають змогу зазначити, що існуюча освітньо-виховна практика оновлюється на концептуальному, теоретичному та методичному рівнях. Це відкриває простір для генерування нових педагогічних ідей, розробки навчальних і виховних

програм, які скеровані на сучасні виклики суспільства, упровадження технологічних і методичних рішень, які б урахували особливості навчання і виховання дітей різних вікових груп, освітніх можливостей тощо. У системі освіти з'являються навчальні заклади нового типу, відкриваються нові спеціальності у вищій школі, посилюються вимоги щодо якості загальної та професійної освіти.

Аналізуючи виклики, які стоять перед освітою, В. Кремень зазначає, що «у сучасних умовах усе більш очевидним є те, що смислом і основним показником прогресу людства є розвиток кожної окремої людини на основі її здібностей. До того ж, це головний важіль подальшого прогресу суспільства, особливо в умовах переходу до науково-інформаційних технологій, а потім і суспільства знань, де успіх у виробництві і життєдіяльності буде залежати передусім від розвитку людини. У зв'язку з цим істотно актуалізується, не тільки з огляду на інтереси окремої людини, а й суспільства в цілому, завдання – якомога ближче наблизити навчання і виховання кожної дитини до її сутності, здібностей і особливостей [235, с. 18-19].

Важливо, що певних змін набуває сучасна освітньо-виховна практика, пов'язана із здійсненням дизайн-освіти в системі загальноосвітньої школи, підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. В окремих університетах відкрито спеціальність «Дизайн», що дає змогу певним чином збільшити кількість майбутніх фахівців з дизайну. Водночас залишається гострим питання щодо якості професійної підготовки майбутніх дизайнерів, їх готовності до виконання передбачених напрямків професійної діяльності та задоволення зростаючих потреб суспільства з питань естетизації навколишнього середовища.

Немає сумніву, що професійна освіта йде шляхом свого оновлення, підвищення якості та ефективності підготовки майбутніх дизайнерів. Важливими на цьому шляху є дії, які передбачають внесення змін на концептуальному рівні. Йдеться, передусім, про розробку нової освітньої парадигми, згідно якої особистість визначається першоосновою освітньо-

виховного процесу. Проголошена В. Кременем [233, 235, 236] ідея людяноцентризму в освіті суттєво вплинула на філософію освітніх послуг, які надає середня та вища школа. Якщо раніше знання визначалися як домінуюча складова навчання, якій підкорялися інші аспекти навчально-пізнавального процесу, то в сучасних умовах освітньо-виховна практика зорієнтована, передусім, на розвиток особистості учня, студента, слухача. Особистісно зорієнтований підхід до навчання і виховання набув методологічного значення, що позитивно впливає на оновлення педагогічної діяльності, виявлення відповідального ставлення до особистості кожного учасника освітньо-виховного процесу.

Водночас реалізація на практиці сучасних методологічних підходів нерідко ще залишається на декларативному рівні. Це не сприяє внесенню реальних змін в існуючу освітню практику, знецінює інноваційні ідеї, повелікані вивести освітньо-виховний процес на етап його якісного оновлення. Не засвідчують науково-педагогічні спостереження, у системі професійної освіти майбутніх дизайнерів існує низка проблем, розв'язання яких має відбуватися, передусім, на концептуальному рівні, який передбачає надання пріоритетного характеру питанням розвитку і формування особистості майбутніх фахівців з дизайну.

У контексті зазначеного можна побачити, що проблема формування естетичної культури майбутніх дизайнерів залишається актуальною. Професійна освіта ще не має теоретично обґрунтованих позицій щодо запровадження особистісно орієнтованого підходу до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Це призводить до того, що естетична культура майбутніх фахівців з дизайну формується на методологічних позиціях, які не відповідають сучасній філософії освіти, не визначають естетичну культуру як духовно-функціональне утворення і надбання особистості.

У системі професійної освіти питання естетичної культури майбутніх дизайнерів залишається переважно другорядним, що знецінює його як ґрунтову естетичного і професійного розвитку, нівелює педагогічні дії,

спрямовані на збагачення естетичної свідомості та розвитку естетичної активності майбутніх фахівців з дизайну. За таких обставин професійна освіта стає неспроможною вирішувати вказану проблему та втілювати на практиці ефективні педагогічні рішення, спрямовані на підвищення рівня сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

У формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів професійна освіта покликана займати провідні позиції, пов'язані з посиленням особистісного чинника, наданням йому пріоритетного значення, підвищенням рівня відповідальності майбутніх фахівців, їх спроможності брати участь у творчому процесі художньо-конструкторського змісту. Професійна освіта може посилити свій вплив на процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів за умови впровадження особистісно орієнтованої системи, у якій генералізованою ідеєю є розуміння естетичної культури як важливого духовно-функціонального утворення особистості, здатного до самоорганізації.

У формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів професійна освіта покликана виконувати важливу роль. Вона пов'язана із збагаченням естетичної свідомості майбутніх фахівців з дизайну. На відміну від існуючих чинників впливу на естетичну культуру дизайнерів професійна освіта має значні переваги. Якщо засоби масової інформації, установи культури, відвідування культурно-освітніх закладів має, переважно, епізодичний характер впливу на естетичну культуру майбутніх фахівців, то професійна освіта має можливість вирішувати це питання на системному рівні. З огляду на це професійна освіта покликана ефективно використовувати існуючі матеріальні, інформаційні, організаційні, кадрові можливості, залучати до освітньо-виховного процесу традиційні та інноваційні технології, педагогічні методики, засоби впливу на особистість.

Ефективність впливу на формування естетичної культури майбутніх дизайнерів визначається тим, як відбувається збагачення їх естетичної свідомості, які інформаційні джерела використовуються з цією метою, чи має

цей процес цільовий характер. У зв'язку з цим у науковій літературі увага зосереджується на таких питаннях:

- естетична культура дизайнера як результат пізнавальної діяльності;
- ціннісна спрямованість естетичної культури дизайнера;
- знання, необхідні для формування естетичної культури дизайнера;
- пізнавальний досвід дизайнера у сфері естетичної культури;
- інформаційне забезпечення процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- формування естетичних почуттів майбутніх дизайнерів;
- естетичний світогляд дизайнера та його збагачення;
- зміст естетичної свідомості дизайнера;
- естетичний досвід дизайнера та його формування.

Професійна освіта покликана створити умови для збагачення естетичного світогляду майбутніх дизайнерів. Вирішити це завдання стає можливим, якщо пропонується інформація визначається не формально, а враховує внутрішні процеси, які відбуваються на рівні естетичної свідомості. Йдеться про існуючий стан емоційно-чуттєвого досвіду, наявність певних знань з питань естетичного змісту об'єктів, предметів, явищ дійсності, виявлення світоглядних позицій та орієнтацій, пов'язаних з освоєнням світу прекрасного в дійсності і мистецтві. За таких обставин естетична свідомість майбутніх дизайнерів починає усвідомлюватися не лише як формальна ознака, а, передусім, як основа функціонування духовного утворення в структурі особистості.

Таке розуміння сприяє тому, що в системі професійної освіти майбутні дизайнери привчаються до набуття необхідного їм естетичного досвіду, диференційованого ставлення до інформації художнього та естетичного змісту, критичного осмислення своєї взаємодії з певними формами та способами, які впливають на естетичну свідомість.

Важливо зазначити, що роль професійної освіти в збагаченні естетичної свідомості майбутніх дизайнерів визначається тим, якого змісту і якості

естетичну інформацію їм пропонують для засвоєння. Адже вплив на естетичну свідомість дизайнерів не може відбуватися шляхом спонтанного використання естетичної інформації. Для збагачення естетичної свідомості дизайнерів потрібні знання, які б створювали необхідну інформаційну основу для відповідних понять, поглядів, світоглядних орієнтацій тощо.

Зміст естетичної свідомості дизайнера визначається тим, яку інформацію про естетичні явища і процеси він отримує, які знання, поняття та уявлення формуються на цій основі, засвоюються в процесі навчання. Усвідомлення цього спонукає професійну освіту до збагачення естетичного світогляду майбутніх дизайнерів з урахуванням того, наскільки ефективним і цілеспрямованим є процес інформаційного забезпечення, залучення до процесу навчання необхідних інформаційних джерел, різновидів знань, спроможних впливати на естетичні почуття, поняття та уявлення дизайнерів, формувати їх естетичне ставлення до навколишньої дійсності.

У науково-педагогічній літературі наголошується на ролі професійної освіти в збагаченні естетичної свідомості майбутніх дизайнерів. На думку вчених (Г. Апресян [24], В. Асмус [27], О. Бабічев [30], Л. Виготський [88], О. Воєводін [96], А. Гончарук [113], В. Даниленко [126], В. Іванов [186], В. Кудін [250], О. Лармін [159], С. Лісова [273], Б. Ліхачов [276], Л. Масол [290], С. Мельничук [297], В. Мовчан [308] та ін.), завдання вищої школи полягає у використанні різних видів інформації, які мають широкі можливості впливу на естетичну свідомість. До таких різновидів інформації можна віднести:

- соціальну інформацію;
- наукову інформацію;
- художню інформацію;
- естетичну інформацію.

Соціальна інформація. Так, наголошуючи на необхідності набуття соціальної інформації, учені пояснюють це рішення важливістю усвідомлення сутності, місця і ролі певного явища в житті суспільства й окремої людини. У

процесі професійної освіти створюються умови для набуття необхідної соціальної інформації, що дає змогу отримати відповідь на питання щодо соціального значення окремих об'єктів і предметів, їх практичної цінності, діяльності використання. Це дає змогу дизайнерам свідомо робити вибір щодо своєї художньо-конструкторської творчості, усвідомлювати її роль та значення для суспільства й окремої людини.

Наукова інформація. Необхідність використання в процесі збагачення естетичної свідомості майбутніх дизайнерів наукової інформації вчені пов'язують важливістю глибокого осмислення того, що визначає сутність та закономірності функціонування певних об'єктів, предметів, явищ тощо. Адже дизайнерські рішення покликані враховувати сутнісні прояви об'єктів, їх творчої праці, визначати оптимальні умови їх функціонування. За таких обставин естетична свідомість дизайнера набуває глибоко усвідомленого характеру. Сповненого розуміння сутності, закономірностей та особливостей об'єктивних предметів і явищ.

Художня інформація. В інформаційному забезпеченні процесу формування естетичної свідомості майбутнього дизайнера особливо відчутною є роль художньої інформації. Адже вона спрямована на розвиток естетичних почуттів, образного сприймання окремих об'єктів і явищ, надання цьому процесу цілісного характеру, виразності тощо. Професійна освіта покликана збагачувати естетичну свідомість майбутніх дизайнерів на матеріалах творів мистецтва, зокрема, художньої літератури, образотворчого, декоративно-ужиткового, музичного, театрального та інших видів мистецтва. Створюючи на основі художньо-образного пізнання дійсності необхідний досвід дизайнерів, професійна освіта розвиває їх здатність до образного мислення, емоційно-чуттєвого сприймання, надання окремим предметам і явищам естетичної виразності.

Естетична інформація. Професійна освіта покликана збагачувати естетичну свідомість майбутніх дизайнерів на основі використання естетичної інформації. Такий досвід є важливим для майбутніх фахівців з дизайну, дає

змогу глибоко усвідомлювати, порівнювати, систематизувати естетичні ознаки предметів і явищ. Цей досвід впливає на естетичний світогляд особистості, створює необхідні передумови для художньо-конструкторської творчості, стимулює прийняття естетичних рішень, допомагає у використанні на практиці оптимальних форм і способів втілення дизайнерського задуму. У процесі професійної освіти використання естетичної інформації сприяє процесу формування естетичного світогляду дизайнера, розкриває спроможність активно спиратися на естетичний досвід минулого і сьогодення.

Отже, формування естетичної свідомості майбутніх дизайнерів покликана забезпечити професійна освіта. Її роль полягає в тому, щоб оптимально використати можливості таких різновидів інформації, як-от: соціальна, наукова, художня та естетична, створивши для цього необхідні умови.

Важливо зазначити, що професійна освіта покликана вирішувати складні й відповідальні завдання, що стосуються формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Її роль полягає в тому, щоб створити умови для забезпечення самоорганізації естетичної культури, збагатити естетичну свідомість тих, хто свою професійну діяльність пов'язує з художньо-конструкторською творчістю. Професійна освіта покликана сприяти розвитку естетичної активності майбутніх фахівців з дизайну, стимулювати їх активну участь у художньо-творчому процесі, підтримувати самостійні кроки на шляху самоствердження в складному процесі естетичного освоєння навколишньої дійсності.

Професійна освіта орієнтується на підготовку фахівців, які б задовольняли попит суспільства і мали можливість досягати певних результатів у своїй професійній діяльності. І в цьому відношенні професійна освіта розглядає розвиток естетичної активності майбутніх дизайнерів як актуальне завдання. Можна побачити, як відбувається цілеспрямована підготовка фахівців з дизайну до реалізації себе в майбутній професійній діяльності. Ця підготовка має переважно практичну спрямованість і передбачає розвиток умінь і навичок технічного та виконавського змісту, пов'язана з

привнесенням у творчий продукт окремих елементів естетичної виразності.

Водночас у процесі професійної освіти розвиток естетичної активності майбутніх дизайнерів ще залишається без належної педагогічної підтримки та стимулювання. У процесі формування естетичної культури майбутніх фахівців зливаються значні резерви і недостатньо використані освітньо-виховні можливості. Це зумовлює необхідність посилення ролі вищих навчальних закладів у розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів, надання педагогічної уваги таким питанням, як-от: спонукання, освоєння та творення естетичного в дійсності і мистецтві.

Спонування майбутніх дизайнерів до спілкування з прекрасним є важливим проявом їх естетичної активності. Воно відбувається у формі естетичного інтересу, естетичної орієнтації та естетичної потреби. У процесі професійної освіти відпрацьовуються широкі можливості для підтримки естетичної активності майбутніх дизайнерів, надання їм допомоги у встановленні плідного діалогу з проявами прекрасного в дійсності і мистецтві. Цей діалог може мати емоційно забарвлений характер, інтелектуально виражений зміст, а також засвідчувати прагнення особистості до самостійної творчої діяльності.

Важливим проявом естетичної активності майбутніх дизайнерів є їх участь в *освоєнні естетичних та художніх цінностей*. Цей процес має певні особливості і відбувається під час естетичного сприймання, естетичного оцінювання та естетичної інтерпретації певних об'єктів, предметів і явищ. В умовах професійної освіти важливо залучати майбутніх дизайнерів до безпосередньої участі в освоєнні естетичних цінностей. Маючи можливість естетично сприймати, естетично оцінювати, творчо інтерпретувати естетичні цінності, майбутні дизайнери привчаються до самостійного входження у світ прекрасного, набувають необхідного їм естетичного досвіду.

Естетична активність майбутніх дизайнерів передбачає залучення їх до процесу *творення естетичного в дійсності і мистецтві*. Цей процес реалізується у формі комунікативної, пізнавальної і художньо-

конструкторської діяльності. Професійна освіта має широкі можливості залучення майбутніх дизайнерів до таких форм естетичної активності, як-от: спілкування з естетичними цінностями та їх пізнання, участь у творчій діяльності, пов'язаної зі збереженням, систематизацією та створенням художньо-естетичних цінностей.

Отже, роль професійної освіти в розвитку естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну є важливою і передбачає створення відповідних педагогічних умов, які забезпечували б самоорганізацію естетичної культури, розвивали естетичну активність і збагачували естетичну свідомість майбутніх дизайнерів.

1.3.3. Науково-педагогічне забезпечення процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Сучасна освітньо-виховна практика засвідчує, що естетична культура дизайнера є складним духовно-функціональним утворенням, формування якого передбачає відповідне науково-педагогічне забезпечення. Адже в цьому утворенні особистості є не лише змістові та процесуальні особливості. Йдеться також про динамічний характер цього явища, яке знаходиться в стані свого становлення, зростання, розвитку тощо. Це засвідчує про такі його властивості, як-от: тяжіння до системності функціонування, вияв можливості до самоорганізації.

У науковій літературі естетична культура отримала певне осмислення як об'єкт педагогічного впливу. При цьому зазначається, що це духовне утворення особистості має системний характер і тому передбачає відповідний педагогічний супровід і забезпечення його самоорганізації. До такого висновку дійшли вчені-педагоги, які вважають естетичну культуру дизайнера складним за своєю структурою, внутрішніми й зовнішніми зв'язками духовним явищем, яке має відповідну детермінацію і можливості щодо саморозвитку, використання наявного потенціалу з метою набуття нової якості та ефективності.

На думку вчених (В. Бутенко [69], Н. Миропольська [300], Г. Шевченко [591] та ін.), функціональні системи такого рівня складності ще не знайшли

належного науково-педагогічного обґрунтування. Це вимагає актуалізації проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, участі науковців у галузі філософії, естетики, культурології, соціології, психології та педагогіки в дослідженні цього системного, динамічного, здатного до самоорганізації духовно-функціонального утворення особистості. При цьому йдеться не лише про розкриття об'єктивних закономірностей цього явища, але й створення педагогічних умов для поступового нарощування потенційних можливостей естетичної культури майбутніх дизайнерів, дослідження механізму її самоорганізації, підвищення якості та ефективності впливу на творчий процес.

Усвідомлення актуальності проблеми науково-педагогічного забезпечення процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах спонукає вчених до теоретичного вивчення таких питань, як-от:

- системний характер естетичної культури дизайнера;
- основні складові естетичної культури дизайнера та їх взаємозв'язок;
- педагогічний супровід процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- принципи самоорганізації естетичної культури дизайнерів;
- педагогічні умови, необхідні для ефективного розвитку естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- динаміка змін, пов'язана з системним функціонуванням естетичної культури дизайнера.

Вивчення естетичної культури дизайнера як системного явища дає змогу вченим виділити його формальні та змістові ознаки, а також наголосити на проявах системоутворювальних можливостей. Підкреслюється, що це явище може бути самодостатнім, спроможним реагувати на зовнішні і внутрішні процеси, що пов'язані з прийняттям особистістю ціннісно-орієнтованих, інформаційно-пізнавальних, діагностично-корекційних, прогностично-креативних рішень.

Механізм самоорганізації естетичної культури дизайнерів складний і охоплює такі духовно-функціональні дії, які дають змогу особистості самостійно приймати рішення, визначати пріоритетні напрямки творчої діяльності, орієнтуватися на сучасні суспільні вимоги, визначати перспективні кроки щодо естетичного освоєння навколишньої дійсності. Саме тому в центрі педагогічного впливу мають знаходитися механізми, які забезпечують самоорганізацію естетичної культури дизайнера. До таких механізмів можна віднести такі, як-от:

- орієнтація естетичної культури дизайнера на сучасні вимоги суспільної практики;
- створення якісних продуктів культуротворчого змісту;
- самооцінка стану естетичної підготовки дизайнера;
- здатність дизайнера моделювати й реалізовувати на практиці перспективні дії, пов'язані з розвитком естетичної культури.

Важливо зазначити, що механізм самоорганізації естетичної культури дизайнера передбачає розвиток у нього ціннісного ставлення до художньо-конструкторської діяльності та її результатів. Звідси виникає необхідність у процесі педагогічного супроводу з'ясування того, якими є *естетичні інтереси, орієнтації, потреби, смакові вподобання та ідеали фахівців з дизайну*. Для розвитку вказаного механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів виникає необхідність педагогічного забезпечення процесу актуалізації та послідовного розвитку ціннісно-орієнтаційної активності фахівців, посилення їх уваги до питань, що визначають їх естетичне ставлення до предметів і явищ навколишньої дійсності.

Естетична культура дизайнера як духовно-функціональне утворення повинна мати безпосередній зв'язок із художньо-конструкторською, культуротворчою діяльністю. Саме тому механізм самоорганізації естетичної культури покликаний охоплювати такі способи діяльності, які б давали змогу дизайнеру забезпечувати збереження, освоєння і використання на практиці

естетичних цінностей, пов'язаних з художньо-конструкторською працею та її результатами. Розвиток такого механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів є важливим завданням науково-педагогічного забезпечення вказаного процесу.

Важливе значення для науково-педагогічного забезпечення самоорганізації естетичної культури дизайнера має розвиток здатності до акумулювання уваги на власних досягненнях, можливостях і особливостях взаємодії з естетичними цінностями, спроможності визначати існуючі резерви, проблемні питання, що стосуються прийняття художньо-конструкторських рішень та їх реалізації на практиці. Готовність до самовідчуття, самооцінки та самокорекції власної діяльності, вияв критичного ставлення до існуючих проблемних ситуацій, уміння діагностувати набутий естетичний досвід та визначати характер його використання в процесі художньо-конструкторської діяльності – усе це характеризує механізм самоорганізації естетичної культури дизайнера, який передбачає відповідне науково-педагогічне забезпечення.

Самоорганізація естетичної культури дизайнера стає можливою за умови такого механізму, який пов'язаний із моделюванням перспективних дій, визначенням стратегії й тактики прийняття художньо-творчих рішень, спрямування творчих зусиль у пріоритетних напрямках культуротворчої діяльності. Естетична культура покликана мати генералізовану ідею, яка б інтегрувала найбільш суттєві і перспективні кроки естетичного освоєння навколишнього середовища.

Отже, естетична культура дизайнера отримує в науковій літературі вміщення в якості важливого об'єкта педагогічного впливу. При цьому увага вчених-педагогів акцентується на функціональних ознаках, змістовому наповненні, а також на системному характері цього духовно-функціонального утворення особистості. Усвідомлення природи та особливостей цього явища переконує в тому, що перед вищими навчальними закладами постають актуальні завдання щодо формування естетичної культури майбутніх дизайнерів і науково-педагогічного забезпечення цього процесу.

Висновки з першого розділу

1. Встановлено, що естетична культура особистості є складним за своїм змістом та характером розвитку і функціонування соціально-історичним, культурологічним і освітньо-виховним явищем. Необхідність усвідомлення природи естетичної культури і можливостей впливу на її формування зумовлює науковий інтерес учених, діячів культури, працівників освіти. У науковій літературі знайшли певне висвітлення питання, що стосуються зумовленості розвитку естетичної культури особистості, її тісного зв'язку з соціально-історичною практикою, художньо-творчою діяльністю та освітньо-виховним процесом. Усвідомлення цього дає підстави для визначення й наукової інтерпретації естетичної культури особистості як соціально-історичного, культурологічного й освітньо-виховного явища.

Протягом соціально-історичного минулого естетична культура особистості засвідчила здатність людини сприймати, осмислювати і творити прекрасне в дійсності і мистецтві. Ця здатність набувала свого розвитку, збагачувалася, засвідчувала про потенційні можливості людини встановлювати духовно-практичний зв'язок зі світом прекрасного. Теоретичне осмислення цього процесу, вивчення соціальної зумовленості естетичної культури особистості, аналіз історичних умов набуття людиною естетичного досвіду дали змогу розкрити зміст і особливості наукового осмислення цього явища на найважливіших етапах соціально-історичного розвитку суспільства.

Вивчення історичного минулого засвідчує, що в стародавні часи й античний період вибудовуються естетичні погляди, формується взаємозв'язок людини з прекрасним. В епоху Середньовіччя естетична культура осмислюється з урахуванням суб'єктивного сприйняття гармонії. В епоху Відродження естетична культура особистості наповнюється оптимістичними ідеями, духовними цінностями, посиленням уваги до проявів прекрасного і піднесеного в житті та мистецтві. У період Класицизму досвід естетичного освоєння дійсності набуває переважно раціонального характеру, посилюється увага до людини, яка в силу свого естетичного досвіду стає спроможною

наголошувати в навколишню дійсність важливі елементи естетичного. В епоху Просвітництва посилюється увага суспільства до естетичних понять, наголошується на ролі розумових здібностей і чуттєвих переживань як основи естетичного розвитку й виховання особистості. У період розвитку німецької класичної філософії категорія естетичного осмислюється в поєднанні теоретичного і практичного розуму, поглиблюються знання про природу естетичного смаку, художньої творчості, взаємозв'язок краси і моральності. У період XIX–XX ст. актуалізується проблема раціонального, нераціонального та ірраціонального, що знаходить відображення в системі становлення естетичної культури особистості. Особливе значення в розкритті та збагаченні естетичної культури особистості має соціально-історичний досвід українського суспільства, зокрема, такі періоди його розвитку як християнський, бароковий та романтичний.

Зазначимо, що естетична культура особистості є важливим чинником функціонування духовних цінностей, розвитку мистецтва, художньої творчості, дизайну, діяльності за законами краси. Будучи культурологічним явищем, естетичної культури особистості сприяє акумулюванню художньо-естетичних ідей, творів, програм, композицій, збагачує естетичний досвід митців, впливає на їх естетичні почуття, поняття, уявлення, цінності та світогляд. Естетична культура особистості впливає на розвиток таких видів мистецтва, як-от: художня література, музичне, образотворче, декоративно-ужиткове, театральне, хореографічне, естрадно-циркове мистецтво, кіно та фотомистецтво, архітектура. Будучи невід'ємною частиною художньо-творчого процесу естетична культура особистості створює необхідні умови для глибокого сприймання, осмислення, інтерпретації художнього образу, відкриває простір для асоціативного, образного мислення, створення художньо-творчих проєктів, налагодження діалогу з шанувальниками світу прекрасного.

Теоретичне осмислення природи естетичної культури особистості дало змогу окреслити її зв'язок із освітньо-виховним процесом, наголосити на тому,

що естетична культура не лише спроможна змінювати навколишнє середовище за законами краси, гармонії, цілісності, виразності, але й удосконалювати особистісні якості з урахуванням естетичних критеріїв, показників, орієнтацій, потреб, інтересів тощо. Йдеться, зокрема, про вплив естетичної культури на фізичний, психологічний, соціальний, духовний і творчий розвиток особистості. Отже, естетична культура особистості є освітньо-виховним явищем, яке має важливе значення для цілісного, гармонійного розвитку людини, формування її потенційних сил, творчих здібностей і можливостей.

2. Наголошено, що в умовах сучасної освітньо-виховної практики особливий інтерес і актуальність викликає проблема формування естетичної культури дизайнерів, покликаних на високому професійному рівні вирішувати складні завдання естетичного оформлення навколишнього середовища, привносити у сферу життєдіяльності суспільства людини необхідні елементи естетичного, художньо-конструкторського змісту. Теоретичний аналіз особливостей естетичної культури дизайнера дає змогу констатувати, що це важливе духовне утворення особистості, яке акумулює в собі досвід пізнання естетичних цінностей, усвідомлення їх ролі і значення в процесі життєдіяльності, а також спроможність освоєння дійсності за законами краси.

Будучи складним системним духовним утворенням естетична культура дизайнера спирається у своєму функціонуванні на суспільний досвід естетичного освоєння дійсності, знаходиться в стані динамічного розвитку, основою якого є механізм самоорганізації, побудований на взаємозв'язку найважливіших його складових. З огляду на зазначене в процесі теоретичного дослідження була визначена структура естетичної культури дизайнера, яка охоплює такі складові, як-от: естетична свідомість, естетична активність та естетична самоорганізація.

З'ясовано, що естетична культура дизайнера має широкі можливості функціонування, які пов'язані із збагаченням естетичного досвіду суспільства в цілому і окремих людей зокрема, забезпеченням естетичного та художньо-

інтеграторського освоєння предметів і явищ дійсності, а також спонуканням до власного саморозвитку, підвищення рівня естетичної самосвідомості та активності. Теоретичний аналіз цього питання дав змогу виділити основні функції естетичної культури дизайнера. До них віднесено такі функції, як-от: соціально-ціннісна, культуротворча та особистісно-регулятивна.

3. Показано, що в процесі становлення і розвитку естетичної культури майбутніх дизайнерів важливу роль відіграє вища школа, яка спрямовує свої зусилля на успішне вирішення вказаної проблеми. Необхідність педагогічного супроводу процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів зумовлена змістом, характером, завданнями та особливостями естетичної підготовки студентів-дизайнерів. Йдеться не про формальний вплив на естетичну культуру майбутніх дизайнерів, а про педагогічне забезпечення системного розвитку цього духовно-функціонального утворення та його спроможності до самоорганізації. За таких обставин доцільною є педагогічна увага до внутрішніх проявів, як-от: естетичне самовідчуття, естетична самовісвідомість та естетична саморегуляція особистості.

Наголошено, що йдеться про якісно нові пріоритети і завдання в системі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Педагогічні дії, переорієнтовані з формального підходу до вибудови духовно-функціонального утворення особистості на принципах самоорганізації естетичної культури, покликані суттєво оновити існуючу освітньо-виховну практику в системі вищої школи. На підставі теоретичного вивчення цього питання виділено ряд положень, що характеризують роль професійної освіти у формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів. Згідно з вказаними положеннями передбачено: забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів, збагачення їх естетичної свідомості та розвиток їх естетичної активності.

Основні положення зазначеного розділу висвітлено в таких публікаціях автора: [492; 496; 497; 499; 504; 512; 514; 515; 516; 520; 526; 527; 529; 533; 536].

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

2.1. Діагностика сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів

Дослідження теоретичних засад формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах дає змогу зазначити, що естетична культура дизайнерів є складним і багатоаспектним явищем. Вона має своє суспільно-історичне минуле, розвивається і функціонує в умовах сьогодення, має певну структуру, яка охоплює декілька складових, є об'єктом педагогічного впливу, який засвідчує свої потенційні можливості розвитку. Дослідження природи цього духовно-функціонального утворення особистості переконує в тому, що до його вивчення, аналізу та оцінки потрібно підходити виважено, урахуовуючи багатовимірність і взаємозв'язок складових, властивих естетичній культурі.

Для оцінки стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів визнано доцільним здійснення діагностики цього духовно-функціонального утворення особистості та проведення відповідних дій діагностичної спрямованості. З цією метою розглянуто такі питання:

- значення, мета й завдання діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- зміст діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- методи діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

2.1.1. Значення, мета й завдання діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. Аналізуючи питання щодо значення діагностики сформованості естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну, вважаємо необхідним, передусім, зазначити, що це питання є актуальним. Його важливість полягає в тому, що *суспільна практика*

зацікавлена знати реальний стан розвитку соціальних, економічних, культуротворчих і духовних процесів. Усвідомлення того, що відбувається в розвитку окремих сфер життя суспільства в цілому та окремих соціальних вікових груп дає змогу правильно вибудовувати стратегію й тактику подальшого розвитку суспільства, зміцнення його демократичних засад, дотримання прав і свобод громадян.

Безперечно, питання духовного формування молодого покоління, розвитку в юнаків і дівчат важливих соціальних, духовних якостей викликає в широких суспільних колах помітний інтерес, засвідчує прагнення знайти відповідь на питання, що стосуються компетентності, освіченості, вихованості молодих людей, їх готовності до праці і професійної діяльності. У зв'язку з цим проблема формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну не залишається осторонь суспільної уваги, є предметом зацікавленого ставлення з боку широкої громадськості: науковців, працівників освіти, діячів культури. Знання існуючого етапу сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів дає змогу зробити відповідні висновки щодо ефективності виховної й освітньої роботи з молоддю, характеру її підготовки до взаємодії з суспільними, духовними, художніми й естетичними цінностями.

Зазначимо, що питання діагностики формування естетичної культури майбутніх дизайнерів має важливе значення не тільки для прийняття відповідних рішень у сфері соціальної політики, розбудови громадянського суспільства, зміцнення морально-духовних, правових та естетичних відносин між людьми. Це питання набуває помітної гостроти й зацікавленості при прийнятті рішень щодо культурного життя суспільства, посилення вимог до художньо-творчої продукції, спрямованої на задоволення художньо-естетичних інтересів і потреб різних верств населення і, зокрема, учнівської й студентської молоді. У суспільних колах відчувається певне напруження, пов'язане з розповсюдженням неякісної продукції, використанням художніх, музичних творів сумнівної якості, що негативно впливає на формування

естетичної культури суспільства й окремих людей.

Сучасна суспільна практика зацікавлена в тому, щоб існуючий стан духовного і, зокрема, естетичного розвитку людей був предметом належного вивчення, аналізу, спонукав до прийняття важливих рішень щодо поширення серед молоді цінностей художньої культури, народного мистецтва, сучасних форм художньо-образного відображення дійсності. Отже, діагностика сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів є тим питанням, яке має важливе *культурологічне значення*, яке спроможне сприяти подальшому розвитку художньо-естетичної культури українського суспільства, широкому залученню молоді до культуротворчої й естетичної діяльності.

Характеризуючи важливість питання діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів варто зауважити, що його позитивне вирішення має суттєве значення для *соціальної, культуротворчої, а також освітньо-педагогічної сфери*. Це пов'язано з тим, що в сучасних умовах демократичного розвитку українського суспільства відбуваються зміни освітньої політики, посилюється увага до розвитку особистості, надання молоді права бути суб'єктом навчально-виховного процесу. Отже, відбувається розширення можливостей в освітньому просторі для самореалізації особистості, вибору змісту, форм і методів отримання освітніх послуг, ефективного використання власних сил, інтелектуальних, фізичних і психологічних ресурсів. За таких умов суттєво змінюється ставлення до освіти й виховання, посилюється інтерес до якості навчання й виховання, результативності пізнавальної діяльності, ефективності самоосвіти.

Наголошуючи на необхідності внесення в сучасну освітньо-виховну практику суттєвих змін, В. Кремень зазначає, що «необхідність трансформації, зміни способу мислення зумовлена вимогами інформаційної епохи, яка характеризується як *«суспільство знань»*. Проте наше мислення поки що залишається скоріше «лінійним», вузькопрофесійним, ніж глобально орієнтованим, скоріше войовничим, ніж толерантним і готовим до

компромісів, скоріше пасивно відображувальним, ніж продуктивно активним. Тому трансформація мислення в напрямку «нелінійності», усвідомлення духовних цінностей сучасності – конструктивізму, коеволуції, інтерактивності, партнерства зі світом і складними структурами в ньому становить умову його подальшого поступу. Адже ми є свідками переходу людства до *нового способу буття*, складність, непередбачуваність, нелінійність якого вказують на необхідність переходу до *іншого типу мислення*, яке можна назвати творчим, продуктивним, інноваційним» [335, с. 12].

Діагностика сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів викликає сьогодні певний інтерес в організаторів професійної освіти, пов'язаної з підготовкою художників-конструкторів та формуванням їх художньо-творчої майстерності. Викладачі та співробітники вищої школи з інтересом сприймають інформацію, яка характеризує естетичну підготовку студентів, їх компетентність у галузі художньої й естетичної культури, здатність самостійно вибудовувати творчий діалог з мистецтвом, виявляти власний естетичний смак. Отже, отримання об'єктивних даних щодо стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів дає можливість у системі професійної освіти приймати правильні освітні рішення, визначати ефективні кроки, пов'язані з подальшим підвищенням якості й ефективності професійної, гуманітарної й загальнокультурної підготовки майбутніх фахівців з дизайну.

Важливо зазначити, що діагностика сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів має важливе значення для практичної сфери, в умовах якої вирішуються актуальні завдання соціального, культуротворчого й освітньо-виховного змісту. Утім, дані, отримані в процесі діагностики зазначеної якості, набувають помітного інтересу в науковців, які вивчають закономірності й особливості розвитку соціальних, культурологічних, духовних систем, прагнуть визначати існуючі тенденції у сфері суспільних відносин, взаємин між людьми, освоєння культурних і

духовних цінностей, формування певних якостей людини. Отримання об'єктивних даних щодо становлення естетичної культури як самоорганізуючої системи, здатної до багатофункціональної активності і впливу може мати наукову цінність, сприяти розробці відповідних педагогічних, освітньо-виховних програм.

З наукового погляду діагностика сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів є можливістю дослідити механізм самоорганізації естетичної культури особистості, визначити в ньому існуючі переваги і резерви, пов'язані з функціонуванням естетичних цінностей на рівні свідомості й активності особистості, вийти на прогнозування й моделювання естетичного ставлення до дійсності та мистецтва в молодіжному середовищі.

Теоретичний аналіз питання, пов'язаного з діагностикою сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, дає змогу констатувати, що отримані в цьому процесі об'єктивні дані можуть мати певне значення, зокрема:

- соціальне значення діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів полягає в розробці соціальних програм роботи з молоддю, соціалізації особистості, посилення її відповідальності та ролі в суспільному житті;
- культурологічне значення діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів полягає у створенні умов для творчої самореалізації молоді у сфері художньої культури, підвищення художньо-творчої активності й участі юнаків і дівчат у творчих проектах, спрямованих на розвиток національних культурних цінностей, традиційних і сучасних напрямків мистецтва, естетизації природного, предметного, соціального і мистецького середовища;
- освітньо-виховне значення діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів полягає у сприянні розвитку сучасної освітньо-виховної практики, урахуванні існуючих реалій

освітньої й культурної підготовки учнівської і студентської молоді, упровадженні ефективних форм і методів збагачення духовних і, зокрема, естетичних якостей майбутніх фахівців з дизайну;

- науково-дослідницьке значення діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів полягає в подальшому розвитку наукової сфери, її збагаченні об'єктивною інформацією, що дає змогу активно досліджувати складні системи, які мають місце і розвиваються у сфері соціального, культурного, духовного життя українського суспільства.

Ефективність діагностичної діяльності залежить від прийняття відповідних організаційних рішень, які спрямовують цей процес, концентрують дослідницькі зусилля, стимулюють досягнення передбачуваних результатів. У науковій практиці діагностична діяльність має певний досвід, засвідчує про окремі напрацювання вчених, що дає змогу приймати відповідні рішення та реалізовувати визначену програму діагностики певних явищ, процесів.

Як засвідчує аналіз наукової літератури (А. Барташевич [32], В. Бугенко [67; 69], Л. Дорфман [142], Н. Кічук [7] та ін.), питання діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів не отримали належного теоретичного осмислення та висвітлення. Це спонукало нас до здійснення відповідної пошуково-аналітичної роботи з тим, щоб визначити вихідні положення процесу діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. До таких положень нами віднесено мету й завдання діагностичного процесу.

Мета діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. Зазначимо, що *мета* вказаного процесу полягає в дослідженні стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. Таке розуміння та визначення мети діагностичних дій зумовлене тим, що естетична культура майбутніх дизайнерів є духовно-функціональним утворенням, ознаками якого є наявність необхідних складових, дія механізму

самоорганізації, а також вияв функціональної активності. Отже, при діагностиці стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів важливим є з'ясування наявності відповідних складових, дії механізму самоорганізації, а також вивчення можливостей функціонування в якості системного та динамічного духовного утворення.

Визначаючи мету діагностики вказаного явища, ми виходили з розуміння того, що естетична культура майбутніх дизайнерів має загальні властивості, характерні для становлення і розвитку складних духовних систем, водночас засвідчує наявність рис і проявів, які властиві майбутнім фахівцям з дизайну. За таких обставин діагностика сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів передбачала звернення до відповідних діагностичних підходів, методів отримання діагностичної інформації, а також здійснення системних вимірів із залученням відповідних критеріїв і показників.

Мета діагностичних дій детермінована тим, що естетична культура майбутніх дизайнерів характеризується особистісними властивостями, індивідуальними способами реагування на прояви естетичного, відображає ціннісну спрямованість естетичного ставлення до дійсності та мистецтва, знаходиться під впливом змісту, характеру та особливостей майбутньої професійної діяльності, пов'язаної з художньо-конструкторською творчістю. Урахування зазначених аспектів діагностики естетичної культури майбутніх дизайнерів впливає на продуктивність цього процесу, відкриває можливість повноцінно й багатоаспектно розкривати змістові та функціональні властивості цього духовного утворення особистості.

Мета діагностики полягає в тому, щоб засвідчити сучасний стан сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, дослідити його відповідність суспільним вимогам, а також його спроможність до самоорганізації і подальшого розвитку.

Для досягнення визначеної мети діагностичного процесу важливою є конкретизація завдань, які потрібно вирішити, вивчаючи стан сформованості

естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну. До таких завдань віднесено:

- вивчення відповідності естетичної культури майбутніх дизайнерів сучасним суспільним вимогам;
- з'ясування умов самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- дослідження впливу естетичної культури майбутніх дизайнерів на їх художньо-конструкторську діяльність.

Важливо зазначити, що вивчення відповідності естетичної культури майбутніх дизайнерів сучасним суспільним вимогам охоплювало широкий спектр питань, які характеризували їх естетичне ставлення до дійсності і мистецтва, уміння сприймати, оцінювати та інтерпретувати художньо-естетичні цінності, володіння необхідними способами, прийомами та технологіями втілення художньо-конструкторського проекту.

Діагностичний процес передбачає з'ясування умов самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів. Суть цього завдання полягала в тому, щоб прослідкувати, як працює механізм самоорганізації естетичної культури, які емоційно-чуттєві, смислові, інтелектуальні дії виконують студенти-дизайнери для прийняття певних рішень художньо-конструкторського змісту, як використовують логістику естетичних знань для формулювання ціннісної позиції, оцінки художнього твору.

У процесі діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів важливим є дослідження її впливу на художньо-конструкторську діяльність, визначення характеру та ефективності використання на практиці духовно-функціонального утворення студентів-дизайнерів, простеження за реакцією їх звернення до власного естетичного досвіду.

Отже, ураховуючи актуальність досліджуваного питання, нами була проведена аналітико-пошукова робота, що дала змогу сформулювати положення, у яких розкривалися соціальне, культурологічне, освітньо-виховне та науково-дослідницьке значення діагностики сформованості

естетичної культури майбутніх дизайнерів; визначалася мета й завдання діагностичного процесу. Діагностика передбачала отримання відповіді на питання, що характеризують відповідність естетичної культури майбутніх дизайнерів сучасним суспільним вимогам щодо їх естетичної підготовки; умови самоорганізації естетичної культури студентів-дизайнерів; вплив естетичної культури майбутніх дизайнерів на їх художньо-конструкторську діяльність.

2.1.2. Зміст діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. Здійснений нами теоретичний аналіз цього питання, дає змогу зазначити, що діагностика сформованості естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну є тим питанням, у якому зацікавлене суспільство і до якого воно висуває певні вимоги щодо об'єктивності, якості, компетентності тощо. Ці вимоги суспільства реалізуються в рішеннях державних установ, рекомендаціях закладів культури, позиціях працівників освіти, пошуковій діяльності вчених. Усвідомлення необхідності, мети й завдань, які визначені перед сучасною практикою діагностування сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів передбачає надання відповіді на питання, що стосуються відповідності естетичної культури майбутніх фахівців сучасним суспільним вимогам, розвитку механізму самоорганізації цього складного духовного утворення особистості, можливості використання наявного потенціалу естетичної культури студентів-дизайнерів у їх майбутній художньо-конструкторській діяльності.

Для отримання відповіді на зазначені питання діагностичний процес має бути визначений з погляду його змісту. Йдеться про прояви естетичної культури, які мають бути визначені в якості конкретних об'єктів діагностики. Адже відомо, що естетична культура особистості, як духовне утворення, має декілька складових, від розвитку та використання яких залежить функціонування естетичної культури в цілому. З урахуванням зазначеного нами визначено зміст діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. Він передбачає діагностику розвитку естетичної

свідомості, естетичної активності та механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів (Рис. 2.1.).

Рис. 2.1. Зміст діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Важливо зазначити, що естетична свідомість особистості виявляється в різних формах. У науковій літературі існують певні погляди на це питання, що дає змогу вченим залучати до переліку форм естетичної свідомості такі її прояви, як-от: почуття, знання, поняття, уявлення, переконання, світогляд, смаки, ідеали та ін. Усі ці форми мають місце в системі розвитку особистості, але на певних вікових етапах її становлення окремі форми естетичної свідомості набувають особливого значення. Усвідомлення цього дає дослідникам підстави аналізувати, вивчати та розвивати форми естетичної свідомості, які набувають домінуючого характеру.

У нашому дослідженні визначено в якості об'єкта діагностики такі форми естетичної свідомості, як-от: естетичні почуття, естетичні знання та естетичний світогляд. Вибір вказаних форм естетичної свідомості студентів-дизайнерів має певне пояснення. Воно пов'язане з тим, що у студентському віці особистість набуває у своєму розвитку таких якостей, які дають змогу освоювати естетичні цінності на емоційному, інтелектуальному та світоглядному рівнях. Прояви прекрасного в дійсності і мистецтві особистість сприймає та співпереживає у формі естетичних почуттів, прагне інтелектуально визначити їх у формі естетичних знань, узагальнює набутий

естетичний досвід у формі естетичного світогляду. У своїй сукупності виділені нами форми естетичної свідомості дають змогу акумулювати широкий спектр освоєння світу прекрасного, залучати до функціонування естетичної культури як духовного утворення.

Діагностика розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів визначена нами в якості важливого об'єкту діагностики. Це зумовлено тим, що особистість у своєму ставленні до світу прекрасного покликана бути активною, спроможною встановлювати плідний діалог з цінностями художньої творчості та мистецтва, налагоджувати тісні зв'язки в системі культуротворчої діяльності, брати участь у творчому процесі. Для майбутніх дизайнерів естетична активність набуває важливого професійного значення в силу того, що спонукає до творчих пошуків, прийняття рішень щодо художньо-конструкторських проєктів, естетичної діяльності.

Естетична активність особистості як об'єкт вивчення знаходиться в центрі уваги вчених (В. Бутенко [68; 70], К. Горанов [115], О. Дем'ягчук [133], Є. Квятковський [192], С. Мельничук [296], О. Семашко [451; 453] та ін.), які досліджують, вивчають, аналізують роль і функції естетичної активності особистості, її місце і значення для художньо-творчої діяльності митців, особливості вияву на певних етапах розвитку особистості. Маючи відповідні напрацювання в цій сфері, ученим вдалося виділити різні форми вияву естетичної активності особистості. До таких форм естетичної активності віднесено: естетичні інтереси, орієнтації, потреби, сприймання, оцінювання, інтерпретації, комунікативну, пізнавальну, творчу діяльність.

Кожна із зазначених форм естетичної активності особистості відіграє важливу роль у життєдіяльності людини, сприяє встановленню безпосереднього зв'язку з естетичними, художніми цінностями, дає змогу особистості віднайти найкращі способи отримання естетичного задоволення, реалізації власних художніх та естетичних інтересів, потреб, смакових уподобань тощо. Розвиток естетичної активності на окремих етапах становлення особистості набуває певних особливостей, що спонукає вчених до

вину відповідної диференціації, урахування вікових та індивідуальних особливостей розвитку естетичної активності.

У майбутніх дизайнерів естетична активність набуває важливого значення, розвивається з урахуванням зростаючих духовних і психологічних можливостей. З урахуванням зазначеного в якості об'єкта діагностики розвитку естетичної активності студентів-дизайнерів нами визначено: естетичне спілкування, естетичне пізнання та естетичну творчість. Визначення цих форм естетичної активності та залучення їх до діагностичного процесу пов'язане тим, що майбутні дизайнери мають широкі можливості їх використання у своєму житті, навчанні, праці, творчості, прагнуть оволодіти певними вміннями й навичками самостійного входження у світ прекрасного, його пізнання, а також виконання своїх творчих проєктів в умовах практики. У процесі діагностики важливим є визначення характеру, спрямованості, змістовності естетичної активності майбутніх дизайнерів, їх спроможності виявляти свої інтереси, потреби та реалізовувати їх у процесі художньо-конструкторської діяльності.

Об'єктом діагностичних дій нами визначено також механізм самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів. Таке рішення прийнято у зв'язку з тим, що естетична культура як духовно-функціональне утворення особистості покликана підвищувати самостійність і водночас відповідальність за рішення, які приймаються людиною у сфері її взаємодії з духовними і, зокрема, естетичними цінностями. Адже набуваючи зазначених якостей, естетична культура стає дієвим чинником впливу на життєдіяльність особистості, оберігає її від спілкування з негативними явищами, спрямовує зусилля на подальше самовдосконалення найважливіших сил, можливостей і якостей.

Питання діагностики процесу самоорганізації естетичної культури знайшли певне висвітлення в науковій літературі. Учені наголошують на тому, що прагнення людини до самоорганізації передбачає розвиток таких якостей, які б концентрували увагу на можливостях внутрішнього самозабезпечення,

координації духовних зусиль з метою зміцнення власних духовних позицій, прийняття рішень щодо оригінальності, самобутності та неповторності естетичного ставлення до дійсності та мистецтва.

Для майбутніх дизайнерів розвиток механізму самоорганізації естетичної культури набуває важливого значення. На цьому наголошують учені, які характеризують студентську молодь з погляду її прагнення до самостійності, прийняття суттєво важливих рішень, духовного самовизначення, участі у творчій діяльності. Наголошується на таких формах самоорганізації, як-от: самоаналіз, самооцінка, самовідчуття, самокорекція, самореалізація, самодіяльність і т. ін. Усі ці форми заслуговують на увагу і підтримку. Утім, для самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів особливого значення набувають такі форми, як-от: естетичне самовідчуття, естетичне самоусвідомлення та естетична самореалізація.

Діагностика механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів дає змогу дослідити розвиток можливостей студентів-дизайнерів щодо естетичного самовідчуття, естетичного самоусвідомлення та естетичної самореалізації. У якості об'єкта зазначеного пошуку стає духовний стан особистості і концентрація її уваги на емоційній, інтелектуальній та творчій складовій естетичного ставлення до дійсності та мистецтва, власних переживаннях, роздумах та творчих рішеннях.

2.1.3. Методи діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. Зазначимо, що в діагностичному процесі важливого значення набувають питання, що дають змогу усвідомити визначену мету, урахувати особливості досліджуваного явища. Водночас ефективність діагностики залежить від адекватно визначених і залучених до вказаного процесу методів. На цьому наголошують учені, які зазначають, що правильний вибір методів дослідження дає змогу охопити найважливіші прояви, характерні для відповідних явищ і процесів, отримати об'єктивні дані, що розкривають найсуттєвіші закономірності та особливості розвитку складних систем.

Діагностика сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів не є винятком. Ці пошукові дії покликані спиратися на методи, які спроможні розкрити характерні ознаки цього духовно-функціонального утворення особистості, дати повноцінну і вичерпну оцінку того, у якому стані знаходиться естетична культура майбутніх дизайнерів, за яким механізмом відбувається її самоорганізація, розвиток та функціонування.

Ураховуючи, що естетична культура майбутніх фахівців з дизайну розвивається як системне й багатовимірне явище, виникає необхідність використання в процесі її діагностики комплексу методів. До них віднесено гносеологічні, аксіологічні, культурологічні та синергетичні методи (Рис. 2.2.).

Рис. 2.2. Методи діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

У науковій літературі питання діагностики розвитку та функціонування складних соціальних, психологічних, духовних і творчих систем знайшли певне висвітлення, що дає змогу нам ураховувати накопичений досвід у процесі дослідження вказаного явища. Спираючись на теоретичні міркування та узагальнення вчених з питання діагностики, використовуючи наукові дані, що характеризують сутність, зміст, структуру, способи і механізми функціонування естетичної культури, нами виділено декілька методів діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Важливе значення для діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів мають *гносеологічні методи*. Необхідність використання гносеологічних методів діагностики сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів зумовлена тим, що естетична культура особистості

акумулює результати пізнавальної діяльності, пов'язаної зі сприйманням, осмисленням, оцінкою та узагальненням інформації, що характеризує естетичні, художні, соціальні цінності. Для діагностики стану сформованості естетичної культури важливим є усвідомлення того, яким є естетичний досвід майбутніх дизайнерів, що вони пізнали про естетичне в дійсності і мистецтві, які естетичні цінності є для них зрозумілими, які джерела пізнання світу прекрасного поширені в студентській аудиторії.

З огляду на зазначене в процесі діагностики акцентовано увагу на пізнавальних можливостях естетичної культури майбутніх дизайнерів, її спроможності акумулювати, зберігати, систематизувати та використовувати на практиці художньо-естетичні цінності, засвідчувати знання, поняття, уявлення про прекрасне в дійсності і мистецтві. Зазначимо, що майбутні дизайнери визначають своє ставлення до прекрасного, спираючись при цьому на набутий раніше досвід пізнання естетичних явищ, подій і процесів.

Гносеологічні методи діагностики сформованості естетичної культури в майбутніх дизайнерів дають змогу розкрити існуючі можливості цього духовно-функціонального утворення у сфері пізнання мистецтва, законів та особливостей його сприйняття, осмислення, оцінки та інтерпретації майбутніми дизайнерами. Глибина художнього та естетичного пізнання є одним із важливих показників сформованості естетичної культури і, зокрема, естетичної свідомості майбутніх дизайнерів. Саме тому з урахуванням можливостей гносеологічних методів діагностики вказаного явища виявляється можливість дослідження знань, понять, уявлень майбутніх дизайнерів у сфері естетичної культури, вивчення характеру використання на практиці естетичних цінностей, з'ясування способів та активність звернення до актуалізованих в естетичній свідомості почуттів, знань та світоглядних орієнтацій. Завдяки використанню цих методів діагностики стає можливим визначення готовності майбутніх фахівців з дизайну до самостійного освоєння та пізнання естетичних цінностей, їх сприймання, оцінювання та інтерпретації.

З метою діагностики сформованості естетичної культури майбутніх

дизайнерів були розроблені такі гносеологічні методи, як-от: дослідницькі бесіди, усне та письмове опитування, тестування естетичного досвіду, наукові спостереження за емоційним станом, виявом почуттів у процесі освоєння естетичних та художніх цінностей, аналіз естетичних понять, уявлень, світоглядних орієнтацій студентів-дизайнерів. Зміст зазначених методів діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів відображено в додатках до дисертації.

Естетична культура дизайнерів відображає її пізнавальні можливості, а також здатність акумулювати ціннісне ставлення до навколишньої дійсності та мистецтва. Саме тому важливо було в процесі діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів дослідити ціннісну складову цього духовно-функціонального утворення особистості, можливості студентів-дизайнерів щодо усвідомлення своїх інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій у сфері мистецтва, вияв ними естетичного ставлення до предметів, об'єктів, явищ та процесів, які мають місце в їх життєдіяльності.

Важливо зазначити, що естетична культура є однією з аксіологічних категорій, які забезпечують широкий спектр ціннісного ставлення людини до прекрасного в дійсності і мистецтві. Між особистістю і проявами естетичного в навколишньому середовищі утворюється духовний зв'язок, у якому людина виявляє свої інтереси, орієнтації, потреби, смакові вподобання, ціннісні уявлення, погляди, міркування, ідеали тощо. Виявити існуючі ціннісно-орієнтаційні позиції особистості, дослідити її ставлення до естетичних цінностей, оцінити роль естетичної культури майбутніх дизайнерів у їх художньо-конструкторській діяльності – усе це характеризує необхідність здійснення діагностичних дій відповідного змісту та методики.

Аксіологічні методи дають змогу зосередити діагностичні зусилля на в'ясуванні того, що характеризує розвиток у студентів-дизайнерів естетичних інтересів і потреб, можливості та спрямованість їх орієнтацій на взаємодію з різними видами художньої творчості, способи актуалізації естетичних цінностей, вияву естетичного смаку, інтеграції власних зусиль з метою

досягнення естетичного ідеалу, реалізації художньо-творчих проєктів тощо.

Аксіологічні методи знайшли певне висвітлення в науковій літературі. Йдеться про використання аксіологічних методів діагностики стану розвитку морально-етичної культури особистості, її громадянських позицій, політичних орієнтацій, правової свідомості, наукового світогляду і т. ін. Водночас використання аксіологічних методів діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів ще не знайшло достатнього обґрунтування та висвітлення в науковій літературі. Усвідомлення цього спонукало нас до вивчення можливостей використання аксіологічних методів у процесі діагностики сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів.

За підсумками проведеної аналітичної роботи були розроблені та запропоновані для діагностичних дій такі аксіологічні методи: вибір студентами-дизайнерами естетичних цінностей за певними критеріями, диференційований підхід до естетичного змісту, вияв смакових уподобань, оцінка естетичної цінності художніх творів, здійснення порівняння та узагальнення у сфері мистецтва, виділення актуалізованої естетичної ідеї, надання окремим предметам і явищам нового естетичного змісту і т. ін. Ці та інші аксіологічні методи діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів знайшли свою конкретизацію і відповідне висвітлення в додатках до дисертації.

Важливо зазначити, що естетична культура дизайнера є явищем культурного життя суспільства, у якому знаходять відображення такі його прояви, як-от: прагнення до гармонізації відносин людини і природи, привнесення в зміст і способи життя таких елементів, які б збагачували його зміст, наповнювали важливими і перспективними ідеями, створювали умови для духовного самовдосконалення особистості. Естетичну культуру важливо сприймати і розуміти як унікальну форму духовного самоусвідомлення людини, у якому вона отримує можливість позиціонувати себе як суб'єкта пізнання прекрасного, його осмислення, оцінки та творчої інтерпретації, у якому відбувається зародження, розвиток і втілення власного погляду на

іверні речі, предмети, явища й процеси.

Отже, естетична культура особистості є важливим проявом її культурного розвитку, акумулює в собі систему духовних цінностей, зокрема, моральних, правових, політичних, художніх, наукових, засвідчує про певні способи, форми, методи та напрями освоєння та використання на практиці естетичного досвіду. У майбутніх дизайнерів естетична культура тісно пов'язана з найважливішими аспектами їх загальної культури, яка охоплює такі прояви, як-от: культура навчання, праці, відпочинку, дозвілля, впливування, творчості та побуту. У зазначеному контексті виявляється важливим вивчення питань, які характеризують естетичну культуру студентів-дизайнерів як складову їх загальної культури, її спроможність впливати на широкий спектр життєдіяльності майбутніх фахівців.

Для отримання необхідних даних у процесі діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів важливо використовувати *культурологічні методи*. Вони дають змогу предметно розглянути можливості студентів-дизайнерів щодо позиціонування естетичної культури як невід'ємної складової їх життя, як одного з важливих проявів їх особистісної культури, як ефективного засобу й умови прийняття життєво важливих рішень у процесі професійної діяльності. За участю культурологічних методів відкривається можливість дослідження змісту й характеру діалогу майбутніх фахівців із цінностями художньої та естетичної культури, їх уміння естетично енілюватися, пізнавати та збагачувати естетичні цінності в природному, предметному, соціальному та мистецькому середовищі.

Культурологічні методи, що використовуються в процесі дослідження проблем розвитку різних сфер культури суспільства, засвідчили свою доцільність та ефективність. Утім їх використання ще не знайшло своєї реалізації під час діагностики сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів. Це зумовило необхідність предметного вивчення цього питання та надання йому конкретного змісту.

У результаті проведеної аналітико-пошукової діяльності нами були

розроблені такі культурологічні методи діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів: дослідження процесу генералізації художньо-естетичної ідеї, розробки художньо-конструкторських проєктів, вивчення характеру актуалізації естетичної теми, аналіз способів транспозиції естетичних знань у сфері художньої культури, з'ясування якості та інтенсивності спілкування з явищами дизайн-культури, визначення пріоритетності питань щодо естетизації середовища, з'ясування готовності до участі в культуротворчому процесі.

Необхідність використання *синергетичних методів* у процесі діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів зумовлено тим, що досліджуване нами духовно-функціональне утворення особистості є системним явищем, здатним до самоорганізації. У науковій літературі наголошується на доцільності використання синергетичних методів з метою вивчення змісту, характеру зав'язків і процесів, які супроводжують розвиток складних соціальних, психологічних, духовних систем. Такої думки дотримуються вчені, які вважають, що складні за своєю структурою і змістом явища доцільно досліджувати системно, охоплюючи при цьому найважливіші прояви, зв'язки, залежності тощо. Йдеться, зокрема, про важливість синергетичного підходу в процесі з'ясування залежності між соціальним та індивідуальним, зовнішнім та внутрішнім, емоційним та інтелектуальним, духовним і практичним, змістом і формою, загальним та одиничним. Ці та інші аспекти функціонування певних систем отримують відповідне вивчення за допомогою синергетичних методів.

В. Кремень у роботі, присвяченій проблемам освіти у вимірах методології синергетики зазначає, що «у контексті синергетики *«мислити»* означає використання її принципів і закономірностей у розвитку соціальних, культурних, освітньо-педагогічних систем. Останню сьогодні слід розглядати як синтез багатофакторних взаємодій у зустрічних процесах виховання і самовиховання, освіти й самоосвіти, навчання й самонавчання, що реалізується (матеріалізується) в особистостях тих, хто навчається.

Синергетичне мислення дає можливість по-новому підійти до розроблення проблем розвитку освітньо-педагогічних систем, розглядаючи їх передусім з погляду відкритості, нелінійності, співтворчості та орієнтації на саморозвиток, переходу складних систем із неврівноваженого стану в упорядкований [235, с. 13].

Для діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів синергетичні методи є важливими і дають змогу вивчати вказане явище з урахуванням як його внутрішньої, так і зовнішньої залежності. Спираючись на синергетичні методи з'являється можливість виділити в цьому складному духовному і функціональному утворенні особистості позитивні процеси і ті, які заслуговують на критичну оцінку, з'ясування причин, які можуть стимулювати вказаний процес або гальмувати його. Однією з таких причин може бути недостатнє врахування, у процесі розвитку і формування естетичної культури студентів-дизайнерів, чинників, які детермінують самоорганізацію цього духовно-функціонального утворення особистості.

Синергетичні методи діагностики передбачають вивчення естетичної культури майбутніх дизайнерів у сукупності його найважливіших проявів, зокрема, змісту, форми, способів вияву, характеру зв'язків, спрямованості, функціонування тощо. Естетична культура особистості на цій основі досліджується системно, визначаються внутрішні і зовнішні зв'язки, характерні тенденції розвитку, особливості вияву. При цьому важливим є з'ясування того, наскільки цілісною, спроможною до виконання своїх функцій виявляється естетична культура дизайнера. Адже вона є тим духовно-функціональним утворенням, яке покликане забезпечувати активний і плідний діалог особистості зі світом прекрасного.

Для здійснення діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі нашого дослідження були визначені та використані на практиці такі синергетичні методи: аналіз впливу внутрішніх і зовнішніх чинників на формування естетичної культури студентів-дизайнерів, вивчення проблемних питань, пов'язаних із самоорганізацією естетичної

культури, дослідження динаміки зростання та розвитку естетичного потенціалу студентів певного року навчання, з'ясування індивідуального вектору розвитку естетичної культури тощо. Синергетичні методи діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів знайшли висвітлення в додатках до дисертації.

2.2. Критерії, показники та рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів

Теоретичний аналіз процесу діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів засвідчив, що для прийняття на соціальному, культуротворчому, освітньо-виховному та науково-пошуковому рівні відповідальних рішень потрібні об'єктивні дані, які характеризують це духовно-функціональне утворення особистості, сучасний стан його розвитку в системі професійної освіти. Саме тому діагностичний процес цього явища передбачає усвідомлення його необхідності для сучасної практики, визначення мети, завдань і методів організації діагностичних дій, бачення перспектив використання діагностичної інформації в процесі подальшого дослідження зазначеної проблеми.

Важливо зазначити, що головною метою діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів є дослідження сучасного стану розвитку цього духовно-функціонального утворення студентів-дизайнерів. Для прийняття рішення з цього питання та підготовки відповідних висновків нами визнано доцільним висвітлення таких аспектів проблеми:

- наукові підходи до визначення критеріїв і показників сформованості естетичної культури особистості;
- критерії і показники сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- рівні сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів.

2.2.1. Наукові підходи до визначення критеріїв і показників сформованості естетичної культури особистості. Постановка й теоретичний аналіз цього питання зумовлені тим, що в сучасній теорії і

практиці наголошується на важливості обґрунтування системи критеріїв і показників, згідно з якими стає можливим вивчати, оцінювати, формувати необхідні властивості людини. Отже, інтерес до цього питання зумовлений сучасною теорією й практикою естетичної освіти і виховання.

Водночас актуальність проблеми критеріїв і показників сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів підтверджується тим, що в умовах освітньо-виховного процесу вищих навчальних закладів можна спостерігати неоднозначне розуміння цього питання та використання різних міркувань, оцінних суджень і поглядів щодо вивчення й організації діагностичних дій. Відсутність обґрунтування на теоретичному рівні поглядів щодо критеріїв і показників сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів не сприяє ефективному забезпеченню визначеного процесу, обмежує діагностичні дії, спрямовані на отримання обґрунтованої оцінки й висновків щодо стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

З урахуванням зазначеного нами теоретично проаналізовано наукові підходи до визначення критеріїв і показників сформованості естетичної культури особистості, охарактеризовано доцільність і результативність їх використання в процесі діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. До наукових підходів щодо визначення критеріїв і показників сформованості естетичної культури особистості віднесено: теоретичний, діяльнісний та особистісний (Рис. 2.3.).

Аналіз результатів наукових досліджень, присвячених проблемі критеріїв і показників сформованості естетичної культури особистості, дає змогу зазначити, що одним із підходів до осмислення зазначеного питання є *теоретичний підхід*. Він отримав висвітлення в науковій літературі з питань філософії, естетики, культурології, мистецтвознавства, соціології, психології та ін. Це засвідчує, що вчені, які працюють у різних сферах наукових знань, виявляють інтерес до означеного питання і висловлюють своє розуміння того, якими мають бути критерії й показники сформованості естетичної культури особистості.

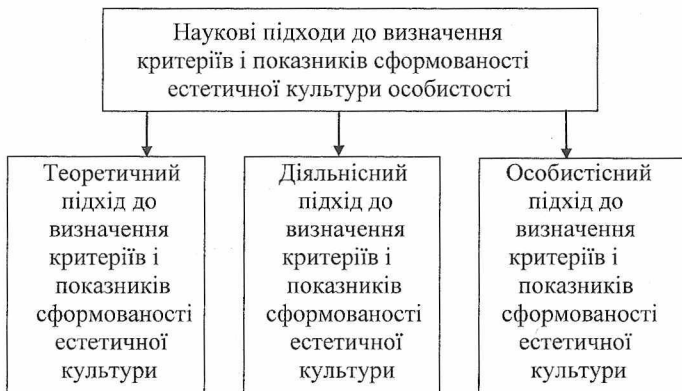

Рис. 2.3. Наукові підходи до визначення сформованості естетичної культури особистості

Характерною ознакою теоретичного підходу до визначення критеріїв і показників сформованості естетичної культури особистості є прагнення вчених наблизити оцінку цього духовно-функціонального утворення до відповідних вимог науки. Отже, йдеться про відповідність оцінки сформованості естетичної культури особистості вимогам наукових знань, понять, уявлень про прекрасне, особливості його сприймання, осмислення та інтерпретації. У науковій літературі підкреслюється важливість того, щоб критерії й показники сформованості естетичної культури відповідали науково обґрунтованому розумінню сутності та значення прекрасного в дійсності і мистецтві. М. Каган зазначає, що в студентському віці особливо важливою є роль естетичного виховання, яке полягає в оволодінні науковою естетичною теорією з урахуванням історико-культурних, мистецтвознавчих, загальнонаукових знань [198].

У своїх розробках і дослідженнях цього питання вчені (В. Адорно [194], Г. Апресян [24], М. Афанасьєв [28], Ю. Борев [57; 58], М. Верб [84], Д. Джола [138], М. Каган [199], В. Кудін [250; 251], Д. Кучерюк [4; 261], Л. Левчук [5; 262], В. Мовчан [308], О. Оніщенко [148; 329] та ін.) орієнтуються на наукові положення, що характеризують естетичну культуру особистості як складову естетичної культури суспільства, переконують у необхідності розробки

теоретично обґрунтованої системи критеріїв і показників. Основою ціннісної системи критеріїв і показників, з погляду вчених, має бути наукова теорія, у якій відображаються відповідні вимоги до естетичної культури особистості, визначаються зміст, спрямованість, характер естетичного ставлення особистості до естетичних явищ дійсності та мистецтва. Згідно з теоретичним підходом до розробки критеріїв і показників сформованості естетичної культури особистості такі наукові галузі, як-от: філософія, естетика, історія, культурологія, мистецтвознавство, психологія та ін. мають підігравати вирішальну роль у цьому питанні, визначаючи мету, завдання, зміст естетичної культури особистості, етапи її розвитку, ціннісну спрямованість, зв'язки з соціальною практикою, розвитком художньої культури тощо.

У науковій літературі теоретичний підхід до вивчення зазначеної проблеми знайшов відповідне висвітлення. Учені пропонують у процесі діагностики сформованості естетичної культури особистості орієнтуватися на такі критерії та показники:

- зв'язок естетичної культури особистості з суспільною практикою та її відповідність суспільним вимогам;
- відображення в естетичній культурі особистості основних засад естетичної культури суспільства;
- урахування в естетичній культурі особистості досягнень в окремих наукових галузях;
- оволодіння особистістю науковою естетичною теорією;
- знання особистістю закономірностей, понять і категорій естетики;
- системний розвиток естетичної культури особистості;
- зв'язок естетичної культури особистості з досвідом пізнання мистецтва;
- використання особистістю наукових знань з мистецтвознавства;
- залучення до естетичного досвіду особистості знань з історії художньої культури та світової естетичної думки;

- розвиток теоретичного мислення особистості у сфері естетичної культури;
- філософський зміст естетичної культури особистості;
- зв'язок естетичної культури особистості з досягненнями в галузі мистецтвознавства;
- психологічна зумовленість естетичної культури особистості;
- психологічні прояви естетичної культури особистості;
- індивідуальні особливості естетичної культури особистості;
- відповідність естетичної культури віковим можливостям особистості;
- відображення в естетичній культурі особистості сучасних тенденцій взаємодії з мистецтвом;
- зумовленість естетичної культури особистості змістом художньої освіти.

Серед існуючих наукових підходів до визначення критеріїв і показників сформованості естетичної культури особистості важливе місце займає *діяльнісний підхід*. Цей науковий підхід до вирішення вказаної проблеми має певні особливості. Вони полягають у тому, що визначальним чинником естетичної культури вчені називають діяльність людини, у якій реалізується це духовно-функціональне утворення. Теоретичний підхід зорієнтований переважно на розвиток естетичної свідомості як складової естетичної культури. Діяльнісний підхід надає перевагу питанням, пов'язаним із використанням естетичної культури на практиці. З погляду вчених (Т. Альохіна [13], Є. Антонович [22], І. Бех [36; 38; 40], В. Білан [46], В. Бутенко [67; 73; 77], Л. Виготський [88; 89], З. Гіптерс [106], С. Коновець [224], Ю. Максимчук [285], С. Мельничук [296], Г. Падалка [376; 377], Л. Покровщук [405] та ін.), діяльність слід розглядати як важливий критерій і показник сформованості естетичної культури особистості.

У науковій літературі діяльнісний підхід до визначення критеріїв і показників сформованості естетичної культури особистості отримав певне

висвітлення. Йдеться, передусім, про види діяльності, у яких знаходить своє відображення естетична культура особистості. До таких видів діяльності звичайно відносять: художній, естетичний, розумовий, конструкторський, дизайнерський, мистецький, культуротворчий та ін.

Учені зазначають, що естетична культура покликана відображати в собі духовні і, зокрема, художньо-естетичні досягнення суспільства. Вона не може розвиватися і функціонувати повноцінно і змістовно, якщо не матиме певного зв'язку з розвитком соціокультурної практики, науково-дослідницької діяльності у відповідних сферах наукових знань. Проте, на думку вчених, естетична культура особистості не повинна залишатися в ролі стимульованих знань, понять, почуттів, уявлень про прекрасне в дійсності і мистецтві. Вона покликана бути дієвою, а значить активно супроводжувати життєдіяльність людини, виявляти свою спроможність привносити в життєвий процес важливі елементи естетичного. Це стосується, зокрема, впливу естетичної культури на найважливіші види діяльності.

Сформованість естетичної культури особистості згідно з діяльнісним підходом розглядається як можливість впливати на певні дії, визначати їх зміст, характер, спрямованість, активно спиратися в цьому процесі на наявні почуття, знання, погляди, смаки, орієнтації тощо. Отже, у цьому контексті естетична культура засвідчує про свою сформованість тим, що може бути корисною в певному виді діяльності, здатною скористатися наявними можливостями для естетичного оформлення зав'язків людини з навколишнім середовищем: соціальним, природним, предметним, мистецьким.

Прагнення скористатися діяльнісним підходом до визначення критеріїв і показників сформованості естетичної культури особистості спонукає вчених до конкретизації цього питання. У науковій літературі (О. Бездверна-Хомерікі [34], А. Буров [66], Л. Бутенко [82], Н. Вітковська [94], Л. Вишнякова [95], Л. Гарбузенко [105], А. Гончарук [113], Л. Дубовик [144], В. Зубань [176], А. Комарова [219; 220], Н. Крилова [241; 243], С. Лісова [273], Л. Михайлова [306] та ін.) знайшли висвітлення такі критерії та

показники сформованості естетичної культури особистості:

- вплив естетичної культури особистості на її ігрову діяльність;
- використання особистістю можливостей естетичної культури в процесі рольової діяльності;
- естетична культура особистості як показник її професійної діяльності;
- прояви естетичної культури особистості в процесі навчання;
- розкриття потенціалу естетичної культури особистості в процесі науково-пошукової діяльності;
- естетична культура особистості як показник її дозвіллєвої діяльності;
- цінності естетичної культури як основа творчості людини;
- зв'язки естетичної культури особистості з організацією та змістом художньо-творчого процесу;
- залучення цінностей естетичної культури особистості до її розумової праці;
- комунікативний характер естетичної культури особистості;
- естетична культура особистості як інтегруюча основа дизайнерського процесу;
- залучення естетичної культури особистості до художньо-конструкторського пошуку;
- детермінація естетичної культури мистецькою діяльністю особистості.

Поряд з існуючими в сучасній практиці діагностування поглядами на визначення критеріїв і показників сформованості естетичної культури особистості важливого значення набуває *особистісний підхід*. Він відрізняється від теоретичного та діяльнісного підходів до визначення критеріїв і показників сформованості естетичної культури особистості. Адже теоретичний підхід до визначення вказаної проблеми пов'язує сформованість

естетичної культури особистості переважно з тим, що засвідчує її відповідність положенням, визнаним на рівні профільних наукових дисциплін. Діяльнісний підхід дає змогу оцінити сформованість естетичної культури особистості з урахуванням того, наскільки вона може впливати на певні види діяльності.

Висловлені вченими думки щодо важливості вказаних наукових підходів до визначення критеріїв і показників сформованості естетичної культури особистості не викликають сумніву. Водночас зазначене пояснення та інтерпретація цього питання не сприяють отриманню відповіді щодо сформованості естетичної культури особистості як динамічної, здатної до самоорганізації духовно-функціональної системи.

Усвідомлення цього передбачає розгляд питання щодо *особистісного підходу* до визначення критеріїв і показників сформованості естетичної культури особистості. У науковій літературі є спроби виділити критерії й показники сформованості таких естетичних якостей особистості, як: естетична оцінка музичних творів (О. Рудницька [440]), естетичні смаки та ідеали особистості (Г. Падалка [377]), естетичне ставлення до мистецтва (В. Іуценко [79]), музично-естетичні орієнтації студентської молоді (О. Пономарьова [408]), художні інтереси учнів (О. Дем'янчук [132]), естетичні потреби старшокласників (Л. Філатова [11]) та ін.

Учені акумулюють увагу на внутрішніх процесах, пов'язаних з естетичним розвитком особистості, наголошують на необхідності виділення в якості відповідних критеріїв і показників такі аспекти:

- естетичне ставлення до мистецтва як самоорганізуюча система;
- здатність особистості до естетичної оцінки творів мистецтва;
- смакові вподобання особистості як динамічне явище;
- музично-естетичні орієнтації особистості як духовне утворення.

Особистісний підхід до визначення критеріїв і показників сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів набуває важливого значення. З огляду на це у нашому дослідженні здійснено спробу

обґрунтувати критерії й показники сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів як духовно-функціонального утворення, здатного до самоорганізації.

2.2.2. *Критерії та показники сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.* Важливо зазначити, що прийняття рішення з цього питання зумовлені декількома чинниками, зокрема:

- необхідністю системного дослідження естетичної культури майбутніх дизайнерів як самоорганізуючого духовно-функціонального утворення;
- важливістю визначення перспективи педагогічних дій, пов'язаних з подальшим розвитком естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну;
- доцільністю обґрунтування та впровадження якісно нової системи критеріїв і показників сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Критерії та показники сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів мають важливе значення для діагностики цього процесу і підготовки висновків щодо стану сформованості духовно-функціонального утворення студентів-дизайнерів. Визначення цих критеріїв і показників створює можливість проведення аналітичної роботи, пов'язаної з оцінкою отриманих даних, що характеризують естетичну культуру та її складові.

З урахуванням зазначеного, нами була актуалізована увага на тому, що для діагностики цього духовно-функціонального утворення необхідно визначити критерії та показники, які б дали змогу системно дослідити це явище, охопивши при цьому основні його складові. Це означає, що при визначенні критеріїв і показників важливо враховувати розвиток таких складових, як-от: естетична свідомість, естетична активність, а також естетична самоорганізація. У своїй сукупності діагностика цих складових дасть змогу отримати дані, на основі яких буде зроблено висновок про сформованість естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Критерії та показники сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів мають важливе значення для обґрунтування перспективи цього духовно-функціонального утворення особистості, моделювання педагогічного процесу, покликаного забезпечити відповідні умови для набуття майбутніми фахівцями з дизайну необхідного досвіду саморганізації естетичної культури.

Прийняття рішення щодо критеріїв і показників сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів повинно забезпечувати не тільки діагностичний процес та його потреби, але й перспективні педагогічні дії, пов'язані з подальшим розвитком цього духовно-функціонального утворення. Отже, запропоновані нами критерії та показники повинні враховувати основні тенденції розвитку духовної культури як самодостатнього і саморегульованого явища. Це має важливе значення для подальшого ефективного використання на практиці визначених нами критеріїв і показників сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Критерії та показники сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів ще не отримали належного висвітлення в науковій літературі та не визначені з урахуванням особистісного підходу, що передбачає здійснення відповідного теоретичного аналізу та прийняття рішення щодо доцільності використання в процесі діагностики обґрунтованих на теоретичному рівні критеріїв і показників сформованості духовно-функціонального утворення студентів-дизайнерів.

У процесі наукового пошуку важливо було теоретично обґрунтувати необхідність упровадження якісно нової системи критеріїв і показників сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. Позитивно оцінюючи попередні напрацювання вчених, ми мали можливість спиратися на результати їх наукового пошуку і з урахуванням напрацьованого нами теоретичного й експериментального досвіду визначити критерії та показники, які б відповідали сучасному сприйманню та осмисленню

вказаного процесу.

За підсумками здійсненої теоретико-аналітичної та пошукової діяльності нами були визначені критерії та показники сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. До них віднесено такі критерії, як-от: ціннісно-орієнтаційний, організаційно-діяльнісний та особистісно-регулятивний (Рис. 2.4.).

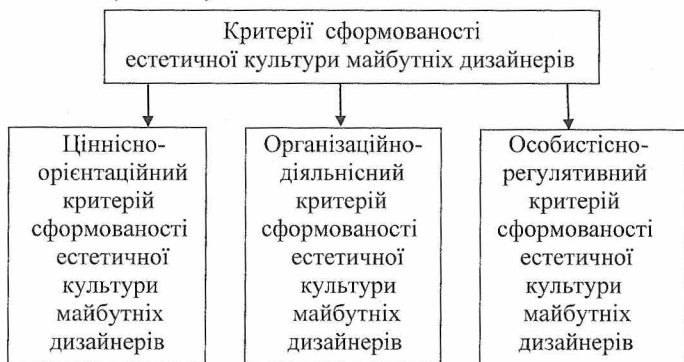

Рис. 2.4. Критерії сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів

Ціннісно-орієнтаційний критерій. Виділення цього критерію зумовлено необхідністю визначення стану розвитку естетичної свідомості майбутніх дизайнерів. Зазначимо, що ця складова естетичної культури відіграє важливу роль. У ній акумулюються цінності, які особистість мала можливість у своєму житті сприймати, переживати, осмислювати тощо. Не всі сприйняті людиною явища, події, процеси залишаються в пам'яті. Частина з них в силу глибокого сприйняття та усвідомлення залишається у свідомості як пережитий досвід, яскраві почуття, глибокі думки, враження тощо. Залишаючись у свідомості людини, сприйняті духовні цінності утворюють у своїй сукупності інформаційно-ціннісний фонд особистості, який залучається до подальших зв'язків зі світом прекрасного.

Духовні цінності є основою розвитку естетичної свідомості людини. За своїм змістом вони мають певні відмінності і значення для розвитку естетичної свідомості і в цілому естетичної культури. У науковій літературі

духовні цінності поділяються на декілька видів: соціальні, художні та естетичні. До *соціальних цінностей* належать події, явища, процеси, які мають місце в житті суспільства й окремої людини. Це такі цінності, як-от: економічні, моральні, політичні, правові, релігійні, наукові, громадянські, національні та ін. Перелік соціальних цінностей є досить широким і тому виключно різні за своїм змістом, характером, спрямованістю явища і процеси, які супроводжують розвиток суспільства та окремих його членів.

У структурі естетичної свідомості соціальні цінності займають певне місце і покликані відображати зміст подій, явищ, процесів, які відбуваються в суспільному, природному, предметному та мистецькому середовищі. Спосіб відображення соціальних цінностей пов'язаний із певними повідомленнями, розповідями, показом, демонстрацією того, що відбувається в навколишньому середовищі. Маючи можливість сприймати соціальні повідомлення, факти, інформацію особистість певним чином реагує на них, визначаючи своє ціннісне ставлення до них, даючи їм відповідну оцінку, висловлюючи певні судження, міркування, погляди тощо.

Для розвитку і функціонування естетичної свідомості людини соціальні цінності є важливими, але не можна перебільшувати їх значення і роль в естетичному освоєнні навколишньої дійсності та мистецтва. Це пов'язано з тим, що соціальні цінності в процесі освоєння світу прекрасного виконують переважно функцію інформаційного повідомлення про певні події і явища, не залучаючи особистість до сприймання та осмислення їх ціннісно-змістового навантаження, актуалізуючи при цьому лише їх формальні ознаки, зовнішні прояви. У сучасному інформаційному просторі соціальні цінності домінують, навантажуючи свідомість людей різними фактами та повідомленнями.

Різновидом духовних цінностей є *цінності художні*. До них відносять такі цінності, як-от: музичні, літературні, образотворчі, архітектурні, цінності фото і кіномистецтва, театрального, хореографічного мистецтва та ін. Для розвитку естетичної свідомості важливе значення має освоєння особистістю художніх цінностей, залучення їх до інформаційно-ціннісного фонду.

Важливо зазначити, що художні цінності людини є результатом її сприймання творів мистецтва, глибокого співпереживання та осмислення їх змісту. У цьому процесі людина набуває досвіду ціннісного ставлення до явищ і подій життя. Але це ставлення визначається, формується не за фактами і подіями, а на основі їх глибокого переживання. Для формування естетичної свідомості художні цінності відкривають більш широкі можливості і тому важливим є їх залучення до процесу освоєння естетичного.

До різновидів духовних цінностей учені відносять *цінності естетичні*. Це такі прояви навколишнього середовища, як-от: прояви прекрасного, піднесеного, трагічного, комічного, гармонійного, виразного, цілісного та ін. Для розвитку естетичної свідомості зазначені цінності мають важливе значення.

Сутність естетичних цінностей полягає в тому, що в них знаходиться відображення ставлення людини до навколишньої дійсності та мистецтва з урахуванням того, як людині вдається діяти за законами краси, як вона розширює, збагачує своє світовідчуття, залучаючи до цього процесу найважливіші грані виразності, цілісності, гармонійності тощо.

Для розвитку естетичної свідомості людини є важливим пізнання естетичних цінностей та залучення їх до інформаційно-ціннісного фонду. Це суттєво збагачує процес естетичного сприймання дійсності та мистецтва, допомагає глибокому осмисленню проявів прекрасного в навколишньому середовищі.

Використання ціннісно-орієнтаційного критерію покликане сприяти визначенню ролі та місця різних видів духовних цінностей у розвитку естетичної свідомості майбутніх дизайнерів. До *показників* цього критерію нами віднесено такі:

- орієнтація майбутніх дизайнерів на соціальні цінності;
- орієнтація майбутніх дизайнерів на художні цінності;
- орієнтація майбутніх дизайнерів на естетичні цінності.

Організаційно-діяльнісний критерій. Виділення цього критерію

зумовлене необхідністю визначення та оцінки стану розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів. Зазначимо, що естетична активність особистості є важливою складовою естетичної культури, яка певним чином розвивається. У майбутніх дизайнерів естетична активність набуває певних форм вираження, тісно пов'язана з естетичним спілкуванням, пізнанням та творчістю.

Естетична активність майбутніх дизайнерів є важливим чинником розвитку їх естетичної культури. Саме тому виникає необхідність урахування особливостей її впливу в процесі взаємодії особистості з явищами прекрасного в дійсності і мистецтві. У науковій літературі зазначається, що вияв естетичної активності особистості буває різним. Нами визнано такі прояви естетичної активності дизайнерів, як-от: формальний, ситуативний та цільовий.

Формальний вияв естетичної активності майбутніх дизайнерів характеризується тим, що вони взаємодіють з проявами прекрасного в дійсності і мистецтві без особистісної ініціативи, під впливом зовнішніх чинників. У цьому випадку естетична активність дизайнерів не відбувається ефективно, обмежується виконанням регламентованих дій, залишається поза системою встановлення плідного діалогу з естетичними проявами навколишнього середовища. Зовнішні форми вказаного процесу залишаються без належної підтримки внутрішнього стану людини, її почуттів, знань та участі у творчих пошуках.

Естетична активність майбутніх дизайнерів може мати ситуативний вияв. Йдеться про розвиток естетичної активності, зумовленої змістовим наповненням певних видів діяльності, як-от: комунікативна, пізнавальна, творча. У зазначеному процесі ефективність вияву естетичної активності збільшується. При цьому залучаються емоційні та інтелектуальні можливості майбутніх дизайнерів.

Важливим різновидом вияву естетичної активності майбутніх дизайнерів є цільовий вияв. Його особливість полягає в тому, що особистість

може системно залучати зовнішні і внутрішні чинники впливу, урахувати формальний і змістовий аспекти своєї діяльності, спрямовувати свою естетичну активність на вирішення актуальних питань самоорганізації естетичної культури. За таких умов розвиток естетичної активності характеризується ефективністю, можливістю системного використання власного духовного потенціалу, емоційних, інтелектуальних та творчих сил.

Використання організаційно-діяльнісного критерію сприяє визначенню ролі та значення естетичної активності майбутніх дизайнерів. До показників цього критерію віднесено такі:

- формальний вияв естетичної активності майбутніх дизайнерів;
- ситуативний вияв естетичної активності майбутніх дизайнерів;
- цільовий вияв естетичної активності майбутніх дизайнерів.

Особистісно-регулятивний критерій. Виділення й аналіз цього критерію зумовлено необхідністю визначення стану розвитку механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів. Наголошуючи на необхідності врахування особистісно-регулятивних процесів у системі розвитку людини, В. Кремень зазначає, що «синергетичний підхід дає змогу подивитись на людину і процес її навчання не з традиційних позицій, а як на відкриту систему, здатну до самоорганізації» [235, с. 17]. Процес самоорганізації естетичної культури особистості певним чином детермінований і розвивається на основі дій означеного механізму. У майбутніх дизайнерів механізм самоорганізації естетичної культури пов'язаний з такими способами, як: от-самовідчуття, самоусвідомлення та самореалізація.

Самоорганізація естетичної культури є важливим чинником її розвитку. Це зумовлює необхідність її цілеспрямованого розвитку. Як зазначають учені, самоорганізація означених систем має певні особливості і може відбуватися в різні способи. Нами визначено характерні ознаки самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів. До них віднесено спонтанний, функціональний та системний характер самоорганізації.

Спонтанний характер самоорганізації естетичної культури майбутніх

дизайнерів засвідчує, що вказаний процес спирається переважно на емоційні механізми, можливості особистості щодо самовідчуття. Самоорганізація естетичної культури майбутніх дизайнерів може мати *функціональний характер*. У цьому механізмі домінують інтелектуальні сили і можливості особистості. *Системний характер самоорганізації* естетичної культури майбутніх дизайнерів засвідчує, що механізм цього духовно-функціонального утворення пов'язаний з досягненням визначеної мети і тому ґрунтується на емоційні, інтелектуальні та творчі сили і можливості особистості.

Використання в процесі діагностики особистісно-регулятивного критерію сприяє визначенню характеру самоорганізації естетичної культури, залученню до механізму дії цього процесу найважливіших сил і можливостей особистості. До *показників* цього критерію нами віднесено такі:

- спонтанний характер самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- функціональний характер самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- системний характер самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;

2.2.3. Рівні сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів. Завдання дослідження передбачало вивчення стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, а також здійснення відповідного аналізу цього процесу. З цією метою нами було організовано і проведено констатувальний експеримент, який передбачав вирішення конкретних завдань, зокрема:

- дослідження рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням окремих критеріїв;
- визначення рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів на основі узагальнення експериментальних даних.

Для отримання необхідних даних, що характеризують стан сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, були використані

відповідні діагностичні методи: гносеологічні, аксіологічні, культурологічні та синергетичні. У своїй сукупності вказані методи дали змогу отримати необхідні дані, що характеризують стан сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів.

За результатами констатувального експерименту нами отримано дані, що характеризують рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням ціннісно-орієнтаційного критерію (Таблиця 2.1.).

Таблиця 2.1.

Рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням ціннісно-орієнтаційного критерію (за даними констатувального експерименту)

Критерій сформованості естетичної культури	Рівні сформованості					
	Низький рівень		Середній рівень		Високий рівень	
	абс.	%	абс	%	абс	%
Ціннісно-орієнтаційний критерій	120	65,9	43	23,6	19	10,4

Результати дослідження засвідчили, що значна частина студентів-дизайнерів (65,9%) відповідає показникам низького рівня сформованості естетичної культури. У своєму ставленні до навколишнього середовища вони виявляли орієнтацію на соціальні цінності предметів і об'єктів і водночас відчували труднощі щодо визначення їх художньої та естетичної цінності. У таких формах естетичної свідомості, як-от: естетичні почуття, знання, світогляд домінуючим був соціальний зміст і значення предметів, об'єктів, що підтвердило обмеженість естетичного досвіду майбутніх дизайнерів.

З урахуванням ціннісно-орієнтаційного критерію було з'ясовано, що 23,6 % майбутніх фахівців з дизайну мають середній рівень сформованості естетичної культури, їх естетична свідомість не обмежується знаннями соціального змісту навколишнього середовища і охоплює приклади художньо-образного відображення окремих предметів, явищ дійсності. Водночас студенти-дизайнери, віднесені до цієї групи, ще відчували

таланті, пов'язані з можливістю спиратися на естетичні цінності свого життєвого досвіду.

Частина майбутніх дизайнерів (10,4%) засвідчила свою відповідність показникам високого рівня сформованості естетичної культури. Згідно з змінами ціннісно-орієнтаційного критерію вони підтвердили наявність у них розвинених естетичних почуттів, знань та світоглядних орієнтацій, що дають їм змогу демонструвати свою здатність щодо освоєння естетичного досвіду. Ці студенти надавали перевагу проявам естетичного змісту в навколишньому середовищі, прагнули спиратися у своєму ставленні до дійсності та мистецтва з урахуванням соціальної, художньої та естетичної цінності.

За результатами констатувального експерименту отримано дані, що характеризують рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням організаційно-діяльнісного критерію (Таблиця 2.2.).

Таблиця 2.2.

Рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням організаційно-діяльнісного критерію (за даними констатувального експерименту)

Критерій сформованості естетичної культури	Рівні сформованості					
	Низький рівень		Середній рівень		Високий рівень	
	абс.	%	абс	%	абс	%
Організаційно-діяльнісний критерій	113	62,1	42	23,1	27	14,8

У процесі констатувального експерименту було з'ясовано, що згідно з організаційно-діялісним критерієм 62,1% студентів-дизайнерів засвідчили відповідність низьким показникам сформованості естетичної культури. Їх естетична активність мала формальний вияв і відбувалася, переважно, у процесі спілкування з художньо-естетичними цінностями. Значно рідше студенти цієї групи виявляли естетичну активність у процесі пізнавальної та творчої діяльності, що суттєво обмежувало процес їх взаємодії зі світом прекрасного.

Кращими були показники у 23,1% студентів-дизайнерів, яких було віднесено до групи з середнім рівнем розвитку естетичної активності. Їх естетична активність мала ситуативний вияв, що підтверджувало вибірковість їх ставлення до предметів і явищ дійсності, вияв естетичної активності залежно від певної асоціації, пов'язаної з процесом естетичного спілкування та пізнання. Утім, ситуативний вияв естетичної активності цих студентів ще не був пов'язаний з участю їх у творчій діяльності.

Серед студентів-дизайнерів були ті, що мали високий рівень сформованості естетичної культури згідно з організаційно-діяльнісним критерієм. У 14,8% студентів вияв естетичної активності був цільовий і передбачав досягнення визначеної мети, а саме – отримання відповідних результатів естетичного освоєння дійсності та мистецтва. Цільовий вияв естетичної активності цих студентів-дизайнерів спостерігався в процесі спілкування з прекрасним, його пізнання, а також в умовах художньо-творчої діяльності.

За результатами констатувального експерименту отримано дані, що характеризують рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням особистісно-регулятивного критерію (Таблиця 2.3.).

Таблиця 2.3.

Рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням особистісно-регулятивного критерію (за даними констатувального експерименту)

Критерій сформованості естетичної культури	Рівні сформованості					
	Низький рівень		Середній рівень		Високий рівень	
	абс.	%	Абс	%	абс	%
Особистісно-регулятивний критерій	134	73,6	37	20,3	11	6,1

З урахуванням особистісно-регулятивного критерію були визначені можливості майбутніх дизайнерів щодо самоорганізації естетичної культури. За результатами експериментального дослідження зазначено, що 73,6%

студентів-дизайнерів виявляють спонтанний характер самоорганізації. Механізм цього процесу переважно пов'язаний з таким способом самоорганізації естетичної культури як-от естетичне самовідчуття. Водночас студенти цієї групи не залучають до означеного процесу інші способи, пов'язані з самоусвідомленням та самореалізацією.

Серед досліджуваних нами студентів-дизайнерів була виділена група (30,3%), якій були властиві показники середнього рівня самоорганізації естетичної культури. Їх самоорганізація мала функціональний характер і була пов'язана з реалізацією окремих функцій. Ці студенти використовували механізм самоорганізації на основі таких способів, як-от: самовідчуття та самоусвідомлення. При цьому необхідно зазначити, що функціональний характер самоорганізації естетичної культури ще не був пов'язаний з таким способом дії означеного механізму як-от самореалізація естетичної культури.

Експериментальні дані підтвердили, що 6,1% студентів-дизайнерів відповідали показникам високого рівня сформованості естетичної культури. Ця група студентів характеризувало те, що процес самоорганізації їх естетичної культури мав системний характер, що дало їм змогу активно використовувати наявні способи забезпечення цього процесу. Важливо, що системний характер самоорганізації студенти цієї групи підтвердили на основі широкого використання таких способів самоорганізації естетичної культури, як-от: самовідчуття, самоусвідомлення та самореалізація.

На основі узагальнення отриманих експериментальних даних нами визначено рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів (Таблиця 2.4.).

Зазначимо, що значна частина майбутніх дизайнерів (67%) засвідчила низький рівень сформованості естетичної культури. З урахуванням ціннісно-орієнтаційного, організаційно-діяльнісного особистісно-регулятивного критеріїв з'ясовано, що ця група студентів-дизайнерів орієнтується, переважно, на соціальний зміст естетичного ставлення, формально виявляє естетичну активність, засвідчує спонтанний характер самоорганізації

естетичної культури. При цьому перевага надається емоційно-чуттєвим аспектам естетичної культури, що виявляється у зверненні до соціальних почуттів, процесу безпосереднього спілкування з проявами прекрасного та залучення до механізму самоорганізації естетичної культури особистості такого способу як-от самовідчуття.

Таблиця 2.4.

Рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням відповідних критеріїв (за даними констатувального експерименту)

№	Критерії сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів	Рівні сформованості					
		Низький рівень		Середній рівень		Високий рівень	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Ціннісно-орієнтаційний критерій	120	65,9	43	23,6	19	10,4
2.	Організаційно-діяльнісний критерій	113	62,1	42	23,1	27	14,8
3.	Особистісно-регулятивний критерій	134	73,6	37	20,3	11	6,1
4.	Середній показник	122	67,0	41	22,5	19	10,5

Про своє ставлення до розвитку власної естетичної культури студенти-дизайнери зазначають таке: «Естетична культура допомагає відчутти красу предметів і явищ дійсності. Для мене є важливим збагатити власну естетичну культуру почуттям прекрасного в житті» (Оля В.); «Своє ставлення до прекрасного я виявляю, переважно, у процесі спілкування з мистецтвом та іншими проявами дійсності. Під їх впливом я відчуваю красу» (Олег Б.); «Мені вдасться емоційно реагувати на прояви прекрасного, але це я здійснюю дуже рідко, за умови, коли в мене є таке бажання» (Ірина Ш.).

Серед студентів-дизайнерів нами визначена група (22,5%), яка характеризується показниками середнього рівня сформованості естетичної культури. З урахуванням ціннісно-орієнтаційного, організаційно-діяльнісного особистісно-регулятивного критеріїв було з'ясовано, що ці студенти орієнтуються у своєму ставленні до прекрасного переважно на художній

зміст, виявляють інтерес до окремих видів художньо-творчої діяльності, зазначають ситуативний вияв естетичної активності, демонструють функціональний характер самоорганізації естетичної культури. У процесі взаємодії з прекрасним студенти-дизайнери спираються на художні почуття, асоціації та знання мистецтва, прагнуть виявляти свою естетичну активність у процесі спілкування та пізнання прекрасного, з метою самоорганізації естетичної культури залучають такі способи, як-от: самовідчуття та самоусвідомлення.

У своїх судженнях студенти-дизайнери прагнуть пояснити характерні властивості та особливості розвитку власної естетичної культури. Вони зазначають: «Я захоплююсь мистецтвом і тому віддаю перевагу художньому змісту в процесі сприймання прекрасного» (Оля С.); «Мені подобається спілкування з проявами прекрасного, а також їх пізнання. Саме тому я прагну читати про художників, дизайнерів та їх творчість» (Віталій В.); «Я вношу певні корективи у своє ставлення до прекрасного, але це відбувається лише за необхідності» (Наталка Ю.).

За результатом експерименту та узагальнення отриманих даних виділено групу студентів-дизайнерів (10,5%), які мали високий рівень сформованості естетичної культури. Для них були характерними такі ознаки, як-от: свідома орієнтація на естетичні цінності навколишнього середовища, прагнення його освоювати шляхом цільового вияву естетичної активності, а також системне забезпечення самоорганізації естетичної культури. Духовно-функціональне утворення студентів давало змогу спиратися на такі складові естетичної свідомості, як-от: естетичні почуття, знання та світогляд, виявляти естетичну активність у процесі комунікативної, пізнавальної та творчої діяльності, залучати до механізму самоорганізації естетичної культури такі способи, як-от: естетичне самовідчуття, самоусвідомлення та самореалізація.

Про наявні ознаки естетичної культури та особливості її формування майбутні дизайнери зазначали у своїх судженнях: «Я віддаю перевагу естетичним цінностям. Адже вони гармонійно відображають явища і

предмети дійсності, дають змогу глибоко відчутти і зрозуміти прояви краси в дійсності і мистецтві» (Сергій П.); «Естетична культура допомагає мені у спілкуванні з прекрасним, пізнанні законів краси, а також у процесі творчості» (Марія С.); «Вважаю, що естетична культура людини має постійно збагачуватися. Мені вдається це робити, спираючись на почуття, власні роздуми й оцінки, а також шляхом удосконалення художньо-творчої діяльності» (Віктор Я.).

2.3. Аналіз ефективності формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Експериментальне дослідження стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів дало змогу отримати дані, які характеризують зміст і характер розвитку цього духовно-функціонального утворення особистості, ступінь його відповідності сучасним критеріям і показникам, спроможність до подальшого удосконалення та саморозвитку. Зазначимо, що майбутні фахівці з дизайну виявляють інтерес до естетичних цінностей, володіють певним досвідом освоєння світу прекрасного в дійсності і мистецтві. Водночас значна частина майбутніх дизайнерів мають ще недостатні показники сформованості естетичної культури як цілісного духовно-функціонального утворення, відчувають значні труднощі у встановленні духовного зв'язку з естетичними цінностями, не володіють необхідними способами самоорганізації естетичної культури.

Усвідомлення актуальності зазначеної проблеми та необхідності її вирішення спонукає до аналізу ефективності формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, визначення проблемних аспектів цього освітньо-виховного процесу, оцінки ролі вищих навчальних закладів у забезпеченні процесу естетичної підготовки майбутніх фахівців з дизайну.

Враховуючи зазначене, нами визнано доцільним, на основі вивчення результатів констатувального експерименту, проаналізувати ефективність формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. З цією метою були виокремлені такі аспекти досліджуваної

проблеми:

- ефективність формування емоційно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів;
- ефективність формування інтелектуально-естетичних якостей студентів-дизайнерів;
- ефективність формування креативно-естетичних якостей майбутніх фахівців з дизайну.

2.3.1. Ефективність формування емоційно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів. Виділення та аналіз цього питання зумовлені тим, що в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів важливу роль відіграють емоційно-естетичні якості, як-от: естетичні почуття, естетичні переживання, естетичне сприймання, естетичне самовідчуття, естетичні інтереси та ін. Для майбутніх дизайнерів емоційно-естетичні якості мають важливе значення. Адже на їх основі зароджується та функціонує естетична свідомість особистості, розвивається та виявляє себе її естетична активність, створюються необхідні умови для дії механізму самоорганізації естетичної культури.

У процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з дизайну питання формування їх емоційно-естетичних якостей є предметом уваги. Викладачі вищих навчальних закладів усвідомлюють, що емоційно-естетичний чинник відіграє важливу роль у життєдіяльності особистості. Він супроводжує такі процеси, як-от: професійне навчання, праця, відпочинок, дозвілля, спілкування, пізнання та творчість. Без емоційно-естетичних якостей духовний зв'язок із навколишнім середовищем втрачає свої можливості, обмежується його змістове навантаження, зникає емоційна виразність та забарвлення сприймання окремих явищ і процесів, особистість не отримує необхідного досвіду встановлення емоційно-чуттєвого діалогу з навколишнім середовищем. Для викладачів та співробітників вищої школи цілком зрозумілим є те, що почуття майбутніх дизайнерів, їх емоційно-естетичні якості покликані відігравати важливу роль. Йдеться, зокрема, про

такі сфери реалізації потенціалу емоційно-естетичних якостей особистості, як-от: комунікативна, пізнавальна та культуротворча діяльність. Акумулюючи в собі досвід безпосереднього спілкування з естетичними цінностями, майбутні дизайнери покликані, передусім, спиратися на свої емоційно-естетичні якості.

На необхідності розвитку в системі вищої школи емоційно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів наголошують такі вчені, як-от: В. Бутенко [74; 77; 79], І. Зязюн [180; 183], С. Мельничук [296; 297], Г. Падалка [374], О. Рудницька [440], Г. Шевченко [590; 591; 593] та ін. Вони зазначають, що сформований у процесі професійної освіти емоційно-естетичний досвід дає змогу майбутнім фахівцям емоційно сприймати об'єкти і явища навколишньої дійсності, емоційно реагувати на виразні властивості форми і змісту, визначати характер, спрямованість та гармонійність певних процесів, які відбуваються в системі спілкування, пізнання та творчості.

Особливо відчутною є роль емоційно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів у процесі формування їх естетичної культури. Адже майбутні дизайнери, отримавши в системі вищої школи відповідний емоційно-естетичний досвід, зберігають яскраві враження від зустрічі з прекрасним, залучають їх до процесу емоційного сприймання та спілкування з явищами дійсності та мистецтва, використовують в умовах духовного самопізнання, збагачення та самовдосконалення. Будучи важливою складовою естетичної свідомості майбутніх дизайнерів, естетичні почуття виступають у ролі одного з внутрішніх чинників самоорганізації естетичної культури.

З метою дослідження ефективності формування емоційно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах нами було проведено письмове та усне опитування студентів I–IV курсів спеціальності «Дизайн». Анкетування студентів-дизайнерів охоплювало такі питання:

- На розвиток яких почуттів майбутніх дизайнерів впливає професійна освіта?
- Яким є спілкування майбутніх дизайнерів у вищій школі з

естетичними цінностями?

- Яким є розвиток самовідчуття майбутніх дизайнерів у процесі професійної освіти?
- Чи задоволені Ви формуванням емоційно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів у процесі професійної освіти?
- Що не сприяє формуванню емоційно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів у процесі професійної освіти?
- Чи потрібне вдосконалення процесу формування емоційно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів в умовах професійної освіти?

Отримані в процесі констатувального дослідження дані дали змогу зазначити, що професійна освіта впливає на розвиток різних почуттів дизайнерів. Як зазначили у своїх відповідях студенти, переважно відбувається вплив на розвиток почуттів соціального змісту, значно менше уваги приділяється розвитку художніх почуттів, дуже рідко у вищій школі йдеться про почуття естетичні. Кількісні дані цього опитування відображено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5.

Розвиток почуттів майбутніх дизайнерів у процесі професійної освіти
(за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Зміст відповідей студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (45 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Розвиваються соціальні почуття	36	80,0	28	66,7	24	49,0	26	57,8
2.	Розвиваються художні почуття	6	13,3	10	23,8	15	30,6	14	31,1
3.	Розвиваються естетичні почуття	3	6,7	4	9,5	10	20,4	5	11,1

Зазначимо, що важливою формою емоційно-естетичного розвитку майбутніх дизайнерів є *спілкування зі світом прекрасного*. За даними опитування студентів-дизайнерів спілкування з естетичними цінностями відбувається по-різному. Переважно, спілкування з прекрасним у дійсності і мистецтві є формальним, дещо рідше таке спілкування набуває ситуативного характеру і залежить від певних чинників впливу і дуже рідко вища школа спонукає до цільової орієнтації спілкування з естетичними цінностями. Дані опитування студентів-дизайнерів з цього питання знайшли відображення в табл. 2.6.

Таблиця 2.6.

Участь студентів-дизайнерів у спілкуванні з естетичними цінностями в умовах професійної освіти
(за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Зміст відповідей студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (45 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Участь у спілкуванні формальна	32	71,1	29	69,1	20	40,8	23	51,1
2.	Участь у спілкуванні ситуативна	9	20,0	10	23,8	18	36,7	16	35,6
3.	Участь у спілкуванні цільова	4	8,9	3	7,1	11	22,5	6	13,3

Однією з важливих емоційно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів є вміння відчувати себе. Це вміння впливає на збагачення і розвиток естетичної культури. Опитування студентів-дизайнерів засвідчило, що в умовах вищої школи їх звернення до самовідчуття як способу збагачення і розвитку естетичної культури має різний характер. За даними опитування студентів звернення до самовідчуття, переважно, має спонтанний характер, дещо рідше вони використовують вміння відчувати себе, і зовсім рідко це питання набуває системного характеру. Дані опитування студентів з цього

питання відображено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7.

Розвиток у студентів-дизайнерів вміння самовідчувати
в умовах професійної освіти
(за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Відповіді студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (45 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Розвиток має спонтанний характер	31	68,9	30	71,4	28	57,1	25	55,6
2.	Розвиток має функціональний характер	12	26,7	9	21,4	16	32,7	17	37,8
3.	Розвиток має системний характер	2	4,4	3	7,2	5	10,2	3	6,6

У процесі констатувального експерименту важливо було з'ясувати ставлення майбутніх дизайнерів до якості розвитку в них емоційно-естетичних якостей. У своїх відповідях на запитання анкети вони зазначили, що більша частина студентів на задоволення тим, як вирішується це питання. Дещо рідше майбутні дизайнери висловлювали задоволення тим, як розвиваються в навчальному закладі їх емоційно-естетичні якості. Частина студентів не дала відповіді на це запитання. Дані анкетування студентів-дизайнерів з цього питання знайшли відображення в табл. 2.8.

Таблиця 2.8.

Оцінка ефективності формування емоційно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів в умовах вищої школи
(за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Відповіді студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (45 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Задоволені формуванням	10	22,2	8	19,0	18	37,6	6	13,3

	емоційно-естетичних якостей								
2.	Не задоволені формуванням емоційно-естетичних якостей	31	68,9	9	69,0	26	53,1	29	64,5
3.	Не дали відповіді щодо ефективності формуванням емоційно-естетичних якостей	4	8,9	5	12,0	5	10,2	10	22,2

Опитування було покликане засвідчити не лише оцінку студентами-дизайнерами ефективності формування в них емоційно-естетичних якостей, але й виявити причини, які не сприяють розвитку цього процесу. У своїх відповідях майбутні фахівці з дизайну вказували, переважно, на зміст навчальних дисциплін, децо рідше відмічали питання, пов'язані з упровадженням неефективних методів естетичної освіти, дуже рідко називали недостатню професійно-педагогічну підготовку викладачів. Дані опитування відображено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9.

Причини неефективного формування емоційно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів в умовах професійної освіти (за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Зміст відповідей студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (45 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Зміст навчальних дисциплін	36	80,0	29	69,1	22	44,9	23	51,1
2.	Методи навчання	9	20,0	8	19,0	19	38,8	20	44,5
3.	Недостатня професійно-педагогічна підготовка викладачів	-	-	5	11,9	1	16,3	2	4,4

Констатувальний експеримент був покликаний підтвердити чи заперечити необхідність удосконалення існуючої практики формування емоційно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів. Відповідаючи на питання анкети, студенти-дизайнери здебільшого висловили думку щодо внесення суттєвих змін у зазначений процес. Дещо рідше були висловлені судження щодо внесення незначних змін. Незначна частина студентів визнала, що зміни не треба робити. Дані опитування студентів-дизайнерів відображено в табл. 2.10.

Таблиця 2.10.

Необхідність удосконалення процесу формування емоційно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів в умовах вищої школи (за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Зміст відповідей студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (45 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Потрібні суттєві зміни	26	57,7	19	45,2	28	57,1	28	62,2
2.	Потрібні незначні зміни	18	40,1	20	47,6	14	28,6	12	26,7
3.	Зміни не потрібні	1	2,2	3	7,2	7	14,3	5	11,1

2.3.2. *Ефективність формування інтелектуально-естетичних якостей майбутніх дизайнерів.* Аналіз цього питання зумовлений тим, що в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів важливого значення набувають інтелектуально-естетичні якості. До них учені відносять такі, як: естетичні знання, естетичне мислення, естетична уява, естетичні погляди, естетичні судження, естетичне самоусвідомлення, естетичні поняття та ін. Для майбутніх фахівців з дизайну інтелектуально-естетичні якості мають важливе значення. За їх участю і впливом відбувається розвиток естетичної свідомості особистості, підвищується рівень естетичної активності, створюються умови для ефективної реалізації механізму самоорганізації

естетичної культури.

У системі професійної освіти майбутніх дизайнерів питання формування інтелектуально-естетичних якостей набуває певної актуальності, привертає увагу викладачів вищих навчальних закладів, учених-педагогів, організаторів освітньо-виховної роботи зі студентами. У науково-педагогічному середовищі є розуміння того, що інтелектуально-естетичний розвиток майбутніх фахівців є важливим чинником духовного, психологічного, комунікативного, пізнавального, творчого розвитку особистості. Без інтелектуально-естетичних якостей особистості втрачають духовно-пізнавальні можливості професійна освіта, навчання, пізнання, творчість, змістовний відпочинок та дозвілля.

Про важливість формування інтелектуально-естетичного потенціалу особистості зазначають у своїх працях такі учені, як-от: С. Гончаренко [112], О. Дем'янчук [132; 133], Н. Миропольська [90; 300], В. Радул [424], Л. Рибалка [429] та ін. На їх думку, в умовах професійної освіти існують широкі можливості залучення студентів до пізнання законів краси, глибокого осмислення естетичних явищ і подій навколишньої дійсності та мистецтва, оцінки естетичної цінності проявів художньої культури, вияву естетичних поглядів та орієнтацій під час виконання творчих та художньо-конструкторських проектів.

Інтелектуально-естетичні якості майбутніх дизайнерів можуть впливати на формування естетичної культури, створювати умови для її самоорганізації та подальшого збагачення змісту, способів функціонування тощо. Естетичні знання, поняття, уява, вміння самостійно аналізувати та оцінювати естетичні цінності, прагнення до самоусвідомлення в системі духовних і, зокрема, естетичних координат – усе це є інтелектуально-естетичним досвідом особистості, на який вона покликана спиратися, широко використовувати на всіх етапах життєвої діяльності, професійної підготовки та самостійної художньо-конструкторської творчості.

Завдання науково-педагогічного пошуку полягало в тому, щоб

дослідити ефективність формування інтелектуально-естетичних якостей майбутніх дизайнерів у процесі професійної освіти. З цією метою було проведено письмове та усне опитування студентів I–IV курсів спеціальності «Дизайн». Зміст опитування охоплював такі питання:

- На розвиток яких знань майбутніх дизайнерів впливає професійна освіта?
- Яким є пізнання майбутніми дизайнерами естетичних цінностей в умовах професійної освіти?
- Яким є розвиток самоусвідомлення майбутніх дизайнерів у процесі професійної підготовки?
- Чи задоволені майбутні дизайнери ефективністю формування інтелектуально-естетичних якостей у вищій школі?
- Які є причини неефективного формування інтелектуально-естетичних якостей майбутніх дизайнерів в умовах професійної освіти?
- Яким має бути удосконалення процесу формування інтелектуально-естетичних якостей майбутніх дизайнерів у вищій школі?

Отримані в процесі письмового та усного опитування студентів-дизайнерів дані дали змогу зазначити, що в процесі професійної освіти відбувається розвиток, збагачення знань. З погляду опитаних нами студентів-дизайнерів переважно відбувається розвиток соціальних знань, до яких входять такі їх різновиди, як-от: наукові, політичні, економічні, історичні, соціологічні та ін. Значно меншою є увага і розгляд знань художнього змісту і дуже рідко вища школа приділяє увагу висвітленню знань естетичних. Кількісні дані цього опитування відображено в табл. 2.11.

У процесі дослідження важливо було з'ясувати, яким є процес пізнання майбутніми дизайнерами естетичних цінностей в умовах професійної освіти. Адже естетичне пізнання засвідчує про активність студентів, їх прагнення долучатися до процесу набуття нового, освоєння невідомого досвіду прекрасного.

Таблиця 2.11.

Розвиток знань майбутніх дизайнерів у процесі професійної освіти
(за даними опитування майбутніх дизайнерів)

№	Зміст відповідей студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (45 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Розвиваються соціальні знання	21	46,7	16	38,1	26	53,1	18	40,0
2.	Розвиваються художні знання	20	44,4	22	52,4	18	36,7	23	51,1
3.	Розвиваються естетичні знання	4	8,9	4	9,5	5	1,2	4	8,9

Як засвідчили дані опитування для більшої частини майбутніх дизайнерів вияв естетичної активності в пізнавальній діяльності залишається формальним, певна група студентів наголошує, що цей вияв активності має ситуативний характер, пов'язаний з окремими темами пізнавального процесу. Лише для небагатьох майбутніх дизайнерів зазначений процес набуває цільової спрямованості. Отримані нами дані опитування студентів відображено в табл. 2.12.

Таблиця 2.12.

Пізнання студентами-дизайнерами естетичних цінностей
у процесі професійної освіти
(за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Зміст відповідей студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (45 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Пізнання є формальним	26	57,8	19	45,2	28	57,1	20	44,5
2.	Пізнання є ситуативним	14	31,1	20	47,6	13	26,5	14	31,1
3.	Пізнання є цільовим	5	11,1	3	7,2	8	16,4	11	24,4

Науковий пошук був спрямований на розкриття ролі інтелектуально-естетичних можливостей майбутніх дизайнерів у забезпеченні самоорганізації естетичної культури. Йдеться про залучення до вказаного процесу такого способу як самоусвідомлення студентами-дизайнерами естетичної культури. За даними, що були отримані в процесі дослідження, можемо констатувати, що у значної частини майбутніх фахівців з дизайну самоусвідомлення має спонтанний характер, відбувається дуже рідко і не приносить бажаної користі. Певна частина студентів засвідчує, що самоусвідомлення естетичної культури в них є функціонально зумовленим і залежить від змісту навчальних занять. Незначною за кількісними показниками виявилася група студентів-дизайнерів, які прагнули підходити до вирішення цього питання на системному рівні. Дані опитування студентів-дизайнерів відображено в табл. 2.13.

Таблиця 2.13.

Розвиток самоусвідомлення майбутніми дизайнерами естетичної культури в процесі професійної освіти (за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Зміст відповідей студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (45 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Розвиток має спонтанний характер	33	73,3	29	69,1	24	49,0	21	46,7
2.	Розвиток має функціональний характер	8	17,8	9	21,4	14	28,6	18	40,0
3.	Розвиток має системний характер	4	8,9	4	9,5	11	22,4	16	13,3

З метою вивчення ефективності формування інтелектуально-естетичних якостей майбутніх дизайнерів у процесі професійної освіти нами було проведено відповідні опитування студентів, які навчаються за спеціальністю «Дизайн». Згідно з отриманими в процесі дослідження даними можемо зазначити, що значна частина студентів не задоволена існуючою

практикою, дещо меншою була група студентів, які позитивно оцінили процес розвитку інтелектуально-естетичних якостей. Незначна частина з числа опитаних не дали відповіді на ці питання. Дані опитування майбутніх дизайнерів висвітлено в табл. 2.14.

Таблиця 2.14.

Оцінка ефективності формування інтелектуально-естетичних якостей майбутніх дизайнерів в умовах професійної освіти (за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Зміст відповідей студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (45 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Задоволені формуванням інтелектуально-естетичних якостей	11	24,5	6	14,3	14	28,6	8	17,8
2.	Не задоволені формуванням інтелектуально-естетичних якостей	29	64,4	32	76,2	32	65,3	25	55,6
3.	Не визначилися щодо ефективності формуванням інтелектуально-естетичних якостей	5	11,1	4	9,5	3	6,1	12	26,6

Дослідження ефективності формування інтелектуально-естетичних якостей майбутніх дизайнерів передбачало з'ясування причин, які в умовах вищої школи не сприяють цьому процесу. Відповіді на ці питання важливо було отримати від студентів, яким надають освітні послуги. У результаті їх опитування можемо констатувати, що більша частина з них пов'язує неефективність вказаного процесу зі змістом професійної підготовки, інша частина студентів не задоволена організаційним забезпеченням цього процесу, третя група майбутніх дизайнерів вважає, що професійний рівень викладачів має бути вищим. Дані опитування студентів-дизайнерів

відображено в табл. 2.15.

Таблиця 2.15.

Причини нефективного формування інтелектуально-естетичних якостей майбутніх дизайнерів у процесі професійної освіти (за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Зміст відповідей студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (45 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Зміст професійної підготовки	26	57,8	22	52,4	21	42,8	16	35,6
2.	Організація професійної підготовки	19	42,2	18	42,9	23	47,0	27	60,0
3.	Недостатня професійно-педагогічна підготовка викладачів	-	-	2	4,7	5	10,2	2	4,4

У формуванні інтелектуально-естетичних якостей майбутніх дизайнерів потрібні зміни. У цьому можна було переконатися зі слів студентів-дизайнерів, більша частина яких наголошувала на внесенні в процес професійної підготовки і, зокрема, естетичного розвитку, суттєвих змін.

Таблиця 2.16.

Необхідність удосконалення процесу формування інтелектуально-естетичних якостей майбутніх дизайнерів у процесі професійної освіти (за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Зміст відповідей студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (45 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Потрібні суттєві зміни	34	75,6	28	66,7	28	57,1	21	46,7
2.	Потрібні незначні зміни	10	22,2	14	33,3	18	36,7	22	48,9
3.	Зміни не потрібні	1	2,2	-	-	3	6,2	2	4,4

Певна частина студентів вважала, що зміни потрібні, але незначні. Були й такі студенти, які вважали, що в процесі формування інтелектуально-естетичних якостей дизайнерів зміни не потрібні. Дані опитування студентів відображено в табл. 2.16.

2.3.3. Ефективність формування креативно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів. Спрямування науково-педагогічного пошуку та отримання відповіді на це питання зумовлені тим, що формування естетичної культури особистості передбачає її активне звернення до креативно-естетичних якостей. До цих якостей можна віднести такі, як-от: естетичне натхнення, естетичні потреби, естетичний світогляд, естетичну інтерпретацію, естетичну творчість, естетичну самореалізацію, естетичну діяльність, художньо-естетичне проектування та ін. Креативно-естетичні якості мають вплив на формування естетичної свідомості, збагачення естетичної активності, а також сприяють розвитку механізму самоорганізації естетичної культури особистості.

Креативно-естетичні якості та їх формування в майбутніх фахівців з дизайну є предметом професійної освіти, викликають у науковців та працівників вищої школи інтерес та потребу в забезпеченні умов для їх розвитку. Це пов'язано з тим, що у сфері креативно-естетичного розвитку майбутніх фахівців знаходяться значні резерви творчої самореалізації особистості, вияву творчих сил і можливостей для акумулювання інноваційних ідей, теоретичних поглядів, сучасних підходів до прийняття рішень щодо розвитку та вдосконалення економічних процесів, соціальних систем, культуротворчої діяльності, пов'язаної зі збереженням, збагаченням та впровадженням матеріальних і духовних цінностей минулого і сьогодення.

Про необхідність формування креативно-естетичних якостей особистості в процесі професійної освіти зазначають такі учені: В. Бондар [55], М. Євтух [167], С. Коновець [224], В. Кремень [235; 236], Н. Ничкало [322], Г. Шевченко [589; 592] та ін. Підкреслюється, що професійна освіта повинна широко використовувати наявні резерви креативно-естетичного

розвитку майбутніх дизайнерів, професійна діяльність яких передбачає активну участь у художньо-творчому процесі, уміння конструювати та художньо оформлювати певні предмети, об'єкти, явища та процеси.

Важливо зазначити, що креативно-естетичні якості майбутніх дизайнерів відкривають можливості для активного формування естетичної культури як самоорганізуючої системи. З цією метою заслуговує на особливу увагу питання щодо ефективності розвитку таких креативно-естетичних якостей, як-от: естетичний світогляд, естетична творчість та естетична самоорганізація. Для майбутніх дизайнерів ці креативно-естетичні якості мають важливе значення і тому заслуговують на прийняття відповідних рішень щодо їх формування відповідно до сучасних вимог.

У процесі констатувального експерименту важливо було дослідити ефективність формування креативно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів в умовах сучасної освітньо-виховної діяльності вищих навчальних закладів. З цією метою було проведено письмове та усне опитування студентів спеціальності «Дизайн». До змісту анкетування були внесені такі питання:

- На розвиток якого світогляду майбутніх фахівців з дизайну впливає професійна освіта?
- Якою є естетична творчість майбутніх дизайнерів у період професійного навчання?
- Якою є естетична самоорганізація майбутніх дизайнерів в системі професійної освіти?
- Чи задоволені студенти-дизайнери ефективністю формування креативно-естетичних якостей у процесі професійної освіти?
- Які є причини неефективного формування креативно-естетичних якостей студентів-дизайнерів у вищій школі?
- Яким очікується удосконалення процесу формування креативно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів у період навчання у вищих навчальних закладах?

Експериментальні дані та їх аналіз дали змогу констатувати, що в

процесі професійної освіти приймаються певні рішення щодо розвитку креативно-естетичних якостей студентів-дизайнерів. На рівні розвитку естетичної свідомості викликає інтерес вплив професійної освіти на формування світогляду студентів, який спонукає їх до творчого ставлення до навколишньої дійсності та її освоєння за законами краси. Як засвідчили результати анкетування, переважна більшість майбутніх дизайнерів орієнтується на соціальний світогляд, у якому відображаються найважливіші аспекти суспільного життя, дещо меншою є група студентів, які орієнтуються на художній світогляд у своїй творчості й навчанні, незначною виявилася кількість студентів-дизайнерів, які віддають перевагу естетичному світогляду як основі їх художньо-конструкторської діяльності. Дані опитування студентів знайшли відображення в табл. 2.17.

Таблиця 2.17.

Розвиток світогляду майбутніх дизайнерів у процесі професійної освіти
(за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Зміст відповідей студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (45 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Розвивається соціальний світогляд	15	33,3	19	45,2	20	40,8	19	42,2
2.	Розвивається художній світогляд	26	57,8	17	40,5	24	49,0	21	46,7
3.	Розвивається естетичний світогляд	4	8,9	6	14,3	5	10,2	5	11,1

Важливим аспектом формування креативно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів є їх участь у художньо-творчому процесі в умовах професійної освіти. Як засвідчують педагогічні спостереження, ця участь є різною. Опитування студентів-дизайнерів засвідчило, що в значної частини цей процес є формальним, у дещо меншій частині студентів участь у творчому процесі має ситуативний характер, і лише в незначній частині

майбутніх дизайнерів художньо-естетична творчість є цільовою, зумовленою встановленими програмними установками. Дані опитування студентів-дизайнерів відображено в табл. 2.18.

Таблиця 2.18.

Розвиток художньо-естетичної творчості майбутніх дизайнерів
в процесі професійної освіти
(за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Зміст відповідей студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (45 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Естетична творчість розвивається формально	31	68,9	27	64,3	28	57,1	22	47,8
2.	Естетична творчість розвивається ситуативно	11	24,4	10	23,8	15	30,6	19	41,3
3.	Естетична творчість розвивається цільовим чином	3	6,7	5	11,9	6	12,3	5	10,9

Одним із актуальних залишається питання щодо естетичної самоорганізації майбутніх дизайнерів. У системі професійної освіти це питання знаходить певне вирішення, але його ефективність залишається ще недостатньою. Про це засвідчили під час опитування студенти-дизайнери. Вільність із них здійснює свої дії спонтанно, без глибокого усвідомлення їх сутності та значення. Дещо меншою є група студентів, для яких естетична самоорганізація є способом вирішення функціонально важливих аспектів художньо-творчого процесу. Крім того є студенти-дизайнери, які прагнуть свідомо й системно приймати рішення щодо цього питання. Але таких студентів, як засвідчили дані опитування, ще дуже мало. Результати проведеного опитування відображено в табл. 2.19.

Для прийняття відповідних висновків щодо ефективності формування креативно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів у процесі професійної

освіти важливо було вивчити оцінні судження, які мають місце в студентській аудиторії.

Таблиця 2.19.

Розвиток естетичної самоорганізації майбутніх дизайнерів
у процесі професійної освіти
(за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Зміст відповідей студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (46 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Естетична самоорганізація розвивається спонтанно	12	26,7	16	38,1	13	26,5	12	26,1
2.	Естетична самоорганізація розвивається функціонально	26	57,8	23	54,7	21	42,9	25	54,3
3.	Естетична самоорганізація розвивається системно	7	15,5	3	7,2	15	30,6	9	19,6

Констатувальний експеримент дав змогу зазначити, що майбутні дизайнери по-різному оцінюють цей процес. Більшість із них переконана, що формування креативно-естетичних якостей не відповідає сучасним вимогам. Деяко меншою є група студентів, які вважають цей процес достатнім. І незначна частина майбутніх дизайнерів не визначилася щодо оцінки ефективності формування креативно-естетичних якостей. Дані опитування студентів-дизайнерів знайшли відображення в табл. 2.20.

У процесі констатувального експерименту важливо було дослідити основні чинники, які не сприяють формуванню креативно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів у процесі професійної освіти. Студенти по-різному оцінюють цей процес, але певна тенденція, пов'язана з уповільненням розвитку креативно-естетичних якостей студентів спостерігається. Видно, що більшість студентів пов'язує причини, які гальмують вказаний процес, зі змістом навчальних дисциплін та професійної підготовки

Таблиця 2.20.

Оцінка ефективності формування креативно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів у процесі професійної освіти (за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Зміст відповідей студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (46 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1	Задоволені формуванням креативно-естетичних якостей	8	17,8	12	28,6	11	22,5	14	30,4
2	Не задоволені формуванням креативно-естетичних якостей	27	60,0	22	52,4	28	57,1	28	60,9
3	Не визначилися щодо формування креативно-естетичних якостей	10	22,2	2	19,0	10	20,4	14	8,7

Видно, що більшість студентів пов'язує причини, які гальмують вказаний процес, зі змістом навчальних дисциплін та професійної підготовки. Інша група студентів вважає, що недостатньою залишається організація професійної підготовки і, зокрема, художньо-естетичної діяльності майбутніх дизайнерів. Серед студентів є також ті, хто вважає професійно-педагогічну діяльність викладачів недостатньою, що негативно впливає на вказаний процес. Ці дані відображено в табл. 2.21.

Таблиця 2.21.

Причини неефективного формування креативно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів у процесі професійної освіти (за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Зміст відповідей студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (46 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%

1.	Зміст професійної підготовки	21	46,7	14	33,3	28	57,1	19	41,3
2.	Організація професійної підготовки	22	48,9	21	50,0	9	18,4	17	37,0
3.	Недостатня професійно-педагогічна діяльність викладачів	2	4,4	7	16,7	12	24,5	10	21,7

Студенти-дизайнери свідомо реагують на існуючий стан формування креативно-естетичних якостей у процесі навчання у вищій школі, висловлюють думки та пропозиції щодо покращення цього процесу та надання йому ефективного характеру. Свої пропозиції вони пов'язують із необхідністю внесення змін у зазначений процес. Більша частина студентів вважає, що ці зміни повинні мати суттєвий характер, дещо менша – вносить пропозиції щодо незначних змін. Дуже мало було студентів, які не вважали зміни необхідними. Ці дані відображено в табл. 2.22.

Таблиця 2.22.

Необхідність удосконалення процесу формування креативно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів в умовах професійної освіти
(за даними опитування студентів-дизайнерів)

№	Зміст відповідей студентів	Кількісні показники							
		1 курс (45 осіб)		2 курс (42 особи)		3 курс (49 осіб)		4 курс (46 осіб)	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Потрібні суттєві зміни	36	80,0	23	54,8	28	57,1	26	56,5
2.	Потрібні незначні зміни	8	17,8	16	38,1	19	38,8	15	32,6
3.	Зміни не потрібні	1	2,2	3	7,1	2	4,1	5	10,9

Висновки з другого розділу

1. Дослідження естетичної культури майбутніх дизайнерів засвідчило, що до вивчення, аналізу та оцінки стану розвитку цього духовно-функціонального утворення потрібно підходити виважено, враховуючи його

багатошаровість та взаємозв'язок властивих складових. У зв'язку з цим були з'явлені такі аспекти діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, як-от: її значення, мета, завдання, зміст та методи.

Установлено, що діагностика сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів має соціальне, культурологічне, освітньо-педагогічне та науково-дослідницьке значення, впливає на прийняття важливих рішень у сфері соціальної політики, розбудови громадянського суспільства, збагачення, морально-духовних, правових, естетичних відносин; розкриває культурне життя українського суспільства; посилює вимоги до художньо-творчої продукції, спрямованої на задоволення художньо-естетичних інтересів та потреб людей, залучення молоді до культуротворчої та естетичної діяльності. Діагностування сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів посилює увагу до проблем духовного розвитку особистості, надання молоді можливостей бути суб'єктом естетико-виховного процесу, використовувати в освітньому просторі наявний досвід освоєння естетичного досвіду. З наукового погляду діагностика сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів дає змогу дослідити механізм самоорганізації цього духовно-функціонального утворення, визначити в ньому існуючі переваги і резерви, вийти на прогнозування та моделювання естетичного ставлення до дійсності та мистецтва в молодіжному середовищі.

Значимо, що мета вказаного процесу полягає в дослідженні стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів як духовно-функціонального утворення, ознаками якого є наявність необхідних складових, дія механізму самоорганізації, вияв функціональної активності. Досягнення визначеної мети передбачає вирішення таких завдань, як-от: вивчення відповідності естетичної культури майбутніх дизайнерів сучасним суспільним вимогам; з'ясування умов самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів; дослідження впливу естетичної культури майбутніх дизайнерів на їх художньо-конструкторську діяльність.

Показано, що в процесі діагностики важливо визначити її зміст та

виділити конкретні об'єкти вивчення. До них віднесено декілька складових естетичної культури майбутніх дизайнерів, зокрема, естетична свідомість (естетичні почуття, знання, світогляд та ін.); естетична активність (естетичне спілкування, пізнання, творчість та ін.); механізм самоорганізації естетичної культури (естетичне самовідчуття, самоусвідомлення, самоорганізація та ін.). Діагностика сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів як системного та багатовимірного явища передбачила використання комплексу відповідних методів. До них віднесено методи гносеологічні, аксіологічні, культурологічні та синергетичні.

2. Наголошено, що задля успішного здійснення діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів важливого значення набуває питання критеріїв і показників розвитку окремих складових і в цілому духовно-функціонального утворення. З урахуванням зазначеного були теоретично проаналізовані наукові підходи (теоретичний, діяльнісний, особистісний) до визначення відповідних критеріїв і показників, схарактеризовано доцільність та результативність їх використання в процесі діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

У процесі дослідження обґрунтовано критерії та показники сформованості естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну. При цьому були враховані такі вимоги, як-от: необхідність системного дослідження естетичної культури як самоорганізуючого духовно-функціонального утворення; важливість визначення перспективи педагогічних дій, пов'язаних з подальшим розвитком естетичної культури особистості; доцільність упровадження якісно нової системи критеріїв і показників сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. За результатами наукового пошуку були визначені й обґрунтовані такі критерії й показники, як-от: ціннісно-орієнтаційний критерій (орієнтація на соціальні, художні та естетичні цінності); організаційно-діяльнісний критерій (формальний, ситуативний, цільовий вияв естетичної активності); особистісно-регулятивний критерій (спонтанний, функціональний, системний характер самоорганізації естетичної

культури майбутніх дизайнерів).

У межах констатувального експерименту вивчено стан сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, здійснено відповідний наліз отриманих даних. За результатами проведеної роботи отримано дані, що характеризують рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням ціннісно-орієнтаційного, організаційно-діяльнісного та особистісно-регулятивного критеріїв. Констатовано, що значна частина майбутніх дизайнерів (67,0%) засвідчила низький рівень сформованості естетичної культури. Студенти, віднесені до цієї групи, орієнтуються переважно на соціальний зміст естетичного ставлення, формально виявляють естетичну активність, засвідчують спонтанний характер естетичної культури. 33,5% досліджуваних студентів характеризувалися середнім рівнем сформованості естетичної культури. Ці студенти у своєму ставленні до прекрасного орієнтувалися переважно на художній зміст, виявляли інтерес до окремих видів художньо-творчої діяльності, засвідчили ситуативний вияв естетичної активності, продемонстрували функціональний характер самоорганізації естетичної культури. Близько 10,5% студентів-дизайнерів засвідчили високий рівень сформованості естетичної культури. Для них були характерними такі ознаки, як-от: свідомо орієнтація на естетичні цінності; прагнення їх освоювати шляхом цільового вияву естетичної активності; системне забезпечення самоорганізації естетичної культури.

3. Результати констатувального дослідження дали змогу проаналізувати ефективність формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. З цією метою були виокремлені такі аспекти досліджуваної проблеми, як-от: ефективність формування емоційно-естетичних, інтелектуально-естетичних та креативно-естетичних якостей студентів-дизайнерів.

Зазначимо, що професійна освіта впливає на розвиток емоційно-естетичних якостей студентів. Водночас ефективність цього впливу є недостатньою: відбувається переважно вплив на розвиток почуттів

соціального змісту, спілкування з прекрасним у дійсності і мистецтві є формальним, звернення студентів до самовідчуття залишається найчастіше спонтанним. Більша частина студентів не задоволена тим, як розвиваються їх естетичні почуття, наголошують на недостатньому використанні естетико-виховних можливостей навчальних дисциплін, окремих форм освітньо-виховної роботи.

У процесі професійної підготовки майбутніх дизайнерів певної гостроти й актуальності набувають питання формування інтелектуально-естетичних якостей студентів. Недостатня ефективність цього процесу зумовлена тим, що в навчальному процесі надається перевага соціальним знанням, значно меншим є звернення до знань художнього змісту і дуже рідко вища школа приділяє увагу естетичним знанням. Вияв естетичної активності студентів має ситуативний характер. Самоусвідомлення естетичної культури є функціонально зумовленим і залежить переважно від змісту навчальних дисциплін. Значна частина студентів не задоволена тим, як відбувається розвиток їх інтелектуально-естетичних якостей.

За результатами констатувального дослідження значними залишаються резерви, пов'язані з розвитком креативно-естетичних якостей майбутніх дизайнерів. Викликають занепокоєння дані, що засвідчують про незначну кількість студентів, які віддають перевагу розвитку естетичного світогляду як основи художньо-конструкторської діяльності. Лише в незначній частині майбутніх дизайнерів художньо-естетична творчість є цільовою, зумовленою відповідними програмними матеріалами. Більшість майбутніх дизайнерів не готові до системного прийняття рішень щодо розвитку їх естетичної культури.

Основні положення зазначеного розділу висвітлено в таких публікаціях автора: [487; 488; 490; 493; 494; 503].

РОЗДІЛ 3. ПЕДАГОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

3.1. Мета, завдання та напрями формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Науковий пошук, проведений на попередньому етапі дослідження, дав змогу отримати теоретичні та експериментальні дані, які засвідчили складну й динамічну природу естетичної культури особистості, її структурні складові та сучасний стан сформованості в майбутніх дизайнерів. Визначено, що естетична культура є духовно-функціональним утворенням особистості, яке дає змогу встановлювати плідний зв'язок із проявами прекрасного в дійсності і мистецтві, сприяє розвитку найважливіших якостей людини і, зокрема, її естетичної свідомості та художньо-творчої активності, засвідчує про функціонування механізму самоорганізації естетичної культури, підвищення художньо-творчої діяльності майбутніх фахівців з дизайну.

За результатами констатувального експерименту встановлено, що майбутні дизайнери мають певний досвід естетичної взаємодії з явищами навколишнього середовища, володіють знаннями та вміннями щодо сприймання й пізнання естетичних цінностей. Водночас їх естетична підготовка ще залишається недостатньою. Про це засвідчують та переконують труднощі, які відчувають студенти-дизайнери в процесі сприймання, оцінювання, інтерпретації естетичних цінностей, організації спілкування, пізнання та художньої творчості, пов'язаної з освоєнням прекрасного в дійсності і мистецтві.

У науковій літературі та сучасній освітньо-виховній практиці здійснюється пошук шляхів щодо формування естетичної культури майбутніх фахівців, розвитку в студентській молоді необхідних естетичних якостей. Ученими здійснено спроби розглянути окремі аспекти на концептуальному, теоретичному та методичному рівнях. Йдеться, зокрема, про розробку

концепції навчання етнодизайну обдарованих студентів у вищих мистецьких закладах освіти (А. Руденченко [437]), обґрунтування методологічних засад та моделі формування професійної майстерності майбутнього дизайнера інтер'єру (Л. Полудень [406]), дослідження соціально-історичних, культурологічних та мистецтвознавчих аспектів становлення дизайнерської освіти України в європейському контексті (В. Даниленко [125; 128]), визначення концептуальних засад освіти та естетичного виховання в Україні (І. Зязюн [182]), обґрунтування концептуальних положень щодо демократизації та реформування освіти в Україні (О. Вишневський [225] та ін.).

На основі науково-педагогічного пошуку вчених розроблено концепцію національного виховання (Ю. Руденко [369] та ін.), концепцію сучасного українського виховання (О. Вишневський [227]), концептуальні підходи до формування новітніх освітніх систем, концепцію розвитку творчої обдарованості (А. Матюшкін [293]), філософські та педагогічні засади неперервної професійної освіти (В. Андрущенко [17], І. Зязюн [184], В. Кремень [237], С. Максименко [482], Н. Ничкало [322], С. Сисоєва [456], та ін.), концепцію професійно-художньої освіти (В. Радкевич [164]), теоретичні й методичні основи формування інноваційної культури майбутніх культурологів у процесі професійної підготовки (К. Кириленко [209] та ін.).

Як зазначає Г. Пономаренко, «навчальний процес є однією з важливих складових діяльності навчального закладу. У ньому знаходить своє відображення змістовна й процесуальна основа того, що пропонується учням і студентам для збагачення і розвитку їх особистісних якостей, професійних знань, умінь і навичок, творчих можливостей тощо. Саме тому важливо розглядати навчальний процес у тісному взаємозв'язку з тими положеннями, що визначають концептуальні засади сучасної школи» [230, с. 14].

Усвідомлення актуальності проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищому навчальному закладі, необхідності її теоретичного осмислення та практичного вирішення спонукає нас до

подальших дій науково-педагогічної спрямованості. Йдеться про необхідність обґрунтування на концептуальному рівні зазначеної проблеми та визначення відповідних педагогічних положень щодо організації та педагогічного супроводу процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Важливість цих дій зумовлена тим, що естетична культура студентів-дизайнерів перебуває в стані розвитку та динамічних змін, що висуває перед сучасною освітньо-виховною практикою вимоги, пов'язані з необхідністю її формування відповідно до зростаючих потреб українського суспільства та нових реалій і викликів, які мають місце у сфері суспільних відносин, розвитку освіти, духовної культури тощо.

Розроблена нами педагогічна концепція формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах передбачає системне висвітлення питань, пов'язаних з педагогічним супроводом вказаного процесу. Педагогічна концепція охоплює питання орієнтаційного, процесуального та організаційного змісту (Рис. 3.1).

Рис. 3.1. Зміст педагогічної концепції формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Концептуальне осмислення вказаної проблеми передбачає, передусім, теоретичне обґрунтування ціннісної спрямованості педагогічного процесу, пов'язаного з формуванням естетичної культури майбутніх дизайнерів в системі вищої освіти. Для надання цьому питанню необхідного теоретичного осмислення нами визнано доцільним аналіз таких аспектів:

- мета формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- завдання формування естетичної культури студентів-дизайнерів у процесі професійної підготовки;
- напрями формування естетичної культури майбутніх фахівців у дизайну в умовах вищої школи.

3.1.1. Мета формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Важливо зазначити, що теоретичний аналіз цього питання має певну зумовленість, пов'язану з тим, що в сучасній теорії і практиці до його осмислення та вирішення вчені підходять по-різному. Це дає змогу отримати різні погляди на цей компонент освітньо-виховного процесу, водночас вносить певну невизначеність, що породжує використання на практиці різних тлумачень того, що треба розуміти під метою формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Наукова інтерпретація цього питання охоплює декілька підходів, а саме: соціальний, культурологічний, професійний, особистісний, духовний, педагогічний. Кожний із зазначених підходів до інтерпретації цього освітньо-виховного компоненту заслуговує на увагу. Адже в кожному з них робиться акцент на проявах естетичної культури, які заслуговують пріоритетного розвитку і визначення в якості мети формування естетичної культури особистості. Тож, на рівні соціальної інтерпретації мета формування естетичної культури пов'язана з підготовкою особистості до глибокого сприймання, адекватної оцінки, відповідального ставлення до естетичних цінностей минулого і сьогодення. На рівні культурологічної інтерпретації мета формування естетичної культури особистості пов'язана з підготовкою її до активного зв'язку з художньо-естетичними цінностями, виявом відповідних інтересів, орієнтацій та потреб. З погляду професійної освіти мета формування естетичної культури особистості інтерпретується як необхідна умова ефективного виконання професійно-орієнтованих завдань, художньо-творчих проектів тощо.

Висликає певний інтерес визначення мети формування естетичної культури, яке відбувається на рівні поглядів та тлумачень особистості. У цьому випадку мета формування естетичної культури інтерпретується, як набуття досвіду, необхідного для естетичного використання в побуті, навчанні, спілкуванні та творчості. На педагогічному рівні мета формування естетичної культури особистості інтерпретується з урахуванням спрямованості освітньо-виховного процесу. Йдеться про набуття необхідних естетичних знань, розвиток вміння сприймати прекрасне, збагачення естетичного досвіду.

Зазначимо, що існуючі в сучасній теорії і практиці інтерпретаційні підходи в осмисленні та тлумаченні сутності, змісту, характеру, способів досягнення мети формування естетичної культури особистості заслуговують на увагу. Водночас учені ще не дають відповіді на питання щодо мети формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. За таких обставин в умовах існуючої освітньо-виховної діяльності вищих навчальних закладів мета формування естетичної культури майбутніх дизайнерів не залучається до вказаного процесу, не набуває цілеспрямованого й ефективного педагогічного забезпечення і практичного вирішення.

Теоретичне дослідження цього питання дає змогу зазначити, що мету формування естетичної культури майбутніх дизайнерів важливо розуміти як генералізовану складову освітньо-виховного процесу, яка охоплює сукупність естетичних якостей особистості, детермінованих впливом зовнішніх і внутрішніх чинників. Отже, мета формування естетичної культури майбутніх дизайнерів передбачає розвиток таких естетичних якостей, які визначаються впливом зовнішніх та внутрішніх чинників (Рис. 3.2.).

До зовнішніх чинників, що впливають на визначення мети формування естетичної культури майбутніх дизайнерів мають бути віднесені такі, як-от: суспільні вимоги, освітні традиції, поради вчителів, рішення батьків, вплив засобів масової інформації, спілкування з діячами культури і мистецтва, вимоги професійної діяльності та ін. До внутрішніх чинників впливу на визначення мети формування естетичної культури майбутніх дизайнерів

можна віднести такі, як-от: почуття, інтереси, потреби, орієнтації, смаки, знання, погляди, ідеали, світогляд, переконання особистості.

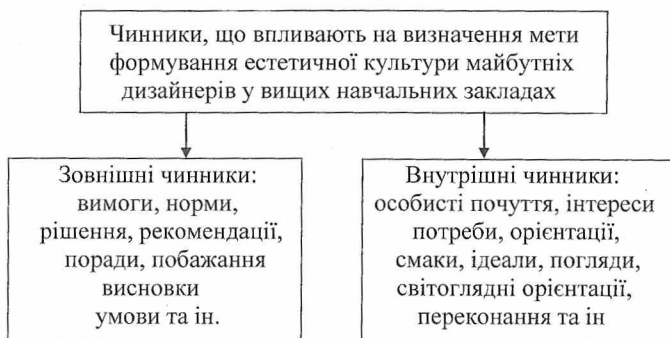

Рис. 3.2. Чинники, що впливають на визначення мети формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Кожний із зазначених чинників має вплив на визначення мети формування естетичної культури особистості. Зовнішні чинники впливу привносять у цей процес розуміння того, що особистість має відповідати на визначені вимоги і відповідним чином реагувати на їх зміст. Йдеться про усвідомлення особистістю важливості підготовки до глибокого сприймання, розуміння, оцінки, інтерпретації художньо-естетичних цінностей, необхідності пізнання законів краси, гармонії, виразності предметів і явищ навколишньої дійсності та мистецтва, доцільності участі в заходах культуротворчого змісту та ін.

Водночас визначення мети формування естетичної культури особистості не набуває належного змісту і спрямованості, якщо до цього процесу не залучаються внутрішні чинники впливу. Саме вони вносять особливу виразність мети формування естетичної культури, у якій обов'язково мають бути враховані особистісні якості, зокрема, естетичні інтереси, потреби, ціннісні орієнтації, ідеали та смаки.

Експериментальне вивчення процесу формування естетичної культури особистості та аналіз отриманих даних засвідчує, що у визначенні мети

формування естетичної культури майбутніх дизайнерів домінуючу роль відіграють зовнішні чинники впливу і водночас недооцінюються можливості внутрішніх процесів, які характеризують ставлення студентів до перспективи свого естетичного розвитку, художньо-естетичної підготовки тощо. Це призводить до того, що процес визначення мети формування естетичної культури дизайнерів декларується без урахування того, що сприймає необхідність, що для неї є важливим, цінним і перспективним. Мета формування естетичної культури майбутніх дизайнерів за таких обставин втрачає свої освітньо-виховні можливості, не вносить у цей процес необхідної ціннісно-орієнтаційної спрямованості.

Важливо зазначити, що мета формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є *важливою генералізуючою складовою освітньо-педагогічного процесу*, який здійснюється у вищих навчальних закладах. Це означає, що до цього питання вища школа має підходити виважено, ураховуючи як зовнішні вимоги (соціальні, професійні, педагогічні та ін.), так і внутрішні, пов'язані з художньо-естетичними інтересами, потребами особистості. Суть проблеми полягає в тому, щоб гармонізувати ці два аспекти, знайти те спільне, важливе й перспективне, що буде мати значення як для вищого навчального закладу, так і для майбутніх фахівців з дизайну.

Для досягнення такого рівня у вирішенні вказаної проблеми важливого значення набуває розгляд мети формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як спільної перспективи освітньо-виховної діяльності, у реалізації якої мають виявляти зацікавленість викладачі, співробітники вищого навчального закладу, а також студенти-дизайнери, які навчаються в навчальному закладі і готуються до професійної діяльності. Усвідомлення всіма учасниками освітньо-виховного процесу актуальності й доцільності спільних зусиль у напрямку досягнення мети формування естетичної культури майбутніх дизайнерів сприятиме посиленню ролі і можливостей цього комплексу впливу на особистість.

Мета формування естетичної культури майбутніх дизайнерів належить

до педагогічних категорій, у яких актуалізуються перспективи естетичного освоєння дійсності та мистецтва, а також посилюється відповідальність учасників освітньо-виховного процесу на характер виконаних дій та досягнення визначеної перспективи. Зазначимо, що йдеться про студентів-дизайнерів, які свідомо обрали майбутню професію, розраховуючи на те, що в процесі навчання у вищому навчальному закладі вони зможуть успішно реалізувати програму професійної підготовки та набути якостей, які визначили для себе як пріоритетні.

Отже, під час теоретичного аналізу концепції формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах нами зроблено висновок щодо визначення мети вказаного процесу. Це *важливий компонент освітньо-виховної діяльності, який дає змогу генералізувати зусилля як викладачів, так і студентів щодо досягнення визначеної перспективи, посилює увагу до внутрішніх чинників впливу, пов'язаних із прагненням особистості до розвитку власних сил і можливостей*, забезпечити відповідальне вирішення визначеної перспективи, спрямованої на формування естетичної культури як духовно-функціонального утворення особистості.

3.1.2. Завдання формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну в процесі професійної підготовки. Зазначимо, що формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є складною педагогічною проблемою. Її вирішення залежить від мотивації учасників освітньо-виховного процесу, усвідомлення мети, пов'язаної з розвитком духовно-функціонального утворення, змістового наповнення зв'язків з цінностями мистецтва, своєчасного отримання педагогічної допомоги. У пошуку відповіді на запитання, що виникають у процесі формування естетичної культури, майбутні дизайнери розраховують на допомогу викладачів, очікують у зазначеному контексті плідної співпраці. Саме тому педагогічні дії мають бути цілеспрямованими, розрахованими на відповідну студентську аудиторію, яка має певну підготовку, характеризується різними рівнями

сформованості естетичної культури.

Характерною ознакою процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є те, що в ньому мають місце естетичні якості, які виявляються в часі минулого, сьогодення та майбутнього. Йдеться про те, що в структурі естетичної культури майбутніх дизайнерів є складові, які мають більший чи менший ступінь розвитку, які вимагають відповідного диференційованого підходу в освітньо-виховному процесі, які вже знайшли певну педагогічну підтримку у своєму розвитку, а які ще знаходяться в стадії вивчення та отримання необхідної допомоги в системі вищої школи.

Як засвідчують дані науково-педагогічних спостережень значна частина студентів-дизайнерів ще відчуває труднощі, пов'язані з набуттям необхідного їм естетичного досвіду, розвитком умінь і навичок встановлення взаємостійного зв'язку зі світом прекрасного, його пізнання та творчого освоєння. Багатьом із студентів, які планують у майбутньому взяти участь у художньо-конструкторській діяльності ще не вистачає необхідного досвіду освоєння дійсності за законами краси, виразності, гармонії, що стримує їх в художньо-творчому процесі, не дає відповіді на питання, пов'язані з прийняттям рішень інноваційного змісту.

Зазначене переконує в тому, що в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів потрібно вирішувати відповідні завдання. В умовах існуючої освітньо-виховної практики викладачі вищих навчальних закладів намагаються вирішувати різні за своїм змістом завдання, які мають загальний або конкретний характер, співвідносяться між собою або мають протилежну спрямованість, ураховують вікові або індивідуальні особливості. За таких обставин виникає потреба у відповідному осмисленні найбільш характерних та основних завдань, які потребують свого концептуального осмислення та практичного вирішення в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Нами досліджено на концептуальному рівні це питання, визначено основні завдання формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у

вищих навчальних закладах. До них віднесено такі, як-от: актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів; збагачення естетичної культури студентів-дизайнерів; зміцнення зв'язку естетичної культури з професійною діяльністю майбутніх фахівців з дизайну; забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів (Рис. 3.3).

Рис. 3.3. Завдання формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів є тим завданням, яке покликане вирішувати вища професійна освіта. Необхідність вирішення цього завдання зумовлена декількома причинами, а саме:

1. Естетична культура є духовно-функціональним утворенням особистості, яке формується на основі глибокого розуміння її сутності, значення та можливостей впливу на важливі прояви життєдіяльності. Без належного розуміння цієї якості процес формування ускладнюється, втрачається відповідна мотивація, що спонукає до конкретних способів та форм її розвитку.
2. Естетична культура не виникає спонтанно. Її формування супроводжується важливими психологічними та духовними процесами. Йдеться про вияв певних почуттів, знань, уявлень, досвіду, у яких закладено відчуття і розуміння естетичного в дійсності і мистецтві. Отже, виявити інтерес, потребу у формуванні естетичної культури може особистість, яка певним чином мала зв'язок зі світом прекрасного

і може на рівні почуттів і мислення спонукати до відповідних дій щодо формування естетичної культури.

3. Естетична культура особистості формується в умовах впливу різних чинників. Це призводить часом до того, що особистість має обмежені уявлення або упереджені погляди на сутність та значення естетичного в праці, побуті, навчанні, творчості. Отже, існує небезпека поверхового, а часом і безвідповідального ставлення до власних духовних і, зокрема, естетичних якостей. Це зумовлює нівелювання шкідливих чинників впливу, надання допомоги особистості, яка має проблеми щодо формування естетичної культури.

Актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів є завданням вищої школи, яке передбачає відповідні педагогічні дії. До них можна віднести такі, як-от: поширення в студентській аудиторії прикладів того, як естетична культура допомагає особистості в сприйнятті та осмисленні важливих духовних цінностей; розкриття сутності та значення естетичної культури в різних сферах життєдіяльності людини: праці, навчанні, побуті, спілкуванні, дозвіллі, художній творчості та ін.; виявлення широких можливостей естетичної культури в удосконаленні фізичних, психологічних, соціальних та художньо-творчих якостей особистості.

Ці педагогічні дії пов'язані з актуалізацією естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, спрямовані на те, щоб означене завдання набуло позитивного вирішення і спонукало майбутніх дизайнерів до активного спілкування зі світом прекрасного, пізнання естетичних цінностей та цілеспрямованого формування естетичної культури.

Збагачення естетичної культури студентів-дизайнерів є важливим завданням вищих навчальних закладів. Йдеться про привнесення в їх естетичний досвід необхідних почуттів, знань, уявлень про прекрасне, збагачення естетичного світогляду, системи понять, поглядів у галузі естетики тощо. Важливість та необхідність вирішення цього завдання можна пояснити так:

1. Естетична культура особистості акумулює в собі важливі прояви естетичної культури суспільства. Протягом історичного минулого, а також в умовах сьогодення естетична культура суспільства постійно розвивається, з'являються нові художньо-естетичні цінності, удосконалюється та розширюється спектр художньо-естетичного освоєння дійсності та мистецтва. Це зумовлює необхідність розкриття естетичного досвіду суспільства та ознайомлення з ним майбутніх фахівців з дизайну.
2. Естетична культура особистості передбачає активне використання на практиці естетичних цінностей, які були освоєні і засвідчили свої можливості у відображенні прекрасного в навколишній дійсності і мистецтві. Цей процес передбачає оновлення інформаційно-естетичного фонду особистості, привнесення конкретних прикладів того, як людина може освоювати прекрасне у своєму житті, праці та творчості.
3. Естетична культура майбутніх дизайнерів є динамічним явищем, яке покликане реагувати на зовнішні та внутрішні процеси. Збагачення естетичної культури є завданням, яке спонукає особистість до постійного пошуку, оновлення власних естетичних почуттів, асоціацій, світоглядних орієнтацій у галузі художньої та естетичної культури.

Усвідомлення цього висуває перед вищою професійною школою завдання щодо збагачення естетичної культури майбутніх дизайнерів, надання цьому духовно-функціональному утворенню особистості необхідного соціального, художнього та естетичного змісту. Адже майбутні художники-конструктори у своїй творчій діяльності покликані широко використовувати власний інформаційний фонд, розвивати асоціативне, образне мислення, акумулювати нові естетичні ідеї, погляди, творчі рішення з тим, щоб залучити їх до процесу осмислення художньо-творчих проєктів, спиратись на них під час прийняття відповідальних рішень художнього та естетичного змісту.

Збагачення естетичної культури майбутніх дизайнерів є завданням вищої школи, вирішення якого сприятиме створенню необхідної основи функціонування та розвитку складових їх духовно-функціонального утворення.

Зміцнення зв'язку естетичної культури з професійною діяльністю майбутніх фахівців з дизайну є важливим завданням вищих навчальних закладів. Зазначимо, що естетична культура особистості передбачає зв'язок із найважливішими видами діяльності, зокрема, ігровою, рольовою, комунікативною, навчальною, пізнавальною, дизайнерською, культуротворчою, художньо-конструкторською, мистецькою та ін. Естетична культура впливає на зміст, характер, спрямованість цих видів діяльності. Для майбутніх дизайнерів зміцнення зв'язку естетичної культури з майбутньою професійною діяльністю має особливе значення. Воно полягає в тому, що:

1. Естетична культура особистості відкриває можливості для активного спілкування з художньо-естетичними цінностями в процесі професійної діяльності. Йдеться про можливості їх безпосереднього сприймання, співпереживання, відчуття краси та витонченості художньо-творчих виробів. Для майбутніх дизайнерів естетична культура є основою спілкування та обміну художньо-естетичними цінностями в процесі професійної діяльності, встановлення з ними емоційно-естетичного зв'язку та плідного діалогу.
2. Естетична культура залучає особистість до активного пізнання естетичних цінностей в умовах професійної діяльності. Вона дає змогу порівнювати, співставляти, аналізувати художньо-естетичні цінності, спиратися на них у процесі генерування творчих ідей та прийняття професійно важливих рішень. Майбутні дизайнери отримують завдяки зв'язку естетичної культури з майбутньою професійною діяльністю можливість робити її результати естетично виразними, змістовними та привабливими.
3. Естетична культура особистості є способом посилення творчої

складової професійної діяльності. Для майбутніх дизайнерів це відкриває простір для вияву в умовах професійної діяльності таких якостей, як-от: творче натхнення, творчий пошук та творча діяльність. Посилоючи зв'язок естетичної культури з професійною діяльністю, майбутні фахівці з дизайну досягають помітних результатів у своїй художньо-конструкторській діяльності та творчості, виявляючи себе в якості самобутнього та інноваційного художника-конструктора.

Отже, зміцнення зв'язку естетичної культури з професійною діяльністю майбутніх дизайнерів є завданням вищої професійної освіти, яке передбачає здійснення послідовних і цілеспрямованих педагогічних дій. На їх основі естетична культура, будучи духовно-функціональним утворенням особистості, виявляє себе як важливий чинник зростання професійної майстерності, вияву якостей, які необхідні для забезпечення естетичного змісту та виразності творчої продукції художника-конструктора.

Забезпечення механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів є важливим завданням вищих навчальних закладів. Вирішення цього завдання пов'язане з тим, що студенти-дизайнери прагнуть до самостійності і відповідальності при вирішенні важливих питань духовного, психологічного, культурологічного, пізнавального та творчого змісту. Естетична культура є духовно-функціональним утворенням особистості, у якому прослідковуються важливі тенденції до самореалізації, відповідного використання й розвитку власних духовних і, зокрема, естетичних цінностей. Вища школа покликана супроводжувати вказаний процес, надаючи студентам-дизайнерам допомогу. Необхідність вирішення вказаного завдання зумовлено тим, що:

1. Естетична культура особистості відкриває можливість здійснення процесу самоорганізації на основі залучення емоційно-естетичних якостей. Йдеться про естетичні почуття, уміння самовідчувати, співпереживати, емоційно реагувати на зовнішні та внутрішні процеси, пов'язані з функціонуванням естетичної культури особистості.

2. Естетична культура особистості передбачає використання з метою самоорганізації інтелектуальних можливостей. Це пов'язано з такими способами інтелектуального реагування, як-от: самоусвідомлення, самооцінка, самовизначення, самоаналіз та ін. Ці дії не реалізуються спонтанно. Їх розвиток має супроводжуватися педагогічною допомогою.

3. Естетична культура як самоорганізуюча система покликана спонукати особистість до активних дій. Ці дії можуть бути різними і виявлятися в такі способи, як-от: самореалізація, самодіяльність, самовизначення, самоаналіз, самооцінка та ін. Спираючись на вказані можливості, естетична культура особистості набуває самостійного характеру, створює внутрішні умови для подальшого розвитку та функціонування.

Приймаючи рішення щодо цього питання, вищі навчальні заклади створюють важливі передумови для посилення внутрішніх процесів саморегуляції, самоусвідомлення та самовідчуття. Ці процеси є свідченням того, що особистість усвідомлює значущість естетичної культури і використовує для її розвитку наявний потенціал і регуляторні можливості. У вирішенні цього завдання важливою є роль і участь вищої школи, яка покликана супроводжувати вказаний процес, надавати студентам-дизайнерам відповідну педагогічну допомогу.

3.1.3. Напрями формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну в умовах вищої школи. Обґрунтування концепції формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах передбачає визначення мети, завдань, а також напрямів цього процесу. Учені (В. Андрущенко [17], Є. Антонович [11; 12], О. Бойчук [53], В. Бондаренко [56], В. Давидов [124], В. Даниленко [129], І. Зязюн [178; 182; 183; 184], М. Лещенко [269], В. Прусак [421], В. Тименко [483], В. Титаренко [484; 485] та ін.) наголошують на тому, що напрями освітньо-виховної діяльності є різними, характеризуються своєю спрямованістю на досягнення певних цілей, спроможністю об'єднувати педагогічні дії для надання необхідних

освітніх послуг, наявністю взаємозв'язку між окремими формами, методами та способами впливу на особистість. За таких обставин процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищій школі відбувається в певному напрямку, що вимагає від викладачів вищих навчальних закладів активної участі в його забезпеченні.

Зазначимо, що напрям освітньо-виховного процесу є не формальним його проявом. У його основі знаходяться такі аспекти, як-от: зміст та характер організації освітньо-педагогічного процесу, способи впливу на свідомість, засоби передачі певного досвіду, методи формування конкретних якостей особистості, стимулювання її та заохочення до певних видів діяльності. У напрямі освітньо-виховної роботи педагогічні дії та рішення набувають узгодженого характеру, координуються певним чином, набувають відповідного зв'язку, залежності, системності, оптимальності тощо. Це робить вказану педагогічну категорію важливою і такою, що заслуговує глибокого осмислення та ефективного використання на практиці.

Питання, що стосується напрямів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах знайшло певне висвітлення в науково-педагогічній літературі, що дало змогу вченим виділити окремі його ознаки.

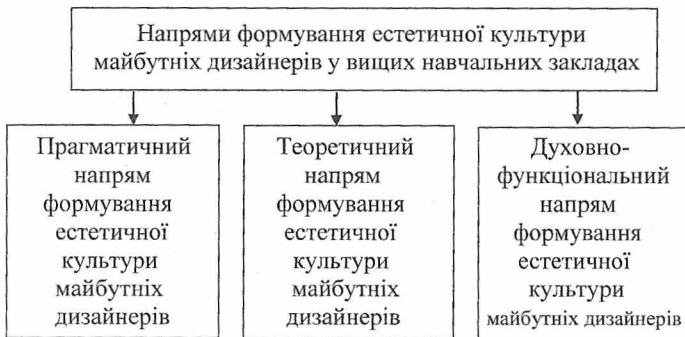

Рис. 3.4. Напрями формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Йдеться, зокрема, про навчальну, наукову, позааудиторну роботу, яку дослідники визначають як окремі напрями освітньо-виховного процесу. Утім, означене питання ще залишається недостатньо обґрунтованим. З урахуванням зазначеного нами, виявлено спробу теоретично проаналізувати це питання та розкрити освітньо-педагогічні можливості таких напрямів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, як-от: прагматичний, теоретичний та духовно-функціональний (Рис. 3.4).

Прагматичний напрям формування естетичної культури майбутніх дизайнерів вищих навчальних закладах має певні особливості. Вони пов'язані з тим, що естетична культура майбутніх фахівців з дизайну розглядається через призму її практичного використання. Характеризуючи зміст і значення прагматичного підходу до формування означеної якості особистості, можемо наголосити на тому, що:

1. Естетична культура особистості має тісний зв'язок із її життям, працею, навчанням тощо. Це зумовлює необхідність посилення цього зв'язку шляхом формування естетичної культури відповідно до існуючих форм життєдіяльності. Саме тому у вищих навчальних закладах майбутні фахівці покликані набувати естетичного досвіду, необхідного для формування естетичної культури таких різновидів діяльності, як-от: професійна діяльність, навчання, дозвілля, спілкування, художня творчість.
2. Естетична культура розрахована на те, що особистість зможе використати актуалізовані знання, уміння, навички, пов'язані з естетичним освоєнням дійсності та мистецтва. Саме тому їй необхідна підготовка, яка пов'язана з такими процесами, як-от: безпосереднє сприймання, оцінка, інтерпретація естетичних цінностей, використання їх в умовах існуючої практики.
3. Естетична культура особистості набуває актуального характеру, якщо в її функціонуванні виявляють зацікавлення у різних сферах навколишнього середовища. Йдеться про такі різновиди

навколишнього середовища, як-от: природне, предметне, соціальне та мистецьке. Формування естетичної культури особистості передбачає наближення цього процесу до потреб та інтересів суспільства, а також діяльності, що пов'язана з естетизацією побуту, одягу, природи, відносин у сім'ї, колективі тощо.

Визначені вченими положення засвідчують, що прагматичний підхід до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів розрахований на посилення зв'язку цього процесу з потребами сучасної практики. Майбутні фахівці з дизайну мають засвідчити свою готовність до використання набутих естетичних знань, понять, уявлень, умінь та навичок у процесі свого життя, спілкування, навчання та творчості. При цьому особливого значення набувають розвинені можливості щодо естетичного пізнання та освоєння дійсності за законами краси для професійної діяльності майбутніх дизайнерів.

Упровадження прагматичного підходу до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах не слід переоцінювати. Адже його використання має певні обмеження, що не дають змоги успішно вирішувати важливі завдання цього процесу.

Теоретичний напрям формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах засвідчує про свої можливості та особливості реалізації на практиці. Адже йдеться про формування естетичної культури особистості як теоретичної основи її естетичного ставлення до навколишньої дійсності та мистецтва. Учені вважають, що становлення естетичної свідомості людини на науковій основі має важливе значення. Це пояснюється тим, що у своєму естетичному розвитку особистість проходить декілька етапів: *передестетичний етап* (до 3 років), коли формуються основні психічні механізми естетичного відображення дійсності, виникають першоеlementи естетичної спрямованості дитини – зародки її естетичних інтересів, потреб, настанов; *естетичний етап* (з 3 до 7 років), що відрізняється перевагою синкретичної художньо-ігрової діяльності;

пізнавальний (логіко-понятійний) етап шкільного віку, коли разом із певним засвоєнням безпосереднього ставлення до явищ життя та мистецтва повільно зростає об'єктивно-пізнавальна активність; *етап ціннісно-орієнтаційної діяльності свідомості* (юність) характеризується логічним, теоретичним обґрунтуванням своїх особистих смаків та ідеалів за допомогою певного кола знань; *етап практично-перетворювальної діяльності*, що охоплює всі форми трудової та соціально-організаційної активності.

Характеризуючи особливості естетичного розвитку людини на різних етапах її становлення та формування, учені (М. Каган [198; 199], Л. Левчук [4; 148; 196] та ін.) наголошують, що в студентському віці є особливо важливою роль естетичної освіти і виховання і, перш за все, оволодіння науковою естетичною теорією на основі філософських, історико-культурних, мистецтвознавчих та загальнонаукових знань.

Зазначимо що теоретичний напрям формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах передбачає розвиток естетичної свідомості та надання їй системного характеру. Саме тому пріоритетного характеру набувають педагогічні дії, пов'язані з передачею студентам-дизайнерам знань у галузі філософії, естетики, мистецтвознавства, культурознавства, теорії та історії художньої культури тощо. За таких умов передбачається не лише ознайомлення з певними знаннями соціально-історичного, естетичного та художнього змісту, але й розвиток наукового світогляду, який дає змогу системно осмислювати, оцінювати та відповідним чином інтерпретувати явища й процеси, які мають місце в дійсності і мистецтві.

Теоретичний напрям формування естетичної культури майбутніх дизайнерів має свої переваги і водночас засвідчує, що його можливості ще не є достатніми для успішного вирішення означеної проблеми. Це вимагає залучення до цього процесу напряму формування естетичної культури як духовно-функціонального утворення майбутніх фахівців з дизайну.

Духовно-функціональний напрям формування естетичної культури

майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах має важливе значення. Адже на відміну від інших підходів до вирішення означеної проблеми, духовно-функціональний напрям визначає розвиток особистісних якостей пріоритетним завданням вищої школи. У цьому полягає його відмінність і водночас перевага порівняно з прагматичним і теоретичним підходами до формування естетичної культури особистості.

Здійснений нами теоретичний аналіз духовно-функціонального підходу до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів дає змогу зазначити таке:

1. Естетична культура особистості є її духовно-функціональним надбанням. Цінність і значення її важливо усвідомлювати не лише з погляду забезпечення на її основі суспільних, професійних, побутових потреб, не лише з погляду адекватного реагування на суспільні цінності. Цей аспект є важливим, але він не буде реалізований, якщо механізм функціонування цього духовного утворення особистості залишається не сформованим. Саме тому виникає необхідність упровадження духовно-функціонального напрямку формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.
2. Естетична культура особистості є самоорганізуючою системою, яка функціонує на основі залучення таких її складових, як-от: естетична свідомість, естетична активність та естетична самоорганізація. Духовно-функціональний напрям, на відміну від інших, розрахований на залучення до освітньо-педагогічного процесу в якості об'єкта впливу основних складових цього процесу.
3. Естетична культура особистості має бути готовою до системних змін, які передбачають оновлення змісту, способів реагування на естетичні явища і процеси, розвиток механізму самоорганізації. На основі духовно-функціонального напрямку освітньо-педагогічного процесу вищої школи вирішення цього питання набуває цілеспрямованого й ефективного характеру.

Отже, духовно-функціональний напрям формування естетичної культури майбутніх дизайнерів спроможний забезпечити ефективний розвиток їх естетичної свідомості, естетичної активності та можливостей самоорганізації. Це дає змогу особистості виходити на рівень глибокого осмислення естетичних цінностей, виявляти естетичну активність в умовах повсякденного життя та професійної діяльності, постійно використовувати внутрішні важелі впливу з метою самовдосконалення естетичної культури.

3.2. Принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Теоретичне обґрунтування педагогічної концепції формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах передбачає визначення основних положень, які регламентують цей процес, дають змогу враховувати його найважливіші закономірності та особливості розвитку, актуалізують увагу його учасників на необхідності цілеспрямованого просування до визначеної мети. Саме тому предметом науково-педагогічного теоретичного осмислення були визначені такі прояви вказаного процесу, як-от: його мета, завдання та напрями.

У межах цих категорій було з'ясовано необхідність урахування зовнішніх і внутрішніх чинників при визначенні мети формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, обґрунтовано необхідність цілеспрямованого вирішення в системі вищої професійної освіти таких завдань, як-от: актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів, збагачення їх естетичної свідомості, зміцнення зв'язку естетичної культури з професійною діяльністю майбутніх дизайнерів, а також забезпечення її самоорганізації. На теоретичному рівні набули відповідного осмислення такі напрями формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, як-от: прагматичний, теоретичний та духовно-функціональний.

Мета, завдання та напрями формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є вагомими категоріями, які визначають перспективний вектор розвитку освітньо-виховного процесу у вищій школі, характеризують

спрямованість педагогічних дій та необхідність досягнення визначених результатів. Водночас теоретичне осмислення вказаної проблеми не обмежується отриманням відповіді щодо перспективного характеру педагогічних дій, які пов'язані з формуванням естетичної культури майбутніх дизайнерів. Концептуальний рівень передбачає обґрунтування теоретичних положень, які мають визначати смислові та процесуальні аспекти педагогічного процесу, характеризувати основні координати системи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

Для концептуального обґрунтування вказаної проблеми та прийняття відповідних науково-педагогічних рішень нами розглянуто питання щодо принципів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Розгляд цього питання зумовлено тим, що в принципах знаходять відображення найважливіші аспекти, пов'язані зі змістом та організацією освітньо-педагогічного процесу. Дотримання науково обґрунтованих принципів навчання й виховання особистості дає змогу організаторам освітньо-виховного процесу враховувати відповідні вимоги, концентрувати увагу на особливостях реалізації педагогічної системи, забезпечувати необхідні педагогічні умови для досягнення визначеної освітньо-виховної мети.

У науковій літературі (І. Бех [37; 39; 40], І. Зязюн [179; 180; 181; 183], С. Максименко [482], Л. Масол [290; 291], В. Орлов [367], Л. Полудень [406], В. Радкевич [164], Ю. Руденко [369], А. Руденченко [437; 438], О. Рудницька [439; 440; 441], В. Тименко [483], Ф. Юрченко [102; 248] та ін.) питання принципів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах знайшло певне висвітлення. Йдеться, зокрема, про окремі дидактичні та методичні вимоги, спрямовані на ефективну організацію процесу освоєння художньо-естетичних цінностей майбутніх дизайнерів, їх сприймання та творчої інтерпретації. Утім, зазначене питання передбачає подальше осмислення з урахуванням більш широкого спектру

чинників, що супроводжують процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. До таких чинників віднесено:

- вплив суспільних інституцій на прийняття рішення щодо формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- сприяння закладів культури і мистецтва, засобів масової інформації збагаченню художньо-естетичної свідомості та творчої активності студентів-дизайнерів;
- участь освітніх установ в організації процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- використання особистістю власних можливостей і духовних сил у процесі самоорганізації естетичної культури.

Зазначені чинники покликані сприяти формуванню естетичної культури майбутніх дизайнерів, реалізуючи при цьому концептуально визначену стратегію, тактику, технологію та методику впливу на розвиток естетичної свідомості, естетичної активності та естетичної самоорганізації особистості. Цьому мають сприяти принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, у яких знаходять відповідне відображення сучасні вимоги до вказаного процесу.

У результаті теоретико-концептуального осмислення цього питання нами визначено принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, зокрема, суспільні, культуротворчі, педагогічні та особистісні принципи (Рис. 3.5.).

3.2.1. Суспільні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. У формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів важливу роль відіграють суспільні (ідеологічні, політичні, економічні, господарські, приватні та ін.) інституції, які на рівні органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських, політичних, виробничих та інших об'єднань і організацій приймають рішення щодо впливу на розвиток духовного, естетичного світу молоді, залучення її до художніх та естетичних цінностей, забезпечення цього процесу на організаційному, матеріальному,

інформаційному та кадровому рівнях. Прийняття цих рішень є свідченням того, яким є ставлення українського суспільства до вказаної проблеми, у який спосіб пропонується впливати на формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну.

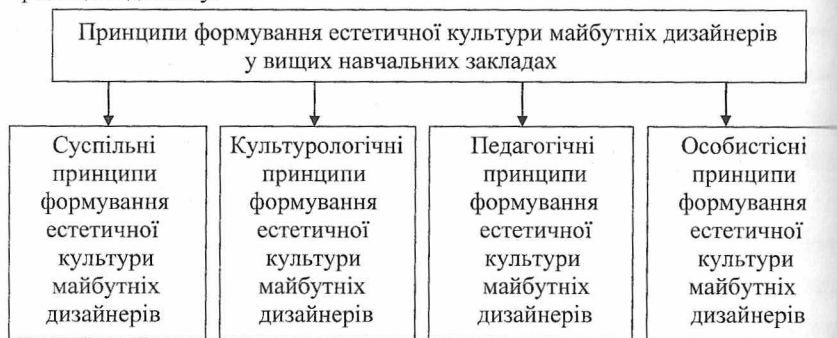

Рис. 3.5. Принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Теоретичний аналіз цього питання дає змогу зазначити, що ставлення суспільної практики до вирішення вказаної проблеми може бути різним. Йдеться про такі різновиди ставлення:

- домінуючий вплив суспільної практики на процес формування естетичної свідомості дизайнерів;
- усвідомлення естетичної культури дизайнерів як самодостатньої в процесі свого формування і функціонування;
- гармонізація зв'язку естетичної культури дизайнерів з різними формами суспільної практики.

Отже, одним із різновидів ставлення є *домінуючий, визначальний вплив суспільної практики на формування естетичної культури дизайнерів*. Йдеться про домінування суспільного впливу на естетичну свідомість та діяльність дизайнерів, надання йому пріоритетного характеру. За таких умов соціальна практика регламентує основні аспекти дизайнерських рішень, унормовує змістові та формоутворюючі аспекти, визначає ціннісні переваги в питаннях, які мають знаходити своє вирішення в умовах існуючої

ідеологічної, політичної, світоглядної орієнтації.

Домінування соціальної практики у відносинах з естетичною культурою дизайнерів посилює і регламентує її вплив на дизайнерські рішення та дії. Функціонування естетичної культури майбутніх дизайнерів за таких обставин не набуває продуктивного характеру, втрачає можливості щодо прийняття самостійних і творчих рішень, вияву активності, пов'язаної з пошуком і створенням нових дизайнерських рішень, сповнених інноваційного характеру естетичного освоєння дійсності. За таких обставин посилюються протиріччя між соціальним та індивідуальним, традиційним та інноваційним, зовнішнім і внутрішнім, нормативним і творчим у відносинах між суспільною практикою і процесом формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Серед можливих відносин між соціальною практикою і процесом формування естетичної культури майбутніх дизайнерів заслуговують на відповідну оцінку ті, у яких естетична культура виступає визначальним чинником. Йдеться про сприйняття та усвідомлення естетичної культури дизайнера як *самодостатньої складової у відносинах з суспільними процесами, явищами, цінностями*. Виходячи з таких міркувань, вносяться пропозиції щодо осмислення естетичного змісту, характеру та способів діяльності дизайнера на основі урахування системи цінностей, які є характерними для виконавців певних дизайнерських програм, творчих завдань та ін. За таким ставленням до естетичної культури помітно зменшується увага до потреб суспільної практики, скорочується взаємовплив та взаємозв'язок естетичної культури дизайнерів і сучасної практики, обмежується наявний потенціал продуктивного діалогу та співпраці.

Надання переваги питанням самоцінності естетичної культури та діяльності дизайнера, її функціонування в соціальному середовищі посилює увагу до формування естетичної культури, розкриття її можливостей і значущості, здатності дизайнера бути самостійним, відповідальним і самодостатнім. Проте, орієнтування на посилення функціональних можливостей естетичної культури дизайнера та зменшення уваги до

суспільних потреб, інтересів, запитів та вимог негативно може позначатися на процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Це призводить до появи суперечностей, які виникають між естетичною свідомістю та діяльністю, доцільністю та можливостями естетичного освоєння дійсності, потребами та логікою прийняття художньо-конструкторських рішень.

До різновидів відносин, що формуються між естетичною культурою дизайнерів і суспільною практикою, можна віднести ті, що характеризують *гармонійний зв'язок естетичної культури дизайнерів і суспільної практики*. Отже, важливого значення набуває не лише врахування властивостей визначених сторін, але й поєднання їх потенційних можливостей і функціональних особливостей з метою взаємозбагачення та подальшого ефективного розвитку. Проблема полягає в тому, щоб на належному рівні відбувалося усвідомлення місця і ролі естетичної культури дизайнерів у системі координат, цінностей, потреб і пріоритетів суспільної практики.

Для гармонізації зв'язку естетичної культури дизайнерів і суспільної практики важливим є усвідомлення їх функціональної ролі та значення, надання кожному з вказаних складових цього зв'язку необхідного місця. За таких обставин прийняття відповідних рішень на соціальному рівні повинно здійснюватися з урахуванням того, як відбувається процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, а також можливостей суспільних інституцій впливати на вирішення вказаної проблеми.

Важливо зазначити, що естетична культура дизайнерів як соціальне явище знаходиться в тісному зв'язку з різними формами суспільної свідомості: мораллю, правом, наукою, мистецтвом, релігією та політикою. Під їх впливом відбувається накопичення певних почуттів, знань, уявлень про навколишню дійсність, збагачується досвід естетичного сприймання та осмислення предметів і явищ, створюються передумови для відповідної художньо-творчої активності дизайнерів. Водночас естетична культура дизайнерів спрямовується на те, щоб сприяти формуванню і збагаченню системи

соціальних цінностей, освоєнню їх змісту та форм з урахуванням естетичного виховання, виразних особливостей продуктів художньо-конструкторської творчості.

Теоретичне вивчення питання щодо суспільних принципів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах дає змогу виокремити такі принципи:

- соціальна спрямованість процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- зв'язок естетичної культури майбутніх дизайнерів з реалізацією інтересів і потреб суспільства; програми українського державотворення;
- зумовленість формування естетичної культури майбутніх дизайнерів сучасним розвитком соціально-економічних відносин;
- відображення в естетичній культурі майбутніх дизайнерів досягнень у галузі суспільних та гуманітарних наук;
- вплив морально-правових цінностей на процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- використання у вищих навчальних закладах художньо-естетичних цінностей як засобу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Отже, суспільні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів дають змогу у вищих навчальних закладах зміцнювати зв'язок соціальної практики з естетико-педагогічним процесом, гармонізувати існуючі відносини, зосереджувати увагу на активному залученні соціального досвіду з метою оптимальної організації вказаного процесу та підвищення його ефективності у вищій школі.

3.2.2. Культурологічні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Важливо зазначити, що процес формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну у вищій школі передбачає тісну взаємодію з сучасною соціальною практикою,

а також існуючою системою культуротворчої діяльності, спрямованої на збереження, збагачення та ефективне використання матеріальних і духовних здобутків суспільства. Вищі навчальні заклади мають глибокі традиції співпраці з майстрами культури і мистецтва, організують зустрічі студентів з письменниками, композиторами, художниками, архітекторами, кінорежисерами, музикантами, скульпторами, майстрами народного мистецтва, дизайнерами, письменниками.

Процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів пов'язаний з багатьма чинниками впливу, серед яких особливе місце належить установам культури і мистецтва, художнім музеям, виставковим комплексам і центрам, експозиційним залам, персональним виставкам майстрів декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва, архітектурним ансамблям, художнім виробам, показу етнічної художньої майстерності і досягнень у галузі етнодизайну. Майбутні дизайнери залучаються до активних форм спілкування з мистецтвом, набувають відповідного культуротворчого досвіду.

Багатогранність естетичного змісту та художньо-образних форм відображення навколишньої дійсності засвідчує, що культуротворчий процес має значні можливості впливу на естетичну свідомість майбутніх дизайнерів, розвиток їх естетичної активності, залучення до художньо-конструкторської діяльності. Адже це є унікальним досвідом освоєння дійсності за законами краси, яким покликана скористатися вища професійна (мистецька, педагогічна та ін.) освіта.

Майстри мистецтва і культури створюють художні твори, у яких прагнуть передати естетичні почуття та художньо-образне осмислення явищ і процесів, які мають місце в природному, предметному, соціальному та мистецькому середовищі. Вони намагаються знайти відповідну художню форму розкриття соціальних цінностей, працюють над змістом та естетичною виразністю творів мистецтва.

Культуротворча діяльність засвідчує про набутий досвід естетичного

створення навколишньої дійсності, сучасні пошуки майстрів мистецтва щодо передачі творчого задуму, можливості впливу на естетичну свідомість людей. Отже, наявний потенціал культуротворчої діяльності важливо використовувати на практиці, упроваджувати в освітньо-виховний процес інших навчальних закладів. За таких умов стає можливим продукування творчих ідей майстрів мистецтва і культури, передача їх поглядів на мистецтво майбутнім дизайнерам, а також визначення культуротворчих принципів, за якими має відбуватися художньо-естетична підготовка майбутніх фахівців з дизайну.

Як зазначає А. Руденченко, «проблеми, при розв'язанні яких ураховано вітчизняний і зарубіжний досвід організації середовища для життєдіяльності людини та гуманістичного виховання дизайнерських кадрів, є пріоритетними на даний момент. Адже духовна основа дизайн-освіти – вивчення й осмислення першоджерел народного українського мистецтва, традицій художніх шкіл, фольклору, історії національної культури, українського етнічного мистецтва, ремесла та дизайн-діяльності. Однею з важливих передумов української дизайн-освіти є врахування зарубіжного досвіду в дизайні» [437, с. 45].

На необхідності звернення до культуротворчих здобутків суспільства наголошують учені, які працюють у галузі естетики, мистецтвознавства, культурознавства, історії художньої культури, етнодизайну, дизайн-освіти. У працях Є. Антоновича [164], В. Бутенка [69; 72; 73], І. Зязюна [181; 185], С. Мельничука [164; 297], Є. Рагуліна [423], В. Савіна [445], В. Титаренко [164; 485], В. Таркатюк [537; 538], Г. Шевченко [591], В. Шпільчака [164] та ін. зазначається, що культуротворча діяльність тісно пов'язана з розвитком художньої та естетичної культури, має важливе значення для обґрунтування найважливіших положень, що визначають зміст й організацію естетичної освіти та виховання майбутніх дизайнерів.

Прагнення теоретично обґрунтувати концептуальні положення формування естетичної культури майбутніх дизайнерів спонукає до аналізу

культуротворчого досвіду, важливою складовою якого є естетичне освоєння дійсності. У своїй діяльності майстри культури і мистецтва вирішують завдання ціннісно-орієнтаційного, інформаційно-змістового, процесуально-технологічного характеру. Основою їх творчості є розкриття естетичної ідеї художніх творів, акумулювання естетичного ставлення до предметів і явищ дійсності, що дає змогу забезпечити зв'язок змісту і форми, зовнішнього і внутрішнього, художнього та естетичного.

Необхідність отримання відповіді на питання, що виникають у процесі культуротворчої діяльності зумовлюється тим, що в цьому процесі виявляються аспекти, які важливі для підготовки майбутніх дизайнерів. Йдеться про вміння естетично сприймати навколишню дійсність, емоційно-образно та асоціативно бачити прояви прекрасного в життєдіяльності людей, глибоко осмислювати і творчо інтерпретувати художньо-естетичні цінності. Звернення до культуротворчого досвіду дає змогу отримати необхідні знання і визначити відповідні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

На підставі проведеного нами теоретичного аналізу визначено такі культуротворчі принципи:

- зв'язок процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах з існуючою практикою культуротворчої діяльності;
- культуротворча спрямованість процесу формування естетичної культури студентів-дизайнерів у системі вищої професійної освіти;
- зумовленість формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах розвитком теорії і практики художньо-творчої діяльності;
- відображення в естетичній культурі майбутніх дизайнерів традиційного та інноваційного досвіду майстрів художньої культури та мистецтва;
- вплив різних видів мистецтва на процес формування естетичної

культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;

- вняв естетичної активності майбутніх дизайнерів у процесі освоєння культуротворчого досвіду.

Отже, культуротворчі принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах покликані зміцнювати зв'язок освітньо-педагогічного процесу з досвідом естетичного освоєння дійсності та мистецтва, поширювати серед студентів-дизайнерів знання з історії, теорії та практики художньо-творчої діяльності, стимулювати інтерес до етнодизайну, художніх традицій та інноваційних рішень у галузі мистецтва, дизайну, розвивати естетичну активність майбутніх дизайнерів та готовність до художньо-конструкторської діяльності.

3.2.3. Педагогічні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Теоретичний аналіз цього питання зумовлений тим, що процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є складним і багатоаспектним явищем, у якому значну роль відіграють соціальні інституції, культуротворча практика, а також система освіти. На всіх етапах становлення особистості освіта супроводжує процес розвитку її найважливіших сил і можливостей. Ідеться про фізичний, психологічний, соціальний та духовний розвиток особистості, який отримує відповідну увагу з боку працівників освіти, батьків та широкої громадськості.

У процесі формування естетичної культури особистості заклади освіти, зокрема, дошкільної освіти, середньої загальної освіти, позашкільної освіти, професійної освіти, вищої школи та післядипломної освіти, покликані реалізовувати на практиці освітньо-виховні заходи, поширювати педагогічний досвід організації естетико-виховної роботи з молоддю, створювати необхідні умови для збагачення естетичної свідомості, розвитку естетичної активності та забезпечення самоорганізації естетичної культури особистості.

У формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів особливого значення набуває вища школа, яка зорієнтована на залучення студентської

молоді до світу прекрасного, прагне використовувати естетико-виховні та розвивальні можливості навчальної, наукової, позааудиторної роботи, підтримує художньо-творчу діяльність студентів. У вищих навчальних закладах створюються умови, які сприяють розвитку таких якостей майбутніх дизайнерів, як-от: вміння сприймати, оцінювати, інтерпретувати художні та естетичні цінності, володіти необхідними знаннями в галузі художньої творчості й мистецтва, здатність моделювати художньо-конструкторські вироби, працювати над реалізацією і втіленням творчих проєктів на практиці. Про це зазначають у своїх працях такі вчені, як-от: В. Андрущенко [17], Є. Антонович [23; 164], І. Бондар [55], В. Бондаренко [56], В. Даниленко [129], С. Коновець [224], А. Корницька [164], Г. Максименко [283], Л. Оршанський [164], В. Савін [445], В. Таркатюк [537; 538], В. Тименко [164], В. Титаренко [164; 485], Г. Шевченко [591] та ін.

Педагогічний досвід формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах має важливе значення для ефективної організації естетико-виховного процесу, надання студентам освітніх послуг, які б за своїм змістом, спрямованістю, характером впливу сприяли підвищенню рівня сформованості естетичної свідомості, стимулювали естетичну активність, налаштовували студентів на ефективне використання власних можливостей і механізму самоорганізації духовно-функціонального утворення особистості.

Педагогічні дії та рішення, пов'язані з формуванням естетичної культури майбутніх дизайнерів, мають носити узгоджений характер і бути спрямованими на досягнення відповідних результатів освітньо-виховного процесу. Такої думки дотримуються вчені (Н. Миропольська [300], О. Рудницька [439; 441], Г. Падалка [164], Г. Шевченко [593] та ін.), які зазначають, що педагогічний супровід естетичної освіти і виховання студентської молоді має враховувати особливості естетичного ставлення до дійсності та мистецтва, характер і спрямованість естетичних інтересів, ціннісних орієнтацій і духовних потреб, вміння встановлювати з творами

мистецтва плідний діалог, розрахований на активне спілкування та пізнання художньо-естетичних цінностей, здатність до самореалізації у сфері мистецтва, художньо-творчій та художньо-конструкторській діяльності.

Ефективність формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах залежить від теоретичної обґрунтованості педагогічної системи, вираженості освітніх положень, що характеризують зміст естетичної підготовки студентів, способи передачі їм необхідних знань, методи залучення до естетичної діяльності та художньо-конструкторської творчості. Як засвідчують наукові спостереження, у разі відсутності обґрунтованих на теоретичному рівні педагогічних рішень естетико-виховний процес втрачає свої можливості впливу на естетичну свідомість, обмежується формальними діями, які не спроможні вивести особистість на високий рівень освоєння дійсності за законами краси, гармонії, виразності тощо.

Для майбутніх дизайнерів важливим є отримання досвіду, який би давав їм змогу визначати роль естетичних цінностей у процесі життєдіяльності та професійної творчості, належним чином реагувати на них та виявляти відповідну естетичну активність, приймати рішення щодо дій, пов'язаних із самоорганізацією естетичної культури. Отримати необхідний естетичний досвід майбутні дизайнери покликані в умовах освітньо-виховного процесу вищих навчальних закладів. Саме тому, набуває такої актуальності питання щодо якості та ефективності процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

На цьому наголошує у своєму дослідженні А. Руденченко, яка зазначає, що «змістове й структурне оновлення вищої педагогічної освіти загострило низку проблем, які потребують негайного вирішення:

- науково-педагогічне забезпечення педагогічної освіти вимагає подальшого розвитку і трансформації в систему інформаційно-технологічного, методичного і наукового супроводу, орієнтованого, зокрема, на вибір студентами індивідуального освітнього шляху;

- потрібно активізувати розробку нових технологій підготовки педагогічних працівників, спрямованих на забезпечення компетентності педагогів в умовах розмаїття освітньо-виховних закладів, навчальних планів, програм, підручників;
- донедавна перехід на ступеневу систему вищої освіти в Україні ускладнювався тим, що тривалий час існувала невизначеність щодо призначення і моделей підготовки фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів [437, с. 45].

Важливо зазначити, що освітньо-виховний процес, який здійснюється у вищих навчальних закладах, покликаний відповідати сучасним вимогам. На цьому наголошується в державних рішеннях щодо розвитку вищої школи, надання якісних освітніх послуг, підготовки студентської молоді до життя, праці і творчості. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є важливим завданням вищої школи, вирішення якого потребує відповідної педагогічної уваги та цілеспрямованого використання наявних можливостей.

Для досягнення визначених результатів освіти й виховання студентів-дизайнерів вищим навчальним закладам важливо спиратися на педагогічні принципи. На їх сутність і значення вказують учені (С. Гончаренко [112; 429], В. Кремень [234], Н. Ничкало [420], О. Сухомлинська [474] та ін.), які зазначають, що в педагогічних принципах знаходять своє відображення сучасні вимоги до навчального та виховного процесу, пов'язані з визначенням його змісту, спрямованості, організації, методики, технології, оцінки ефективності тощо. У педагогічних принципах зосереджується увага працівників освіти на необхідності дотримання теоретично визначених шляхів досягнення освітньо-виховних результатів, урахування їх на всіх етапах проведення освітньо-виховної роботи.

У науковій літературі питання педагогічних принципів знайшло певне висвітлення. Учені наголошують на тому, що педагогічні принципи є одним із вагомих чинників організації навчальної роботи, проведення виховних заходів стимулювання і підтримки самоосвіти студентів. З метою надання освітньо-

виховному процесу системного характеру впроваджуються загальнопедагогічні принципи, такі як-от: принцип системності, послідовності, доступності навчання, урахування вікових та індивідуальних особливостей особистості, природовідповідності, науковості, емоційності та ін. У загальнопедагогічних принципах знаходять своє розкриття вимоги, які є важливими в освітньо-виховному процесі, незалежно від змісту та характеру його організації.

Водночас важливо зазначити, що в освітньо-виховному процесі є такі його прояви, які мають певні особливості і тому передбачають здійснення регулятивних дій з урахування специфічних принципів. Йдеться, зокрема, про принципи морального, трудового, естетичного виховання, принципи професійної підготовки, принципи розвитку художньо-творчих здібностей особистості, принципи формування наукового, художнього, естетичного світогляду, принципи залучення молоді до самоосвіти та ін.

Процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах може бути регламентований загальнопедагогічними та специфічними принципами. Спираючись на них, організатори освітньо-виховного процесу можуть урахувати важливі закономірності та особливості вказаного процесу, упроваджувати в умовах освітньої практики необхідні форми, методи та технології розвитку естетичних якостей студентів-дизайнерів.

На підставі проведеного теоретичного аналізу цього питання нами виокремлено такі педагогічні принципи:

- зв'язок процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах з педагогічною теорією і практикою;
- спрямованість процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах на ефективне педагогічне забезпечення цього процесу;
- урахування особливостей формування естетичної культури

майбутніх дизайнерів в освітньо-виховному процесі вищих навчальних закладів;

- упровадження в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів інноваційних освітньо-виховних технологій і методів естетико-виховного впливу;
- урахування в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів змісту й характеру майбутньої професійної діяльності.

Отже, педагогічні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах спрямовані на зміцнення зв'язку цього процесу з сучасною педагогічною теорією і практикою, упровадження ефективного педагогічного забезпечення, урахування психологічних та індивідуальних особливостей студентів, урахування змісту й характеру майбутньої професійної діяльності, пов'язаної з розробкою та впровадженням художньо-конструкторських виробів.

3.2.4. Особистісні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Важливо зазначити, що до процесу формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну залучаються різні чинники впливу: суспільні інституції, культуротворча практика, діяльність освітніх закладів. Усі вони здійснюють вплив на вказаний процес шляхом прийняття відповідних правових рішень, що регламентують розвиток гуманітарної сфери, визначають зміст і спрямованість соціальної політики: за участі засобів масової інформації, установ культури та мистецтва, що акумулюють художньо-естетичний досвід і використовують його в якості засобу естетичного впливу на особистість; на основі організації освітньо-виховної роботи в закладах освіти, що передбачає збагачення естетичної свідомості, розвиток естетичної активності та забезпечення самоорганізації естетичної культури.

Соціальні, культуротворчі й педагогічні принципи, що регламентують вимоги до вказаного процесу, характеризують участь зовнішніх чинників впливу. Вони засвідчують зацікавленість державних і регіональних органів

влан у створенні умов для підвищення рівня сформованості естетичної культури молодого покоління; підтверджують внесок діячів культури й освітньо-культурних установ у справу збагачення естетичного світосприйняття навколишньої дійсності та наближення художньої творчості до потреб суспільства; переконують у спроможності закладів освіти надавати потрібну педагогічну допомогу з метою активізації діалогу особистості зі світом прекрасного.

Важливість цих принципів не викликає сумніву і підтверджується їх потенційними можливостями у створенні умов для ефективного досягнення визначених цілей, завдань і напрямів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Водночас важливо усвідомлювати, що естетична культура майбутніх дизайнерів є духовно-функціональним утворенням, яке розвивається також за участю внутрішніх чинників впливу. Йдеться про дію механізму самоорганізації естетичної культури, звернення особистості до таких способів самоорганізації, як-от: самовідчуття, самоусвідомлення й самореалізація в процесі взаємодії зі світом прекрасного в дійсності й мистецтві.

Отже, естетична культура особистості має не лише зовнішні (соціальні, культуротворчі, педагогічні) чинники регуляції цього процесу, але й внутрішні (самовідчуття, самоусвідомлення та самореалізація особистості) важелі впливу. Усвідомлення цього спонукає до виділення таких принципів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, як-от особистісні принципи.

У науковій літературі наголошується, що в структурі людини функціонують різні саморегульовані системи. Вони забезпечують такі процеси, як-от: фізіологічний, фізичний, психічний, соціальний, духовний розвиток людини. Естетична культура особистості не є винятком і тому, як духовно-функціональне утворення особистості, реалізується за участі внутрішніх процесів. Особистість спирається на ці процеси, ураховує їх у системі функціонування естетичної культури. Розуміння цього дає підстави

для виявлення відповідального ставлення до внутрішньої самоорганізації естетичної культури і врахування її в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

Особистісні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів мають важливе значення для впровадження системного підходу до вирішення вказаної проблеми. Адже за їх участі в педагогічному процесі створюються умови для гармонізації впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, педагогічна увага акцентується на прийнятті рішень, у яких ураховуються соціальні, культуротворчі, педагогічні вимоги, а також наявний стан розвитку таких естетичних якостей студентів-дизайнерів, як: от: їх естетичні інтереси, орієнтації, потреби, смакові вподобання, знання й уявлення про прекрасне, уміння естетично сприймати, оцінювати, творчо інтерпретувати художньо-естетичні цінності.

Звернення в педагогічному процесі до особистісних принципів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є свідченням того, що в освітньо-виховному процесі відповідна увага надається питанням внутрішнього характеру, тобто питанням, які цікавлять студентів, викликають у них інтерес, потребу дізнатися більше, осмислити прояви естетичного, які ще не були предметом відповідного сприйняття й осмислення. У майбутніх дизайнерів виникає широке коло запитань щодо змісту естетичних цінностей і їх зв'язку з явищами суспільного й художнього життя; можливостей безпосередньої участі в процесі естетичного освоєння дійсності, мистецтва й організації процесу естетичного спілкування, пізнання, художньої творчості з урахуванням наявних сил і можливостей; переорієнтації на внутрішні процеси, пов'язані із самовідчуттям, самоусвідомленням і самореалізацією у сфері взаємодії з художньо-естетичними цінностями.

Вищі навчальні заклади, на базі яких організуються естетико-виховні заходи, покликані стимулювати й підтримувати інтерес до особистісних принципів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, залучати

Із до моделювання освітньо-виховного процесу, урахувати під час визначення тематичного змісту й спрямованості педагогічних дій, визначати їх роль і можливості в посиленні особистісної орієнтації процесу формування естетичних якостей, творчих сил і здібностей студентів.

Теоретичне дослідження питання щодо особистісних принципів і їх використання в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах дало змогу виділити такі принципи:

- особистісна спрямованість процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у системі вищої освіти;
- зв'язок процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищій школі з їх естетичним ставленням до навколишньої дійсності та мистецтва;
- урахування естетичних цінностей майбутніх дизайнерів у процесі формування в них естетичної культури;
- залучення до процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів наявного в них досвіду естетичного сприйняття, оцінки й інтерпретації художньо-естетичних явищ;
- надання в процесі формування естетичної культури студентів-дизайнерів можливостей для активного використання способів самоорганізації духовно-функціонального утворення особистості;
- упровадження в освітньо-виховному процесі вищої школи особистісного підходу до організації естетичної та художньо-конструкторської діяльності майбутніх дизайнерів;
- пріоритетне значення естетичного досвіду в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Отже, особистісні принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів покликані сприяти підвищенню ефективності вказаного процесу на основі посилення його зв'язку з естетичним ставленням особистості до навколишньої дійсності та мистецтва, урахуванням змісту й характеру вияву естетичних інтересів, орієнтацій і потреб, залучення до

художньо-творчого процесу естетичного досвіду студентів і надання його розвитку пріоритетного характеру.

3.3. Педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Педагогічна концепція формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах передбачає системне обґрунтування цього процесу, охоплюючи при цьому орієнтаційні, процесуальні й організаційні питання. Перше із зазначених питань заслуговує на відповідну увагу, глибоке осмислення й ефективне впровадження в педагогічній діяльності. Адже до орієнтаційних питань, пов'язаних із визначенням перспективи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах віднесено такі, як-от: мета, завдання й напрями вказаного процесу. Питання процесуального змісту, які відображено в педагогічній концепції формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, засвідчують про принципи соціальні, культуротворчі, педагогічні й особистісні, яких має дотримуватися вища школа.

Важливо зазначити, що висвітлені на концептуальному рівні питання орієнтаційного та процесуального змісту дають уявлення про процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах як явище багатоаспектне, пов'язане з підготовкою майбутніх фахівців до самореалізації в духовній сфері, яка передбачає освоєння (сприймання, оцінювання, інтерпретацію) естетичних цінностей, вияв емоційної, інтелектуальної та творчої активності в процесі художньо-естетичного спілкування, пізнання та творчості, а також звернення до внутрішнього потенціалу, що дає змогу особистості налаштувати себе на самовідчуття, самоусвідомлення й самоорганізацію в системі взаємодії зі світом прекрасного.

Усвідомлення того, якою має бути перспектива формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, за якими принципами має бути вибудований цей процес у вищій школі спонукає до

подальшого науково-педагогічного пошуку. Його сутність і значення полягають в отриманні відповіді на *питання організаційного змісту*, від яких залежить характер педагогічних дій, їх спроможність забезпечувати оптимальні умови для досягнення визначеної мети формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Педагогічна концепція формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну у вищих навчальних закладах передбачає теоретичне обґрунтування організаційних питань, пов'язаних зі створенням у вищій школі необхідних педагогічних умов. Йдеться про впровадження відповідних підходів до організації освітньо-виховного процесу, залучення педагогічних технологій і методів впливу на естетичну свідомість студентів-дизайнерів, розвиток їх естетичної активності та художньо-конструкторської творчості, забезпечення самоорганізації духовно-функціонального утворення особистості, надання цьому процесу системного, послідовного і цілеспрямованого характеру. Підкреслюючи актуальність і важливість цих питань А. Руденченко зазначає, що «необхідно визначити доцільним на даному етапі розвитку вітчизняного дизайну (особливо практики) використання в теорії дизайну матеріалів експериментальних пошуків, що дають уяву про внутрішні процеси. Дослідження деяких із них дають змогу запобігти вибору малоефективних напрямів розвитку, уникнути помилок, які були допущені й усвідомлені іншими, коригувати їх із загальними установками державної програми дизайну» [437, с. 47].

Процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах знаходить необхідну підтримку на соціальному та культуротворчому рівнях. Для цього створюються відповідні соціально-економічні, інформаційні, правові, культуротворчі умови. Вони пов'язані з організаційним забезпеченням вказаного процесу на законодавчому рівні, шляхом використання інформаційно-культурних і просвітницьких можливостей установ культури та мистецтва. Можна бачити, що в сучасній суспільній і культуротворчій практиці приймаються важливі організаційні

рішення, формується інформаційно-культурний простір, спрямований на забезпечення естетичних інтересів, орієнтацій, потреб студентської молоді, залучення її до культуротворчих програм, акцій і рухів.

Для дизайнерів і їх професійної освіти у вищих навчальних закладах відкриваються спеціальності з дизайну, реалізуються програми з дизайну-освіти, проводяться наукові конференції та семінари з питань професійної діяльності дизайнерів і їх адаптації до сучасних соціально-економічних умов, здійснюється науково-дослідницька робота, присвячена широкому спектру питань професійної культури та майстерності художників-конструкторів.

Соціально-економічні, правові, культуротворчі умови є важливими для формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Вони впливають на підвищення авторитету професії дизайнера, створюють перспективи для художньо-творчої та художньо-конструкторської діяльності, сприяють захисту морально-правових засад дизайнерської праці, спонукають до творчої самореалізації у сфері сучасного виробництва, економічних відносин, підприємницької діяльності, етнокультурних промислів, декоративно-ужиткового мистецтва тощо.

Особливої актуальності й гостроти набувають у системі вищої школи питання *педагогічного забезпечення* процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Адже від якості й ефективності педагогічних рішень і дій залежить успіх у вирішенні важливих завдань освітньо-виховного змісту і, зокрема, тих, що пов'язані з формуванням естетичної культури майбутніх фахівців. На цьому наголошує В. Кремень, підкреслюючи, що «актуальність проблеми пошуку нових шляхів в активізації освітнього процесу зумовлена тим, що сучасна цивілізація вичерпала потенції попереднього – індустріального – стану розвитку і шукає нову систему *ціннісних координат*. Саме ця обставина робить методологічно продуктивним застосування ідей і принципів синергетики для аналізу динаміки сучасних цивілізаційних трансформацій і освітньої парадигми і висуває їх на перший план. Сутність проблеми в тому, що наш час характеризується «зростанням обсягу інформації

в режимі загострення і, як наслідок цього, породжує фрагментарність сприйняття світу, кризу самовизначення як особистості, так і соціальних груп, напруженість у міжнаціональних і міжконфесійних відносинах, відносинах людини і природи, культури природничо-наукової і культури гуманітарної» [335, с. 13-14].

З погляду вчених (В. Бутенко [71; 76], Л. Полудень [406], А. Руденченко [437], О. Рудницька [440], О. Фурса [164] та ін.), у вищій школі важливо створити педагогічні умови, які забезпечували б системне вирішення освітньо-педагогічної проблеми, відкривали простір для впровадження сучасних освітньо-виховних технологій, методів розвитку естетичних якостей дизайнерів, сприяли підвищенню рівня їх естетичної культури, спонукали до художньо-творчої діяльності в дизайнерській сфері.

Теоретичне дослідження питання щодо педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, дало змогу отримати дані, які визначають основні положення цього процесу. До таких положень віднесено:

1. Процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищій школі важливо моделювати й реалізовувати на практиці так, щоб до його вирішення були залучені основні складові освітньо-виховного процесу, охоплюючи при цьому навчальну, наукову, позааудиторну, клубну та інші види діяльності. Вирішення зазначеної проблеми має носити інтегрований характер, який би засвідчував актуальність і значущість педагогічних дій у цьому напрямку на всіх ділянках освітньо-виховного процесу. Суть педагогічної умови успішного вирішення проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів полягає в забезпеченні актуалізації естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну, надання цьому духовно-функціональному утворенню особистості пріоритетного значення.
2. Процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах передбачає збагачення естетичної свідомості на

основі освоєння студентами необхідного естетичного досвіду. Відомо, що естетичний досвід передається у формі естетичних почуттів, естетичних знань та естетичного світогляду, що висуває перед вищими навчальними закладами особливі педагогічні вимоги. Вони полягають у тому, щоб майбутні дизайнери отримали можливість освоєння багатогранного естетичного досвіду. У зв'язку з цим педагогічна умова ефективної організації цього процесу полягає в тому, щоб студенти-дизайнери успішно освоїли такі різновиди естетичної освіти, як-от: теоретична, культурологічна, мистецтвознавча, психологічна та професійно орієнтована.

3. Процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах має духовну спрямованість і водночас передбачає забезпечення функціональної активності студентів. Йдеться про їх готовність до широкого залучення набутих знань, умінь і навичок у процесі естетизації навколишнього середовища: природного, предметного, соціального й мистецького. Таке розуміння сутності цього процесу передбачає педагогічні дії, пов'язані з підготовкою студентів-дизайнерів до вияву естетичної активності в умовах сучасної практики.
4. Процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах передбачає зосередження уваги на розвитку самосвідомості студентів, їх умінні самовідчувати, самоусвідомлювати й самореалізувати наявний досвід взаємодії з прекрасним. Таке бачення вказаного процесу спонукає до педагогічних дій, які стимулювали б, підтримували та зміцнювали внутрішні процеси, пов'язані з самоорганізацією естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну.

Визначені на теоретичному рівні положення дають змогу констатувати, що педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів мають бути спрямовані на вирішення комплексу важливих питань організаційного змісту, охоплювати педагогічні рішення й дії, які дадуть змогу ефективно використовувати освітньо-виховні можливості вищої школи з

метою формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. До педагогічних умов, що можуть забезпечити ефективне вирішення вказаної проблеми віднесено такі, як-от: актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів, організація їх естетичної освіти, залучення студентів до естетизації навколишнього середовища й оволодіння досвідом самоорганізації естетичної культури (Рис. 3.6).

Рис. 3.6. Педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

3.3.1. Актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Визначення цієї педагогічної умови зумовлене тим, що особистість в освітньо-виховному процесі є його суб'єктом, який виконує певні функції, впливає на зміст і характер педагогічних дій, сприяє встановленню навчального діалогу, вносить свій досвід у процес спілкування, пізнання та творчості. Від особистості, як зазначають учені (Г. Максименко [284], О. Рудницька [439] та ін.), залежить продуктивність інтелектуальної праці, створення виховного середовища, у якому схвалені рішення і дії викликають позитивну реакцію, засвідчують про активну співучасть у досягненні визначеної освітньо-виховної мети.

Особистість як суб'єкт освітньо-виховного процесу має широкий спектр фізичних, психологічних, соціальних, духовних сил і можливостей, які можуть бути використані в процесі розв'язання певних проблем навчального, пізнавального, комунікативного, організаційного, виховного,

творчого змісту. Науково-педагогічні спостереження підтверджують, що освітньо-виховний процес набуває ефективного характеру за умови, коли особистість виявляє відповідну активність, зацікавленість, засвідчує про свої інтереси й потреби в цій сфері діяльності, свідомо реагує на зміст освітньо-виховного процесу, виявляючи при цьому визначену мотивацію й прагнення активно долучатися до спільної справи.

Згідно з сучасною парадигмою, освітньо-виховний процес – це суб'єкт-суб'єктні відношення, які утворюються в результаті усвідомлення важливості всіх його учасників. У вищій школі студенти й викладачі є суб'єктами навчальної, пізнавальної, наукової, культуротворчої й виховної діяльності, беруть участь у вирішенні важливих питань організації навчальних занять, опанування змісту навчальних дисциплін, використання сучасних технологій і методів навчально-пізнавальної діяльності. Студентська молодь залучається до наукової діяльності, осмислення та прийняття рішень щодо окремих науково-дослідних проєктів, пошукової роботи, аналітичного опрацювання експериментальних даних, моделювання досліджуваних явищ і творчої інтерпретації отриманих результатів наукового змісту. Безперечно, у якості суб'єкта студенти виявляють себе у сфері культуротворчої та виховної діяльності, виявляючи при цьому особистісне ставлення до культуротворчої практики, художніх та естетичних цінностей, а також співпрацюючи в підготовці і проведенні освітньо-виховних заходів, акцій тощо.

Професійна підготовка майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах передбачає залучення їх як активних учасників освітньо-виховного процесу, які виявляють вмотивовану позицію щодо необхідності здійснення навчально-пізнавальних дій, спираються на власний досвід пізнавальної діяльності, розраховують на залучення емоційних, інтелектуальних і творчих сил і можливостей у процесі освоєння професійної майстерності. Майбутні дизайнери покликані бути свідомими й активними учасниками професійної підготовки, яка здійснюється у вищих навчальних закладах. У цьому переконують учені (Н. Ничкало [164; 300], М. Євтух [167], І. Зязюн [164; 179]

ти ін.), які результатами своїх досліджень підтверджують важливість і необхідність залучення до освітньо-виховного процесу в якості його суб'єктів, свідомих того, що вони можуть досягти, виявляючи відповідну мотивацію, розуміння сутності і значення якостей, які їм потрібно здобути в процесі професійної підготовки.

Важливо зазначити, що естетична культура є тим поняттям, яке цікавить майбутніх дизайнерів, засвідчує певне усвідомлення ними важливості проявів прекрасного в житті та діяльності людини. Водночас, як підтверджують дані констатувального експерименту, у значної частини майбутніх дизайнерів ще відсутнє глибоке розуміння функціональних можливостей естетичної культури, її здатності впливати на процес сприймання, освоєння та використання естетичних цінностей у різних сферах життєдіяльності: побуті, дозвіллі, навчанні, творчості, професійній діяльності та в процесі самовдосконалення.

Майбутні дизайнери у своєму ставленні до естетичної культури переважно орієнтуються на формальні ознаки її існування в суспільстві, характеризують естетичну культуру з погляду її історичного, соціокультурного розвитку. Утім, студенти-дизайнери відчують значні труднощі, пов'язані з поясненням сутності естетичної культури як духовної властивості людини, її змісту, структури, особливостей вияву, способів використання на практиці. Майбутні дизайнери ще не готові дати аргументовану самооцінку особистої естетичної культури, виділивши при цьому позитивні чи негативні аспекти, які супроводжують процес її формування у вищих навчальних закладах.

Існуючий стан сформованості естетичної культури не може задовольнити учасників освітньої-педагогічного процесу. Отже потрібні відповідні педагогічні дії, які б суттєво змінили існуючу ситуацію і вивели вказаний процес на рівень ефективного розвитку. Одним із показників цього може стати внесення змін у процес взаємодії майбутніх дизайнерів з естетичною культурою як духовно-функціональною властивістю особистості.

Отже, естетична культура не може залишатися на рівні її сприймання і розуміння лише як явища соціально важливого, а також необхідного для процесу культуротворення та розвитку мистецтва дизайну. Естетична культура має позиціонуватися у свідомості майбутніх дизайнерів як їх особистісне духовне надбання, яким вони можуть пишатися, високо цінувати та творчо використовувати в процесі життєдіяльності і художньої творчості.

Естетична культура майбутніх дизайнерів може стати унікальною за змістом, способами функціонування, характером вияву в процесі професійної діяльності за умови, якщо вона набуде статусу особистісного духовного утворення, яке є предметом наполегливої праці особистості над збагаченням власної естетичної свідомості, розвитку естетичної активності та забезпечення механізму внутрішньої саморегуляції естетичної культури. Для досягнення такої якості й результативності формування естетичної культури майбутніх дизайнерів важливого значення набуває педагогічна умова, суть якої полягає в *актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах*.

Актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів – це комплекс педагогічних заходів, спрямований на розвиток у студентів зацікавленого ставлення до формування естетичної культури, зокрема:

- розвиток у студентів інтересу до естетичної культури;
- розвиток у студентів орієнтації щодо естетичної культури;
- розвиток у студентів потреби щодо естетичної культури.

Зацікавлене ставлення до естетичної культури як духовно-функціонального утворення особистості може мати емоційно забарвлений характер, інтелектуальну спрямованість, а також пов'язане з певними діями та способами поведінки. Це зумовлює організацію освітньо-виховних заходів у вищих навчальних закладах, які б ураховували характер ставлення студентів-дизайнерів до формування естетичної культури і на цій основі впливали на вказаний процес.

З метою розвитку в майбутніх дизайнерів інтересу до естетичної

культури як духовно-функціонального утворення особистості у вищих навчальних закладах можуть бути організовані освітньо-педагогічні заходи, які мають емоційно забарвлений характер, розраховані на позитивну емоційну реакцію студентів, передбачають такі прояви, як-от: захопленість, співпереживання, зацікавленість, бажання набути якостей, що дають змогу на емоційному рівні сприймати прекрасне в дійсності і мистецтві.

Розвиток у студентів-дизайнерів ціннісної орієнтації щодо естетичної культури характеризується тим, що їх увага акцентується на інтелектуальних способів пізнання цього духовно-функціонального утворення особистості та набуття поглиблених знань, понять і вражень щодо естетичної культури особистості. У цьому процесі ціннісне ставлення до естетичної культури розвивається на інтелектуальному матеріалі, який передбачає такі дії студентів, як-от: отримання необхідних знань, понять та уявлень про естетичну культуру, здійснення аналізу, систематизації, порівняння й співставлення інформації, яка характеризує цінність і значення естетичної культури особистості.

У процесі актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів педагогічні дії можуть бути пов'язані з розвитком у студентів потреби щодо розвитку цього духовно-функціонального утворення. Організовані з цією метою освітньо-педагогічні заходи у вищих навчальних закладах мають діяльнісний характер, пов'язаний з практичною реалізацією зазначеної потреби студентів. Їх ціннісне ставлення розвивається на діяльнісній основі, що передбачає участь студентів-дизайнерів у зборі необхідної інформації про естетичну культуру, підготовці матеріалів, які засвідчують роль, можливості та функції естетичної культури дизайнера, організації і проведенні публічних читань з метою пропаганди сучасної літератури з питань формування естетичної культури дизайнерів певного профілю: графічного, одягу, реклами, етнодизайну, фітодизайну та ін.

3.3.2. Організація естетичної освіти студентів-дизайнерів. Визначення цієї педагогічної умови формування естетичної культури майбутніх

дизайнерів у вищих навчальних закладах зумовлене необхідністю ефективного використання естетичної освіти як засобу впливу на естетичну свідомість, розвитку естетичної активності студентів, підготовки їх до самоорганізації духовно-функціонального утворення особистості. На відміну від інших різновидів освіти (гуманітарної, політичної, правової, економічної, технічної, аграрної, мистецької, педагогічної, військової та ін.) естетична освіта ще не знайшла належного теоретичного обґрунтування та висвітлення в науковій літературі. Як зазначають учені (В. Бутенко [77], І. Зязюн [164; 180], Є. Квятковський [172; 415; 573], С. Мельничук [297], Г. Падалка [164; 377], Л. Печко [391; 392], О. Семашко [451; 452], Г. Шевченко [589; 590; 591] та ін.), естетична освіта залишається ще значним резервом сучасної освітньо-педагогічної практики і тому передбачає свій подальший розвиток і впровадження.

У процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів естетична освіта покликана реалізовувати ціннісно-орієнтаційну функцію, спрямовувати увагу студентів на необхідності цілісного, багатоаспектного та системного пізнання навколишньої дійсності та мистецтва. На відміну від соціальних, художніх та ін. знань, естетична освіта відкриває простір для всебічного сприймання й осмислення предметів і явищ дійсності, акумулює емоційні, інтелектуальні, творчі сили й можливості особистості з метою отримання ґрунтовної інформації про закономірності естетичного пізнання, особливості естетичного сприймання й оцінки навколишнього середовища.

Важливе значення естетична освіта має для формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Спираючись на освітні, розвивальні й виховні можливості естетичної освіти, вища школа покликана збагачувати естетичну свідомість студентів, розвивати такі її форми, як-от: естетичні почуття, поняття, уявлення, смаки, ідеали, знання, естетичний світогляд. Для майбутніх дизайнерів важливо мати емоційно-естетичний досвід, спираючись на який вони отримують можливість емоційно реагувати на естетичні прояви дійсності, виявляти асоціативну

активність, що збагачує уявлення й поняття про прекрасне, співпереживати динаміку процесів і явищ, які несуть у собі важливі естетичні прояви.

Естетична освіта – це спосіб набуття майбутніми дизайнерами знань, понять та уявлень про прекрасне. На відміну від інших сфер надання інформаційно-естетичних послуг, вища школа має значні можливості знайомлення студентів з естетичними знаннями, які є важливими для формування естетичної культури. Орієнтуючись на створення в студентів-дизайнерів необхідного інформаційно-естетичного фонду, вищі навчальні заклади отримують можливість створювати необхідні передумови для збагачення естетичних знань і їх залучення до освітньо-педагогічного процесу.

Для майбутніх дизайнерів важливо мати досвід пізнання естетичного, усвідомлення основних його проявів в дійсності і мистецтві. Водночас перед ними постають серйозні завдання щодо системного осмислення явищ і предметів, що мають місце в навколишньому житті, художньо-творчій діяльності. Це зумовлює необхідність використання естетичної освіти для збагачення естетичного світогляду майбутніх фахівців з дизайну, розвитку їх здатності на системному рівні оцінювати й інтерпретувати естетичні цінності.

Теоретичний аналіз організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах дає змогу зазначити, що цей процес має певні особливості і тому передбачає необхідність урахування такого аспекту, як визначення змісту естетичної освіти, а також практичну реалізацію її в освітньо-педагогічному процесі вищих навчальних закладів (Рис. 3.7.).

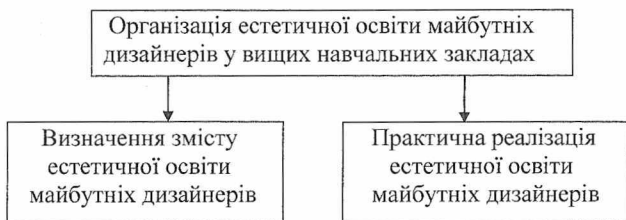

Рис. 3.7. Організація естетичної освіти майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Організація естетичної освіти майбутніх дизайнерів передбачає, передусім, визначення її змісту. Адже зміст естетичної освіти характеризується багатоаспектністю проявів естетичного в дійсності й мистецтві, охоплює знання, поняття й уявлення про прекрасне, акумулює досвід пізнання естетичних цінностей, минулого і сьогодення. У науковій літературі є спроби визначити зміст естетичної освіти для молоді, пропонуються різні підходи (теоретичний, прагматичний та ін.) до набуття студентами естетичної освіти.

Водночас зазначимо, що питання змісту естетичної освіти майбутніх дизайнерів залишається недостатньо дослідженим, що негативно відображається на практиці. Здійснений нами теоретичний аналіз цього питання дав змогу визначити складові змісту естетичної освіти майбутніх дизайнерів. До них віднесено:

- філософський зміст естетичної освіти;
- культурологічний зміст естетичної освіти;
- мистецтвознавчий зміст естетичної освіти;
- психологічний зміст естетичної освіти;
- професійний зміст естетичної освіти;

Виділені складові естетичної освіти майбутніх дизайнерів передбачають розкриття найважливіших закономірностей та особливостей естетичного освоєння навколишньої дійсності; передачу досвіду філософського, культурологічного, мистецтвознавчого, психологічного та професійного осмислення естетичних цінностей в дійсності й мистецтві; розвиток таких якостей духовно-функціонального утворення особистості, як: естетичні почуття, естетичні знання й естетичний світогляд

Реалізація естетичної освіти майбутніх дизайнерів у вищій школі має певні особливості, пов'язані з можливостями окремих форм освітньо-педагогічного процесу. Ураховуючи їх специфіку й особливості вирішення освітньо-виховних завдань, визнано доцільним реалізацію естетичної освіти майбутніх дизайнерів у процесі *навчальної, наукової, позааудиторної, клубної*

та культуротворчої діяльності. У своїй сукупності зазначені різновиди діяльності покликані забезпечити розвиток естетичної свідомості майбутніх дизайнерів, спонукати їх до багатоаспектного пізнання світу прекрасного.

3.3.3. Залучення студентів-дизайнерів до естетизації навколишнього середовища. Ця педагогічна умова формування естетичної культури майбутніх дизайнерів має важливе значення і передбачає забезпечення тісного зв'язку освітньо-виховного процесу з існуючою практикою. Йдеться про зв'язок процесу формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну з тим спектром професійної діяльності, який пов'язаний з естетичним оформленням та організацією навколишнього середовища. Майбутні дизайнери покликані усвідомлювати, що їх естетична освіта повинна мати логічне продовження у форматі акумулювання й широкого використання набутого естетичного досвіду на практиці.

Вирішення складних за своїм змістом освітньо-виховних проблем передбачає інтеграційні зусилля, налагодження плідних зв'язків, залучення різних чинників впливу, координацію педагогічних дій тощо. Як засвідчує аналіз сучасної освітньо-педагогічної практики, вихід вищих навчальних закладів на рівень внутрішньої й зовнішньої інтеграції дає змогу підвищувати ефективність впливу на особистість, упроваджувати широкий спектр освітньо-виховних заходів, створювати умови для підвищення активності й зацікавленості учасників освітньо-педагогічного процесу.

Вища школа покликана інтегруватися в системі професійної підготовки майбутніх дизайнерів і, зокрема, у процесі формування їх естетичної культури. З цією метою зміцнюються зв'язки вищих навчальних закладів з установами культури і мистецтва, підписуються угоди про співпрацю між навчальними, науковими та культурно-освітніми установами, приймаються рішення щодо ознайомлення майбутніх фахівців з умовами і перспективою професійної діяльності у сфері виробництва надання поліграфічних послуг, естетичного оформлення об'єктів і предметів, виконання художньо-творчих і художньо-конструкторських робіт.

Набуття студентами-дизайнерами практичного досвіду, пов'язаного з вирішенням питань художньо-конструкторського й естетичного змісту, є важливим завданням вищої школи. З цією метою відбувається адаптація майбутніх фахівців до професійної діяльності, набуваються необхідні уміння й навички художньо-творчих і художньо-конструкторських робіт. Утім, як засвідчують дані констатувального експерименту, значна частина майбутніх дизайнерів потребує педагогічної допомоги, пов'язаної з використанням на практиці естетичної культури, виявом естетичної активності в процесі спілкування, пізнання і творення художньо-естетичних цінностей.

Для ефективного формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах визнано доцільним створення педагогічної умови, суть якої полягає в залученні студентів спеціальності «Дизайн» до естетизації навколишнього середовища, зокрема, природного, предметного, соціального й мистецького середовища (Рис. 3.8.).

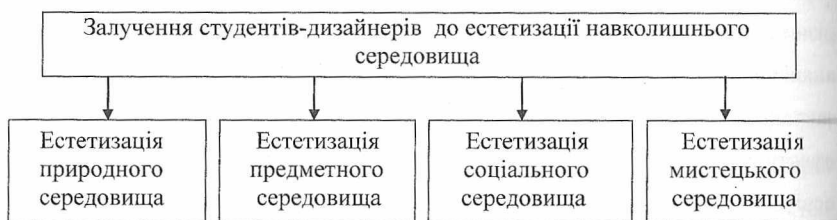

Рис. 3.8. Залучення студентів-дизайнерів до естетизації навколишнього середовища.

У науковій літературі процес естетизації навколишнього середовища отримав певне висвітлення. Учені пропонують визначати цей процес як діяльність, яка покликана внести певні зміни, доповнення до предметів і явищ дійсності з тим, щоб посилити виразність їх форми, розкрити нові грані естетичного змісту, передати особистісне ставлення до проявів прекрасного в природі, побуті, одязі, манерах поведінки тощо. Інтерпретуючи таким чином сутність естетизації навколишнього середовища, дослідники надають перевагу культурознавчим аспектам, засвідчують якісні зміни, які

відбуваються в цьому процесі.

Естетизація навколишнього середовища є тим процесом, який засвідчує естетичну активність особистості, вияв нею естетичних почуттів, використання набутих раніше естетичних знань, виконання творчої діяльності, пов'язаної з привнесенням елементів естетичної виразності в певні предмети, явища тощо. Усвідомлення цього дає підстави вважати, що естетизація навколишнього середовища є важливим проявом духовних сил і можливостей особистості, які потребують відповідного розвитку в системі освіти.

Залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища передбачає виконання ними комунікативних, пізнавальних, художньо-конструкторських і творчих дій, пов'язаних з *освоєнням прекрасного в природі*. У процесі естетичного спілкування, пізнання та творчості студенти привчаються акумулювати увагу на проявах естетичного змісту в природному середовищі, прагнуть об'єднувати набуті естетичні знання, поняття й уявлення про красу природних явищ, переносити естетичні враження й оцінки від одних природних об'єктів до інших, визначати власні творчі ідеї й проекти з урахуванням їх естетичної цінності і значення.

Не менш важливим є залучення майбутніх дизайнерів до естетизації *предметного середовища*. У процесі спілкування, пізнання й творчості студенти отримують можливість емоційно реагувати на виразність форми і змісту предметів побуту, костюма, прикрас та інших речей, які супроводжують людину в її житті, праці, спілкуванні, навчанні, побуті. Їх пізнавальні й творчі дії дають змогу інтегрувати естетичний досвід і використовувати його на практиці, на виробництві, в умовах естетичного оформлення довкілля.

Майбутні дизайнери мають можливість залучатися до естетизації *соціального середовища*. Вони спостерігають, вивчають, узагальнюють процеси, які мають місце в системі суспільних, родових, сімейних, міжособистісних відносин і прагнуть їх передати в художньо-естетичній

формі. Естетизація соціального середовища спонукає студентів-дизайнерів до вияву естетичної активності, пов'язаною з культурою спілкування, розвитком етнодизайну, естетики народних традицій, звичаїв, обрядів, урочистостей, присвячених важливим подіям життя суспільства й окремої людини.

Важливим проявом естетичної активності майбутніх дизайнерів є їх участь в естетизації *мистецького середовища*. Цей процес передбачає налагодження комунікативних зв'язків з явищами і подіями, які мають місце в мистецькому житті, розгортання пізнавальної діяльності, пов'язаної з вивченням історії, традицій та сучасності в розвитку художньої культури; виконання творчої роботи, що дає змогу в естетичній формі передати суть того, що визначає зміст наукової, навчальної, методичної, мистецької продукції.

3.3.4. *Оволодіння майбутніми дизайнерами досвідом самоорганізації естетичної культури*. Визначення цієї педагогічної умови зумовлене необхідністю надання допомоги майбутнім дизайнерам у забезпеченні механізму самоорганізації естетичної культури. Зазначимо, що естетична культура особистості належить до духовно-функціональних утворень, які можуть здійснювати саморегуляцію, вносити певні зміни як на змістовому, так і на функціональному рівнях. Ця властивість естетичної культури не з'являється сама по собі, а є результатом процесів та новоутворень, які супроводжують це явище, впливають на нього, спонукають до подальшого розвитку.

Самоорганізація естетичної культури особистості є її характерною ознакою, яка присутня на найважливіших вікових етапах її формування. Так, у дошкільному віці, коли закладаються основи естетичної культури, механізм її самоорганізації починає діяти на спонтанній основі. Домінуючим елементом процесу самоорганізації естетичної культури виступають почуття, які виявляє дитина і на які спирається при визначенні свого ставлення до проявів прекрасного. Цей процес ще не усвідомлюється в дошкільному віці і

тому, переважно, відбувається спонтанно, на емоційній основі. Суть педагогічної допомоги в цей віковий період полягає в тому, щоб цілеспрямовано розвивати й збагачувати емоційно-чуттєвий тезаурус дитини, спонукати її до того, щоб вона уважно ставилася до вияву своїх почуттів, емоцій, бажань тощо.

У шкільному віці самоорганізація естетичної культури набуває якісних змін. Вони зумовлені тим, що учні вивчають навчальні дисципліни; отримують знання з певних галузей пізнавальної діяльності, привчаються до активної інтелектуальної роботи, пов'язаної з осмисленням набутих знань, понять та уявлень, залучаються до самостійної пошукової діяльності з метою реалізації пізнавальних інтересів у сфері науки, техніки та культури. За таких умов самоорганізація естетичної культури учнів набуває логічного характеру, що виявляється в здатності опрацьовувати на інтелектуальному рівні сприйняту інформацію, вибудовувати логічні схеми та моделі, у яких прослідковується прагнення свідомо реагувати на сприйняті явища і, зокрема, на ті, що мають естетичний зміст. Педагогічна допомога на цьому етапі розвитку механізму самоорганізації естетичної культури учнів молодшого, середнього та старшого віку полягає в тому, щоб сприяти створенню інформаційно-естетичного фонду учнів, на який вони мали б можливість спиратися при виконанні завдань, пов'язаних з осмисленням, оцінкою та інтерпретацією художніх та естетичних цінностей.

Студентський вік є особливим у процесі становлення і розвитку естетичної культури особистості. Адже в цей віковий період естетична культура формується як духовно-функціональне утворення, у якому механізм самоорганізації спирається на емоційні, інтелектуальні та творчі можливості особистості. Це зумовлює прагнення майбутніх фахівців залучати до процесу самоорганізації естетичної культури найважливіші сили й можливості, спиратися на них і на цій основі вносити регулятивні дії у зазначений процес. Наукові спостереження засвідчують, що в студентському віці механізм самоорганізації естетичної культури набуває відповідної підтримки й

подальшого розвитку. Вирішенню цього питання покликана сприяти педагогічна умова, суть якої полягає в оволодінні студентами-дизайнерами необхідним досвідом самоорганізації естетичної культури.

Теоретичне дослідження цього питання дало змогу визначити різновиди досвіду самоорганізації естетичної культури, якими покликано оволодіти майбутні дизайнери. До них віднесено: емоційно-спонукальний, інтелектуально-регулятивний та креативно-корекційний досвід (Рис. 3.9.).

Рис. 3.9. Різновиди досвіду самоорганізації естетичної культури, необхідні майбутнім дизайнерам

Важливо зазначити, що для самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів потрібен емоційно-спонукальний досвід. Його зміст полягає у використанні самовідчуття в процесі самоорганізації естетичної культури. Студенти-дизайнери покликані виявляти уважне ставлення до своїх почуттів, оцінювати власний емоційний стан і його вплив на естетичне ставлення до дійсності та мистецтва, спиратися на позитивні почуття й емоції в процесі зв'язку з естетичними проявами навколишнього середовища, виявляти емоційну реакцію на предмети і явища, які заслуговують на відповідну естетичну оцінку, використовувати на практиці емоційно-спонукальні можливості впливу на естетичну культуру.

Майбутнім дизайнерам важливо оволодіти в процесі професійної підготовки емоційно-спонукальним досвідом самоорганізації естетичної

культури. Цей досвід передбачає:

- самовідчуття студентів-дизайнерів у процесі зв'язку з художньо-естетичними цінностями;
- звернення студентів-дизайнерів до соціальних, художніх та естетичних почуттів;
- урахування студентами-дизайнерами емоційного стану в процесі спілкування з творами мистецтва та дизайну;
- надання студентами-дизайнерами певного значення почуттям, які супроводжують життєдіяльність особистості;
- вияв студентами інтересу у сфері художньої культури та дизайну;
- оцінка студентами ролі почуттів як регулятора поведінки в окремих ситуаціях життя і творчості;
- стимулююча роль почуття прекрасного в житті студентів-дизайнерів;
- спонукання почуттів студентів-дизайнерів до творчої діяльності за законами краси.

Самоорганізація естетичної культури майбутніх дизайнерів відбувається на емоційному, а також інтелектуальному рівні. Саме тому для забезпечення механізму самоорганізації естетичної культури студентів-дизайнерів потрібен інтелектуально-регулятивний досвід. Майбутнім дизайнерам важливо спиратися на інтелектуальні можливості з тим, щоб процес самоорганізації естетичної культури набував глибокого й свідомого характеру, сповненого розуміння того, що необхідно зробити для подальшого розвитку й збагачення духовно-функціонального зв'язку зі світом прекрасного.

У вищих навчальних закладах майбутнім дизайнерам важливо оволодіти інтелектуально-регулятивним досвідом самоорганізації естетичної культури. Цей досвід передбачає:

- самоусвідомлення студентами-дизайнерами процесу освоєння естетичних цінностей;

- використання студентами-дизайнерами в процесі освоєння естетичних явищ дійсності соціальної, художньої та естетичної інформації;
- оцінка студентами-дизайнерами власних інтелектуальних можливостей освоєння естетичного в дійсності і мистецтві;
- урахування інтелектуально-пізнавального потенціалу студентів-дизайнерів у процесі зв'язку з цінностями естетичної культури;
- вплив орієнтації студентів-дизайнерів на зв'язок із цінностями художньої культури і дизайну;
- регулятивна роль знань у процесі оцінювання студентами-дизайнерами художніх творів;
- прийняття студентами-дизайнерами оцінних рішень, що стосуються розвитку особистої естетичної культури.

Майбутні дизайнери здійснюють самоорганізацію естетичної культури, спираючись при цьому на емоційні, інтелектуальні, а також творчі сили і можливості. Цей процес набуває відчутної гостроти й значущості, коли дизайнери працюють над художньо-творчими проектами і звертаються до власних можливостей з метою прийняття оптимальних рішень. Досвід креативно-корекційного змісту спонукає майбутніх дизайнерів не лише зацікавлено й критично ставитися до естетичної культури, але й виявляти при цьому прагнення до внесення змін, які б збагатили власне духовно-функціональне утворення.

З метою оволодіння майбутніми дизайнерами креативно-корекційним досвідом самоорганізації естетичної культури вищі навчальні заклади покликані використовувати наявні можливості і збагачувати цей процес. Креативно-корекційний досвід, який покликані освоїти студенти-дизайнери, передбачає:

- використання саморегуляції як способу самоорганізації естетичної культури студентів-дизайнерів;
- звернення студентів-дизайнерів у процесі освоєння естетичних

цінностей до самовідчуття та самоусвідомлення своєї ролі й значення;

- урахування креативного потенціалу і можливостей майбутніх дизайнерів у процесі художньо-естетичної творчості;
- вияв студентами-дизайнерами потреби у творчому вирішенні художньо-конструкторських завдань;
- корекційні дії студентів-дизайнерів, пов'язані з їх участю в процесі художньо-конструкторської творчості;
- самостійне прийняття студентами-дизайнерами рішень, що пов'язані з їх ціннісним ставленням до творів мистецтва та дизайну.

Отже, обґрунтування педагогічної концепції формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах дало змогу дати відповідь на питання орієнтаційного, процесуального й організаційного змісту, визначити мету, завдання і напрями залучення студентів-дизайнерів до світу прекрасного в системі професійної підготовки, розкрити основні принципи та педагогічні умови, необхідні для ефективного вирішення зазначеної проблеми на практиці. З метою реалізації педагогічної концепції формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах потрібні такі пошукові дії, пов'язані з моделюванням і методичним супроводом зазначеного процесу.

Висновки з третього розділу

1. З'ясовано, що естетична культура майбутніх дизайнерів – це складне і динамічне духовно-функціональне утворення особистості, яке дає змогу встановлювати плідний діалог зі світом прекрасного в дійсності і мистецтві, активно освоювати й збагачувати художньо-естетичні цінності, плідно реалізовувати художньо-творчу та художньо-конструкторську діяльність. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах передбачає цілеспрямовані педагогічні дії, спрямовані на системне забезпечення цього освітньо-виховного процесу і надання йому ефективного характеру.

Ураховуючи актуальність проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах і необхідність її системного науково-педагогічного вирішення в процесі дослідження була розроблена педагогічна концепція, яка дозволила послідовно розкрити її висвітлити питання орієнтаційного, процесуального й організаційного змісту, пов'язаного з педагогічним супроводом зазначеного процесу.

2. Концептуальне осмислення вказаної проблеми дало змогу теоретично обґрунтувати ціннісну спрямованість освітньо-педагогічного процесу, пов'язаного з формуванням естетичної культури майбутніх дизайнерів, розкрити його мету, завдання й напрями. Зазначено, що мета формування естетичної культури майбутніх дизайнерів – це важливий компонент освітньо-виховної діяльності, який дає змогу генералізувати зусилля викладачів і студентів щодо досягнення визначеної перспективи, посилює увагу до внутрішніх чинників впливу на розвиток творчих сил і можливостей студентів, забезпечує цілеспрямоване збагачення духовно-практичного зв'язку зі світом прекрасного.

3. Зміст педагогічної концепції формування естетичної культури майбутніх дизайнерів дав змогу розкрити процесуальні питання, визначити основні вимоги й принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. До них віднесено: суспільні, культуротворчі, педагогічні та особистісні принципи. Зазначено, що врахування цих принципів дає змогу гармонізувати зв'язок естетичної культури дизайнерів з суспільною практикою, розвитком найважливіших форм суспільної свідомості; посилити взаємодію з існуючим досвідом культуротворчої діяльності, збереженням, збагаченням та ефективним використанням матеріальних і духовних здобутків суспільства; забезпечити послідовні й цілеспрямовані педагогічні дії, пов'язані з розвитком естетичної свідомості, активності, художньо-конструкторської творчості студентів; створити умови, необхідні для самоорганізації естетичної культури майбутніх фахівців і її майбутнього функціонування.

4. Обґрунтовано концептуальні положення, що характеризують педагогічне забезпечення процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, наголошено на доцільності створення відповідних педагогічних умов. До таких умов віднесено: актуалізацію естетичної культури майбутніх дизайнерів; організацію естетичної освіти студентів-дизайнерів; залучення студентів до естетизації навколишнього середовища; оволодіння майбутніми дизайнерами досвідом самоорганізації естетичної культури. Зазначене педагогічне забезпечення передбачає розвиток у майбутніх дизайнерів інтересу, ціннісних орієнтацій, свідомої потреби у формуванні духовно-практичного зв'язку зі світом прекрасного; ознайомлення їх з багатоаспектним (філософським, культуротворчим, мистецтвознавчим, психологічним, професійним) змістом естетичної освіти; залучення студентів-дизайнерів до практичних форм і способів естетизації природного, предметного, соціального й мистецького середовища; оволодіння такими різновидами досвіду самоорганізації естетичної культури, як-от: емоційно-спонукальний, інтелектуально-регулятивний та креативно-корекційний.

Основні положення зазначеного розділу висвітлено в таких публікаціях автора: [486; 489; 507; 511; 513; 519; 521; 522; 523; 528; 530; 531; 532].

РОЗДІЛ 4. МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

4.1. Науково-педагогічна модель процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах – це складний і багатовекторний процес, який відбувається в часі, має просторові вимірювання, засвідчує участь у ньому внутрішніх і зовнішніх чинників впливу, характеризує духовне зростання особистості й збагачення її духовно-практичного зв'язку зі світом прекрасного. Естетична культура як духовно-функціональне утворення особистості набуває в процесі формування системного характеру, використовує наявні можливості самоорганізації, що робить її самодостатньою, динамічною, здатною до поступового нарощування функціонального потенціалу, вияву естетичної активності, спроможної освоювати навколишню дійсність і мистецтво за законами краси.

Теоретичне обґрунтування педагогічної концепції формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у системі вищої школи дає змогу зазначити, що до осмислення цього духовного явища важливо підходити з урахуванням його аксіологічної, культурологічної, мистецтвознавчої, психологічної та синергетичної зумовленості. Це дає змогу інтерпретувати його як системне явище, яке має ціннісну спрямованість, засвідчує тісний зв'язок із культурологічними цінностями, спирається на теоретичні й практичні здобутки в мистецтвознавстві, ураховує вікові й індивідуальні особливості духовного і психологічного розвитку особистості, виявляє тяжіння до послідовного утворення та функціонування, передбачає реалізацію синергетичних принципів тощо.

У науковій літературі виявлено спроби вчених (І. Андрощук [16],

Ю. Борев [58], В. Бутенко [73], Н. Вітковська [94], Л. Вишнякова [95], О. Восводін [96], П. Гаврилюк [104], Л. Гарбузенко [105], І. Зязюн [182; 184], М. Каган [198], Л. Калницька [204], Т. Качалова [207], А. Комарова [219], Н. Крилова [240], С. Кудрявцева [253], Л. Левчук [262], Г. Лобковська [611], С. Лісова [273], С. Мельничук [297], Н. Миропольська [300], Л. Михайлова [306], М. Овсянніков [326], Г. Падалка [377], Л. Печко [393; 304], О. Рудницька [441], О. Семашко [453], В. Титаренко [485], Г. Шевченко [593] та ін.) виділити окремі теоретико-методологічні положення, що певним чином обґрунтовують вимоги до вказаного процесу, розкривають особливості його реалізації на практиці. Водночас процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів ще не отримав належного осмислення з погляду його організації. Це призводить до того, що в процесі освітньо-педагогічної практики формування естетичної культури дизайнерів набуває спрощеного розгляду й обмежується окремими педагогічними діями.

Для прийняття науково-обґрунтованих рішень щодо цього питання нами досліджено можливість *моделювання процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах*. Зазначимо, що моделювання є важливим способом проектування розвитку системних явищ, визначення їх складових, можливих зв'язків характеру й етапів набуття певних якостей. Моделювання реалізує декілька важливих функцій, зокрема:

1. Визначає перспективи розвитку духовних явищ і процесів.
2. Прогнозує зміст, характер і спрямованість розвитку духовних утворень особистості.
3. Окреслює можливі складові, що впливають на розвиток духовних якостей.
4. Засвідчує основні етапи реалізації освітньо-виховного процесу.
5. Акцентує увагу на характерних ознаках і можливих змінах досліджуваного явища.
6. Передбачає результати та перспективи розвитку духовного утворення особистості.

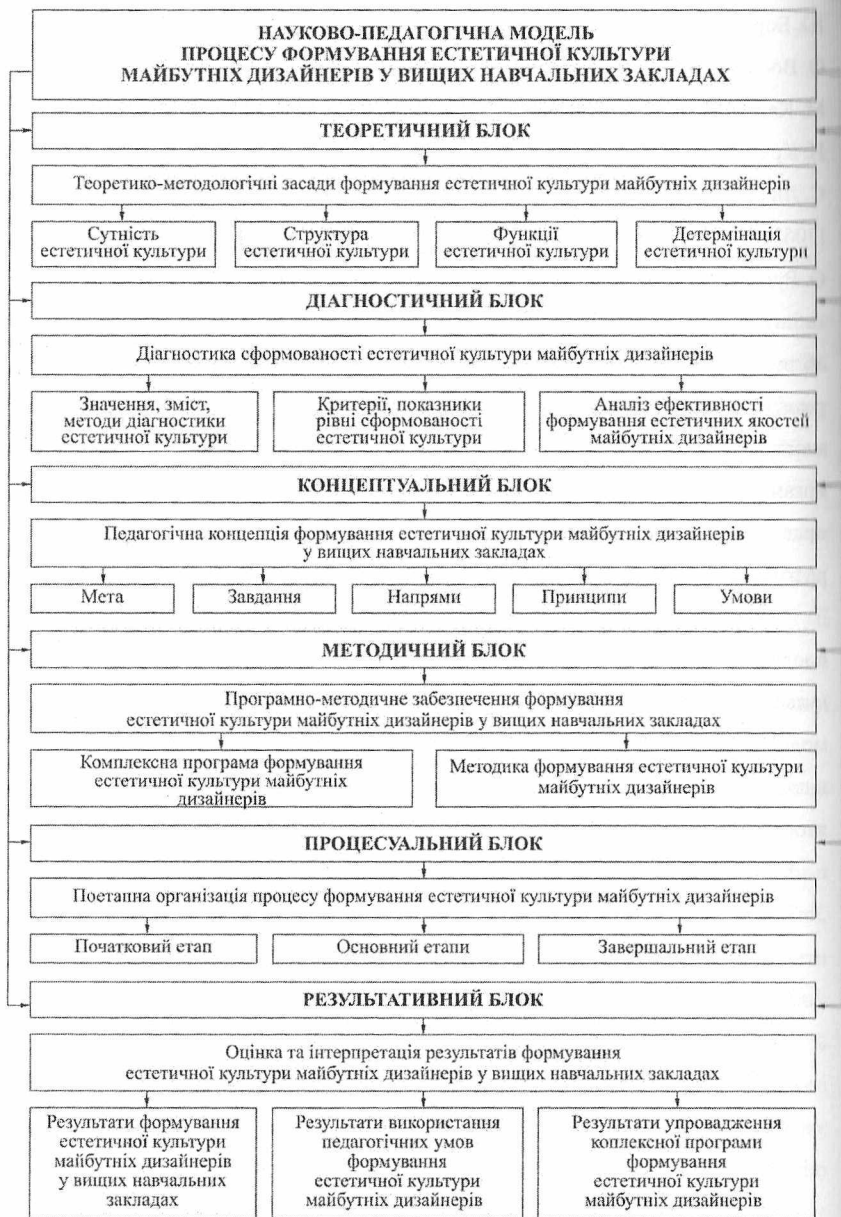

Рис. 4.1. Науково-педагогічна модель процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Моделювання процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах має важливе значення. Воно дає змогу визначати перспективні напрямки становлення і розвитку естетичної культури як духовно-функціонального утворення особистості, виділити дієві ознаки й ціннісну спрямованість цієї духовної якості, наголосити на ролі таких складових процесу, як-от: естетична свідомість, естетична активність та естетична самоорганізація, виділити процесуальні умови й етапи набуття особистістю необхідного досвіду освоєння естетичного в дійсності й мистецтві, передбачити появу якісних змін у процесі становлення діалогу особистості з явищами прекрасного.

Ураховуючи роль і значення моделювання для формування естетичної культури майбутніх дизайнерів в системі вищої освіти в нашому дослідженні цілеспрямовано спробу розробити науково-педагогічну модель вказаного процесу. Ця модель інтегрує найважливіші параметри процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, засвідчує роль вищих навчальних закладів у реалізації комплексу науково-педагогічних рішень демонструє доцільність упровадження системного підходу до розвитку цього духовно-функціонального утворення майбутніх дизайнерів.

За результатами теоретичного дослідження визнано доцільним передбачити в науково-педагогічній моделі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів таких блоків, як-от: теоретичний, діагностичний, концептуальний, методичний, процесуальний та результативний (Рис. 4.1.).

Науково-педагогічна модель формування естетичної культури майбутніх дизайнерів дає змогу виділити положення й вимоги, яким має відповідати вказаний процес і згідно з якими планується його реалізація на практиці. Для викладачів вищої школи науково-педагогічна модель покликана дати відповіді на важливі запитання, зокрема:

- яким теоретико-методологічним і концептуальним положенням має відповідати процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;

- яким теоретико-методологічним і концептуальним положенням має відповідати процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- на яких етапах зазначеного процесу має відбуватися формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- за якою програмою і методиками має здійснюватися формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- яких результатів має досягнути процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Важливість процесу моделювання полягає в тому, що він покликаний урахувати найважливіші аспекти вказаного процесу, надавати їм відповідного значення і залучати до передбачуваних педагогічних дій. Це покладає на моделювання особливу відповідальність, адже в ньому мають бути задіяні обґрунтовані, перевірені експериментально та апробовані на практиці відповідні науково-педагогічні рішення і дії. За таких умов моделювання процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів може бути ефективним, спонукати до виваженого і цілеспрямованого впливу на особистість.

Моделювання є способом відображення того, що уявляється бажаним, необхідним і доцільним для вирішення вказаної проблеми. Саме тому в моделюванні присутній суб'єктивний аспект, який пов'язаний з *емоційним сприйманням* того, що планується зробити в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, *інтелектуальним осмисленням* змісту і значення положень, які покладено в основу створеної моделі формування духовно-функціонального утворення особистості, а також *творчим підходом* до реалізації науково-педагогічної моделі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Залучення емоційних, інтелектуальних і творчих сил і можливостей до моделювання процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів робить його залежним від *суб'єктивного чинника* і водночас

певною відповідальністю особистості за його якість, ефективність і відповідність сучасним вимогам. Саме тому, у нашому дослідженні акцентовано увагу на положеннях, які знайшли своє підтвердження в науковій літературі, засвідчили ефективність на практиці, були апробовані й перевірені в процесі дослідно-експериментальної, науково-пошукової та інноваційної педагогічної діяльності.

Науково-педагогічна модель формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах складається з *декількох блоків*. Це зумовлено необхідністю конкретного розгляду положень, які визначають якісні показники передбачуваного процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. У межах теоретичного, діагностичного, концептуального, методичного, процесуального та результативного блоків стає можливим представлення моделі процесу формування естетичної культури в її різноаспектних вимірах. Це робить моделювання таким, що *всебічно* охоплює процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, посилює його *об'єктивний характер*, сприяє врахуванню найважливіших закономірностей та особливостей підготовки майбутніх фахівців з дизайну до плідного зв'язку з естетичними цінностями.

4.1.1. Теоретичний блок науково-педагогічної моделі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. У ньому акумульовано теоретико-методологічні положення, які визначають формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як соціально, культурологічно, педагогічно та особистісно детермінований процес. Це дає змогу визначити відповідний вектор розвитку естетичної культури особистості і моделювання процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Теоретико-методологічні положення науково-педагогічної моделі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів відіграють особливу роль у цьому процесі, дають змогу визначити необхідну стратегію й тактику діяльності вищих навчальних закладів у зазначеному контексті. Це зумовлює

внесення до теоретичного блоку науково-педагогічної моделі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів таких положень:

1. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів має бути тісно пов'язаним із вимогами суспільства щодо спроможності встановлювати плідний зв'язок зі світом прекрасного, глибоко сприймати, усвідомлювати й примножувати матеріальні і духовні цінності минулого і сьогодення, брати участь в освоєнні навколишньої дійсності та мистецтва за законами краси, гармонії, виразності, цілісності тощо.
2. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів має спиратися на здобутки культуротворчої практики, що передбачає активне сприймання цінностей художньої й естетичної культури суспільства, пізнання історії розвитку різних видів мистецтва, опанування досвіду художньо-образного та художньо-конструкторського змісту.
3. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах має відповідати педагогічним вимогам щодо системного підходу до організації цього процесу, використання соціальної, художньої та естетичної інформації з метою збагачення естетичної свідомості студентів, залучення їх до активних форм спілкування, пізнання й творчості у сфері функціонування художніх та естетичних цінностей.
4. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів має бути пов'язаним із розвитком механізму самоорганізації духовно-функціонального утворення особистості, забезпечення духовного зв'язку з прекрасним, у якому б активно використовувалися такі аспекти, як-от: самовідчуття, самоусвідомлення та самореалізація особистості. Посилення уваги до внутрішніх процесів, які детермінують формування естетичної культури майбутніх фахівців покликане сприяти розвитку їх естетичної свідомості й активності, участі в художньо-творчому процесі.

4.1.2. *Діагностичний блок науково-педагогічної моделі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.* У ньому знаходять своє відображення положення, які розкривають сутність і значення процесу діагностування естетичної культури, інвентують особливості цього процесу, переконують у важливості й необхідності вивчення існуючого стану сформованості в студентів-дизайнерів духовно-практичного зв'язку зі світом прекрасного в навколишньому середовищі та мистецтві.

Діагностичні положення науково-педагогічної моделі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів відіграють у вказаному процесі важливу роль, відкривають широкі можливості для адекватного реагування та педагогічної оцінки того, у який спосіб та на якому рівні сформованості знаходиться естетична культура студентів, наскільки ефективними є освітньо-педагогічні дії, пов'язані з художньо-естетичною підготовкою майбутніх фахівців у системі вищої освіти. Усвідомлення цього зумовлює внесення до діагностичного блоку науково-педагогічної моделі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів ряд таких положень:

1. Діагностика сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів має розглядатися викладачами вищих навчальних закладів як необхідна складова освітньо-педагогічного процесу, покликана забезпечувати вирішення низки важливих завдань соціального, культурологічного, освітньо-виховного та науково-дослідницького змісту.
2. Мета, завдання та зміст діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів мають бути пов'язані з вивченням відповідності вказаного духовно-функціонального утворення особистості сучасним суспільним вимогам; з'ясуванням умов і механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх фахівців; дослідженням впливу естетичної культури студентів на їх художньо-конструкторську та художньо-естетичну діяльність.

3. У процесі діагностики стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів важливо використовувати гносеологічні, аксіологічні, культурологічні та синергетичні методи дослідження, що дасть змогу всебічно розкрити пізнавальний зміст естетичного досвіду студентів, їх готовність самостійно сприймати, оцінювати й інтерпретувати художньо-естетичні явища, спрямованість інтересів потреб і смакових уподобань у сфері художньої культури й мистецтва дизайну, вплив естетичної свідомості студентів-дизайнерів на життєву і професійну діяльність, розвиток механізму та способів самоорганізації естетичної культури як особистісного духовно-функціонального утворення.

4. Діагностика сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів має здійснюватися на основі врахування таких критеріїв, як-от: ціннісно-орієнтаційний, організаційно-діяльнісний та особистісно-регулятивний. Це дасть змогу з'ясувати роль і місце соціальних, художніх та естетичних цінностей в структурі естетичної культури; особливості вияву (формальний, ситуативний, цільовий) естетичної активності майбутніх дизайнерів; характер самоорганізації (спонтанний, функціональний, системний) естетичної культури студентів-дизайнерів.

4.1.3. Концептуальний блок науково-педагогічної моделі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Він охоплює низку питань концептуального змісту, що визначають відправну основу педагогічного забезпечення процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у системі вищої освіти. Концептуальний блок передбачає розкриття на теоретичному рівні таких аспектів, як-от: мета, завдання, напрями, принципи та умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, спрямований на формування фундаментальних параметрів вказаного процесу, його ціннісно-змістової, процесуальної й організаційної складової.

Концептуальні положення науково-педагогічної моделі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів мають важливе значення для вищих навчальних закладів, дають змогу вибудовувати правильну стратегію й тактику щодо педагогічного супроводу вказаного процесу, надавати йому цілеспрямованого характеру, забезпечувати послідовні й ефективні освітньо-педагогічні дії. З урахуванням зазначеного нами були внесені до концептуального блоку науково-педагогічної моделі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів такі положення:

1. Педагогічна концепція формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах має забезпечувати ціннісне спрямування освітньо-педагогічного процесу, визначати його орієнтаційні координати такі, як-от: мета, завдання, напрями організації естетичної освіти та художньо-естетичної творчості студентів. Йдеться, зокрема, про необхідність актуалізації й збагачення естетичної культури майбутніх дизайнерів, зміцнення їх зв'язку з професійною діяльністю, забезпечення механізму самоорганізації цього особистісного духовно-функціонального утворення, а також упровадження в системі вищої школи прагматичного, теоретичного й духовно-функціонального напрямів формування естетичної культури майбутніх художників-конструкторів.
2. Концептуальне обґрунтування процесу формування естетичної культури покликане з'ясувати принципи його організації з урахуванням суспільних, культурологічних, педагогічних та особистісних чинників. Важливим є розкриття впливу суспільних інституцій на прийняття рішень щодо формування естетичної культури майбутніх дизайнерів; сприяння культурно-освітніх установ збагаченню художньо-естетичної свідомості й розвитку художньо-конструкторської творчості студентів; участь вищих навчальних закладів в організації естетичної підготовки майбутніх фахівців;

використання на особистісному рівні духовних сил і можливостей самоорганізації естетичної культури.

3. На рівні педагогічної концепції мають бути обґрунтовані умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Йдеться про педагогічні умови, які передбачають актуалізацію естетичної культури дизайнерів як освітньо-виховної проблеми та її вирішення в процесі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності; організацію естетичної освіти студентів-дизайнерів на основі освоєння її філософського, культурознавчого, мистецтвознавчого та професійно-прикладного змісту; залучення майбутніх художників-конструкторів до сучасної практики естетизації навколишнього середовища; оволодіння майбутніми дизайнерами досвідом самоорганізації естетичної культури.

4.1.4. Методичний блок науково-педагогічної моделі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Він передбачає висвітлення програмно-методичних питань, які визначають зміст, форми, методи, засоби та технології, необхідні для проведення освітньо-педагогічної роботи, організації окремих освітніх заходів, залучення студентів до участі в процесі спілкування, пізнання і творчості, пов'язаної зі світом прекрасного. Методичний блок охоплює різні аспекти процесу науково-педагогічної моделі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, спрямований на розробку змістових, інформаційних, організаційних та інших питань, пов'язаних із педагогічним забезпеченням впливу на естетичну свідомість та активність студентів, розвиток їх творчих сил і можливостей у сфері художньо-конструкторської, дизайнерської діяльності.

Сучасна освітньо-педагогічна практика має певні напрацювання методичного характеру. Вони стосуються, переважно, дидактичного забезпечення навчальних дисциплін, які вивчають студенти-дизайнери,

включають методичні рекомендації щодо вивчення окремих навчальних тем, виконання курсових, художньо-творчих проєктів. Водночас питання методичного змісту, пов'язані з формуванням естетичної культури майбутніх дизайнерів, ще не отримали належного обґрунтування та висвітлення в педагогічній літературі. Це ускладнює процес методичного забезпечення вказаного процесу, вимагає додаткових зусиль з боку викладачів вищої школи з метою успішного вирішення завдань методичного змісту.

Моделювання методичної складової процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, спрямоване на те, щоб докласти необхідних зусиль для розробки й реалізації на практиці відповідних програм, методичних положень, матеріалів і рекомендацій. На їх основі викладачі вищої школи отримують можливість визначати зміст педагогічних дій, приймати рішення щодо забезпечення окремих етапів формування естетичної культури студентів-дизайнерів.

Методичний блок науково-педагогічної моделі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах охоплює методичні питання, необхідні для підготовки та проведення окремих освітньо-педагогічних заходів в системі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої роботи, а також реалізації більш широких проєктів, які мають програмно-цільову спрямованість і пов'язані з формуванням естетичної культури майбутніх дизайнерів. Для моделювання методичного блоку нами були виокремлені методичні питання за певними ознаками. До них віднесено такі:

1. Методичні питання, що пов'язані з підвищенням професійної готовності викладачів вищих навчальних закладів до організації процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.
2. Методичні питання, що пов'язані із забезпеченням ефективності процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.
3. Методичні питання, що пов'язані з вивченням, аналізом та оцінкою сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.

До методичних питань, що пов'язані з підвищенням професійної готовності викладачів вищих навчальних закладів до організації процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів нами віднесено:

- методичні питання, що пов'язані з формуванням у викладачів вищої школи інтересу, орієнтації і потреби щодо участі в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Адже відомо, що мотивація викладачів щодо участі в зазначеному процесі залишається недостатньою, що негативно позначається на їх участі у вирішенні актуальних завдань естетичної освіти і виховання студентів. Отже, для посилення зацікавленості й відповідальності викладачів за здійснення естетико-виховної діяльності потрібні відповідні методичні матеріали та рекомендації. Вони покликані сприяти збагаченню мотиваційної основи їх професійно-педагогічної діяльності, стимулюванню інтересу та потреби в проведенні освітньо-виховних заходів, присвячених формуванню естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- методичні питання, що зумовлені необхідністю надання викладачам вищої школи допомоги щодо визначення ціннісно-орієнтаційних координат процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Викладачам вищих навчальних закладів потрібні методичні матеріали та рекомендації, у яких обґрунтовується на теоретичному рівні і висвітлюється з погляду практичної реалізації ціннісно-орієнтаційна складова процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. У методичних матеріалах важливим є аргументоване пояснення педагогічних рішень, пов'язаних з пошуком відповіді на питання щодо мети, завдань і напрямів формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну;
- методичні питання, що спрямовані на забезпечення викладачами вищої школи системних вимог до процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Як засвідчує існуюча практика у

вищих навчальних закладах при вирішенні цього питання відсутні обґрунтована позиція і погляд на реалізацію системного підходу до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Отже, у вищій школі є потреба в методичних рекомендаціях щодо сучасних вимог і принципів системної організації процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

До методичних питань, що пов'язані із забезпеченням ефективності процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів нами вивчено такі:

- методичні питання, що пов'язані з актуалізацією естетичної культури в студентському середовищі. Ці питання передбачають надання методичної допомоги викладачам щодо освітньо-педагогічних заходів, присвячених актуалізації естетичної культури дизайнерів, визначення їх змісту й форми проведення у вищому навчальному закладі;
- методичні питання, що присвячені можливостям ознайомлення студентів-дизайнерів з естетичними цінностями, передачі їм соціальної, художньої та естетичної інформації. У вищій школі є потреба в удосконаленні процесу інформаційно-пізнавального змісту, надання йому ефективного характеру. Це зумовлює необхідність обґрунтування відповідних методичних матеріалів і рекомендацій;
- методичні питання, що передбачають залучення студентів-дизайнерів до естетичної діяльності та освоєння естетичних цінностей. Викладачам вищих навчальних закладів необхідна методична допомога, яка б сприяла підвищенню ефективності процесу розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів, залучення їх до художньо-конструкторської творчості;
- методичні питання, що характеризують можливості забезпечення процесу самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Викладачі вищої школи не володіють необхідними знаннями, уміннями й навичками щодо підтримки й розвитку механізму самоорганізації естетичної культури студентів. За таких обставин важливим є підготовка й укладання методичних рекомендацій щодо забезпечення умов для самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Серед методичних питань, пов'язаних із вивченням, аналізом та оцінкою сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів нами виділено такі:

- методичні питання, пов'язані з вивченням стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, мають важливе значення. Викладачі вищої школи відчувають потребу в методичних матеріалах і рекомендаціях щодо проведення діагностики зазначеної якості в студентів, використання діагностичних методів на практиці, оцінки стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням відповідних критеріїв і показників;
- методичні питання, пов'язані з проведенням корекційних заходів зі студентами, які мають недостатній розвиток окремих естетичних якостей, відчувають труднощі у вирішенні поставлених перед ними художньо-творчих завдань. Методичні рекомендації корекційного змісту покликані допомогти викладачам вищих навчальних закладів у впровадженні індивідуального підходу до естетичної підготовки окремих студентів та надання їм необхідної педагогічної допомоги;
- методичні питання, пов'язані з проведенням зі студентами підсумкових заходів, спрямованих на узагальнення набутого естетичного досвіду, його систематизації та спрямування в напрямку реалізації соціальних потреб, культуротворчого процесу й самоорганізації духовно-функціонального утворення особистості.

4.1.5. Процесуальний блок науково-педагогічної моделі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних

завладах. У ньому представлено положення, що визначають основні етапи процесу формування естетичної культури студентів-дизайнерів в системі вищої освіти. Зазначений процес передбачає співпрацю викладачів і студентів у вказаному контексті, вирішення актуальних завдань, що дають змогу впливати на розвиток естетичної активності студентів, залучення їх до виконання художньо-творчих проєктів [501, с.11].

В умовах існуючої організації процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах можна побачити окремі спроби моделювання процесуальної складової вказаного процесу. Це стосується діяльності, пов'язаної з організацією спілкування студентів з художньо-естетичними цінностями, залучення їх до пізнання важливих зразків естетичної та художньої культури, стимулювання творчої активності у сфері образотворчого мистецтва, дизайну тощо. Як засвідчує сучасна освітньо-педагогічна практика, процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів ще залишається не структурованим, не визначеним за можливими етапами його організації у вищій школі. Це призводить до того, що процесуальна складова вказаного процесу нерідко позбавлена внутрішньої логіки, не охоплює важливих сторін вказаного процесу, не забезпечує послідовності й цілеспрямованості в досягненні освітньо-педагогічної мети. За таких обставин процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів не в змозі нарощувати потенційні можливості, вносить мозаїчність педагогічних дій, зумовлених спонтанними рішеннями викладачів вищої школи.

Моделювання процесуальної складової процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів покликане змінити існуючу ситуацію в системі вищої школи, спонукати до визначення й реалізації етапів, у яких на системній основі може відбуватися вирішення вказаної проблеми. До таких етапів віднесено:

- початковий етап, який передбачає підготовку викладачів вищих навчальних закладів до формування естетичної культури майбутніх

дизайнерів;

- основний етап, присвячений реалізації програмних педагогічних заходів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- завершальний етап, на якому підводяться підсумки процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Кожний із виділених етапів процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах є функціонально важливим. Це зумовлює необхідність урахування їх можливостей щодо забезпечення вказаного процесу, залучення до освітньо-педагогічної діяльності вищих навчальних закладів, сприяння розвитку й поетапного збагачення духовно-функціонального утворення особистості.

Для послідовного розвитку процесуальної складової формування естетичної культури майбутніх дизайнерів важливим є моделювання освітньо-педагогічних заходів, передбачених для проведення на початковому, основному й завершальному етапах зазначеного процесу.

До освітньо-педагогічних заходів, передбачених *початковим етапом* процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів нами віднесено:

- мотиваційно-спонукальні заходи, які передбачають розвиток у викладачів вищої школи системи понять, уявлень, мотивів, пов'язаних із проведенням освітньо-педагогічної роботи зі студентами та залучення їх до процесу формування естетичної культури. Передбачені на цьому етапі освітньо-педагогічні заходи, покликані спонукати викладачів до проведення естетико-виховної роботи, формувати в них відповідальне ставлення до вирішення зазначеної проблеми;
- ціннісно-орієнтаційні заходи, які пов'язані з підготовкою викладачів вищої школи до визначення мети, завдань і напрямів формування в майбутніх дизайнерів естетичної культури. В умовах існуючої практики ще недостатньо визначеними залишаються питання

ціннісно-орієнтаційної спрямованості процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Для прийняття з цього питання необхідних рішень важливим є залучення викладачів вищих навчальних закладів до обговорення питань ціннісно-орієнтаційного змісту, з'ясування того, якими мають бути мета, завдання й напрями формування в майбутніх дизайнерів естетичної культури. Ці освітньо-педагогічні заходи сприятимуть отриманню чітких орієнтирів щодо організації вказаного процесу;

- системоутворювальні заходи, які передбачають підготовку викладачів вищих навчальних закладів до впровадження системного підходу до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Значення цих освітньо-педагогічних заходів виявляється в тому, щоб у процесі організації освітньо-виховного впливу на естетичну свідомість й активність студентів-дизайнерів були закладені системні вимоги, які регламентують участь суспільних інституцій, культуротворчої практики, освітніх установ, а також діяльність особистості в зазначеному процесі. Забезпечення системного характеру впливу на естетичну культуру майбутніх дизайнерів є актуальним завданням підготовчого етапу.

До освітньо-педагогічних заходів, передбачених *основним етапом* процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів нами піднесено:

- заходи, які передбачають актуалізацію естетичної культури в студентській аудиторії. Ці заходи спрямовані на виявлення студентами-дизайнерами ціннісного ставлення до естетичної культури як духовно-функціонального утворення особистості. Усвідомлення сутності цього явища, особливості його розвитку, а також необхідність оволодіння досвідом естетичного ставлення до дійсності та мистецтва є важливими завданнями цих освітньо-педагогічних заходів. Вони актуалізують естетичну культуру у

свідомості студентів, переконують у необхідності й важливості опанування естетичними почуттями, знаннями, поняттями та уявленнями;

- інформаційно-пізнавальні заходи, які пов'язані з процесом набуття студентами необхідних знань, понять, уявлень естетичного змісту, а також збагачення естетичної свідомості й залучення майбутніх дизайнерів до активного освоєння естетичного досвіду. Інформаційно-пізнавальні заходи спрямовані на створення в студентів інформаційно-естетичного фонду, розвиток у них умінь і навичок використання естетичних знань з метою плідної організації процесу сприймання, оцінювання й інтерпретації проявів прекрасного в дійсності й мистецтві;
- креативно-діяльнісні заходи, які спрямовані на розвиток у художників-дизайнерів естетичної активності, здатності організовувати комунікативну, пізнавальну й художньо-творчу діяльність естетичного змісту. Ці освітньо-педагогічні заходи побудовані на основі активних форм, методів і способів взаємодії студентів з проявами прекрасного в дійсності й мистецтві. Вони пов'язані із залученням майбутніх дизайнерів до активного спілкування з прекрасним, освоєння на емоційному й інтелектуальному рівнях художніх та естетичних цінностей, виявлення творчої активності при виконанні художньо-конструкторських завдань, дизайнерських проектів тощо. Ці заходи зорієнтовані на встановлення творчого діалогу студентів з мистецтвом, залучення особистісних сил і можливостей у процес освоєння й використання художньо-естетичних цінностей;
- освітньо-педагогічні заходи, що спрямовані на забезпечення механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів. Їх значення полягає у створенні умов для самоорганізації духовно-функціонального утворення особистості,

стимулювання цього процесу і надання йому необхідної педагогічної допомоги. У процесі проведення цих заходів важливо сприяти тому, щоб студенти-дизайнери оволоділи способами самоорганізації естетичної культури, зокрема такими способами, як: самовідчуття, самоусвідомлення і самореалізація у сфері взаємодії та зв'язку зі світом прекрасного.

До освітньо-педагогічних заходів, передбачених *завершальним етапом* процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів нами віднесено:

- діагностичні заходи, що пов'язані з визначенням стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, вивченням їх ставлення до художньо-естетичних цінностей, уміння самостійно сприймати, оцінювати та використовувати на практиці цінності художньої і дизайнерської творчості. Ці діагностичні заходи проводяться з метою вияву оцінних суджень студентів-дизайнерів з питань їх взаємозв'язку зі світом прекрасного, актуалізації уваги на здобутках, пов'язаних із розвитком окремих естетичних якостей, почуттів, знань, світогляду тощо;
- корекційні заходи, що проводяться зі студентами, які виявили недостатній рівень сформованості естетичної культури, відчувають значні труднощі у здійсненні зв'язку з прекрасним у дійсності й мистецтві і потребують відповідної педагогічної допомоги. Ці заходи покликані сприяти корекції у ставленні студентів до естетичних цінностей, внесенню змін і доповнень до процесу формування естетичної культури залежно від розвитку окремих її складових;
- підсумкові заходи, що проводяться для студентів-дизайнерів, передбачають можливість узагальнення того, що було здійснено протягом певного часу, виділення найбільш яскравих і виразних аспектів вказаного процесу, а також виділення проблемних і

складних питань, які ще вимагають подальшого осмислення на практиці. Ці заходи дають змогу зробити висновки щодо пройденого шляху пізнання прекрасного, оцінити зміст і характер групових та індивідуальних зусиль, пов'язаних з участю в художньо-естетичній творчості, а також передбачити подальші перспективи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

4.1.6. Результативний блок науково-педагогічної моделі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Він передбачає висвітлення результатів науково-педагогічного пошуку, узагальнення даних, що засвідчують динаміку змін, які відбулися на теоретичному та експериментальному рівнях, а також у системі науково-педагогічного супроводу процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Вища школа прагне спиратися на ефективні педагогічні рішення й технології, бачити перспективу впровадження сучасних інноваційних підходів до організації освітньо-педагогічного процесу. У зв'язку з цим заслуговують на особливу увагу матеріали й висновки науково-педагогічного дослідження, у якому на теоретичному й експериментальному рівні вивчалася проблема формування естетичної культури майбутніх дизайнерів [501, с.12].

Результативний блок зазначеної моделі охоплює дані, що засвідчують обґрунтованість окремих положень науково-педагогічного пошуку, динаміку сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів, а також доцільність та ефективність використаних на практиці педагогічних умов і засобів впливу на естетичну свідомість й активність майбутніх дизайнерів.

В умовах вищої школи результативна складова освітньо-виховного процесу не завжди отримує належну увагу, використовуються переважно кількісні показники успішності студентів з окремих навчальних дисциплін. Водночас питання результативності освітньо-педагогічного процесу передбачають якісний і кількісний аналіз змін, які відбуваються на рівні

естетичної свідомості, вияву художньо-творчої активності, самоорганізації естетичної культури та ін. Усвідомлення цього спонукає до вивчення результативної складової освітньо-педагогічного процесу, надання відповідної оцінки й інтерпретації отриманих даних.

Моделювання результативної складової процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів спрямоване на те, щоб передбачити в процесі аналізу отриманих даних такі аспекти, як: от: доцільність упровадження положень, визначених на теоретико-методологічному й концептуальному рівнях; відповідність рівнів сформованості естетичної культури сучасним вимогам; ефективність використання в умовах освітньо-педагогічної практики запропонованих умов, форм, методів, засобів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Для моделювання результативного блоку нами виділено науково-педагогічні дані, які передбачають відповідний аналіз. До таких даних віднесено:

1. Науково-педагогічні дані, що підтверджують обґрунтованість і доцільність наукового підходу до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.
2. Науково-педагогічні дані, що засвідчують позитивну динаміку рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів.
3. Науково-педагогічні дані, що дають змогу оцінити ефективність освітньо-педагогічної системи, спрямованої на формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

До науково-педагогічних даних, що підтверджують обґрунтованість і доцільність наукового підходу до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, нами віднесено:

- науково-педагогічні дані, що підтверджують обґрунтованість наукового підходу до визначення сутності естетичної культури як духовно-функціонального утворення особистості;

- науково-педагогічні дані, що підтверджують обґрунтованість наукового підходу до визначення структури і складових естетичної культури майбутніх дизайнерів. Використання цих даних має підтвердити правильність висновку про естетичну культуру як системне явище, здатне до самоорганізації і підвищення рівня сформованості;
- науково-педагогічні дані, що підтверджують доцільність наукового підходу, який дав змогу виділити педагогічні умови, необхідні для ефективного формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

До науково-педагогічних даних, що підтверджують позитивну динаміку рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, нами віднесено:

- науково-педагогічні дані, що характеризують позитивні зміни у формуванні естетичної свідомості студентів-дизайнерів і, зокрема, розвитку естетичних почуттів, естетичних знань та естетичного світогляду;
- науково-педагогічні дані, що характеризують позитивні зміни в розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів, їх спілкування, пізнання і творчості у сфері естетичних цінностей;
- науково-педагогічні дані, що характеризують позитивні зміни в розвитку механізму самоорганізації естетичної культури, використання студентами-дизайнерами таких способів самоорганізації естетичної культури, як-от: естетичне самовідчуття, самоусвідомлення та самореалізація.

До науково-педагогічних даних, що підтверджують ефективність педагогічного забезпечення процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, нами віднесено:

- науково-педагогічні дані, що характеризують педагогічну концепцію формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у

вищих навчальних закладах;

- науково-педагогічні дані, що характеризують комплексну програму формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- науково-педагогічні дані, що характеризують педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

4.2. Комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Дослідження проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах дає змогу зазначити, що в її вирішенні важливе значення має теоретичне осмислення найважливіших аспектів і закономірностей розвитку цього духовно-функціонального явища, а також вирішення цих питань в умовах сучасної освітньо-педагогічної практики. Осмислення на теоретичному рівні проявів естетичної культури майбутніх дизайнерів засвідчило, що це *духовно-функціональне утворення особистості, яке певним чином структуроване, має внутрішні і зовнішні зв'язки, знаходиться в стані динамічного розвитку, спирається на властиві йому можливості самоорганізації.*

Такий погляд на сутність естетичної культури майбутніх дизайнерів дав змогу визначити характерні ознаки процесу формування естетичної культури в системі вищої освіти. Наголошено, що визначальною в цьому процесі має бути естетична культура дизайнерів, її спроможність виконувати відповідні функції як зовнішньої спрямованості, так і внутрішньої орієнтації. З урахуванням зазначеного було розроблено педагогічну концепцію формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, у якій знайшли належне обґрунтування такі аспекти процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, як-от: його мета, завдання, напрями, принципи та педагогічні умови.

Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів – це процес, який визначається багатьма чинниками впливу. Для їх урахування нами було розроблено науково-педагогічну модель процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, яка охоплювала декілька блоків, зокрема: теоретичний, діагностичний, концептуальний, методичний, процесуальний та результативний.

Теоретичний блок зазначеної науково-педагогічної моделі сприяв акумулюванню теоретичних положень, які спонукають до проектування духовно-функціонального утворення особистості, визначають мету, завдання, напрями формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, орієнтують на дотримання відповідних вимог щодо здійснення освітньо-педагогічної роботи зі студентами у вищих навчальних закладах.

Процесуальний блок зазначеної науково-педагогічної моделі дав змогу виділити початковий, основний і завершальний етапи процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, передбачив проведення на цих етапах освітньо-педагогічних заходів певного змісту і спрямованості. На основі моделювання процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів визнано доцільним проведення педагогічних заходів, які спроможні актуалізувати естетичну культуру в студентському середовищі, збагачувати естетичну свідомість необхідним досвідом, залучати студентів-дизайнерів до художньо-творчої діяльності тощо.

Науково-педагогічна модель формування естетичної культури майбутніх дизайнерів передбачає методичний блок, який пов'язаний із вирішенням важливих питань програмно-методичного забезпечення вказаного процесу, надання йому цілеспрямованого, послідовного й ефективного характеру. Прийняття обґрунтованих рішень, що стосуються комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, а також упровадження необхідних форм, методів і засобів впливу на естетичну свідомість та естетичну активність студентів набуває важливого значення. Це спонукає до проведення відповідної аналітичної роботи задля

створення необхідного програмно-методичного забезпечення вказаного освітньо-педагогічного процесу [501, с.13].

За результатами вивчення цього питання нами визнано доцільним висвітлити такі аспекти:

- теоретичне обґрунтування комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- структура та розділи комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- змістові модулі комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах [501, с.14].

4.2.1. Теоретичне обґрунтування комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

Освітньо-педагогічна діяльність за своїм змістом і характером є свідомою, передбачає глибоке розуміння того, що потрібно робити в освітньо-виховному процесі і яким чином досягати визначеної мети. У центрі педагогічної уваги знаходяться питання, що характеризують зміст освітньо-виховного впливу, а також способи і методи його реалізації на практиці. Це визначає необхідність розробки й обґрунтування питань, пов'язаних із програмним забезпеченням процесу навчання й виховання студентської молоді.

Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є освітньо-педагогічним процесом, у якому набуває відчутної гостроти й актуальності питання щодо його програмного забезпечення. Викладачів вищих навчальних закладів цікавлять питання програмно-змістового наповнення освітньо-виховного процесу, надання йому програмно-цільового характеру, дотримання обґрунтованих вимог щодо системного підходу до розвитку в студентів художньо-естетичних якостей. Зазначені питання можуть бути успішно реалізовані за умови програмного забезпечення вказаного процесу і впровадження комплексної програми формування естетичної культури

майбутніх дизайнерів.

Важливо зазначити, що в педагогічній теорії і практиці проблема програмного забезпечення процесу формування естетичної культури особистості отримала певне осмислення і висвітлення в науковій літературі. Учені (Є. Антонович [23; 164], В. Білан [46], М. Букач [65], Л. Бутенко [81], М. Верб [84], Н. Вітковська [94], Л. Гарбузенко [105], І. Гнатишин [108], Л. Дубовик [144], І. Зязюн [178; 179; 180], Е. Квятковський [192; 415], Н. Крилова [242], В. Кудін [249], В. Лічковах [275], В. Лозовой [147], Л. Масол [289], С. Мельничук [296; 297], Б. Неменський [317], Л. Печко [391], М. Пічкур [398; 399], О. Семашко [454], О. Софіщенко [463], В. Титаренко [484], О. Федій [550], Г. Шевченко [593], О. Щолокова [606] та ін.) працювали над розробкою естетичного виховання молоді, формування естетичної свідомості підлітків, підготовки майбутніх учителів до інтерпретації художніх творів, залучення студентської молоді до різних видів мистецтва і т. ін. Водночас питання програмного забезпечення процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів ще залишається без належного обґрунтування. Це призводить до появи в умовах практики педагогічних рішень, які не враховують закономірності й особливості цього процесу, не відповідають сучасним уявленням про можливості формування естетичної культури як духовно-функціонального утворення особистості [501].

Ураховуючи актуальність цього питання, нами теоретично обґрунтовано положення, які мають бути враховані в процесі розробки комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. До них віднесено положення, що передбачають зв'язок естетичної свідомості й діяльності, соціального впливу й механізму самоорганізації естетичної культури, загального та індивідуального в процесі естетичного розвитку особистості, репродуктивного і творчого в залученні майбутніх дизайнерів до художньо-конструкторської діяльності (Рис. 4.2.).

Важливо зазначити, що в комплексній програмі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів ураховано таку закономірність вказаного

теоретичного процесу, як-от зв'язок внутрішніх і зовнішніх чинників впливу. Відомо, що соціальна практика впливає на процес естетичного розвитку особистості, спонукає її до активного освоєння прекрасного в дійсності й мистецтві. Водночас цей процес має знаходити відповідну підтримку особистості, що передбачає використання внутрішніх чинників впливу, які пов'язані з дією механізму самоорганізації естетичної культури особистості.

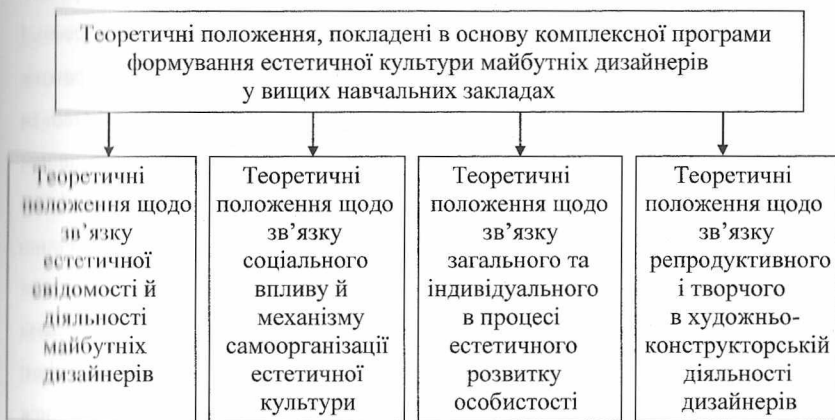

Рис. 4.2. Теоретичні положення, покладені в основу комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів покликана сприяти активному використанню як зовнішніх, так і внутрішніх чинників впливу, що висуває відповідні вимоги як до суспільної практики, так і до особистості, її вміння належним чином використовувати духовний потенціал, спиратися на розвинені естетичні почуття, знання, світогляд. Узгодженість поглядів на вказаний процес між викладачами вищої школи і студентами має сприяти зміцненню зв'язку між ними, посиленню відповідальності й поваги до змісту й характеру естетичних відносин, які розвиваються на основі комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів [501, с.16].

Комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів дає змогу враховувати таку закономірність цього процесу, як-от *зв'язок естетичної свідомості та діяльності особистості*. Йдеться про можливість майбутніх дизайнерів освоювати естетичні цінності на рівні свідомості, а також у процесі продуктивної діяльності за законами краси. Як засвідчує існуюча практика організації діючого процесу у вищих навчальних закладах у формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів перевага надається вербальним формам і способам розвитку естетичної свідомості і водночас недооцінюється роль і можливості залучення до цього процесу естетичної діяльності студентів. Це призводить до появи суперечностей та неузгодженості між естетичним досвідом, освоєним на рівні естетичних знань, понять та уявлень про прекрасне і тими вміннями і способами діяльності, які були набуті в процесі виконання певних завдань естетичного змісту [501].

Комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів покликана сприяти тісній взаємодії і зв'язку естетичної свідомості й діяльності особистості, створювати такі умови, щоб закріплені на рівні естетичної свідомості почуття, знання, світоглядні уявлення не залишалися поза увагою особистості, а активно використовувалися в процесі таких різновидів естетичної діяльності, як-от: спілкування з прекрасним, пізнання естетичних і художніх цінностей, участь у розробці та виконанні художньо-конструкторських проектів [501].

Теоретичний аналіз можливостей комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах дає змогу зазначити, що в цій програмі враховується така закономірність, як-от *зв'язок загального та індивідуального в процесі освоєння прекрасного в дійсності і мистецтві*. Як зазначають учені (М. Каган [198], Н. Крилова [242], Л. Печко [391] та ін.) в естетичній культурі особистості знаходить відображення широкий соціальний досвід пізнання прекрасного. Він дає змогу переносити на рівень особистості почуття, знання й уявлення про естетичні цінності навколишнього середовища, які знайшли певне відображення у

творак мистецтва, естетичному оформленні побуту, творчості дизайнерів. Навочас важливо враховувати, що в процесі освоєння естетичного особистість виявляє свої власні почуття, співпереживає, розмірковує та оцінює явища. Цим вона засвідчує можливості індивідуального, особистісного освоєння художньо-естетичних цінностей й надання їм творчої інтерпретації [801, с.17].

Зазначена закономірність і особливість процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів урахована в комплексній програмі і передбачає відповідні педагогічні рішення та дії. Загальне та індивідуальне в освоєнні естетичних цінностей і розвитку естетичної активності, використання наявних можливостей і механізму самоорганізації естетичної культури набувають важливого значення. Їх зв'язок і взаємозумовленість покликані сприяти збагаченню процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, враховувати соціальні здобутки у сфері естетичного освоєння дійсності та мистецтва, а також індивідуальний, особистісний досвід установалення творчого діалогу зі світом прекрасного [501, с.18].

Комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах дає змогу враховувати й таку закономірність вказаного процесу, як-от зв'язок *репродуктивних і креативних способів освоєння прекрасного в дійсності і мистецтві*. Ця естетична закономірність була врахована в комплексній програмі на підставі того, що особистість має широкі можливості репродуктивно переносити естетичний досвід, використовуючи при цьому окремі способи сприйняття виразності форми, конструкції, засобів передачі художньо-образного матеріалу та ін. Репродуктивне освоєння естетичних і художніх явищ має поєднуватися з можливостями особистості генерувати власні естетичні ідеї, дизайнерські проекти, розробляти оригінальні форми і способи передачі художньо-творчого задуму. Тісний зв'язок репродуктивного і креативного в системі естетичного розвитку особистості має бути забезпечений в освітньо-педагогічному процесі.

Вирішенню цього завдання покликана сприяти комплексна програма

формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Вона розрахована на передачу студентам досвіду, який вони можуть отримати в репродуктивний спосіб, шляхом перенесення знань з однієї художньо-творчої ситуації в іншу, з одного твору мистецтва на процес осмислення іншого. Така транспозиція художньо-естетичного досвіду має поєднуватися з уміннями й навичками генерування естетичних і художніх ідей, плекання нового сприйняття й осмислення прекрасного в навколишній дійсності. Комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах розрахована на збагачення вказаного зв'язку, надання студентам освітніх послуг, які б розвивали репродуктивні та креативні прояви їх художньо-конструкторської діяльності і, тим самим, збагачували досвід пізнання і творення прекрасного [501].

4.2.2. Структура та розділи комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Значення комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів полягає в тому, щоб сприяти системному вирішенню вказаної проблеми. За своєю природою естетична культура особистості є системним духовно-функціональним утворенням, яке має внутрішню структуру, відповідні способи реагування на вплив зовнішніх і внутрішніх чинників, спирається на опрацьований механізм самоорганізації. Для її формування потрібні умови, які б забезпечували на системному рівні розвиток таких складових, як-от: естетична свідомість, естетична активність та самоорганізація естетичної культури.

Теоретичне обґрунтування комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів засвідчило, що на її основі освітньо-педагогічний процес має можливість ураховувати такі закономірності та особливості формування духовно-функціонального утворення особистості, як-от: зв'язок естетичної свідомості та діяльності, зовнішніх і внутрішніх чинників впливу, загального та індивідуального в естетичному розвитку особистості, репродуктивного та креативного в організації художньо-

конструкторської діяльності [501].

Можливості комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів пов'язані з тим, що на її основі відкриваються перспективи системного використання освітньо-педагогічного потенціалу вищих навчальних закладів. На розкриття й ефективне використання можливостей вищої школи в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів була спрямована розробка комплексної програми, зміст якої полягав в реалізації на практиці педагогічних умов, необхідних для підвищення рівня естетичної підготовки студентів-дизайнерів.

Комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах характеризується тим, що має генералізовану ідею, яка полягає в педагогічному забезпеченні зазначеного процесу. Програма передбачає активне використання естетико-виховних можливостей навчальних занять, наукової роботи, позааудиторної й культуротворчої діяльності, пов'язаної з засвоєнням, збереженням і примноженням художньо-естетичних цінностей.

Важливо зазначити, що комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів має *декілька розділів*, що дає змогу послідовно розкрити освітньо-педагогічні можливості навчальних занять, наукової, культуротворчої та позааудиторної діяльності. Програма розрахована на постійне оновлення свого змісту, форм і методів впливу на естетичну свідомість та активність студентів. Програма передбачає також можливість її доповнення, уточнення і внесення певних змін.

Усвідомлення системного характеру комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів спонукало нас до визначення її структури, яка є сукупністю тематичних розділів, у яких зосереджується увага на вирішенні актуальних питань. Йдеться про такі питання, як-от: використання можливостей вищої школи у формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів, змістове наповнення освітньо-педагогічного процесу та розкриття його функціональних можливостей, шляхи досягнення мети та

вирішення завдань естетико-виховного впливу на особистість, реалізація на практиці основних напрямів формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну [501].

За результатами теоретичного аналізу нами визначено структуру комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Вона передбачає декілька тематичних розділів, які присвячені вирішенню зазначеної проблеми в процесі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності (Рис. 4.3.).

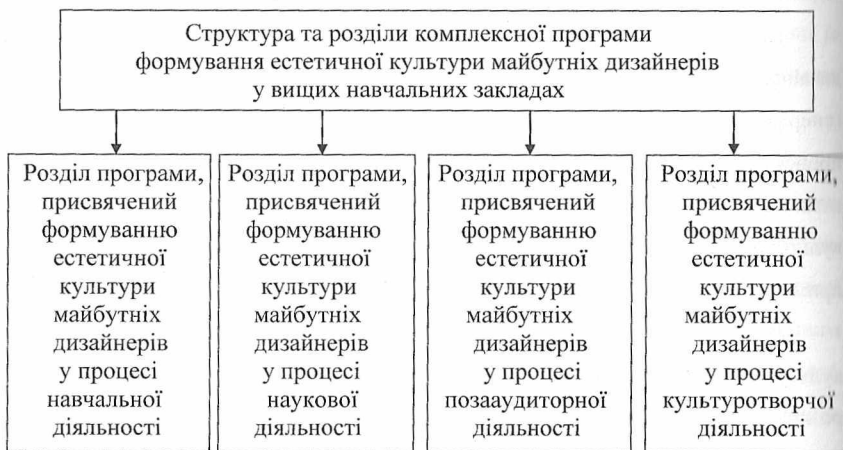

Рис. 4.3. Структура та розділи комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Розділ програми, присвячений *формуванню естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі навчальної діяльності*, має важливе значення. Адже навчальна діяльність у вищій школі є одним із провідних видів діяльності, який реалізує такі функції, як-от: навчальна, розвивальна та виховна. Це сприяє набуттю студентами необхідних знань, понять та уявлень про навколишню дійсність, освоєння досвіду професійної спрямованості, розвитку психологічних якостей: почуттів, мислення, пам'яті, уяви та ін., формуванню системи духовних (моральних, політичних, правових, художніх,

естетичних) цінностей [501, с.21].

Визначаючи зміст цього розділу комплексної програми, ми виходили з розуміння того, що навчальна діяльність студентів має широкі можливості залучення їх до світу прекрасного, розвитку естетичних почуттів, знань, понять та уявлень про естетичне в дійсності й мистецтві. Навчальна діяльність мала спонукати до спілкування з естетичними та художніми явищами, розвивати естетичну активність студентів, сприяти забезпеченню самоорганізації естетичної культури.

Цей розділ комплексної програми розраховано на розкриття естетико-інформативного потенціалу навчальної діяльності, висвітлення її можливостей у набутті студентами необхідної їм соціальної, художньої та естетичної інформації, розвитку емоційно-естетичної, інтелектуально-естетичної та креативно-естетичної активності, освоєнні естетичних цінностей у різних сферах соціально-економічного та культурного життя суспільства, участі в процесі обговорення та прийняття рішень щодо актуальних напрямків естетизації навколишнього середовища.

Водночас особливу увагу в цьому розділі комплексної програми надано питанням, що пов'язані з освітньо-педагогічним забезпеченням процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів на матеріалі навчальної діяльності студентів. До таких питань нами віднесено:

- питання змісту й організації навчальної діяльності, що забезпечують актуалізацію естетичної культури у свідомості студентів-дизайнерів;
- питання змісту й організації навчальної діяльності, що сприяють естетичній освіті майбутніх дизайнерів;
- питання змісту й організації навчальної діяльності, що впливають на розвиток естетичної активності та залучення студентів до естетизації навколишнього середовища;
- питання змісту й організації навчальної діяльності, що пов'язані з оволодінням студентами-дизайнерами досвідом самоорганізації естетичної культури [501, с.23].

Важливе значення має розділ комплексної програми, присвячений питанням *формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі наукової діяльності*. Зазначимо, що в процесі набуття студентами вищої освіти наукова діяльність відіграє помітну роль. Майбутні фахівці привчаються здобувати нові знання, виконувати пошукові, дослідно-експериментальні дії, які дають змогу отримувати цікаві дані про розвиток природи, суспільства, культури та людини. У процесі наукової діяльності студенти збагачують свій досвід, отримують необхідну їм соціальну, наукову, художню та естетичну інформацію, розвивають інтелектуальні й творчі здібності, оволодівають уміннями й навичками пошукової, науково-дослідної діяльності у сфері сучасного виробництва, суспільних відносин, розвитку культури, мистецтва, дизайну [501, с.23].

Зміст цього розділу комплексної програми передбачає розкриття освітньої-виховних можливостей наукової діяльності та її використання з метою формування в майбутніх дизайнерів естетичної культури. Адже важливим є використання наукової діяльності як одного з чинників впливу на естетичну свідомість студентів, розвитку їх естетичних почуттів, знань, мислення, оцінної діяльності, уміння самостійно інтерпретувати художні й естетичні цінності, розкривати їх змістову, ціннісно-орієнтаційну та креативну сутність.

Важливо зазначити, що цей розділ комплексної програми присвячено висвітленню естетико-виховного змісту та значення *наукової діяльності*, її ролі в збагаченні художньо-естетичних знань, понять та уявлень студентів, розвитку вміння самостійно сприймати, оцінювати й інтерпретувати художні й естетичні цінності, стимулюванні внутрішньої мотивації й інтересу до використання наявних можливостей і механізму самореалізації естетичної культури.

У процесі розробки змісту цього розділу комплексної програми особливого значення було надано питанням, що висвітлюють педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі

наукової діяльності. До таких питань нами віднесено:

- питання змісту й організації наукової діяльності, що сприяють актуалізації естетичної культури як соціального, культурологічного й освітньо-педагогічного явища;
- питання змісту й організації наукової діяльності, набуття студентами-дизайнерами необхідної естетичної освіти;
- питання змісту й організації наукової діяльності, що спонукають до вияву естетичної активності студентів та їх участі в процесі естетизації навколишнього середовища;
- питання змісту й організації наукової діяльності, що стимулюють і забезпечують механізм самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів [501, с. 24].

Один із розділів комплексної програми присвячено питанням *формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі позааудиторної діяльності*. Це той вид діяльності, який здійснюється у вищій школі і пов'язаний з участю студентів у клубній, гуртковій роботі, громадських і молодіжних об'єднаннях і організаціях. Позааудиторна діяльність визначається з урахуванням інтересів, орієнтацій і потреб студентів, їх захоплення окремими напрямками і формами громадської активності, просвітницької роботи, благодійної та волонтерської діяльності, пов'язаної з підтримкою людей, які відчувають потребу в наданні допомоги [501, с. 24].

Зазначимо, що позааудиторна діяльність має значні освітньо-педагогічні можливості. У процесі її організації студенти мають можливість реалізувати духовні інтереси і потреби, захоплюються окремими видами художньої культури й мистецтва, цікавляться етнокультурними здобутками українського суспільства. У процесі позааудиторної діяльності студенти отримують досвід неформального спілкування зі світом прекрасного, беруть участь у засіданнях студентських клубів, заняттях гуртків за інтересами.

У цьому розділі комплексної програми розкриваються естетико-педагогічні можливості позааудиторної діяльності, яка здійснюється у вищих

навчальних закладах, наголошується на необхідності використання наявного потенціалу цього виду діяльності студентів з метою впливу на їх естетичну свідомість, розвиток естетичної активності, участь у художньо-творчих проєктах, конкурсах, фестивалях, виставках творчих, дизайнерських робіт.

Позааудиторна діяльність у вищій школі може стати ефективним чинником впливу на формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Для цього в тематичному розділі комплексної програми передбачено освітньо-педагогічні заходи, спрямовані на вирішення низки питань. До таких питань віднесено:

- питання змісту й організації позааудиторної діяльності, що сприяють актуалізації естетичної культури як духовно-функціонального утворення особистості;
- питання змісту й організації позааудиторної діяльності, що сприяють отриманню студентами-дизайнерами естетичної освіти, ознайомленню з необхідними знаннями, поняттями, досвідом естетичного змісту;
- питання змісту й організації позааудиторної діяльності, пов'язаної з розвитком естетичної активності студентів і їх залученням до процесу естетизації навколишнього середовища;
- питання змісту й організації позааудиторної діяльності, що збагачують механізм самоорганізації естетичної культури, спонукають студентів до творчої самореалізації [501, с. 25].

До комплексної програми внесено розділ, присвячений питанням *формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі культуротворчої діяльності*. Цей вид діяльності має важливе значення для вирішення зазначеної проблеми і тому постає необхідність ефективного використання його освітньо-педагогічних можливостей у вищій школі. Культуротворча діяльність охоплює широкий спектр відносин, які реалізуються в цих умовах. Саме тому культуротворча діяльність спрямовується на вивчення, збереження і примноження матеріальних і

духовних цінностей минулого і сьогодення. Для студентів-дизайнерів культуротворча діяльність відкриває широкі можливості входження в систему функціонування художніх, естетичних, дизайнерських цінностей, їх сприймання, вивчення, аналізу, систематизації, а також створення сучасних проєктів художньо-конструкторського й естетичного змісту [501, с.26].

У цьому розділі комплексної програми передбачено розкриття освітньо-педагогічних можливостей культуротворчої діяльності, її використання з метою посилення уваги студентів до художньо-естетичних цінностей, їх сприймання й осмислення, розвитку в студентів-дизайнерів естетичного досвіду зв'язку з цінностями художньої культури й мистецтва, підтримки їх творчої діяльності, пов'язаної з поширенням естетичних цінностей, пропагандою естетичних знань, використанням на практиці способів освоєння прекрасного в природі, побуті, виробничій, соціальній сфері і мистецтві.

У процесі розробки змісту цього розділу комплексної програми були визначені питання, пов'язані з педагогічним забезпеченням процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі культуротворчої діяльності. До таких питань віднесено:

- питання змісту й організації культуротворчої діяльності у вищій школі, що сприяють актуалізації естетичної культури особистості і її значення для сучасної культуротворчої практики;
- питання змісту й організації культуротворчої діяльності у вищих навчальних закладах, які забезпечують розвиток естетичної освіти студентів, освоєння ними необхідних знань у галузі художньої й естетичної культури;
- питання змісту й організації культуротворчої діяльності студентів-дизайнерів, що впливають на розвиток їх естетичної активності, участь у процесі естетизації навколишнього середовища;
- питання змісту й організації культуротворчої діяльності, що спонукають студентів до самоорганізації в системі відносин з естетичними цінностями [501, с.27].

4.2.3. *Змістові модулі комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.* Важливо зазначити, що характерною ознакою комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є наявність у ній генералізованої ідеї. Суть цієї ідеї полягає в тому, щоб шляхом інтеграції внутрішніх і зовнішніх чинників впливу забезпечити цілеспрямоване й поетапне формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як духовно-функціонального утворення особистості. Саме тому визнано доцільним підпорядкування змістових і процесуальних аспектів зазначеної програми реалізації генералізованої ідеї [501].

Процесуальні аспекти комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах знайшли відображення в структурі зазначеної програми. Вона передбачає окремі розділи, у яких висвітлюються характерні ознаки та особливості формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі таких видів діяльності, як-от: навчальна, наукова, позааудиторна та культуротворча.

Аналіз структури комплексної програми засвідчив, що вона має враховувати освітньо-педагогічні можливості вищої школи. Відповідність програми наявному потенціалу вищих навчальних закладів сприятиме успіху у вирішенні актуальних завдань професійної підготовки майбутніх дизайнерів і, зокрема, формуванню їх естетичної культури. Вища школа покликана реалізовувати освітньо-педагогічні зусилля в процесі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності, що зумовлює доцільність і необхідність їх використання з метою формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Реалізація генералізованої ідеї комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів передбачає також активне використання її *змістових аспектів*. Йдеться про необхідність такого об'єднання освітньо-педагогічних зусиль, за яких отримуваний студентами естетичний досвід у процесі різних видів діяльності (навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої) акумулювався в їх свідомості, набував

активного характеру, використовувався на практиці. Для цього має відбуватися інтеграція освітньо-педагогічного процесу в частині його змістового наповнення.

Майбутнім дизайнерам не потрібен інформаційний фон, їм потрібен інформаційний фонд, на який вони можуть спиратися у своєму житті, використовувати в системі взаємодії з естетичними цінностями. Саме тому виникає потреба в системному об'єднанні інформаційно-інтелектуального, емоційно-чуттєвого та креативно-діяльнісного досвіду, який покликані освоїти майбутні дизайнери у вищій школі. Спираючись на цей досвід вони отримують можливість збагачувати естетичну свідомість, розвивати естетичну активність, забезпечувати механізм самоорганізації естетичної культури [501].

Ураховуючи зазначене нами визнано доцільною розробку *змістових модулів комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів*. Змістові модулі – це програмний матеріал, у якому акумульовано естетичний досвід, необхідний для реалізації генералізованої ідеї формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, і який студенти покликані отримати в процесі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності. До змістових модулів віднесено такі, як-от: актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів, організація естетичної освіти майбутніх дизайнерів, участь студентів в естетизації навколишнього середовища, оволодіння досвідом самоорганізації естетичної культури (Рис. 4.4.).

Змістовий модуль, присвячений *актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах*, охоплює питання, з якими покликані ознайомитися студенти в процесі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності. До таких питань віднесено:

- питання, що розкривають сутність і значення естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- питання, що розкривають особливості процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;

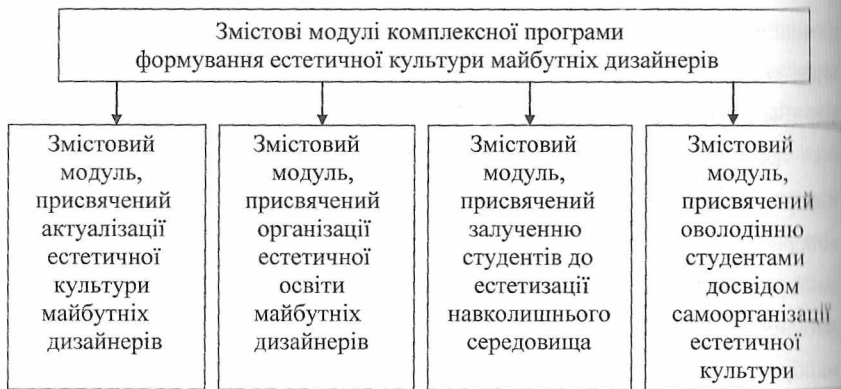

Рис. 4.4. Змістові модулі комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

- питання, що розкривають роль вищої школи у формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- питання, що розкривають вимоги до естетичної культури майбутніх дизайнерів [501, с.29].

Змістовий модуль, присвячений *організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах*, відображає різновиди змісту естетичної освіти, які покликані освоїти студенти в процесі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності. До таких різновидів змісту віднесено:

- філософський зміст естетичної освіти майбутніх дизайнерів;
- культурологічний зміст естетичної освіти майбутніх дизайнерів;
- мистецтвознавчий зміст естетичної освіти майбутніх дизайнерів;
- професійний зміст естетичної освіти майбутніх дизайнерів.

Змістовий модуль, присвячений *естетизації навколишнього середовища майбутніми дизайнерами у вищих навчальних закладах*, відображає способи, якими покликані оволодіти студенти в процесі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності. До таких способів віднесено:

- способи естетизації природного середовища;

- способи естетизації предметного середовища;
- способи естетизації соціального середовища;
- способи естетизації мистецького середовища.

Змістовий модуль, присвячений *самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів*, відображає досвід, який студенти покликані освоїти в процесі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності. До цього досвіду віднесено:

- досвід самовідчуття, необхідний для самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- досвід самоусвідомлення, необхідний для самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- досвід самореалізації, необхідний для самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів [501, с.30].

4.3. Методика формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Обґрунтовані на теоретичному рівні питання програмного забезпечення процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах дали змогу зробити висновки щодо необхідності розробки і впровадження комплексної програми, яка б охоплювала найважливіші аспекти зазначеного процесу і забезпечувала цілеспрямований вплив на розвиток естетичних якостей особистості. Визначені в комплексній програмі тематичні розділи і змістові модулі засвідчили, що в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів важливу роль покликані відігравати такі види діяльності вищої школи, як-от: навчальна, наукова, позааудиторна та культуротворча. На їх основі реалізуються змістові модулі комплексної програми, які передбачають актуалізацію естетичної культури, організацію естетичної освіти студентів, естетизацію студентами навколишнього середовища, а також самоорганізацію їх естетичної культури.

Перед вищою школою постає необхідність реалізації на практиці комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів,

втілення основних її ідей, положень, цілей, завдань і напрямів в умовах освітньо-педагогічного процесу. Вирішення цього питання передбачає розробку і впровадження відповідної *методики формування естетичної культури майбутніх дизайнерів*. Методика освітньо-педагогічної роботи є сукупністю окремих методів впливу на особистість з метою розвитку необхідних якостей, передачі певних знань, умінь і навичок діяльності, набуття досвіду, необхідного для організації художньо-творчого процесу.

Питання методики формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах отримали певне висвітлення в науково-педагогічній літературі. Учені (Є. Антонович [164; 165], В. Бутенко [67; 69; 73], С. Мельничук [297], Н. Миропольська [300], Л. Печко [389; 392] та ін.) у своїх працях наголошують на необхідності розробки і впровадження на практиці сучасної методики естетичної освіти і виховання учнівської та студентської молоді, збагачення методичного досвіду викладачів вищої мистецької, технічної, педагогічної школи, підвищення ефективності методів впливу на естетичну свідомість і творчу діяльність студентів-дизайнерів у сфері художньої культури.

Водночас питання методики формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як духовно-функціонального утворення особистості ще потребує свого обґрунтування і впровадження на практиці. Адже в освітньо-педагогічному процесі перевага надається окремим методам естетико-виховного впливу і недооцінюються інші методичні можливості формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

З урахуванням зазначеного нами визнано доцільним теоретичне обґрунтування методики формування естетичної культури майбутніх дизайнерів та розробки системи методів естетико-педагогічного впливу на студентів-дизайнерів. За результатами теоретичного аналізу зазначеного питання нами запропоновано такі методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, як-от: сугестивні, інформаційні, діяльнісні та креативні (Рис. 4.5.).

4.3.1. *Сугестивні методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.* Вони дають змогу впливати на естетичну свідомість, естетичну активність та самоорганізацію естетичної культури студентів. Йдеться про методи, які спроможні вносити певні зміни в

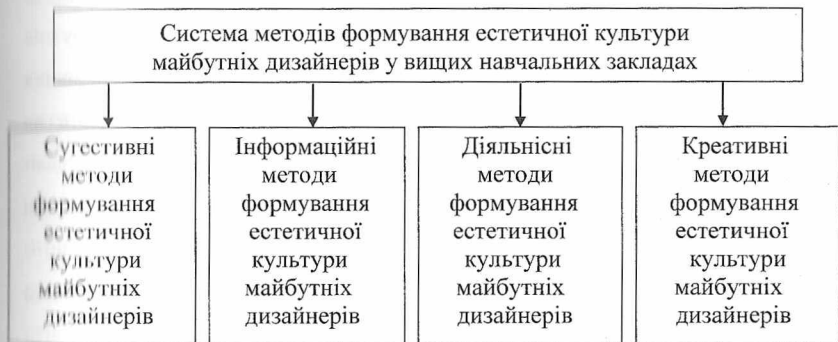

Рис. 4.5. Система методів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

найважливіші складові естетичної культури. Ці зміни відбуваються на *емоційному рівні естетичної свідомості* і охоплюють естетичні почуття, переживання, естетичні інтереси, прагнення особистості, смакові вподобання та естетичні ідеали. Водночас сугестивні методи мають можливість впливати на емоційно-естетичну активність студентів, їх здатність встановлювати емоційно забарвлений діалог із проявами прекрасного, сприймати, опізнати, переживати, милуватися, отримувати естетичну насолоду від сприйняття художньо-естетичних цінностей, творів мистецтва, результатів художньо-творчої діяльності дизайнерів.

Сугестивні методи в силу своїх можливостей можуть створювати необхідні передумови для самоорганізації естетичної культури, розгортання внутрішніх процесів, пов'язаних із самовідчуттям особистості, зверненням їх до власного емоційно-чуттєвого стану, отриманого задоволення від сприймання прекрасного в дійсності і мистецтві. Майбутні дизайнери під

впливом сугестивних методів отримують можливість актуалізувати пережиті емоційно-чуттєві стани, надавати їм певного значення, оцінювати динаміку свого емоційно-естетичного реагування на сприйняті предмети та явища, робити висновки щодо подальших кроків емоційно-чуттєвого збагачення особистого естетичного досвіду.

Сугестивні методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів є важливими для вирішення широкого кола естетико-виховних завдань, які передбачені комплексною програмою і які заслуговують на педагогічну увагу. До таких завдань нами віднесено:

- використання сугестивних методів у процесі актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- використання сугестивних методів у процесі збагачення естетичної свідомості майбутніх дизайнерів;
- використання сугестивних методів у процесі розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів;
- використання сугестивних методів у процесі забезпечення механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів.

В освітньо-педагогічному процесі використання сугестивних методів дає змогу вирішувати складні за своїм змістом освітні завдання. Одним із таких завдань є актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів. Особистість має виявляти інтерес до цього духовно-функціонального утворення, відчувати красу і витонченість людини, яка є шанувальником і виразником естетичного ставлення до дійсності та мистецтва, пов'язаного з переживанням особливого емоційного стану, захоплення проявами прекрасного в навколишньому середовищі. Для набуття такого досвіду взаємин з предметами і явищами дійсності майбутні дизайнери покликані бути відкритими для спілкування зі світом прекрасного.

Роль сугестивних методів впливу полягає в тому, щоб викликати емоційне захоплення студентів-дизайнерів щодо особистих можливостей освоєння прекрасного, відкриття певних граней естетичного ставлення до

діяльності та мистецтва. Використання сугестивних методів з метою актуалізації естетичної культури може бути пов'язане з особистим прикладом викладачів вищої школи, їх спроможністю на власному досвіді сугестивно впливати на появу інтересу, потреби студентів у формуванні естетичної культури.

Використання сугестивних методів у процесі збагачення естетичної свідомості майбутніх дизайнерів передбачає звернення до їх емоційно-чуттєвого стану, вияву певних почуттів, емоційних переживань. В освітньо-педагогічному процесі важливим є привнесення в емоційно-чуттєвий досвід студентів соціальних, художніх, а також естетичних почуттів, які дають змогу отримувати насолоду від сприймання проявів прекрасного в дійсності й мистецтві, співпереживати від зустрічі з яскравими, виразними і неповторними засобами передачі естетичного змісту, милуватися інтонційністю художньо-естетичних форм, засобів виразності, художньо-образного матеріалу, творів мистецтва, виробів дизайну.

Важливо зазначити, що сугестивні методи розраховані переважно на стимулювання і розвиток емоційно-чуттєвої складової естетичної свідомості і тому пов'язані з використанням таких способів емоційного впливу, як: оповіщення, звернення до прикладів і зразків естетичного освоєння дійсності, використання яскравих творів мистецтва як засобу впливу на емоційний відгук особистості, демонстрація художньо-творчих робіт і композицій з метою емоційного стимулювання та розвитку інтересів студентів до зустрічі з прекрасним, звернення до арт-терапії, спроможної позитивно впливати в цілому на естетичну культуру як духовно-функціональне утворення особистості.

Важливого значення сугестивні методи набувають у процесі розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів. Їх роль полягає в тому, щоб спонукати особистість до діалогу з прекрасним, надихати її до взаємозв'язку та взаємодії з такими предметами, явищами й процесами, які мають місце в навколишній дійсності, але не завжди стають об'єктом відповідного емоційно-

естетичного ставлення. Отже, діалог з прекрасним стає можливим, якщо особистість виявляє до цього відповідний інтерес, зацікавленість, відчуває потребу та бажання щодо спілкування, сприймання, освоєння прекрасного. Сугестивні методи покликані на основі впливу на емоційну складову естетичної активності спонукати особистість до зустрічі з проявами естетичного в дійсності й мистецтві.

Спираючись на сугестивні методи, викладачі вищої школи можуть залучати до вказаного процесу емоційно-чуттєві можливості майбутніх дизайнерів, спонукати їх діяти так, щоб естетичні об'єкти не залишалися поза увагою, ставали проявом того, коли особистість починає встановлювати емоційний зв'язок на основі залучення актуалізованого емоційно-чуттєвого досвіду. Це стає можливим під сугестивним впливом процесу сприймання художніх творів, перегляду прикладів того, що може не залишати студентів байдужими до навколишнього середовища, що може спонукати до проєкції своїх почуттів, думок, оцінок, світоглядних орієнтацій на процес освоєння естетичних цінностей.

Особливо відчутною є роль сугестивних методів у процесі, який пов'язаний із глибоко особистісними переживаннями, співчуттям, виявом емоційно-чуттєвої співзвучності тому, що можуть сприймати майбутні дизайнери у світі прекрасного. Цей процес не знаходиться на поверхні особистісного ставлення до проявів естетичного. Він переважно позиціонує на внутрішньому стані і стосується самоорганізації естетичної культури. Викладачі вищої школи покликані знаходити шлях, який дасть змогу вплинути на внутрішній механізм розвитку духовно-функціонального утворення особистості. Цим шляхом є використання сугестивних методів впливу.

Механізм самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів передбачає звернення до власних почуттів, використання їх як основи для прийняття конкретних рішень і висновків щодо розвитку естетичної культури, встановлення зв'язків зі світом прекрасного. Це звернення студентів-дизайнерів до власного емоційно-чуттєвого стану може бути актуалізоване під

впливом сугестивних методів. Студенти-дизайнери можуть здійснювати самоорганізацію естетичної культури, орієнтуючись на емоційно забарвлені приклади навколишнього середовища, творів мистецтва, під враженням процесів і явищ, які моделюються викладачами вищої школи і залучаються як засоби сугестивного впливу на самоорганізацію естетичної культури.

В освітньо-педагогічному процесі вищої школи використання сугестивних методів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів пов'язане з *моделюванням емоційно-чуттєвих ситуацій*. До таких ситуацій нами віднесено:

- емоційно-чуттєві ситуації, що передбачають сугестивні методи впливу на розвиток естетичних почуттів;
- емоційно-чуттєві ситуації, що передбачають сугестивні методи впливу на розвиток естетичного спілкування;
- емоційно-чуттєві ситуації, що передбачають сугестивні методи впливу на розвиток естетичного самовідчуття.

Отже, сугестивні методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах є одним із важливих шляхів вирішення зазначеної проблеми. На його основі відкриваються широкі можливості залучення емоційно-чуттєвих чинників впливу на естетичну свідомість, активність, а також самоорганізацію естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну.

4.3.2. Інформаційні методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Їх значення полягає в тому, що інформаційні методи дають змогу збагачувати естетичну свідомість студентів-дизайнерів, розвивають їх естетичну активність, а також забезпечують процес самоорганізації естетичної культури. На основі використання інформаційних методів стає можливим внесення певних змін, що стосуються естетичної свідомості майбутніх дизайнерів. Вони пов'язані зі збагаченням естетичних знань, понять і уявлень про прекрасне, розвитком естетичного світогляду і переконань студентів щодо сутності та змісту естетичного в дійсності й

мистецтві, естетичних орієнтацій і поглядів, що характеризують ставлення особистості до прекрасного в навколишньому середовищі.

Важливо зазначити, що інформаційні методи мають можливість створювати необхідні передумови для розвитку інтелектуально-естетичної активності майбутніх дизайнерів. На їх основі поглиблюється діалог майбутніх дизайнерів з проявами прекрасного. Студенти привчаються осмислювати сприйняте, аналізувати, оцінювати, узагальнювати і робити висновки щодо естетичної цінності явищ дійсності та мистецтва. Майбутні дизайнери усвідомлюють значення своїх інтелектуальних дій, оцінюють їх певним чином і спрямовують на подальше освоєння світу прекрасного.

Інформаційні методи мають безпосередній зв'язок із розвитком механізму самоорганізації естетичної культури. Вони дають поштовх інтелектуальним діям, пов'язаним із самоусвідомленням студентами своєї естетичної культури, спрямуванням зусиль на її подальший розвиток і збагачення. З цією метою майбутні дизайнери під впливом інформаційних методів виявляють свідоме ставлення до визначення ролі та функціональних особливостей естетичної культури, прагнуть оцінити наявний стан сформованості окремих естетичних якостей, прогнозують перспективи розвитку особистого зв'язку з естетичними цінностями.

Інформаційні методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів спроможні позитивно впливати на зміст і характер вирішення актуальних завдань естетичної освіти та виховання, передбачених комплексною програмою, і які заслуговують послідовного педагогічного вирішення. До таких завдань нами віднесено:

- використання інформаційних методів у процесі актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- використання інформаційних методів у процесі збагачення естетичної свідомості майбутніх дизайнерів;
- використання інформаційних методів у процесі розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів;

- використання інформаційних методів у процесі забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Якщо в сугестивних методах визначальним є вплив на емоційно-чуттєве ставлення до естетичної культури особистості, то на прикладі використання інформаційних методів поняття естетичної культури набуває осмисленого і свідомого характеру. Це важливо тому, що майбутні дизайнери визначають своє ставлення до естетичної культури на емоційно-чуттєвому, а також інтелектуальному рівнях. Вони прагнуть зрозуміти сутність і значення цього духовно-функціонального утворення і на цій основі приймати відповідні рішення щодо його подальшого розвитку, збагачення тощо.

З метою актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів важливим є використання інформаційних методів. Вони пов'язані з такими освітньо-педагогічними діями, як-от: використання на практиці різних видів інформації про прекрасне в дійсності й мистецтві, ознайомлення студентів з соціальними, науковими, художніми та естетичними знаннями, надання їм інформаційних повідомлень, які викликають пізнавальний інтерес і потребу в поглибленому вивченні окремих аспектів естетичної культури людини, ознайомлення майбутніх дизайнерів з фактами, що переконливо засвідчують роль і потенційні можливості естетичної культури в професійній діяльності дизайнера.

Використання інформаційних методів у процесі збагачення естетичної свідомості майбутніх дизайнерів пов'язане з можливістю впливати на такі аспекти, як-от: усвідомлення сутності прекрасного і проявів естетичного в дійсності й мистецтві; наявність необхідних понять і уявлень про естетичну культуру людини, її зміст і функції; володіння знаннями, що дають змогу свідомо реагувати, аналізувати й оцінювати прояви прекрасного у природі, побуті, праці, навчанні, творчості; розвиток естетичного світогляду, у якому інтерпретується досвід пізнання особистістю художньо-естетичних явищ, процесів і предметів.

Важливо зазначити, що використання інформаційних методів впливу

передбачає активне звернення до різних інформаційних джерел. Такими джерелами є засоби масової інформації, культурно-освітні центри, навчальні заклади, наукові установи, творчі лабораторії митців. У них акумулюється інформація, яка в різних формах передається студентам-дизайнерам. Значення інформаційних методів полягає в тому, що вони дають змогу виокремити необхідні знання, систематизувати їх у певні інформаційні блоки, використати в освітньо-виховному процесі як засіб впливу на естетичну свідомість і її збагачення.

Інформаційні методи мають важливе значення в процесі розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів. Адже в цьому процесі особистість прагне встановити плідний діалог із прекрасним на комунікативному та пізнавальному рівні, виявляючи при цьому інтелектуальні сили і можливості. Студенти під впливом інформаційних методів залучаються до аналітичної, оцінної, пошукової, дослідницької роботи, прагнуть вийти на певні узагальнення, оцінки, висновки щодо освоєння естетичних цінностей, висловлюють критичні та оціночні судження, у яких спираються на інформаційно-аналітичний досвід пізнання естетичного в дійсності і мистецтві.

Викладачі вищих навчальних закладів покликані використовувати інформаційні методи для розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів. Йдеться про розвиток у них таких способів освоєння естетичних цінностей, як-от: генералізація і транспозиція естетичної інформації. За участі інформаційних методів впливу студенти набувають умінь і навичок генералізувати отриману естетичну інформацію, знаходити у творах мистецтва такі ціннісні аспекти, що дають змогу робити висновки про розкриття майстрами художньої культури близьких за змістом і характером естетичних цінностей. Водночас інформаційні методи мають можливість впливати на розвиток уміння транспонувати естетичну інформацію, переносити її оціночне поле на інші художньо-естетичні явища і робити на цій основі відповідні оцінки, висновки тощо.

Інформаційні методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів мають широкі можливості впливу не лише на комунікативні, пізнавальні і творчі процеси, пов'язані з освоєнням і використанням художніх та естетичних цінностей. Їх вплив пов'язаний також із внутрішніми процесами, що передбачають зосередження інтелектуальних зусиль особистості на можливостях самоорганізації естетичної культури. Адже для самоусвідомлення того, що відбувається в процесі розвитку та функціонування естетичної культури майбутнім дизайнерам необхідні відповідні інформаційні матеріали і приклади того, у який спосіб і напрямок спрямовувати інтелектуально-естетичні дії.

Для прийняття відповідних рішень щодо самоорганізації естетичної культури майбутнім дизайнерам потрібен інформаційно-естетичний фонд, на який вони могли б спиратися, визначати якість і характер естетичного ставлення до дійсності та мистецтва, а також спроможність особистої естетичної культури функціонально забезпечувати цей процес. Саме тому, у вищих навчальних закладах набуває важливого значення звернення до інформаційних методів як умови, що покликана сприяти самоорганізації естетичної культури і підготовки майбутніх дизайнерів до самоусвідомлення в системі взаємозв'язку з естетичними цінностями.

У педагогічному процесі вищих навчальних закладів використання інформаційних методів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів передбачає створення і впровадження на практиці інформаційно-естетичних блоків. До таких блоків нами віднесено:

- інформаційно-естетичні блоки, що передбачають інформаційні методи впливу на розвиток естетичних знань;
- інформаційно-естетичні блоки, що передбачають інформаційні методи впливу на розвиток естетичного пізнання;
- інформаційно-естетичні блоки, що передбачають інформаційні методи впливу на розвиток естетичного самоусвідомлення.

Отже, інформаційні методи формування естетичної культури майбутніх

дизайнерів мають важливе значення у вирішенні зазначеної проблеми. Упровадження інформаційних методів дає змогу впливати на інтелектуально-естетичні якості студентів, збагачувати їх естетичну свідомість, розвивати вміння й навички встановлення змістовного діалогу з художніми й естетичними цінностями, забезпечення дії механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну.

4.3.3. Діяльнісні методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Діяльнісні методи належать до тієї категорії освітньо-виховних методів, які впливають на естетичну культуру особистості опосередковано, тобто через залучення її до певних видів і форм діяльності: ігрової, рольової, навчальної, комунікативної, пізнавальної, трудової, культуротворчої, мистецької, художньо-конструкторської, творчої та ін. Якщо сугестивні й інформаційні методи покликані забезпечувати безпосередній вплив на почуття, знання, свідомість, погляди, переконання і світогляд особистості, то діяльнісні методи дають змогу вирішувати завдання естетичної освіти і виховання студентів на основі виконання ними певних програм, завдань, вимог тощо (додатки А, Б, В., Г, Д, Е, Ж,З).

Спектр впливу діяльнісних методів є широким і засвідчує про їх можливість розвивати важливі прояви естетичної культури, які характеризують актуалізацію цього духовно-функціонального утворення особистості, її змістове наповнення, характер використання на практиці, спроможність забезпечувати самоорганізацію. Під впливом діяльнісних методів майбутні дизайнери отримують можливість усвідомити роль і значення естетичної культури, оцінити її місце в системі життєдіяльності і виконання професійних завдань, переконатися в підвищенні рівня естетичного ставлення до дійсності та мистецтва. Діяльнісні методи засвідчують відповідність сформованості естетичної культури суспільним вимогам щодо готовності майбутніх фахівців з дизайну до активного й плідного освоєння естетичного в дійсності і мистецтві.

Важливо зазначити, що діяльнісні методи є своєрідним продовженням

впливу сугестивних та інформаційних методів. Але їх функція полягає в тому, щоб актуалізовані й закріплені на рівні почуттів, знань, понять і уявлень естетичні цінності отримали можливість свого подальшого функціонування. Отже, діяльнісні методи покликані створювати умови з тим, щоб естетична свідомість особистості отримала відповідну підтримку й розвиток на процесуальному рівні, а її складові (почуття, знання, поняття та ін.) були залучені до реального зв'язку з прекрасним, його сприймання, оцінювання, інтерпретації й використання на практиці. Йдучи шляхом налагодження тісного зв'язку з формами естетичної свідомості діяльнісні методи стають спроможними збагачувати цей процес, надавати йому нового естетичного змісту.

Діяльнісні методи, маючи вплив на естетичну свідомість майбутніх дизайнерів, водночас засвідчують свої можливості щодо розвитку їх естетичної активності. Відомо, що освітньо-виховна практика спрямовує свої зусилля на розвиток у студентів-дизайнерів емоційно-естетичної, інтелектуально-естетичної та креативно-естетичної активності. Використання діяльнісних методів покликане розвивати естетичні почуття, уміння співпереживати, милуватися красою дійсності та мистецтва, насолоджуватися гармонійністю і виразністю художньо-естетичних явищ, процесів, творів мистецтва. Діяльнісні методи спроможні розвивати естетичне мислення, уміння аналізувати, оцінювати та інтерпретувати естетичні прояви дійсності й мистецтва, а також спонукати особистість до творчості, здатності відтворювати в художньому матеріалі естетичні задуми, художньо-конструкторські проекти тощо.

Для майбутніх дизайнерів є важливим зосередження зусиль на внутрішньому стані розвитку естетичної культури. Адже на цьому рівні функціонування естетичної культури особистість прагне не лише відчутти й усвідомити свої можливості, але й реалізувати їх на практиці. Проблема самоорганізації є актуальною для майбутніх дизайнерів і тому має знайти своє вирішення. Цьому покликані сприяти діяльнісні методи, які дають змогу

залучати особистість у реальне середовище, у якому вона має засвідчити свої можливості щодо виконання певних дій художньо-естетичної спрямованості.

Діяльнісні методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів спроможні впливати на процес оволодіння способами естетичної активності, послідовного вирішення завдань освоєння художньо-естетичних цінностей, передбачених комплексною програмою. До таких завдань нами віднесено:

- використання діяльнісних методів у процесі актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- використання діяльнісних методів у процесі збагачення естетичної свідомості майбутніх дизайнерів;
- використання діяльнісних методів у процесі розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів;
- використання діяльнісних методів у процесі забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів.

У науково-педагогічній літературі наголошується на тому, що діяльнісні методи мають можливість впливати на формування естетичної культури особистості. Учені (В. Бутенко [78], Н. Крилова [242; 243], С. Мельничук [297], Л. Печко [389; 390; 391], Г. Шевченко [591; 592] та ін.) підкреслюють, що методи ігрової, навчальної, комунікативної, творчої діяльності можуть сприяти розвитку естетичних почуттів, мислення, творчої уяви молоді, спонукати її до самовдосконалення у сфері взаємин з мистецтвом, цінностями художньо-естетичної та дизайнерської культури.

Діяльнісні методи відіграють важливу роль у процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Саме тому, перед вищою школою постають завдання, які передбачають ефективне використання на практиці освітньо-виховних можливостей діяльнісних методів. Це стосується, передусім, використання діяльнісних методів у процесі актуалізації естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну. Адже студенти в процесі естетичної діяльності акцентують увагу на умовах її здійснення. Однією з таких умов є

звернення до особистого досвіду взаємозв'язку з прекрасним і тих якостей, які характеризують естетичну культуру. За таких обставин естетична діяльність може виступати в ролі чинника, який посилює увагу до естетичної культури, робить її предметом цілеспрямованого розвитку в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.

Для використання діяльнісних методів з метою актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів важливим є визначення завдань, вправ і дій, які б стимулювали інтерес до художніх та естетичних явищ, викликали потребу в наслідуванні якостей, що супроводжують процес освоєння творів мистецтва, засвідчують можливості людей у досягненні високих показників естетичного ставлення до навколишньої дійсності та мистецтва, розвиток творчого потенціалу і професійної майстерності

Діяльнісні методи, пов'язані з виконанням певних завдань, вправ і дій, спроможні викликати зацікавлене ставлення студентів-дизайнерів до естетичної культури, робити їх активними учасниками процесів, що пов'язані з розвитком і збагаченням цієї духовно-функціональної властивості особистості. Отже, використання діяльнісних методів може бути пов'язане з актуалізацією естетичної культури, а також збагаченням новими знаннями, емоційно-чуттєвими враженнями, уміннями здійснювати процедуру освоєння та використання на практиці художньо-естетичних цінностей (додаток 3).

Важливо зазначити, що діяльнісні методи не є абстрактними, відірваними від реалій освітньо-педагогічного процесу. Вони мають ціннісно-змістове наповнення і тому передбачають дії певної спрямованості. Йдеться, зокрема, про можливості діяльнісних методів, які використовуються з метою вирішення завдань теоретичного змісту. Це зумовлює необхідність розробки і впровадження в вищій школі діяльнісних методів, які б сприяли збагаченню естетичної свідомості, розвивали емоційно-чуттєву, інтелектуально-естетичну та креативно-естетичну складову естетичного ставлення до навколишнього середовища, спонукали до формування естетичного світогляду, системи поглядів, знань та уявлень про прекрасне в дійсності і мистецтві. Діяльнісні

методи покликані успішно реалізовувати зазначені завдання і, тим самим, забезпечувати процес естетичної освіти майбутніх дизайнерів.

Діяльнісні методи мають важливе значення в процесі розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів. Йдеться про такі прояви естетичної активності, як-от: естетичне сприймання, естетичне оцінювання, естетична інтерпретація художньо-естетичних цінностей. Майбутнім фахівцям з дизайну важливо вміти самостійно встановлювати зв'язок із проявами естетичного в дійсності і мистецтві, емоційно реагувати на сприйняті явища, давати їм аргументовану естетичну оцінку, засвідчувати здатність творчо осмислювати предмети і процеси з урахуванням системи відповідних критеріїв. Досягнути розвитку цих якостей можливо за умови використання діяльнісних методів, які покликані спонукати студентів до спілкування, пізнання і творчості в галузі естетичної культури.

Використання викладачами вищих навчальних закладів діяльнісних методів передбачає не лише забезпечення комунікативних, оціночно-орієнтаційних, пізнавальних і творчих якостей майбутніх дизайнерів, але й розвиток внутрішніх процесів, пов'язаних з самоорганізацією естетичної культури як духовно-функціонального утворення особистості. Цьому мають сприяти діяльнісні методи, які спроможні стимулювати інтерес до естетичної культури, впливати на глибоке самоусвідомлення особистості як суб'єкта естетичного ставлення до дійсності, відкривати можливості для творчої самореалізації в процесі художньо-конструкторської діяльності.

У педагогічному процесі вищої школи ефективно використання діяльнісних методів формування естетичної культури передбачає виконання студентами-дизайнерами відповідних завдань. До таких завдань нами віднесено:

- завдання, що передбачають діяльнісні методи впливу на розвиток естетичного світогляду;
- завдання, що передбачають діяльнісні методи впливу на розвиток естетичного пізнання;

- завдання, що передбачають діяльнісні методи впливу на розвиток естетичної самоорганізації особистості.

4.3.4. Креативні методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Йдеться про методи, які передбачають залучення особистості до творчого процесу, виконання творчих дій, пов'язаних із розробкою і впровадженням художньо-творчих проєктів. У системі освіти креативні методи отримали певне осмислення і використання, що дає змогу отримувати належні результати художньо-естетичного розвитку молоді.

Використання креативних методів у процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів не знайшло належного висвітлення і теоретичного обґрунтування, що позначається на організації освітньо-педагогічного процесу у вищих навчальних закладах. Утім, науково-педагогічні спостереження і дослідження вказаної проблеми дають змогу зазначити, що креативні методи мають важливе значення для формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Вони впливають на естетичну культуру системно, охоплюючи при цьому такі її складові, як-от: естетична свідомість, естетична активність та естетична самоорганізація.

Важливо зазначити, що креативні методи за своїм змістом і характером впливу спрямовані на розвиток особистості, яка має відповідну мотивацію і бажання виявити свої творчі сили і можливості, досягнути високих результатів у художньо-творчій діяльності. Саме тому, креативні методи покликані сприяти актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів як основи їх творчої діяльності і досягнення успіхів у художньо-творчому процесі. Креативні методи мають можливість впливати на естетичну свідомість і діяльність студентів-дизайнерів, спрямовувати внутрішні процеси, пов'язані з самоорганізацією естетичної культури.

Креативні методи спрямовані на забезпечення умов для творчої самореалізації особистості, а значить, спроможності закласти у творчий процес такі почуття, знання, погляди й ідеї, які мають глибоко особистісний

характер, засвідчують про відповідне змістове, ціннісне, смислове навантаження, унікальне й неповторне світосприймання і розуміння процесів, які мають місце в навколишньому середовищі. Усвідомлення цього висуває перед креативними методами вимогу того, що їх вплив має збагачувати естетичну свідомість, привносити в її змістове поле естетичні цінності, що можуть стати поштовхом для генерування особистісного ставлення до прекрасного, його відчуття, розуміння і втілення в художньо-образній формі.

Для майбутніх дизайнерів креативні методи є стимулом для самоусвідомлення і пошуку тем, ідей, способів, композицій, проектів, у яких вони мали б можливість відкрити прояви прекрасного в природі, побуті, навчанні, мистецтві і на цій основі передати свої почуття, смакові вподобання, ціннісні переваги. Креативні методи відкривають можливість глибокого пізнання світу прекрасного, його сприймання й осмислення, що збагачує їх естетичну свідомість, спонукає до активного використання особистого естетичного досвіду (додатки І.1., І.2., І.3., І.4., І.5., І.6., І.7, І.8.).

Важливо, що креативні методи можуть бути корисними для розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів, їх уміння сприймати естетичні явища, адекватно оцінювати і творчо інтерпретувати. На цьому наголошують учені (І. Андрущенко [18], Є. Антонович [22; 164], А. Барташевич [32], М. Бахтін [33], З. Биков [41], Ю. Божко [52], В. Бутенко [73], В. Виноградова-Бондаренко [93], В. Волкова [98], І. Волкотруб [100; 191], З. Гіптерс [106], Д. Говорун [109], Л. Дорфман [142], Г. Ковальова [142], Т. Ковальчук [214], С. Коновець [224], Г. Крюков [246], Г. Мінервін [302], І. Пастир [379], М. Пічкур [398], Ю. Сліпич [458] та ін.), які досліджують умови естетичної підготовки майбутніх фахівців з дизайну. Вони зазначають, що використання креативних методів стимулює творче натхнення особистості, спрямовує її творчий пошук, а також сприяє організації художньо-творчої діяльності. За таких умов посилюється педагогічна увага до розвитку естетичної активності, спроможності студентів виявляти естетичні почуття, образне мислення, уміння моделювати творчі дії тощо. Адже без розвитку цих естетичних

якостей виявлення творчого натхнення, розвиток творчого пошуку й організація художньо-творчої діяльності набувають проблемного характеру, не отримують належного розвитку.

Майбутні дизайнери нерідко відчувають труднощі, пов'язані з самореалізацією у творчому процесі. Ці труднощі мають, переважно, внутрішні причини і зумовлені недостатнім розвитком механізму самоорганізації естетичної культури. Креативні методи спроможні впливати на цей процес, і тому їх використання на практиці є важливим. Вони допомагають студентам-дизайнерам у самовідчутті, самоусвідомленні та самореалізації під час виконання художньо-творчих робіт, спонукають майбутніх дизайнерів до активного використання особистого досвіду освоєння естетичного в дійсності і мистецтві.

Креативні методи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів мають широкі можливості впливу на художньо-творчий процес, стимулювання і розвиток важливих складових естетичної культури, вирішення завдань, що передбачені комплексною програмою формування естетичної культури студентів-дизайнерів у вищих навчальних закладах. До таких завдань нами віднесено:

- використання креативних методів у процесі актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- використання креативних методів у процесі збагачення естетичної свідомості майбутніх дизайнерів;
- використання креативних методів у процесі розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів;
- використання креативних методів у процесі забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Як засвідчують науково-педагогічні спостереження, майбутні дизайнери не сприймають естетичну культуру як невід'ємну складову їх творчої діяльності. Естетична культура як духовно-функціональне утворення особистості рідко пов'язується ними з творчим процесом, є переважно

показником освіченості, компетентності, наявності певного досвіду пізнання світу прекрасного, творів мистецтва. Розвиток такого ставлення до естетичної культури не може не хвилювати викладачів вищої школи. Адже у творчому процесі майбутні дизайнери покликані, передусім, спиратися на сформовану естетичну культуру, залучати її складові до прийняття відповідних рішень художньо-творчого змісту.

Використання креативних методів в освітньо-педагогічному процесі має бути спрямоване на актуалізацію естетичної культури майбутніх дизайнерів, розкриття її значення і можливостей на таких етапах творчого процесу, як-от: поява творчого натхнення, участь у творчому пошуку, організація художньо-творчої діяльності, робота над дизайн-проектами та ін. Креативні методи покликані стимулювати звернення студентів-дизайнерів до естетичних почуттів, освоєння естетичних цінностей, залучати до художньо-творчої діяльності можливості естетичного мислення, світоглядних орієнтацій та ін.

Важливо зазначити, що креативні методи покликані супроводжувати художньо-творчий процес, до якого залучаються майбутні дизайнери. У цьому процесі важливого значення набуває визначення ідеї, теми, концепції, ціннісної спрямованості художньо-творчої роботи. Як зазначають відомі діячі культури, одним із найскладніших етапів художньо-творчого процесу є осмислення і визначення його ідейно-естетичної складової, змістовного наповнення і духовної інтерпретації авторських позицій, які мають стати основою подальшої роботи над художньо-творчим проектом. Майбутнім дизайнерам важливо це не лише розуміти, але й брати безпосередню участь у концептуальному осмисленні художньо-творчої роботи.

За таких обставин посилюється роль креативних методів, які покликані сприяти розвитку естетичної свідомості майбутніх фахівців з дизайну. Йдеться про розвиток естетичних почуттів, естетичних знань, естетичного світогляду студентів. Отже, художньо-творча робота під супроводом креативних методів впливу повинна отримати освітньо-виховну спрямованість і спонукати майбутніх дизайнерів до прийняття художньо-творчих рішень на основі

розвитку естетичних почуттів, естетичних знань, а також естетичного світогляду в цілому. За таких обставин майбутні дизайнери отримують можливість свідомо приймати художньо-творчі рішення, посилаючись на актуалізовані прояви естетичної свідомості.

Естетична цінність художньо-творчої роботи визначається її змістовим наповненням, виразністю і забарвленістю художньої форми, майстерністю передачі авторського ставлення до проявів прекрасного. Усвідомлення цього дає змогу зазначити, що креативні методи впливу покликані спонукати студентів-дизайнерів до розвитку естетичної активності, яка охоплює такі прояви художньо-творчого процесу, як-от: сприймання, оцінювання й інтерпретація його змісту і форми, зовнішнього і внутрішнього, загального та індивідуального. Естетична активність майбутніх дизайнерів у процесі художньо-творчої роботи не з'являється сама собою. Її треба розвивати, залучаючи для цього можливості креативних методів впливу.

Значення художньо-творчої роботи майбутніх дизайнерів полягає в тому, що вона покликана засвідчувати зміни, які відбуваються в них на рівні естетичної свідомості, естетичної активності, а також на рівні самоорганізації естетичної культури. Це є важливим показником того, що студенти-дизайнери перебувають у стані динамічного розвитку, що їх естетична свідомість та активність набуває якісних змін, доповнень тощо. Водночас важливим є розвиток процесу, який пов'язаний із самоорганізацією естетичної культури. Креативні методи впливу мають передбачати ці зміни і спрямовувати зусилля студентів до посилення ролі таких проявів, як-от: самовідчуття, самоусвідомлення та самореалізація.

У педагогічному процесі вищих навчальних закладів ефективно використання креативних методів формування естетичної культури передбачає виконання майбутніми дизайнерами відповідних художньо-творчих робіт. До таких робіт нами віднесено:

- художньо-творчі роботи, що передбачають креативні методи впливу на розвиток і збагачення естетичної свідомості;

- художньо-творчі роботи, що передбачають креативні методи впливу на розвиток естетичної активності;
- художньо-творчі роботи, що передбачають креативні методи впливу на забезпечення самоорганізації естетичної культури.

Висновки з четвертого розділу

1. На основі теоретичного аналізу обґрунтовано сутність, можливості та необхідність моделювання процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. З'ясовано, що моделювання є важливим способом проектування естетичної культури особистості як системного явища, визначення її складових, зв'язків, характеру та етапів розвитку. Моделювання дає змогу визначати перспективи розвитку естетичної культури особистості, прогнозує зміст, характер і спрямованість цього духовно-функціонального утворення, окреслює чинники, що впливають на його формування, засвідчує зміст, умови та можливі результати освітньо-педагогічного впливу на досліджуваний процес.

2. У процесі дослідження розроблено науково-педагогічну модель формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, яка охоплює декілька блоків (теоретичний, діагностичний, концептуальний, методичний, процесуальний та результативний). Це дає змогу висвітлити основні положення, які характеризують теоретико-методологічні, концептуальні, програмно-методичні та процесуальні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, засвідчують перспективи і можливості системного вирішення означеної проблеми у вищих навчальних закладах.

3. З метою програмно-методичного забезпечення досліджуваного процесу теоретично обґрунтовано комплексну програму формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, окреслено її структуру, тематичні розділи та змістові модулі. Наголошено на важливості теоретичних положень, покладених в основу комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. До них віднесено положення щодо зв'язку естетичної

свідомості і діяльності, соціального впливу та механізму самоорганізації естетичної культури, загального й індивідуального в процесі естетичного розвитку особистості, репродуктивного і творчого в художньо-конструкторській діяльності майбутніх фахівців з дизайну. Визначена структура й основні розділи комплексної програми передбачають формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності. Наголошено на доцільності використання змістових модулів комплексної програми, які присвячено актуалізації естетичної культури, організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів, залучення студентів до практики естетизації навколишнього середовища та набуття досвіду самоорганізації естетичної культури.

4. У монографії запропоновано методику формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, наголошено на доцільності використання сугестивних, інформаційних, діяльнісних і креативних методів освітньо-педагогічного впливу на розвиток естетичної свідомості, стимулювання художньо-естетичної активності студентів-дизайнерів, оволодіння ними механізмом самоорганізації естетичної культури.

Основні положення зазначеного розділу висвітлено в таких публікаціях автора: [491; 495; 498; 500; 501; 502; 505; 506; 508; 509; 510; 524; 525; 534; 535].

РОЗДІЛ 5. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

5.1. Зміст експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Науково-педагогічне дослідження проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах передбачає вирішення завдань теоретичного та експериментального змісту. Необхідність вирішення цих завдань зумовлена тим, що на теоретичному рівні стає можливим дослідити найважливіші закономірності цього процесу, виділити в ньому характерні особливості, обґрунтувати доцільність шляхів і способів впливу на процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. На експериментальному рівні створюються умови для перевірки теоретичних положень і висновків дослідження, уточнення окремих параметрів функціонування зазначеного явища, підтвердження необхідності й актуальності педагогічних дій в умовах освітньо-виховної практики.

Вирішення завдань теоретичного й експериментального змісту має важливе значення. Це знайшло підтвердження в процесі теоретичного дослідження вказаної проблеми. Результатом цих дій стало розкриття сутності і значення естетичної культури як духовно-функціонального утворення особистості, що забезпечує плідний зв'язок із прекрасним у навколишній дійсності і мистецтві, сприяє його освоєнню та використанню в процесі життєвої і професійної діяльності, забезпечує внутрішні процеси та механізми, пов'язані з самоорганізацією естетичної культури.

Обґрунтовані на теоретичному рівні положення і висновки дали змогу розробити педагогічну концепцію формування естетичної культури майбутніх дизайнерів; визначити мету, завдання та напрями формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у системі вищої школи; узагальнити принципи, яких потрібно дотримуватися в процесі формування естетичної

культури; запропонувати педагогічні умови, необхідні для ефективного вирішення вказаної проблеми. Спираючись на теоретичний досвід минулого і сьогодення, вдалося змоделювати процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, розробити комплексну програму і методику впливу на естетичну свідомість студентів-дизайнерів, розвиток їх естетичної активності, а також забезпечення механізму самоорганізації естетичної культури.

Теоретичний рівень вирішення вказаної проблеми є важливим, створює основу для глибокого осмислення природи цього духовно-функціонального утворення особистості і можливих шляхів педагогічного супроводу процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Водночас теоретичні напрацювання не виключають необхідності проведення експериментального дослідження цього процесу і прийняття відповідних рішень і висновків, які підтверджують або спростовують окремі аспекти теоретичного осмислення цієї проблеми.

Експериментальний рівень науково-педагогічного пошуку є об'єктивною необхідністю отримання даних, які характеризують доцільність та ефективність освітньо-педагогічних дій, дають змогу пересвідчитися в тому, що вони є впливовими і здатними вносити відповідні зміни в розвиток естетичних якостей особистості, що їх реалізація на практиці є можливою і може бути забезпечена за певних умов. Експериментальне дослідження є важливою формою набуття наукових знань, засвідчує правильність теоретичного узагальнення, об'єктивність прийнятих науково-педагогічних рішень, а також ефективність педагогічних умов, які обґрунтовано теоретично і визнано доцільними для ефективного формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Важливо зазначити, що експериментальне обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах передбачає вирішення завдань, що підтверджують доцільність запропонованих нами педагогічних умов вирішення вказаної проблеми. До

таких завдань віднесено:

- експериментальне обґрунтування *необхідності* педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- експериментальне обґрунтування *спрямованості* педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- експериментальне обґрунтування *системності* педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- експериментальне обґрунтування *ефективності* педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

Зміст експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів передбачає підтвердження доцільності педагогічних умов, які були визначені на теоретичному рівні і запропоновані для перевірки в умовах формувального експерименту. Отже, у процесі експериментального обґрунтування важливим є підтвердження, що рекомендовані нами педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах є необхідними, спрямованими на вирішення конкретних естетико-виховних завдань, системними й ефективними, спроможними забезпечувати формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі їх професійної підготовки.

Зазначимо, що при розробці педагогічної концепції формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах нами були визначені педагогічні умови вирішення зазначеної проблеми. Вони передбачають:

- актуалізацію естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;

- організацію естетичної освіти майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- залучення студентів до естетизації навколишнього середовища у вищих навчальних закладах;
- оволодіння майбутніми дизайнерами досвідом самоорганізації естетичної культури.

При визначенні педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх дизайнерів ми виходили з усвідомлення їх ролі та спроможності впливати на вказаний процес, необхідності розвитку як зовнішніх, так і внутрішніх параметрів естетичної культури особистості, можливостей вищої школи бути організатором художньої та естетичної освіти студентів, а також їх участі в культуротворчому процесі, пов'язаному з естетизацією навколишнього середовища. Теоретично обґрунтовані педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів важливо експериментально обґрунтувати і на цій основі зробити висновки щодо їх актуальності, спрямованості, системності та ефективності.

З урахуванням зазначеного нами визначено зміст *експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах*. Він передбачає експериментальне обґрунтування процесу актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів; експериментальне обґрунтування процесу організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів; експериментальне обґрунтування процесу залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища; експериментальне обґрунтування процесу забезпечення механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів (Рис. 5.1.).

5.1.1. Експериментальне обґрунтування процесу актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів. Визначена на теоретичному рівні педагогічна умова передбачає актуалізацію естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищій школі. Основою такого рішення було розуміння того, що

Рис. 5.1. Зміст експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

естетична культура як духовно-функціональне утворення особистості може формуватися, набувати певного змісту, впливати на ціннісне ставлення до дійсності та мистецтва, якщо до її розвитку особистість виявляє інтерес, бажання мати розвинену естетичну культуру, розуміння її як важливої духовної та професійної якості.

Для досягнення зацікавленого ставлення студентів-дизайнерів до естетичної культури і її розвитку вища школа покликана в процесі освітньо-виховної роботи забезпечити *актуалізацію цього духовно-функціонального утворення майбутніх фахівців з дизайну*, підготувати їх до глибокого сприймання, осмислення сутності та оцінки значення естетичної культури. В умовах практики важливо переконатися, що на шляху актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів відкриваються широкі можливості впливу на цей процес, виведення його на рівень сучасних вимог.

У процесі експериментального обґрунтування процесу актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів важливо підтвердити, що ця педагогічна умова є необхідною, передбачає вирішення актуальних завдань, може бути системно реалізованою на практиці і забезпечити позитивні

результати. Експериментальні дані покликані об'єктивно підтвердити, що актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів є тією педагогічною умовою, яка спроможна допомогти студентам, наблизивши їх до плідного освоєння світу прекрасного в навколишній дійсності і мистецтві.

Показником процесу актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів є його *необхідність*. Як засвідчують результати діагностики сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів значна їх частина не сприймає естетичну культуру як духовну і професійну цінність і необхідність, не розуміє сутності і природи цього духовно-функціонального утворення особистості, не може пояснити функціональне значення естетичної культури в навколишньому житті і професійній діяльності. Отже, виникає потреба в наданні майбутнім дизайнерам необхідної допомоги в осмисленні того, що стосується естетичної культури, її ролі, місця і значення в житті, праці, навчанні і художньо-конструкторській творчості.

Для посилення уваги студентів-дизайнерів до естетичної культури і формування в них відповідального ставлення до її формування у вищому навчальному закладі нами були розроблені матеріали і залучені до змісту експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів *положення*, які передбачають:

- ознайомлення майбутніх дизайнерів з естетичною культурою у вищій школі як соціально-історичним і культурологічним явищем;
- усвідомлення студентами-дизайнерами сутності естетичної культури як духовно-функціонального утворення особистості;
- висвітлення значення естетичної культури в системі професійної діяльності людини;
- розкриття сутності і значення естетичної культури дизайнера;
- визначення структури і складових естетичної культури дизайнера;
- аналіз чинників, що впливають на формування естетичної культури дизайнера;
- розкриття внутрішніх процесів і механізму, що впливають на

самоорганізацію естетичної культури дизайнера;

- усвідомлення студентами-дизайнерами мети й завдань формування естетичної культури в процесі професійної підготовки;
- визначення напрямів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі професійної підготовки;
- реалізацію принципів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищому навчальному закладі;
- усвідомлення студентами-дизайнерами ролі самоосвіти у формуванні естетичної культури.

Важливим показником зазначеної педагогічної умови є її *спрямованість*.

Йдеться про актуалізацію естетичної культури майбутніх дизайнерів заради досягнення конкретних завдань естетичного розвитку і набуття ними необхідного естетичного досвіду. В умовах існуючої освітньої практики цей процес повинен мати чітко окреслені перспективи того, до чого має прагнути майбутній дизайнер у своєму естетичному розвитку, на які критерії та показники він має орієнтуватися, щоб відповідати вимогам сьогодення.

Задля актуалізації естетичної культури як перспективи особистісного естетичного розвитку майбутніх дизайнерів, забезпечення належного рівня самооцінки сформованості естетичних якостей і свідомого планування перспективних дій у напрямку формування естетичної культури, нами були розроблені та залучені до змісту експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів *положення*, що передбачають:

- цілеспрямований підхід до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищій школі;
- збагачення естетичної свідомості майбутніх дизайнерів;
- розвиток естетичної активності майбутніх дизайнерів;
- забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- досягнення відповідності естетичної культури майбутніх дизайнерів

сучасним вимогам;

- збагачення емоційно-чуттєвої складової естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- розвиток інтелектуально-естетичних якостей дизайнера;
- оволодіння студентами-дизайнерами необхідними способами самоорганізації естетичної культури;
- розвиток креативної складової естетичної культури майбутніх дизайнерів.

До показників зазначеної педагогічної умови слід віднести її *системний характер*. Це пояснюється тим, що актуалізація естетичної культури має носити не епізодичний і фрагментарний характер, а бути зорієнтованою на системний підхід до вирішення визначених освітньо-педагогічних завдань. У сучасній вищій школі існують багатоаспектні можливості для актуалізації естетичної культури особистості і цими можливостями необхідно системно скористатися. Для актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів з погляду системного використання існуючих можливостей залучення студентів до світу художньо-естетичних цінностей, посилення ролі окремих напрямків і форм освітньо-педагогічної діяльності вищої школи, ефективного використання студентами існуючих джерел збагачення естетичного досвіду нами були розроблені і залучені до змісту експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів *положення*, що передбачають:

- посилення ролі вищих навчальних закладів у формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- розкриття естетико-виховного потенціалу навчальних занять у вищій школі;
- залучення можливостей наукової діяльності до процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі позааудиторної діяльності;

- залучення студентських клубів і молодіжних об'єднань до процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- спрямування культуротворчої діяльності на формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- використання навчально-виховного середовища вищих навчальних закладів у формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів.

До показників зазначеної педагогічної умови слід віднести її *ефективність*. Йдеться про актуалізацію естетичної культури майбутніх дизайнерів, яка має відповідати сучасним суспільним вимогам, розвиватися відповідно до тенденцій і перспектив, які характеризують розвиток художньої, дизайнерської та естетичної культури українського суспільства, інноваційної художньо-конструкторської практики, дизайн-освіти тощо.

Для актуалізації естетичної культури як духовно-функціонального утворення особистості, яка має відповідати у своєму розвитку сучасним критеріям і показникам, соціальним і професійним вимогам, урахувати закономірності й особливості художньо-культурного життя українського суспільства нами були розроблені та залучені до змісту експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів *положення*, що передбачають:

- урахування критеріїв і показників формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- дотримання вимог українського суспільства щодо формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- забезпечення відповідності естетичної культури майбутніх дизайнерів сучасним професійним вимогам;
- урахування тенденцій і перспектив розвитку художньої, дизайнерської культури в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- дотримання сучасних вимог щодо ефективної організації дизайн-освіти у вищих навчальних закладах;

- забезпечення відповідності естетичної культури майбутніх дизайнерів умовам і змісту майбутньої художньо-творчої і конструкторської діяльності.

5.1.2. *Експериментальне обґрунтування процесу організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів.* До педагогічних умов, визначених на теоретичному рівні віднесена умова, що передбачає організацію естетичної освіти майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Це рішення було зумовлене тим, що важливою складовою естетичної культури особистості є її естетична свідомість, яка акумулює, зберігає, систематизує досвід пізнання світу прекрасного. Майбутні дизайнери спираються на можливості естетичної свідомості, яка охоплює естетичні почуття, знання, поняття, уявлення та світогляд.

Для активного розвитку потенціалу естетичної свідомості майбутніх дизайнерів вища школа прагне в процесі освітньо-педагогічної діяльності забезпечити студентів необхідним естетичним досвідом, організувати її естетичну освіту. У процесі професійної підготовки майбутніх дизайнерів важливим є набуття естетичних знань, понять, уявлень, які дають змогу студентам глибоко розуміти й адекватно оцінювати прояви прекрасного в навколишній дійсності і мистецтві.

У процесі експериментального дослідження процесу організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів важливо було обґрунтувати відповідність цієї педагогічної умови визначеним показникам. Йдеться про необхідність цієї умови, її спроможність вирішувати актуальні завдання, реальність досягнення визначеної мети, а також ефективність впливу та відповідність сучасним вимогам. У процесі експерименту важливо отримати дані, які засвідчать, що організація естетичної освіти є педагогічною умовою, яка позитивно впливає на збагачення естетичної свідомості, забезпечує належну підготовку студентів до активного освоєння художньо-естетичних цінностей.

Одним із показників цієї педагогічної умови є її *необхідність*.

Майбутнім дизайнерам потрібно мати розвинену естетичну свідомість, спиратися на багатоаспектний досвід естетичного пізнання навколишньої дійсності та мистецтва, орієнтуватися на можливості використання естетичних знань у повсякденному житті та професійній діяльності. У зазначеному відношенні студенти-дизайнери відчувають гостру потребу щодо педагогічної допомоги, яка полягає в організації естетичної освіти й освоєнні студентами необхідного досвіду естетичного сприймання, осмислення і творчого використання на практиці художньо-естетичних цінностей.

Задля формування у студентів-дизайнерів необхідних понять і уявлень про естетичну освіту, її зміст і можливості набуття в системі вищої школи нами були розроблені та залучені до змісту експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів *положення*, що передбачають:

- використання естетичної освіти як важливої і невід'ємної складової професійної підготовки майбутніх дизайнерів;
- розвиток естетичної освіти у вищій школі на основі національних традицій і сучасних досягнень у галузі естетичної теорії і практики;
- посилення ролі і можливостей вищої школи в організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів;
- розкриття філософського змісту естетичної освіти майбутніх дизайнерів;
- висвітлення культурознавчого змісту естетичної освіти майбутніх дизайнерів;
- обґрунтування мистецтвознавчого змісту естетичної освіти майбутніх дизайнерів;
- збагачення професійно-прикладного змісту естетичної освіти студентів-дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- визначення об'єктивних і суб'єктивних чинників, що впливають на естетичну освіту майбутніх дизайнерів;
- дотримання сучасних принципів організації естетичної освіти

майбутніх дизайнерів;

- використання різних форм організації естетичної освіти у вищій школі;
- посилення ролі естетичної освіти у формуванні професійної майстерності майбутніх дизайнерів.

Важливим показником педагогічної умови, пов'язаної з організацією естетичної освіти майбутніх дизайнерів слід вважати її *спрямованість на вирішення конкретних освітньо-педагогічних завдань*. Адже естетична освіта може здійснюватися у вищій школі з урахуванням її освітніх, розвивальних, виховних функцій і можливостей. В умовах професійної підготовки майбутніх дизайнерів естетична освіта має бути спрямована на забезпечення їх духовного розвитку, вияв творчого потенціалу, набуття конкретного досвіду пізнання естетичного в навколишній дійсності і мистецтві.

Для організації естетичної освіти, розкриття її освітніх, виховних і розвивальних можливостей, підготовки студентів-дизайнерів до врахування її особливостей і участі в освоєнні художньо-естетичних цінностей нами були розроблені і внесені до змісту експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах *положення*, що передбачають:

- організацію естетичної освіти майбутніх дизайнерів як важливого завдання вищих навчальних закладів;
- використання потенційних можливостей естетичної освіти в процесі професійної підготовки майбутніх дизайнерів;
- забезпечення впливу естетичної освіти на духовний розвиток майбутніх дизайнерів;
- розкриття виховного змісту і значення естетичної освіти майбутніх дизайнерів;
- урахування психологічних особливостей організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів у процесі професійної підготовки;
- посилення ролі естетичної освіти в розвитку професійно важливих

якостей майбутніх дизайнерів;

- розвиток художньо-творчого потенціалу майбутніх дизайнерів у процесі естетичної освіти.

Показником педагогічної умови, пов'язаної з організацією естетичної освіти майбутніх дизайнерів є її *системний характер*. Він полягає в тому, що організація естетичної освіти передбачає системне використання існуючих джерел естетичної інформації, різних її видів і напрямків, а також способів передачі естетичних знань і їх використання в освітньо-педагогічному процесі.

Для організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів на системній основі, широкого звернення до джерел естетичної інформації та їх послідовного освоєння в освітньо-педагогічному процесі вищої школи нами були розроблені і внесені до змісту експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів *положення*, що передбачають:

- необхідність системного підходу до організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів;
- підвищення ролі вищої школи щодо системної організації естетичної освіти студентів-дизайнерів;
- використання найважливіших видів і жанрів мистецтва в процесі організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів;
- залучення до естетичної освіти майбутніх дизайнерів різних видів і джерел естетичної інформації;
- поетапну організацію естетичної освіти в процесі професійної підготовки майбутніх дизайнерів;
- використання в процесі організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів інформаційно-естетичних блоків, які б об'єднували різні види інформації.

Показником педагогічної умови, що передбачає організацію естетичної освіти майбутніх дизайнерів є її *ефективність*. Це означає, що організація естетичної освіти має сприяти успішному вирішенню завдань, які були

визначені, і на які розраховує вища школа. Йдеться про ефективний розвиток естетичної свідомості майбутніх дизайнерів, збагачення естетичних почуттів, знань, понять і уявлень студентів-дизайнерів, становлення їх світоглядних орієнтацій, смакових уподобань та естетичних ідеалів.

Для організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів, забезпечення ефективного впливу на розвиток естетичної свідомості, стимулювання естетичної активності і залучення до художньо-творчої і художньо-конструкторської діяльності нами були розроблені і покладені в основу експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів *положення*, що передбачають:

- необхідність ефективної організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів у вищій школі;
- розвиток естетичної свідомості майбутніх дизайнерів;
- збагачення естетичних почуттів студентів-дизайнерів;
- передачу майбутнім дизайнерам необхідних естетичних знань, понять і уявлень;
- формування естетичного світогляду майбутніх дизайнерів у процесі естетичної освіти;
- вплив на розвиток ціннісних орієнтацій, інтересів і потреб майбутніх дизайнерів у процесі естетичної освіти;
- зміцнення зв'язку естетичної освіти з художньо-творчою і художньо-конструкторською діяльністю майбутніх дизайнерів.

5.1.3. Експериментальне обґрунтування процесу залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища. Розроблена на теоретичному рівні педагогічна умова формування естетичної культури майбутніх дизайнерів передбачає залучення їх до естетизації навколишнього середовища. Визначення цієї умови зумовлене тим, що естетична культура майбутніх дизайнерів передбачає вияв ними естетичної активності, яка знаходить своє втілення в процесі спілкування, пізнання, а також художньої конструкторської творчості. Отже, майбутнім дизайнерам важливо брати

участь у тих видах діяльності, які пов'язані з освоєнням і примноженням естетичного в навколишній дійсності і мистецтві. Естетизація навколишнього середовища передбачає вияв майбутніми дизайнерами естетичної активності з метою посилення ролі естетичних цінностей в житті та діяльності людей.

Для залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища вища школа покликана розвивати їх естетичну активність, стимулювати інтерес до сучасної практики естетичного освоєння навколишньої дійсності, передавати досвід привнесення елементів естетичної виразності предметам і явищам, які мають місце в природному, предметному, соціальному і мистецькому середовищі. Експериментальне обґрунтування зазначеного процесу покликане підтвердити важливість і необхідність цієї педагогічної умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

Одним із показників процесу залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища є його *необхідність*. Результати науково-педагогічних спостережень дають змогу зазначити, що майбутні дизайнери ще не підготовлені до активної участі в процесі естетизації навколишнього середовища, відчувають значні труднощі, пов'язані зі змістом та організацією художньої, дизайнерської, естетичної діяльності. Це зумовлює необхідність вирішення зазначеної проблеми, надання їй актуального характеру і створення відповідних умов для участі студентів-дизайнерів у процесі естетизації навколишнього середовища.

Задля залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища, забезпечення впливу цього процесу на розвиток естетичної активності, оволодіння студентами необхідними способами привнесення естетичної виразності у предмети і явища повсякденного життя нами були розроблені і покладені в основу експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів *положення*, що передбачають:

- необхідність залучення майбутніх дизайнерів до естетизації

навколишнього середовища;

- підвищення впливу цього процесу на розвиток естетичної активності студентів-дизайнерів;
- організацію змістовного спілкування майбутніх дизайнерів з естетичними цінностями у сфері дизайну;
- залучення студентів-дизайнерів до пізнання естетичних цінностей природного і предметного середовища;
- виконання студентами-дизайнерами художньо-конструкторських робіт з урахуванням їх естетичного спрямування;
- підвищення художньо-творчої активності майбутніх дизайнерів у процесі естетизації навколишнього середовища.

Важливим показником процесу залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища є його *ціннісна спрямованість*. Відомо, що ціннісна спрямованість вказаного процесу буває різною: прагматичною, художньою, естетичною. В умовах вищої школи важливо передати майбутнім дизайнерам теоретичний і практичний досвід, основу якого визначає естетична спрямованість художньо-творчої праці, уміння дизайнера гармонійно поєднувати у своїх виробках прояви прагматичного, художньо-образного й естетичного.

Для залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища, підготовки їх до ціннісного визначення своєї художньо-творчої праці, надання предметам і явищам навколишнього середовища естетичної виразності нами були розроблені й залучені до змісту експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів *положення*, що передбачають:

- забезпечення ціннісної спрямованості процесу естетизації навколишнього середовища майбутніми дизайнерами;
- розкриття естетичної виразності предметів і явищ природного середовища;
- залучення студентів-дизайнерів до естетизації предметного

середовища;

- підготовка майбутніх дизайнерів до естетизації об'єктів і продуктів промислового виробництва;
- забезпечення готовності майбутніх дизайнерів до естетичного оформлення об'єктів і процесів соціокультурного змісту;
- залучення студентів-дизайнерів до естетичного оформлення художньо-творчих і конструкторських проєктів.

Серед показників процесу залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища заслуговує на увагу його *системний характер*. Сутність і значення цього процесу полягають у тому, що він акумулює найважливіші сили і можливості особистості, пов'язані з художньо-естетичним освоєнням навколишнього середовища. У процес естетизації предметів і явищ навколишньої дійсності залучаються естетичні почуття, знання, поняття, уявлення майбутніх дизайнерів, їх уміння й навички практичного, художнього й естетичного змісту.

Для залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища, системного використання їх духовного потенціалу й естетичного досвіду, вияв естетичної активності, пов'язаної з комунікативною, пізнавальною й художньо-творчою діяльністю нами були розроблені і передбачені змістом експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів такі *положення*:

- забезпечення системного підходу щодо залучення студентів-дизайнерів до естетизації навколишнього середовища;
- зміцнення впливу процесу естетизації навколишнього середовища на розвиток естетичної активності майбутніх дизайнерів;
- розвиток естетичного сприймання майбутніх дизайнерів у процесі естетизації навколишнього середовища;
- підготовка майбутніх дизайнерів до оцінки й інтерпретації об'єктів естетичної діяльності;
- залучення до процесу естетизації навколишнього середовища

художньо-творчих можливостей студентів-дизайнерів;

- надання проявам естетичної активності майбутніх дизайнерів важливого значення і педагогічної підтримки.

До показників процесу залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища віднесено його *ефективність*. Це пов'язано з тим, що цей процес має виконувати, передусім, естетико-виховну функцію і впливати на розвиток і формування у студентів відповідних якостей. Це стосується спрямування їх уваги на естетичні прояви навколишньої дійсності, вияв інтересу і потреби щодо освоєння навколишньої дійсності за законами краси, гармонії і виразності, отримання естетичної насолоди від процесу естетизації і його результатів.

Для ефективного залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища, надання цьому процесу естетико-виховного значення, стимулювання естетичної активності студентів-дизайнерів і її спрямування в напрямку вивчення, зберігання і примноження матеріальних та духовних цінностей нами були розроблені і залучені до змісту експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів *положення*, що передбачають:

- забезпечення у вищій школі ефективного характеру залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища;
- досягнення ефективного розвитку естетичної активності студентів-дизайнерів у процесі естетизації навколишнього середовища;
- стимулювання емоційно-естетичної активності студентів-дизайнерів на матеріалі естетизації об'єктів природи;
- надання інтелектуального змісту естетизації предметів і явищ соціокультурного середовища;
- розвиток креативно-естетичних можливостей майбутніх дизайнерів у процесі планування і реалізації художньо-проектної та конструкторської діяльності;
- організація процесу естетизації навколишнього середовища

відповідно до сучасних культуротворчих і освітньо-педагогічних вимог;

- поширення досвіду ефективного залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища у вищих навчальних закладах.

5.1.4. Експериментальне обґрунтування процесу оволодіння майбутніми дизайнерами досвідом самоорганізації естетичної культури. Процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів має зовнішню і внутрішню детермінацію, знаходиться в залежності від певних чинників. Ураховуючи, що в майбутніх дизайнерів посилюється роль внутрішніх процесів детермінації цього особистісного, духовно-функціонального утворення, була визначена на теоретичному рівні педагогічна умова, яка передбачала необхідність забезпечення самоорганізації естетичної культури. Майбутні дизайнери покликані активно спиратися на власні духовні і психологічні сили й можливості, залучати їх до функціонування й розвитку естетичної культури.

Для самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів потрібно розвивати її механізм, забезпечувати необхідними якостями, знаннями, уміннями, способами впливу. Педагогічна допомога в забезпеченні цього процесу полягає в тому, щоб послідовно стимулювати активність студентів, пов'язану з самоорганізацією естетичної культури, надавати їм необхідний досвід, який вони можуть використати для розвитку механізму самоорганізації, створювали умови, які б відкривали можливості для творчої самореалізації майбутніх дизайнерів.

У процесі експериментального обґрунтування процесу забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів важливо було підтвердити відповідність цього процесу таким показникам, як-от: необхідність забезпечення самоорганізації естетичної культури, спрямованість цього процесу на вирішення актуальної проблеми, системний підхід до організації процесу забезпечення самоорганізації естетичної культури, а також

досягнення ефективності її формування. Експериментальне обґрунтування покликане дійти висновку про те, що визначена на теоретичному рівні педагогічна умова є об'єктивно необхідною і спроможною позитивно впливати на процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

У якості одного з важливих показників формування естетичної культури майбутніх дизайнерів визначено необхідність забезпечення механізму самоорганізації естетичної культури. Отримані нами в процесі констатувального експерименту дані підтверджують, що майбутні дизайнери відчують труднощі, пов'язані з самоорганізацією естетичної культури. Найвний механізм самоорганізації ще недостатньо розвинений і тому потребує відповідного забезпечення, подальшого розвитку та зміцнення.

Для забезпечення процесу самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищій школі, надання їм необхідного досвіду самоорганізації естетичної культури, посилення механізму прийняття самостійних рішень, оцінок, висновків щодо естетичних цінностей, оволодіння уміннями й навичками самовідчуття, самоусвідомлення та самореалізації нами були розроблені і залучені до змісту експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів *положення*, що передбачають:

- посилення уваги вищих навчальних закладів до питання щодо забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- використання необхідних способів впливу на механізм самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- розвиток у студентів-дизайнерів самовідчуття як складової процесу самоорганізації естетичної культури;
- надання можливостей самоусвідомлення в процесі зв'язку студентів з художньо-естетичними цінностями;
- усвідомлення студентами-дизайнерами необхідності самоорганізації свого ставлення до проявів прекрасного в навколишній дійсності і

мистецтві;

- поширення і творче використання досвіду вищих навчальних закладів щодо забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів.

У якості показника забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів визначено *спрямованість* цього процесу на вирішення необхідних завдань. Адже у студентів-дизайнерів по-різному розвинений механізм самоорганізації естетичної культури, є потреба в розвитку його емоційної, інтелектуальної, діяльнісної складової. Майбутнім дизайнерам потрібна педагогічна допомога, яка б відповідала їх потребам щодо підвищення рівня сформованості естетичної культури, розвитку окремих складових механізму самоорганізації особистісного, духовно-функціонального утворення.

Для прийняття цілеспрямованих рішень щодо забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів, визначення перспективних кроків у цьому напрямку, використання необхідних способів надання педагогічної допомоги студентам-дизайнерам у здійсненні процедури самоорганізації естетичної культури нами були розроблені і залучені до змісту експериментального обґрунтування *положення*, що передбачають:

- забезпечення в умовах вищої школи цілеспрямованого вирішення завдань, пов'язаних з процесом самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- розвиток механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- стимулювання впливу емоційної складової самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- посилення ролі інтелектуальних дій у процесі самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- залучення креативних сил і можливостей майбутніх дизайнерів до процесу самоорганізації естетичної культури;

- координація освітньо-педагогічних зусиль вищої школи в процесі забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Про забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів засвідчує такий показник, як-от *системний підхід* до вирішення цього питання. Йдеться, зокрема, про системний розвиток основних складових механізму самоорганізації, використання можливостей освітньо-педагогічного процесу вищої школи з метою забезпечення самоорганізації естетичної культури, упровадження комплексу методів (сугестивних, інформаційних, діяльнісних, креативних) впливу на вказаний процес.

Для системного забезпечення процесу самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів, ефективного використання інформаційних і методичних можливостей вищих навчальних закладів, послідовного оволодіння студентами-дизайнерами способами самоорганізації естетичної культури нами були розроблені і залучені до змісту експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів *положення*, що передбачають:

- упровадження у вищій школі системного підходу до забезпечення процесу самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- використання сугестивних методів впливу на самоорганізацію естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- залучення інформаційних методів до забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів на основі використання діяльнісних методів впливу;
- вирішення питань самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі звернення до креативних методів;
- використання досвіду вищих навчальних закладів щодо впровадження системного підходу до забезпечення механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Важливим показником забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів є його *ефективність*. Цей процес має сприяти успішному вирішенню визначених завдань, які стосуються як розвитку механізму самоорганізації естетичної культури в цілому, так і окремих його складових. Йдеться про емоційну, інтелектуальну та діяльнісну складові вказаного процесу. Ефективність забезпечення самоорганізації естетичної культури є результатом прийняття освітньо-педагогічних рішень, спрямованих на формування особистості самодостатньої, спроможної самостійно відчувати, самоусвідомлювати та самореалізовувати в процесі зв'язку з естетичними цінностями.

Для ефективного забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів, розвитку механізму і складових цього процесу, а також посилення відповідальності особистості за зміст і характер освоєння прекрасного в навколишній дійсності і мистецтві нами були розроблені і залучені до змісту експериментального обґрунтування *положення*, що передбачають:

- ефективного забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- досягнення результатів самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням можливостей та особистісних якостей;
- використання сучасних критеріїв і показників з метою визначення готовності майбутніх дизайнерів до самоорганізації естетичної культури;
- набуття майбутніми дизайнерами соціального, художнього та естетичного досвіду, необхідного для самоорганізації естетичної культури;
- використання особистісно-регулятивного критерію в процесі визначення характеру самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;

- вивчення відповідності механізму і способів самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів їх уявленням про готовність до самостійного освоєння естетичних цінностей;
- поширення досвіду вищої школи щодо діагностики механізму самоорганізації естетичної культури.

5.2. Організація та методика проведення формувального експерименту

Науково-педагогічне дослідження формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах передбачає теоретичне вивчення, а також експериментальне обґрунтування зазначеного процесу. З цією метою були проаналізовані та визначені теоретичні засади процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, розроблено педагогічну концепцію, комплексну програму та методику формування естетичної культури студентів-дизайнерів у вищих навчальних закладах. Отримані в результаті теоретичного обґрунтування вказаної проблеми наукові дані дали змогу розкрити сутність і структуру естетичної культури майбутніх дизайнерів, визначити мету, завдання, напрями, принципи, методи й педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

Завдання науково-педагогічного дослідження полягало в тому, щоб процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів отримав теоретичне осмислення, а також експериментальне обґрунтування. З цією метою розпочато впровадження експериментальної складової науково-педагогічного пошуку, що дало змогу визначити зміст експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Він передбачав експериментальне обґрунтування процесу актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів, організації естетичної освіти студентів-дизайнерів, залучення їх до естетизації навколишнього середовища, а також забезпечення самоорганізації цього духовно-функціонального утворення майбутніх дизайнерів.

Експериментальне обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів передбачає необхідність здійснення таких кроків, пов'язаних з організацією і проведенням формувального експерименту. Вирішення цього завдання науково-педагогічного дослідження має важливе значення і полягає в тому, щоб підготувати і провести формувальний експеримент, у процесі якого мають бути створені педагогічні умови, спрямовані на ефективне формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів покликані відповідно до їх змісту бути реалізованими в повному обсязі з тим, щоб об'єктивно засвідчити свої освітньо-виховні можливості і спроможність впливати на вказаний процес.

Усвідомлення необхідності і важливості проведення формувального експерименту спонукало нас до прийняття відповідних рішень щодо його організації і методики проведення. Визнано доцільним виділити декілька етапів організації і методики проведення формувального експерименту. До таких етапів віднесено: підготовчий, основний та завершальний (Рис. 5.2.).

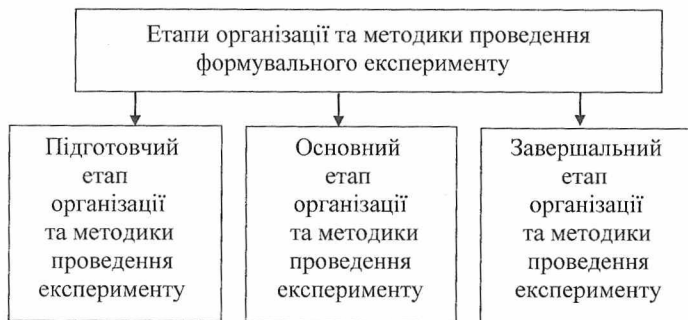

Рис. 5.2. Етапи організації та методики проведення формувального експерименту

Кожен із визначених етапів організації та методики проведення формувального експерименту мав важливе значення, характеризувався відповідною спрямованістю на вирішення завдань *діагностичного*,

аналітичного, організаційного, методичного, інформаційного, освітнього та виховного змісту. У своїй сукупності визначені етапи організації та методики проведення формувального експерименту були покликані забезпечити системність, послідовність, логічність і спрямованість освітньо-педагогічних дій.

5.2.1. Підготовчий етап організації та методики проведення формувального експерименту. Мета цього етапу полягала в тому, щоб підготувати умови для реалізації комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. До таких умов було віднесено:

- визначення рівнів сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів на початку формувального експерименту;
- укладення методичних матеріалів і рекомендацій для здійснення процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- здійснення підготовки викладачів і співробітників вищих навчальних закладів до організації процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Завдання підготовчого етапу організації та методики проведення формувального експерименту полягало, передусім, у тому, щоб визначити рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів на початку формувального експерименту. Вирішення цього завдання мало важливе значення і передбачало отримання даних, які б засвідчили існуючий стан естетичної підготовки майбутніх дизайнерів на початку формувального експерименту, характер розвитку таких складових естетичної культури, як-от: естетична свідомість, естетична активність і самоорганізація.

Організаційно-методичне забезпечення цього процесу передбачало: визначення експериментальної та контрольної груп студентів-дизайнерів; розробку матеріалів (анкет, тестів, ситуацій, завдань і т. ін.) задля вивчення стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів; уточнення

критеріїв і показників, необхідних для визначення рівнів сформованості естетичної культури студентів; здійснення експериментальних дій, пов'язаних із вивченням стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів; збір, аналіз та узагальнення даних, необхідних для визначення рівнів сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів на початку формувального експерименту.

Відповідно до зазначеного нами були визначені дві групи студентів-дизайнерів. Експериментальну групу в кількості 90 осіб склали студенти художньо-графічного відділення факультету мистецтв Криворізького державного педагогічного університету, які навчалися на денній формі навчання галузі знань 0202 Мистецтво, напряму підготовки – 6.020207 Дизайн, набуваючи рівень вищої освіти – перший (бакалаврський), кваліфікацію – бакалавр дизайну, дизайнер (художник-конструктор). До формувального експерименту були залучені студенти-дизайнери I–IV курсів (1 курс – 22 особи, 2 курс – 21 особа, 3 курс – 24 особи, 4 курс – 23 особи). Контрольну групу в кількості 92 осіб склали студенти-дизайнери, які навчалися в київському Інституті Реклами. До складу контрольної групи входили студенти-дизайнери, які навчалися на першому курсі – 23 особи, другому курсі – 21 особа, третьому курсі – 25 осіб та четвертому курсі – 23 особи.

На підготовчому етапі нами були визначені рівні сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів, залучених до експериментальної та контрольної груп. Отримані дані цього дослідження знайшли відображення в додатках.

Для вивчення стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів нами були розроблені необхідні діагностичні матеріали та методи. До них віднесено:

- анкету для студентів-дизайнерів щодо ставлення їх до естетичної культури;
- анкету для студентів-дизайнерів щодо розвитку їх естетичної свідомості;

- анкету для студентів-дизайнерів щодо розвитку в них естетичної активності;
- анкету для студентів-дизайнерів щодо їх готовності до самоорганізації естетичної культури;
- тести для студентів-дизайнерів задля вивчення їх естетичних почуттів;
- тести для студентів-дизайнерів задля вивчення їх естетичної освіченості;
- тести для студентів-дизайнерів задля вивчення їх естетичного світогляду;
- завдання для студентів-дизайнерів, що передбачають емоційний рівень самоорганізації естетичної культури;
- завдання для студентів-дизайнерів, що пов'язані з інтелектуальною складовою самоорганізації естетичної культури;
- завдання для студентів-дизайнерів, що засвідчують їх спроможність до самореалізації в системі відносин з естетичними цінностями.

З метою визначення рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів були залучені критерії та показники, які були нами розроблені і використані під час проведення констатувального експерименту. До критеріїв і показників віднесено такі:

1. Ціннісно-орієнтаційний критерій сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. Його показниками є:
  - орієнтація майбутніх дизайнерів на соціальні цінності;
  - орієнтація майбутніх дизайнерів на художні цінності;
  - орієнтація майбутніх дизайнерів на естетичні цінності.
2. Організаційно-діяльнісний критерій сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. Його показниками є:
  - формальний вияв естетичної активності майбутніх дизайнерів;
  - ситуативний вияв естетичної активності майбутніх дизайнерів;

- цільовий вияв естетичної активності майбутніх дизайнерів.
3. Особистісно-регулятивний критерій сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. Його показниками є:
- спонтанний характер самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
  - функціональний характер самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
  - системний характер самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Експериментальні дії, пов'язані з вивченням стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів здійснювалися безпосередньо автором дослідження, а також під його керівництвом викладачами Криворізького державного педагогічного університету, Інституту реклами та Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. На основі отриманих даних, їх аналізу та узагальнення визначалися рівні сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів, залучених до експериментальної і контрольної груп.

Завданням підготовчого етапу організації та методики проведення формувального експерименту було також укладення методичних матеріалів і рекомендацій щодо здійснення процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Вирішення цього завдання мало важливе значення і було зумовлене тим, що в умовах сучасної освітньо-педагогічної практики ще недостатньо представлені методичні розробки, пов'язані з формуванням естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищій школі.

З метою організаційно-методичного вирішення цього завдання нами були укладені такі програмно-методичні матеріали та рекомендації:

- комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах;
- методичні рекомендації щодо формування естетичної культури

- майбутніх дизайнерів у процесі навчальної діяльності;
- методичні рекомендації щодо формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі наукової діяльності;
  - методичні рекомендації щодо формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі культуротворчої діяльності;
  - методичні рекомендації щодо формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі позааудиторної діяльності;
  - методичні рекомендації щодо вивчення стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів;
  - методичні рекомендації щодо формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі вивчення суспільно-гуманітарних дисциплін у вищій школі;
  - методичні рекомендації щодо формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін;
  - методичні рекомендації щодо формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі самоосвіти.

Завдання підготовчого етапу організації та методики проведення формувального експерименту передбачало здійснення підготовки викладачів і співробітників вищих навчальних закладів до організації процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Необхідність вирішення цього завдання була зумовлена декількома обставинами, зокрема:

- викладачам вищої школи важливо бути ознайомленими з комплексною програмою формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- у процесі формувального експерименту важливо забезпечити необхідні педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- вирішення завдань формування естетичної культури майбутніх дизайнерів передбачало ефективне використання комплексу методів;

- викладачам і співробітникам вищого навчального закладу необхідні були знання та практичний досвід успішного вирішення вказаної проблеми.

З метою здійснення теоретичної і практичної підготовки викладачів і співробітників вищої школи до організації процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів нами були проведені лекційні та практичні заняття для викладачів Криворізького державного педагогічного університету. Для цього були організовані курси підвищення професійно-педагогічної майстерності викладачів і співробітників. Програма цих курсів передбачала такі теми:

- формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як актуальна педагогічна проблема;
- мета, завдання й напрями формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- принципи формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- використання сугестивних методів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- використання інформаційних методів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- використання діяльнісних методів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- використання креативних методів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

5.2.2. *Основний етап організації та методики проведення формувального експерименту.* Мета цього етапу полягала в тому, щоб реалізувати змістові модулі комплексної програми формування естетичної

культури майбутніх дизайнерів у процесі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності. Педагогічні умови були спрямовані на реалізацію таких *змістових модулів*:

- змістовий модуль, присвячений актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- змістовий модуль, присвячений організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів;
- змістовий модуль, присвячений залученню майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища;
- змістовий модуль, присвячений оволодінню майбутніми дизайнерами досвідом самоорганізації естетичної культури.

У процесі реалізації змістового модуля, присвяченого актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів, були висвітлені такі питання:

- питання, що розкривають сутність і значення естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- питання, що розкривають особливості процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- питання, що розкривають роль вищої школи у формуванні естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- питання, що розкривають вимоги до естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Задля реалізації змістового модуля, присвяченого актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів, були використані освітньо-педагогічні можливості навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності.

Навчальна діяльність, в умовах якої відбувалася актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів, охоплювала:

- *заняття з циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки* (актуальні проблеми української історії та культури; української мови за професійним спрямуванням; іноземної мови, філософії,

соціально-політичні студії, основи економічних знань, а також дисципліни вільного вибору студентів-дизайнерів);

- *заняття з циклу фундаментальної та природничо-наукової підготовки* (рисунок, живопис, кольорознавство, теоретичні основи художньої творчості, а також дисципліни вільного вибору студентів-дизайнерів залежно від спеціалізацій (дизайн реклами, дизайн графічний, дизайн одягу та аксесуарів, дизайн ландшафтний);
- *заняття з циклу професійної науково-предметної та практичної підготовки* (композиція в дизайні, історія мистецтва та дизайну, основи етнодизайну, інженерна графіка, комплексне проектування, маркетинг і менеджмент, основи формотворення, комп'ютерні технології в дизайні, теорія і методика дизайну, курсова робота з комплексного проектування, курсова робота з історії мистецтва, навчальна та виробнича практика).

Наукова діяльність, присвячена актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів, здійснювалася в таких формах:

- підготовка студентами-дизайнерами реферативних повідомлень з питань естетичної культури, особливостей її розвитку та функціонування;
- підготовка студентами-дизайнерами курсових робіт на естетичні проблеми сьогодення;
- підготовка майбутніми дизайнерами кваліфікаційних проєктів, які передбачають науково-дослідну складову;
- участь майбутніх дизайнерів у конкурсах студентських наукових робіт;
- відвідання студентами-дизайнерами занять наукового гуртка, присвяченого актуальним проблемам художньо-естетичної культури.

Позааудиторна діяльність, у якій розглядалися питання актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів, охоплювала такі форми:

- кураторські виховні години, присвячені формуванню естетичної

культури особистості;

- засідання студентського клубу, на яких майбутні дизайнери організовували дискусії й обговорення актуальних проблем естетики;
- заняття студентського гуртка «У світі прекрасного»;
- вечори запитань і відповідей, присвячені актуальним проблемам розвитку сучасної теорії і практики дизайн-освіти;
- тематичні зустрічі студентів-дизайнерів з відомими діячами культури і мистецтва, художниками, дизайнерами;
- участь студентів-дизайнерів у підготовці художніх виставок, проведенні конкурсів художньо-творчих робіт і т. ін.

Культуротворча діяльність, спрямована на актуалізацію естетичної культури майбутніх дизайнерів передбачала:

- вивчення історичного досвіду розвитку естетичної культури;
- участь студентів у колекціонуванні та збереженні художньо-естетичних цінностей;
- поширення досвіду естетичного освоєння предметів і явищ дійсності;
- виконання художньо-творчих проєктів, участь у конкурсах, виставках дизайнерських робіт.

Актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів передбачала використання таких методів, як-от: *створення емоційно-чуттєвих ситуацій, використання інформаційно-тематичних блоків, вирішення завдань комунікативного, пізнавального, оцінного змісту, виконання художньо-проєктних робіт.*

У процесі реалізації змістового модуля, присвяченого *організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів* педагогічні зусилля були спрямовані на ознайомлення студентів з такими різновидами змісту естетичної освіти:

- ознайомлення майбутніх дизайнерів із філософським змістом естетичної освіти;
- освоєння майбутніми дизайнерами культурологічного змісту естетичної освіти;

- освоєння майбутніми дизайнерами мистецтвознавчого змісту естетичної освіти;
- освоєння майбутніми дизайнерами професійного змісту естетичної освіти.

Для реалізації змістового модуля, присвяченого організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів, були використані освітньо-педагогічні можливості різних видів діяльності. У процесі навчальної діяльності на заняттях циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, циклу фундаментальної та природничо-наукової підготовки, а також циклу професійної (науково-предметної) та практичної підготовки студенти-дизайнери мали можливість освоєння філософського, культуротворчого, мистецтвознавчого та професійного змісту естетичної освіти. Набуттю відповідного естетичного досвіду студентами-дизайнерами було присвячено *наукову діяльність*, яка знаходила своє відображення в наукових рефератах і повідомленнях, курсових і проектних роботах, конкурсних студентських роботах і результатах діяльності наукового гуртка.

Важливого значення набували такі види діяльності, як-от: *позааудиторна* та *культуротворча*. Студенти-дизайнери обговорювали питання естетичного змісту на кураторських годинах, засіданнях студентського клубу, молодіжних творчих об'єднаннях, відвідували заняття художньо-творчих колективів, були учасниками культурно-освітніх заходів, які проводилися за участю майстрів мистецтва, діячів культури, були учасниками майстер-класів дизайнерів. Майбутні дизайнери набували необхідного естетичного досвіду в процесі безпосередньої участі в культуротворчій діяльності, пов'язаній з вивченням, пропагандою, поширенням і збагаченням художньо-естетичних цінностей.

Задля організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів та освоєння ними необхідних знань, понять і світоглядних орієнтацій були використані відповідні методи естетичного впливу: сугестивні, інформаційні, діяльнісні та креативні. На їх основі студенти-дизайнери привчалися естетично сприймати

предмети і явища навколишньої дійсності, усвідомлювати їх естетичну цінність, творчо інтерпретувати та використовувати на практиці.

У процесі реалізації змістового модуля, присвяченого залученню майбутніх дизайнерів до *естетизації навколишнього середовища*, освітньо-педагогічні дії були спрямовані на оволодіння студентами необхідними способами естетичної діяльності, зокрема:

- оволодіння майбутніми дизайнерами способами естетизації природного середовища;
- оволодіння майбутніми дизайнерами способами естетизації предметного середовища;
- оволодіння майбутніми дизайнерами способами естетизації соціального середовища;
- оволодіння майбутніми дизайнерами способами естетизації мистецького середовища.

Для залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища і розвитку в них естетичної активності були використані освітньо-педагогічні можливості вищого навчального закладу. Так, на заняттях циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, циклу фундаментальної та природничо-наукової підготовки, а також циклу професійної (науково-предметної) та практичної підготовки студенти-дизайнери оволодівали необхідними способами естетизації навколишнього середовища, знайомилися з практичним досвідом освоєння навколишньої дійсності за законами краси. У процесі наукової діяльності увага студентів-дизайнерів концентрувалася на окремих способах естетизації предметів і явищ навколишньої дійсності, поглибленому вивченні професійної майстерності митців, які працюють у сфері естетичного оформлення предметів побуту, ландшафтного, графічного, промислового дизайну, естетизації подій і явищ соціального, етнокультурного змісту.

Особливе значення в оволодінні способами естетизації навколишнього середовища мала позааудиторна діяльність, яка давала змогу враховувати

індивідуальні інтереси, потреби і творчі здібності студентів-дизайнерів. Майбутні дизайнери в умовах позааудиторної діяльності набували знань, умінь і навичок роботи з природним матеріалом, привчалися до естетизації предметів побуту, одягу та аксесуарів, були організаторами й учасниками освітньо-виховних заходів, присвячених актуальним проблемам розвитку етнодизайну, поширення народних традицій, пов'язаних з естетичним оформленням навколишнього середовища.

У процесі культуротворчої діяльності майбутні дизайнери брали безпосередню участь у процесі естетизації навколишнього середовища, розвивали практичні вміння й навички художньо-конструкторської та естетичної діяльності, працювали над окремими художньо-творчими проектами, презентували свої художньо-естетичні вироби на виставках дизайн-культури.

Задля активного залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища були використані різні методи освітньо-педагогічного впливу. До них віднесено: сугестивні, інформаційні, діяльнісні та креативні методи, які давали змогу системно забезпечувати цей процес, розвивати в студентів-дизайнерів відповідні емоційні, інтелектуальні, діяльнісні та творчі можливості.

У процесі реалізації змістового модуля, присвяченого *оволодінню майбутніми дизайнерами досвідом самоорганізації естетичної культури* у вищій школі, освітньо-педагогічні дії передбачали розвиток у студентів таких різновидів досвіду:

- досвід самовідчуття, необхідний для самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- досвід самоусвідомлення, необхідний для самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- досвід самореалізації, необхідний для самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Задля оволодіння майбутніми дизайнерами досвідом самоорганізації

естетичної культури в процесі формувального експерименту були залучені можливості навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності. У процесі навчальних занять циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, циклу фундаментальної та природничо-наукової підготовки, а також циклу професійної (науково-предметної) та практичної підготовки студентами-дизайнерами були розглянуті питання, що давали уявлення й поняття про процеси самоорганізації і їх можливості в забезпеченні життєдіяльності людини, її фізичного, психічного та духовного розвитку, акцентовано увагу на необхідності цілеспрямованого розвитку таких якостей особистості, як-от: самовідчуття, самоусвідомлення та самореалізація в системі духовно-функціонального освоєння естетичних цінностей.

У процесі наукової діяльності студенти досліджували механізм і способи самоорганізації естетичної культури, вивчали актуальні питання, пов'язані із забезпеченням самоорганізації естетичної культури в системі професійної діяльності дизайнерів. Свої наукові результати студенти прагнули відобразити в наукових повідомленнях, рефератах, курсових, проектних роботах, студентських наукових працях і результатах роботи наукових гуртків.

У процесі позааудиторної діяльності майбутнім дизайнерам були надані широкі можливості для активного обговорення проблем, пов'язаних із самоорганізацією естетичної культури. Під час тематичних дискусій, засідань студентського клубу, роботи гуртків мистецтвознавчого напрямку, а також у процесі безпосереднього спілкування з художньо-естетичними цінностями, відвідання художніх виставок, перегляду дизайн-експозицій, студенти отримували можливість розвивати якості, необхідні для самоорганізації естетичної культури.

Особливо відчутним виявився досвід самоорганізації естетичної культури, якого студенти набували в процесі культуротворчої діяльності. У цих умовах їх увага була зосереджена на власних можливостях, спираючись на які, вони приймали рішення, необхідні для художньо-проектної діяльності. За цих умов майбутні дизайнери привчалися до самовідчуття, самоусвідомлення

та самореалізації, що давало їм змогу виявляти власне ставлення до проявів прекрасного, пропонувати оригінальні авторські рішення.

Задля методичного забезпечення процесу оволодіння досвідом самоорганізації естетичної культури нами були використані сугестивні, інформаційні, діяльнісні та креативні методи. У своїй сукупності вони давали змогу впливати на розвиток емоційно-чуттєвої, інтелектуальної, діяльнісної та креативної складової механізму самоорганізації естетичної культури, спонукали студентів до оволодіння необхідним досвідом самовдосконалення.

5.2.3. Завершальний етап організації та методика проведення формувального експерименту. Формувальний експеримент передбачав широкий спектр освітньо-педагогічних дій, пов'язаних із формуванням естетичної культури студентів-дизайнерів Криворізького державного педагогічного університету. Маючи цілеспрямований характер, зазначені освітньо-педагогічні дії дали змогу актуалізувати естетичну культуру майбутніх дизайнерів, організувати естетичну освіту студентів-дизайнерів, залучити їх до естетизації навколишнього середовища, оволодіти досвідом самоорганізації естетичної культури. За таких умов відбулося формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, використано освітньо-виховні можливості вищого навчального закладу з тим, щоб на основі експериментальної програми забезпечити ефективне формування естетичної культури студентів-дизайнерів.

Після проведення освітньо-педагогічних заходів, передбачених комплексною програмою формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, важливим завданням формувального експерименту було здійснення його завершального етапу. Мета цього етапу експериментального дослідження процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів полягала в отриманні даних, які б дали змогу зробити висновки про результативність проведеної роботи, отримання студентами необхідного естетичного досвіду та вияв готовності до плідного зв'язку з естетичними цінностями в навколишній дійсності і мистецтві.

Завершальний етап формувального експерименту мав важливе значення для зворотного зв'язку, підтвердження якісних і кількісних змін, які відбулися в естетичній свідомості, розвитку естетичної активності та самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів. Задля отримання необхідних даних експериментальні дії були спрямовані на вирішення таких завдань науково-педагогічного пошуку, зокрема:

- визначення рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів у кінці формувального експерименту;
- з'ясування співвідношення рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів у кінці формувального експерименту;
- виявлення динаміки рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів на початку та в кінці формувального експерименту.

Завдання, пов'язане з визначенням рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, мало важливе значення. Адже від характеру його вирішення залежало отримання об'єктивних даних, які характеризували естетичну освіченість та активність студентів-дизайнерів, їх здатність до самоорганізації естетичної культури. Саме тому нами було прийнято рішення щодо визначення рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням окремих критеріїв, таких як-от: ціннісно-орієнтаційний, організаційно-діяльнісний та особистісно-регулятивний.

З цією метою нами розроблено базові параметри та відповідну шкалу їх вимірювання. Кожен із виділених параметрів визначався до 3 балів. Набрана кількість балів ділилася на кількість зазначених параметрів, що давало змогу визначати середній показник. Низький рівень сформованості естетичної культури мав показники: від 0 до 3 балів, середній рівень визначався відповідно від 4 до 7 балів, високий рівень сформованості естетичної культури визначався за показниками від 7 до 9 балів. Нами розроблено базові параметри для визначення сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням ціннісно-орієнтаційного критерію (Табл. 5.1.)

Таблиця 5.1.

Базові параметри та шкала їх вимірювання для визначення рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням ціннісно-орієнтаційного критерію

№	Базові параметри	Шкала вимірювання		
		Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
1.	Почуття, які розвинені в майбутніх дизайнерів (соціальні, художні, естетичні)	1	2	3
2.	Знання, які поширені серед майбутніх дизайнерів (соціальні, художні, естетичні)	1	2	3
3.	Світогляд, який сформований у майбутніх дизайнерів (соціальний, художній, естетичний)	1	2	3

Важливо зазначити, що базові параметри визначення сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, передбачали використання різних методів, які давали змогу отримати необхідну інформацію згідно з ціннісно-орієнтаційним критерієм.

Таблиця 5.2.

Базові параметри та шкала їх вимірювання для визначення рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням організаційно-діяльнісного критерію

№	Базові параметри	Шкала вимірювання		
		Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
1.	Вияв естетичної активності майбутніх дизайнерів у процесі спілкування з естетичними цінностями (формальний, ситуативний, цільовий)	1	2	3
2.	Вияв естетичної активності майбутніх дизайнерів у процесі пізнання естетичних цінностей (формальний, ситуативний, цільовий)	1	2	3
3.	Вияв естетичної активності майбутніх дизайнерів у процесі творчого освоєння естетичних цінностей (формальний, ситуативний, цільовий)	1	2	3

Йдеться про використання гносеологічних, аксіологічних, культурологічних та синергетичних методів вивчення естетичного розвитку студентів-дизайнерів.

Задля визначення рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням організаційно-діяльнісного критерію нами розроблено базові параметри. Вони відображені в таблиці 5.2. Зазначені параметри враховувалися в процесі використання гносеологічних, аксіологічних, культурологічних та синергетичних методів дослідження рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів. Це дало змогу отримати конкретні дані, які характеризували відповідність естетичної культури студентів-дизайнерів вимогам організаційно-діяльнісного змісту.

Задля визначення рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням особистісно-регулятивного критерію нами розроблено і використано на завершальному етапі формувального експерименту базові параметри. Вони знайшли відображення в таблиці 5.3.

Таблиця 5.3.

Базові параметри та шкала їх вимірювання для визначення рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням особистісно-регулятивного критерію

№	Базові параметри	Шкала вимірювання		
		Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
1.	Характер емоційної самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів (спонтанний, функціональний, системний)	1	2	3
2.	Характер інтелектуальної самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів (спонтанний, функціональний, системний)	1	2	3
3.	Характер діяльнісної самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів (спонтанний, функціональний, системний)	1	2	3

Зазначені параметри були використані в процесі дослідження рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, що дало змогу на основі таких методів наукового пошуку, як-от: гносеологічні, аксіологічні,

культурологічні та синергетичні отримати необхідні дані.

Завершальний етап формувального експерименту передбачав узагальнення отриманих даних і визначення на цій основі рівнів сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів, залучених до експериментальної та контрольної груп. Узагальнення відбувалося з урахуванням експериментальних даних, які відображали відповідність сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів визначеним критеріям і показникам (Табл. 5.4.).

Таблиця 5.4.

Узагальнення експериментальних даних, які відображають відповідність сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів визначеним критеріям і показникам

№	Критерії сформованості естетичної культури	Показники сформованості естетичної культури	Шкала вимірювання сформованості естетичної культури
1.	Ціннісно-орієнтаційний критерій	Орієнтація на соціальні цінності	від 0 до 3 балів
		Орієнтація на художні цінності	від 4 до 6 балів
		Орієнтація на естетичні цінності	від 7 до 9 балів
2.	Організаційно-діяльнісний критерій	Формальний вияв естетичної активності	від 0 до 3 балів
		Ситуативний вияв естетичної активності	від 4 до 6 балів
		Цільовий вияв естетичної активності	від 7 до 9 балів
3.	Особистісно-регулятивний критерій	Спонтанний характер самоорганізації естетичної культури	від 0 до 3 балів
		Функціональний характер самоорганізації естетичної культури	від 4 до 6 балів
		Системний характер самоорганізації естетичної культури	від 7 до 9 балів

Завдання завершального етапу формувального експерименту полягало в тому, щоб з'ясувати співвідношення рівнів сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів експериментальної та контрольної груп у кінці

Здійснення співвідношення рівнів сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів експериментальної та контрольної груп у кінці експерименту

№	Рівні сформованості естетичної культури	Показники рівнів сформованості естетичної культури	Дані експериментальної групи	Дані контрольної групи	Співвідношення рівнів
1.	Високий рівень сформованості естетичної культури	Орієнтація на естетичні цінності, цільовий вияв естетичної активності, системний характер самоорганізації естетичної культури	Кількісні дані, що відповідають шкалі вимірювання від 7 до 9 балів	Кількісні дані, що відповідають шкалі вимірювання від 7 до 9 балів	Кількісні дані, що засвідчують різницю між експериментальною і контрольною групами
2.	Середній рівень сформованості естетичної культури	Орієнтація на художні цінності, ситуативний вияв естетичної активності, функціональний характер самоорганізації естетичної культури	Кількісні дані, що відповідають шкалі вимірювання від 4 до 6 балів	Кількісні дані, що відповідають шкалі вимірювання від 4 до 6 балів	Кількісні дані, що засвідчують різницю між експериментальною і контрольною групами
3.	Низький рівень сформованості естетичної культури	Орієнтація на соціальні цінності, формальний вияв естетичної активності, спонтанний характер самоорганізації естетичної культури	Кількісні дані, що відповідають шкалі вимірювання від 0 до 3 балів	Кількісні дані, що відповідають шкалі вимірювання від 0 до 3 балів	Кількісні дані, що засвідчують різницю між експериментальною і контрольною групами

Методика здійснення такого співвідношення передбачала виділення основних рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, надання кількісних даних, що характеризують сформованість естетичної

культури в студентів-дизайнерів експериментальної та контрольної груп, а також порівняння цих даних з метою визначення різниці, яка існує між ними. Це знайшло відображення в таблиці 5.5.

Завдання завершального етапу формувального експерименту полягало в тому, щоб виявити динаміку рівнів сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів експериментальної та контрольної груп на початку та в кінці формувального експерименту. Для цього були використані дані, які були отримані на підготовчому етапі формувального експерименту, і які характеризували рівні сформованості зазначеної якості студентів після завершення експериментальної роботи. Порівняння цих даних покликане дати відповідь на питання, що характеризують позитивні зміни, які відбулися в обох групах та їх кількісне співвідношення, яке з'явилося внаслідок залучення майбутніх дизайнерів до експериментальної програми формування естетичної культури.

5.3. Результати експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах

Експериментальне обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів – це важлива складова науково-педагогічного дослідження. Адже визначені на теоретичному рівні концептуальні положення, комплексна програма, педагогічні умови та методика формування естетичної культури майбутніх дизайнерів потрібно було перевірити експериментально, засвідчити на експериментальному матеріалі їх спроможність забезпечувати ефективне вирішення зазначеної проблеми.

Отримані в умовах формувального експерименту дані покликані засвідчити можливості вищих навчальних закладів забезпечувати належні умови для формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Саме тому важливим було висвітлення змісту експериментального обґрунтування вказаного процесу, підтвердження необхідності, спрямованості, системності та ефективності педагогічних умов формування естетичної культури

майбутніх дизайнерів. Йдеться про експериментальне обґрунтування таких умов, як: актуалізація естетичної культури майбутніх дизайнерів, організація естетичної освіти студентів-дизайнерів у вищій школі, залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища, а також оволодіння досвідом самоорганізації естетичної культури.

Завдання формувального експерименту полягало в тому, щоб організаційно та методично забезпечити процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Для цього було визначено етапи (підготовчий, основний, завершальний) організації та методики проведення формувального експерименту. Програма кожного із визначених етапів експериментального процесу знайшла відповідну реалізацію, була виконана в повному обсязі, що дало підстави для підведення підсумків проведеної експериментальної роботи, оцінки її результатів і визначення перспектив подальшого науково-педагогічного пошуку.

Ураховуючи значення цих аспектів дослідження, нами були проаналізовані результати експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Визнано доцільним висвітлення таких питань:

- експериментальні дані, що засвідчують сформованість естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- експериментальне підтвердження ефективності педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищій школі;
- експериментальне впровадження комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищій школі.

5.3.1. Експериментальні дані, що засвідчують сформованість естетичної культури майбутніх дизайнерів. Важливо зазначити, що експериментальне обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів дало змогу отримати дані, які засвідчують сформованість у студентів вказаної духовно-функціональної властивості. Ці

дані є важливими тому, що дають змогу зробити висновки щодо якісних і кількісних змін, які відбулися в майбутніх дизайнерів, і які характеризують сформованість їх естетичної культури.

У процесі формувального експерименту у студентів-дизайнерів відбулося збагачення естетичної свідомості: почуттів, знань, понять, уявлень про прекрасне та художньо-естетичного світогляду. Їх ставлення до предметів і явищ навколишньої дійсності характеризувалося тим, що перевага надавалася цінностям естетичним. Студенти-дизайнери прагнули встановлювати духовний зв'язок із проявами прекрасного, засвідчували домінування естетичних орієнтацій порівняно з соціальними та художніми.

З урахуванням ціннісно-орієнтаційного критерію були визначені рівні сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів експериментальної та контрольної груп. Ці дані відображено в таблиці 5.6.

Таблиця 5.6.

Рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням ціннісно-орієнтаційного критерію (за даними в кінці формувального експерименту)

Рівні сформованості естетичної культури	Кількісні показники															
	Експериментальна група								Контрольна група							
	1 курс (22 особи)		2 курс (21 особа)		3 курс (24 особи)		4 курс (23 особи)		1 курс (23 особи)		2 курс (21 особа)		3 курс (25 осіб)		4 курс (23 особи)	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Високий рівень	8	36,4	9	42,9	11	45,8	10	43,5	4	17,4	2	9,5	4	16,0	4	17,4
Середній рівень	12	54,5	10	47,6	12	50,0	13	56,5	9	39,1	6	28,5	10	40,0	9	39,1
Низький рівень	2	9,1	2	9,5	1	4,2	-	-	10	43,5	13	62,0	11	44,0	10	43,5

Результати дослідження засвідчили, що в експериментальній і контрольній групах були студенти, які відповідали показникам *низького рівня*. Проте, їх кількість в експериментальній і контрольній групах була різною. В експериментальній групі таких студентів було на I–IV курсах відповідно 13,6%, 9,5%, 4,2%, 4,4%. Водночас у контрольній групі їх кількість складала

52,2%, 57,1%, 44,0%, 39,1%. Показники *середнього рівня* в експериментальній групі були кращими порівняно з контрольною групою і склали відповідно 45,5%, 66,7%, 62,5%, 65,2% в експериментальній групі та 34,8%, 23,9%, 24,0%, 43,5% студентів-дизайнерів у контрольній групі. *Високі показники* засвідчили в експериментальній групі 40,9%, 23,8%, 33,3%, 30,4% студентів.

У контрольній результати були гіршими і склали відповідно лише 13,0%, 19,0%, 32,0% та 17,4% майбутніх дизайнерів. Це дає змогу зробити висновок, що в експериментальній групі отримано дані, які є кращими порівняно з тим, що продемонстрували студенти-дизайнери контрольної групи.

У процесі формуального експерименту відбулися позитивні зміни, що характеризують розвиток естетичної активності майбутніх дизайнерів. Йдеться про якісні та кількісні зміни в розвитку естетичної активності, яку студенти виявляють у процесі спілкування з прекрасним, пізнання естетичних цінностей, творчості за законами краси. Нами отримано дані формуального експерименту, які засвідчили рівні сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів експериментальної та контрольної груп з урахуванням організаційно-діяльнісного критерію (табл. 5.7).

Таблиця 5.7.

Рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням організаційно-діяльнісного критерію (за даними в кінці формуального експерименту)

Рівні сформованості естетичної культури	Кількісні показники															
	Експериментальна група								Контрольна група							
	1 курс (22 особи)		2 курс (21 особа)		3 курс (24 особи)		4 курс (23 особи)		1 курс (23 особи)		2 курс (21 особа)		3 курс (25 осіб)		4 курс (23 особи)	
абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	
Високий рівень	9	40,9	5	23,8	8	33,3	7	30,4	3	13,0	4	19,0	8	32,0	4	17,4
Середній рівень	10	45,5	14	66,7	15	62,5	15	65,2	8	34,8	5	23,9	6	24,0	10	43,5
Низький рівень	3	13,6	2	9,5	1	4,2	1	4,4	12	52,2	12	57,1	11	44,0	9	39,1

Результати дослідження дають змогу засвідчити, що в експериментальній групі була незначна частина студентів з *низьким рівнем* сформованості естетичної культури. Водночас у контрольній групі таких студентів на I–IV курсах було значно більше і складало відповідно 52,2%, 57,1%, 44,0%, 39,1%. Кількість студентів-дизайнерів із середнім і високим рівнем сформованості естетичної культури в експериментальній групі була більшою і складала в цілому 86,4%, 90,5%, 95,8%, 95,6%. Напроти, у контрольній групі таких студентів-дизайнерів було менше і складало в цілому 47,8%, 42,9%, 56,0%, 60,9%.

Серед складових естетичної культури, які набули відповідного розвитку, важливо виділити її самоорганізацію. Формувальний експеримент був спрямований на забезпечення механізму самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів, підвищення його ефективності. Саме тому важливого значення набули результати формувального експерименту, у яких знайшли відображення рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням особистісно-регулятивного критерію. Отримані дані формувального експерименту знайшли відображення в таблиці 5.8.

Таблиця 5.8.

Рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням особистісно-регулятивного критерію (за даними в кінці формувального експерименту)

Рівні сформованості естетичної культури	Кількісні показники															
	Експериментальна група								Контрольна група							
	1 курс (22 особи)		2 курс (21 особа)		3 курс (24 особи)		4 курс (23 особи)		1 курс (23 особи)		2 курс (21 особа)		3 курс (25 осіб)		4 курс (23 особи)	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Високий рівень	6	27,2	7	33,3	9	37,5	10	43,5	1	4,3	2	9,5	4	16,0	5	21,7
Середній рівень	13	59,1	12	57,2	11	45,8	12	52,2	8	34,8	8	38,1	10	40,0	8	34,8
Низький рівень	3	13,6	2	9,5	4	16,7	1	4,3	14	60,9	11	52,4	11	44,0	10	43,5

Дані, отримані нами в кінці формувального експерименту, засвідчують,

що рівень сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів експериментальної та контрольної груп мають помітні відмінності. Так, у контрольній групі значною була кількість студентів з *низькими показниками*. Їх кількість на I–IV курсах складала відповідно 60,9%, 52,4%, 44,0%, 43,5%. Водночас в експериментальній групі з низьким рівнем сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів виявилось значно менше і складало лише 13,6%, 9,5%, 16,7%, 4,3%. Показники *середнього* і *високого рівнів* сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів в експериментальній групі були кращими порівняно з даними контрольної групи. Вони склали відповідно 86,3%, 90,5%, 83,3%, 95,7% в експериментальній групі та 39,1%, 47,6%, 56,0%, 56,5% студентів у контрольній групі.

Отже, дані формувального експерименту дали змогу констатувати зміни, які відбулися в процесі формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. З урахуванням окремих критеріїв вдалося з'ясувати рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, залучених до експериментальної і контрольної груп. Дані експериментальної групи були значно кращими і засвідчили позитивні зміни, які відбулися в розвитку естетичної свідомості, естетичної активності та самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів. Утім, студенти контрольної групи не засвідчили помітних змін у формуванні естетичної культури. У них домінували показники низького рівня сформованості естетичної культури.

Ці дані були підтвержені на основі узагальнення результатів формувального експерименту. З урахуванням ціннісно-орієнтаційного, організаційно-діяльнісного та особистісно-регулятивного критеріїв були визначені рівні сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів експериментальної і контрольної груп. Узагальнені дані, отримані в кінці формувального експерименту, знайшли відображення в таблиці 5.9.

Отримані дані дають змогу зробити висновок, що в експериментальній групі студенти-дизайнери засвідчили позитивні результати.

Таблиця 5.9.

Рівні сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів
(за даними в кінці формувального експерименту)

Рівні сформованості естетичної культури	Кількісні показники															
	Експериментальна група								Контрольна група							
	1 курс (22 особи)		2 курс (21 особа)		3 курс (24 особи)		4 курс (23 особи)		1 курс (23 особи)		2 курс (21 особа)		3 курс (25 осіб)		4 курс (23 особи)	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Високий рівень	7	31,8	7	33,3	10	41,7	9	39,1	3	13,0	3	14,3	5	20,0	4	17,4
Середній рівень	12	54,5	12	57,2	12	50,0	13	56,5	8	34,8	6	28,6	9	36,0	9	39,1
Низький рівень	3	13,7	2	9,5	2	8,3	1	4,4	12	52,2	12	57,1	11	44,0	10	43,5

Значну частину майбутніх дизайнерів визначають показники середнього і високого рівнів сформованості естетичної культури. Водночас у контрольній групі значна частина студентів-дизайнерів мала низькі показники, що свідчить про наявність у них проблем, пов'язаних із недостатньою підготовкою з питань естетичної культури.

Важливо зазначити, що сформованість естетичної культури майбутніх дизайнерів засвідчують також дані, які характеризують співвідношення високого, середнього та низького рівнів, а також їх динаміку протягом формувального експерименту. При цьому стан сформованості естетичної культури визначався в експериментальній і контрольній групах. Порівняння отриманих даних дало змогу виявити динаміку рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів у період проведення формувального експерименту. Ці дані знайшли відображення в таблиці 5.10.

Порівняння експериментальних даних, отриманих на початку та в кінці експерименту дало змогу засвідчити позитивну динаміку рівнів сформованості естетичної культури студентів експериментальної групи. У ній суттєво зменшилась кількість студентів, які мали низький рівень сформованості естетичної культури і збільшилась кількість тих, хто відповідав середньому і

високому рівням сформованості естетичної культури. Водночас динаміка рівнів сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів контрольної групи виявилася незначною і складала лише +2,2% (високий рівень), +7,6% (середній рівень) та -9,8% (низький рівень). Можемо констатувати, що значна частина студентів із контрольної групи залишилася на попередньому рівні сформованості естетичної культури, не продемонструвавши позитивних змін щодо формування естетичної культури.

Таблиця 5.10.

Динаміка рівнів сформованості естетичної культури
майбутніх дизайнерів
(за даними на початку і в кінці формувального експерименту)

Рівні сформованості естетичної культури	Кількісні показники											
	Експериментальна група (90 осіб)						Контрольна група (92 особи)					
	На почат. експерим.		У кінці експерим.		Динаміка		На почат. експерим.		У кінці експерим.		Динаміка	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Високий рівень	11	12,2	33	36,7	+22	+24,4	13	14,1	15	16,3	+2	+2,2
Середній рівень	29	32,2	49	54,4	+20	+22,2	25	27,2	32	34,8	+7	+7,6
Низький рівень	50	55,6	8	8,9	-42	-46,6	54	58,7	45	48,9	-9	-9,8

Формувальний експеримент містив в собі перевірку гіпотези про відсутність відмінностей між рівнями знань студентів контрольних і експериментальних груп, результати якої статистичного опрацьовувалися. Окрім того, ми намагалися урівняти інші фактори, що впливають на процес навчання: кількісний склад студентів у експериментальних та контрольних групах істотно не відрізнявся; заняття проводилися одним і тим же викладачем. Розподіл балів у контрольних і експериментальних групах за результатами контрольної роботи, подано у таблиці 5.11.

Розподіл балів у контрольних і експериментальних групах

Шкала оцінювання	Кількість студентів	
	КГ	ЕГ
низький	24,00	17,00
середній	50,00	54,00
високий	16,00	21,00

Гістограму порівняльного розподілу рівня знань за результатами вхідного контролю у відсотках показано на рис.5.3.

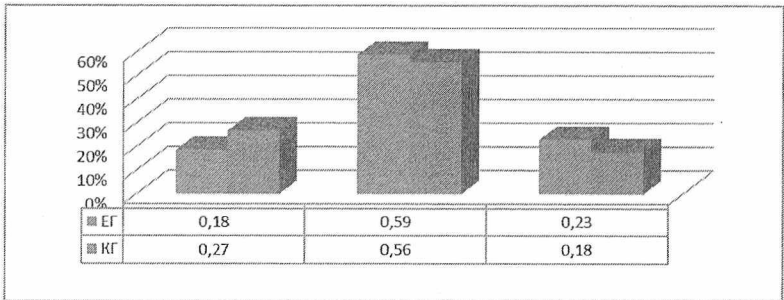

Рис. 5.3. Розподіл студентів у КГ та ЕГ групах за набраними балами вхідного контролю

За допомогою статистичних критеріїв перевірено гіпотезу про наявність статистично значущих відмінностей між рівнями знань студентів контрольних і експериментальних груп після формувального етапу експерименту. На основі даних, наведених у таблиці 5.11., спочатку ми перевірили достовірність даних про відсутність, із статистичної точки зору, відмінностей між рівнями знань студентів експериментальних і контрольних груп. Для цього скористаємося χ^2 - критерієм Пірсона [457]. Експериментальні дані повністю задовольняють умови, що накладаються χ^2 - критерієм Пірсона:

- експериментальні дані незалежні, тобто вибірки є випадковими;
- обсяг вибірки більше ніж 50, а частота кожної групи не менша за 5.

Шкалою вимірювань є шкала з $C = 3$. Отже, кількість степенів свободи $\nu = C - 1 = 2$. Сформулюємо гіпотези:

Нульова гіпотеза H_0 : ймовірність попадання студентів до контрольної та експериментальної груп в кожну з i ($i = 0, 1, 2$) категорій однакова, тобто $p_{1i} = p_{2i}$ ($i = 0, 1, 2$), де p_{1i} – ймовірність оцінювання рівня підготовки учасників контрольної групи на i балів ($i = 0, 1, 2$) та p_{2i} – ймовірність оцінювання рівня підготовки експериментальної групи на i балів ($i = 0, 1, 2$);

Альтернативна гіпотеза H_1 : ймовірність попадання студентів до контрольної та експериментальної груп в кожну з i ($i = 0, 1, 2$) категорій різна, тобто $p_{1i} \neq p_{2i}$ ($i = 0, 1, 2$) хоча б для однієї із C категорій.

Значення спостережуваного значення критерію Пірсона обчислюємо за формулою:

$$\chi^2_{\text{емп}} = \frac{1}{n_1 n_2} \sum_{i=0}^{C-1} \frac{(n_{1i} Q_{2i} - n_2 Q_{1i})^2}{Q_{1i} + Q_{2i}} \quad (*),$$

Q_{1i} – кількість учасників контрольної групи, які набрали i балів;

Q_{2i} – кількість учасників експериментальної групи, які набрали i балів.

Результати обчислення статистики χ^2 вказаних вибірок наведено у таблиці 5.12.

Таблиця 5.12.

Обчислення χ^2 для контрольної та експериментальної груп до формувального етапу експерименту

I	Q_{1i}	Q_{2i}	S_{12i}
0 (низький)	24,00	17,00	11211,80488
1 (середній)	50,00	54,00	650
2 (високий)	16,00	21,00	4722,27027
$\chi^2_{\text{емп}}$			2,00

З таблиці значень χ^2 для рівня значущості $\alpha=0,05$ і кількості степенів свободи $\nu = C - 1 = 3$ знаходимо критичне значення $\chi^2_{крит} = 5,99$. Оскільки отримане значення $\chi^2_{емп} < \chi^2_{крит}$ ($2,00 < 5,99$), тобто не попадає до критичної області, що свідчить про те, що на початку експерименту контрольна та експериментальні групи суттєво не відрізняються за успішністю.

Перевіримо достовірність гіпотези про відсутність, з статистичної точки зору, відмінностей між рівнями знань студентів контрольних і експериментальних груп за результатами підсумкового контролю з курсу вищої математики. Для цього знову скористаємося χ^2 - критерієм Пірсона. Та сформулюємо гіпотези:

- H_0 : рівень знань студентів у контрольних групах не відрізняється від рівня знань студентів у експериментальних групах, тобто запропонована методика не вплинула рівень навчальних досягнень студентів;
- H_1 : рівень знань студентів у контрольних групах відрізняється від рівня знань студентів у експериментальних групах, тобто рівень навчальних досягнень змінився завдяки впровадженню запропонованої методики.

Результати обчислення статистики χ^2 вказаних вибірок за формулою (*) та таблицею 3, наведено у таблиці 5.13.

Таблиця 5.13.

Обчислення χ^2 для контрольної та експериментальної груп після формувального етапу експерименту

<i>I</i>	Q_{1i}	Q_{2i}	S_{12i}
0 (низький)	45	8	207218,8
1 (середній)	32	49	32720,79012
2 (високий)	15	33	59220,75
$\chi^2_{емп}$			36.13

З таблиці значень χ^2 для рівня значущості $\alpha=0,05$ і кількості степенів свободи $\nu = C - 1 = 2$ знаходимо критичне значення $\chi^2_{крит} = 5,99$. Оскільки

отримане значення $\chi^2_{\text{емп}} > \chi^2_{\text{крит}}$ ($36,13 > 5,99$), тобто гіпотеза H_0 не приймається, а приймається гіпотеза H_1 . Це означає, що достовірність розходжень характеристик експериментальної та контрольної груп за результатами підсумкового контролю з курсу вищої математики становить 95 %. Таким чином, за допомогою χ^2 – критерію Пірсона визначено достовірність відмінностей між рівнями знань студентів контрольних і експериментальних після формувального етапу експерименту.

Отже, результати формувального експерименту засвідчили, що в майбутніх дизайнерів підвищився рівень сформованості естетичної культури. Студенти-дизайнери експериментальної групи виявили позитивні зміни в розвитку її естетичної свідомості, естетичної активності, а також у самоорганізації естетичної культури. Більшість майбутніх дизайнерів відповідала середнім і високим показникам сформованості естетичної культури. Водночас у контрольній групі зазначені зміни не відбулися, що свідчить про необхідність упровадження ефективної системи освітньо-педагогічного впливу на їх естетичну культуру.

5.3.2. Експериментальне підтвердження ефективності педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Формувальний експеримент засвідчив, що в системі вищої освіти є реальна можливість впливу на процес формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Освоївши необхідні знання, оволодівши практичним досвідом і способами самоорганізації естетичної культури, опанувавши засоби виявлення естетичної активності, студенти-дизайнери набули духовно-функціональної властивості, яка дає їм змогу активно сприймати, глибоко усвідомлювати і творчо примножувати художньо-естетичні цінності.

Експериментальні дані підтвердили, що більшість майбутніх дизайнерів у кінці формувального експерименту відповідала показникам середнього і високого рівнів сформованості естетичної культури, виявляла інтерес і потребу в освоєнні естетичних цінностей, готовність безпосередньо

встановлювати творчий зв'язок із проявами прекрасного в навколишній дійсності і мистецтві, засвідчила здатність спиратися на власні емоційні, інтелектуальні і творчі сили й можливості з метою самоорганізації естетичної культури.

Важливо зазначити, що досягнення таких результатів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів залежало від *педагогічних умов*, які були теоретично обґрунтовані і перевірені під час формувального експерименту. Педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів передбачали низку освітньо-педагогічних заходів, пов'язаних з актуалізацією естетичної культури майбутніх дизайнерів, залученням їх до естетизації навколишнього середовища, а також оволодінням досвіду самоорганізації естетичної культури. У процесі експериментальної роботи важливо було *підтвердити ефективність педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх дизайнерів*. З цією метою нами здійснено письмове та усне опитування студентів-дизайнерів, вивчено їх судження й оцінки щодо реалізованих на практиці педагогічних умов, проаналізовано ставлення майбутніх дизайнерів до освітньо-педагогічних заходів, які були проведені під час формувального експерименту.

За підсумками проведеної пошукової та аналітичної діяльності отримано дані, які підтверджують ефективність педагогічної умови, що передбачає актуалізацію естетичної культури майбутніх дизайнерів. Ці дані знайшли відображення в таблиці 5.14.

Експериментальні дані засвідчують, що майбутні дизайнери вважають, що освітньо-педагогічні заходи, спрямовані на актуалізацію естетичної культури є необхідними, мають цілеспрямований, системний та ефективний характер. У своїх судженнях вони зазначають: «Я вважаю, що освітні заходи, присвячені естетичній культурі дизайнера, є цікавими і потрібними» (Олег К.), «Мені допомогли освітні заходи в розумінні естетичної культури та її значення у праці дизайнера» (Катерина В.), «У мене є чимало запитань щодо естетичної культури дизайнера. Мене цікавлять ці питання» (Антон С.).

Таблиця 5.14.

Експериментальне підтвердження ефективності педагогічної умови щодо актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів (за даними опитування студентів у кінці експерименту)

№	Зміст експериментального підтвердження ефективності педагогічної умови	Кількісні показники	
		абс.	%
1.	Вважають заходи з актуалізації естетичної культури необхідними	76	84,4
2.	Оцінюють заходи з актуалізації естетичної культури як цілеспрямовані	53	58,9
3.	Вважають, що актуалізація естетичної культури має системний характер	44	48,8
4.	Вважають актуалізацію естетичної культури у вищій школі ефективною	61	67,7
5.	Позитивно ставляться до заходів з актуалізації естетичної культури дизайнера	46	51,1
6.	Звертаються до можливостей естетичної культури в повсякденному житті	57	63,3
7.	Прагнуть використовувати власну естетичну культуру на практиці	83	92,2
8.	Сприймають естетичну культуру як умову професійної діяльності дизайнера	71	78,8
9.	Розмірковують над проблемами естетичної культури дизайнера	42	46,7
10.	Цікавляться питаннями естетичної культури дизайнера	67	74,4
11.	Читають літературу з питань естетичної культури дизайнера	31	34,4
12.	Звертаються із запитаннями щодо естетичної культури дизайнера	54	60,0
13.	Беруть участь в обговоренні актуальних питань щодо естетичної культури дизайнера	87	96,7
14.	Висловлюють судження з питань естетичної культури дизайнера	89	98,8
15.	Мають сформовані погляди щодо сутності та значення естетичної культури дизайнера	72	80,0

У процесі формувального експерименту була реалізована педагогічна умова, яка передбачала організацію естетичної освіти майбутніх дизайнерів, набуття ними необхідного досвіду естетичного освоєння проявів прекрасного в дійсності і мистецтві. За підсумками проведеної експериментальної та

аналітичної діяльності отримано дані, що експериментально підтверджують ефективність педагогічної умови щодо організації естетичної освіти майбутніх фахівців з дизайну. Ці дані відображено в таблиці 5.15.

Таблиця 5.15.

Експериментальне підтвердження ефективності педагогічної умови щодо організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів (за даними опитування студентів у кінці експерименту)

№	Зміст експериментального підтвердження ефективності педагогічної умови	Кількісні показники	
		абс.	%
1.	Вважають естетичну освіту дизайнерів необхідною	81	90,0
2.	Оцінюють естетичну освіту дизайнерів як цілеспрямовану	42	46,6
3.	Вважають, що організація естетичної освіти дизайнерів має системний характер	67	74,4
4.	Оцінюють заходи з естетичної освіти як ефективні	79	87,7
5.	Усвідомлюють сутність і значення естетичної освіти дизайнера	80	88,9
6.	Розуміють зміст естетичної освіти майбутніх дизайнерів	83	92,2
7.	Знайомі з філософським змістом естетичної освіти дизайнера	31	34,4
8.	Мають поняття про культурологічний зміст естетичної освіти дизайнера	48	53,3
9.	Володіють знаннями мистецтвознавчого змісту естетичної освіти дизайнера	69	76,6
10.	Спираються на знання професійного змісту естетичної освіти дизайнера	82	91,1
11.	Мають розвинений естетичний світогляд	44	48,8
12.	Беруть участь в організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів	23	25,5
13.	Позитивно оцінюють набуті естетичні знання	68	75,5
14.	З інтересом ставляться до естетичної освіти майбутніх дизайнерів	76	84,4
15.	Займаються естетичною самоосвітою	21	23,3
16.	Засвідчують інформованість у питаннях естетичного змісту	46	51,1

Майбутні дизайнери засвідчують, що організація естетичної освіти є

необхідною, має цілеспрямований, системний та ефективний характер. У своїх судженнях вони зазначають: «Для дизайнера естетична освіта є необхідною. Вона створює важливу основу для їх професійної діяльності» (Віктор Р.), «Мені зрозумілий зміст естетичної освіти. Він охоплює філософські, мистецтвознавчі та професійні питання» (Марина Ш.), «Естетична освіта збагатила мій світогляд. Я маю широкі уявлення про прояви прекрасного в навколишньому середовищі» (Ольга Б.).

Формувальний експеримент передбачав реалізацію педагогічної умови, пов'язаної із залученням майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища. За підсумками проведеної експериментальної та аналітичної діяльності отримано дані, що експериментально підтверджують ефективність педагогічної умови щодо залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища. Експериментальні дані відображено в таблиці 5.16.

Експериментальні дані дають змогу зазначити, що залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища сприймається позитивно, підтверджується його необхідність, цілеспрямованість, системність та ефективність.

У своїх судженнях студенти-дизайнери наголошують: «Я з інтересом беру участь в естетизації навколишнього середовища. Вважаю ці заняття корисними» (Олег Б.), «У процесі естетизації навколишнього середовища я отримала професійно важливі вміння й навички» (Іра К.), «Участь в естетизації навколишнього середовища дала змогу розвинути важливі якості, такі, як-от: уміння сприймати, оцінювати та збагачувати естетичні цінності дійсності та мистецтва» (Наталка С.).

Важливе значення в процесі формувального експерименту було надано педагогічній умові, яка полягала в оволодінні майбутніми дизайнерами досвідом самоорганізації естетичної культури.

Експериментальне підтвердження ефективності педагогічної умови щодо залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища (за даними опитування студентів-дизайнерів у кінці експерименту)

№	Зміст експериментального підтвердження ефективності педагогічної умови	Кількісні показники	
		абс.	%
1.	Позитивно ставляться до участі в естетизації навколишнього середовища	76	84,4
2.	Вважають участь в естетизації навколишнього середовища необхідною	81	90,0
3.	Оцінюють цілеспрямованими заходи щодо залучення майбутніх дизайнерів до естетизації навколишнього середовища	42	46,6
4.	Характеризують системний характер участі студентів-дизайнерів в естетизації навколишнього середовища	36	40,0
5.	Оцінюють свою участь в естетизації навколишнього середовища ефективною	48	53,3
6.	Виявляють зацікавлене ставлення до естетизації навколишнього середовища	78	86,6
7.	Прагнуть брати участь в естетизації природного середовища	67	74,4
8.	Подобається участь в естетизації предметного середовища	79	87,7
9.	Відчувають потребу в естетизації соціального середовища	31	34,4
10.	З інтересом беруть участь в естетизації мистецького середовища	26	28,8
11.	Вважають участь в естетизації навколишнього середовища професійно важливою	86	95,5
12.	Позитивно оцінюють естетичний досвід естетизації навколишнього середовища	69	76,6
13.	Усвідомлюють значення естетизації навколишнього середовища в розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів	48	53,3
14.	Прагнуть до самостійних занять з естетизації навколишнього середовища	61	67,7

За підсумками проведення експериментальної та аналітичної діяльності нами отримано дані, що експериментально підтверджують ефективність

педагогічної умови щодо оволодіння майбутніми дизайнерами досвідом самоорганізації естетичної культури. Ці дані знайшли відображення в таблиці 5.17.

Таблиця 5.17.

Експериментальне підтвердження ефективності педагогічної умови щодо оволодіння майбутніми дизайнерами досвідом самоорганізації естетичної культури (за даними опитування студентів-дизайнерів у кінці експерименту)

№	Зміст експериментального підтвердження ефективності педагогічної умови	Кількісні показники	
		абс.	%
1.	Позитивно ставляться до забезпечення самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів	68	75,5
2.	Вважають оволодіння досвідом самоорганізації естетичної культури необхідним	74	82,2
3.	Оцінюють оволодіння досвідом самоорганізації естетичної культури цілеспрямованим	81	90,0
4.	Наголошують на системному характері оволодіння досвідом самоорганізації естетичної культури	64	71,1
5.	Вважають процес набуття досвіду самоорганізації естетичної культури ефективним	59	65,5
6.	Позитивно оцінюють оволодіння досвідом самоорганізації естетичної культури	67	74,4
7.	Виявляють інтерес до питань самоорганізації естетичної культури	71	78,8
8.	Виявляють зацікавлене ставлення до емоційної складової самоорганізації естетичної культури	86	95,5
9.	Усвідомлюють значення досвіду самоорганізації естетичної культури	65	72,2
10.	Беруть активну участь в оволодінні досвідом самоорганізації естетичної культури	74	82,2
11.	Позитивно оцінюють набутий досвід самоорганізації естетичної культури	81	90,0
12.	Використовують на практиці набутий досвід самоорганізації естетичної культури	69	76,6
13.	Використовують можливості самоосвіти для вдосконалення механізму самоорганізації естетичної культури	54	60,0

Отримані після завершення формувального експерименту дані дають

змогу зазначити, що майбутні дизайнери визначають процес оволодіння досвідом самоорганізації естетичної культури як цілеспрямований, системний і необхідний. У своїх судженнях студенти-дизайнери зазначають: «Оволодіння досвідом самоорганізації естетичної культури має важливе значення. Цей напрям освітньо-педагогічної роботи заслуговує на позитивну оцінку» (Михайло С.), «Мене цікавлять питання самоорганізації естетичної культури. Саме тому я прагну набути цього досвіду» (Ліда П.), «Досвід самоорганізації естетичної культури впливає на мої емоційні та інтелектуальні можливості освоєння прекрасного. Саме тому я цікавлюся цим питанням і радію, що в навчальному закладі здобуваю такий досвід» (Люба М.).

Отже, результати формувального експерименту полягають у тому, що експериментально була підтверджена ефективність педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Визначені на теоретичному рівні педагогічні умови сприяли актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів, організації естетичної освіти студентів, залученню їх до естетизації навколишнього середовища та оволодіння досвідом самоорганізації естетичної культури.

5.3.3. Експериментальне впровадження комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Розроблена на теоретичному рівні комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів отримала експериментальне впровадження. Цей процес охопив найважливіші напрями освітньо-педагогічної роботи вищої школи, набув відповідної реалізації в процесі наукової та культуротворчої діяльності майбутніх дизайнерів. За таких обставин викладачі і співробітники вищого навчального закладу отримали можливість внести певні зміни й доповнення до змістових і процесуальних аспектів педагогічної діяльності, створити необхідні умови для повноцінного й ефективного формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну.

Важливо зазначити, що комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів створювала на практиці можливість прийняття

теоретично обґрунтованих педагогічних рішень, які стосувалися таких аспектів:

- забезпечення зв'язку естетичної свідомості та діяльності майбутніх дизайнерів;
- забезпечення зв'язку соціального впливу та внутрішньої самоорганізації естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- забезпечення зв'язку загального та індивідуального в процесі естетичного розвитку і формування естетичної культури майбутніх дизайнерів;
- забезпечення зв'язку репродуктивних і творчих підходів до формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

Комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів була теоретично обґрунтована, що дало змогу її успішно впроваджувати в процесі таких різновидів діяльності вищих навчальних закладів, як-от: навчальна, наукова, позааудиторна та культуротворча. Окремі розділи комплексної програми були спрямовані на те, щоб основні її ідеї, положення, знання, досвід, уміння й навички естетичного змісту знайшли широке використання під час навчальних занять циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки циклу фундаментальної та природничо-наукової підготовки, циклу професійної (науково-предметної) та практичної підготовки, а також у процесі наукової, позааудиторної, культуротворчої діяльності.

У процесі навчальної діяльності відбулося експериментальне впровадження комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Результати цього процесу відображено в таблиці 5. 18.

Експериментальне впровадження комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів відбулося в процесі *наукової діяльності*. Викладачі та співробітники навчального закладу мали можливість у процесі формувального експерименту реалізувати основні положення, зміст і методику, передбачені цією комплексною програмою.

Результати експериментального впровадження комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі навчальної діяльності (за даними опитування викладачів і співробітників університету)

№	Результати експериментального впровадження комплексної програми в процесі навчальної діяльності	Кількісні показники	
		абс.	%
1.	Внесено окремі доповнення до навчальної програми	24	85,7
2.	Збагачено зміст навчальної дисципліни естетичними знаннями	12	42,8
3.	Посилено роль естетичних цінностей у навчальному процесі	27	96,4
4.	Актуалізовано питання естетичної культури особистості	28	100,0
5.	Акцентовано увагу студентів на необхідності естетичного освоєння дійсності	27	96,4
6.	Визначено роль і значення естетичної культури в процесі пізнання дійсності і мистецтва	28	100,0
7.	Обґрунтовано соціальні та культурологічні передумови становлення естетичної культури	14	50,0
8.	Розкрито психологічні особливості функціонування і розвитку естетичної культури	10	35,7
9.	Використано сугестивні методи впливу на естетичну свідомість	21	75,0
10.	Упроваджено інформаційно-тематичні блоки, що розкривають багатоаспектний зміст естетичної освіти	19	67,8
11.	Поширено використання організаційно-діяльнісних методів естетичного впливу	16	57,1
12.	Знайшли використання на практиці змістові модулі процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів	19	67,8

Результати експериментального впровадження знайшли відображення в таблиці 5.19.

Важливе значення в процесі експериментального впровадження комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів мала *позааудиторна* діяльність.

Таблиця 5.19.

Результати експериментального впровадження комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі наукової діяльності (за даними опитування викладачів і співробітників університету)

№	Результати експериментального впровадження комплексної програми в процесі наукової діяльності	Кількісні показники	
		абс.	%
1.	Внесено доповнення та зміни до тематики наукової діяльності студентів-дизайнерів	19	67,8
2.	Оновлено зміст наукової діяльності студентів актуальними проблемами естетичного змісту	24	85,7
3.	Посилено увагу студентів на необхідності розробки проблем естетичного ставлення до дійсності та мистецтва	27	96,4
4.	Актуалізовано сучасну тематику наукового пошуку дизайнерів	24	85,7
5.	Спрямовано наукові інтереси та потреби студентів у напрямку дослідження естетичної культури дизайнера	18	64,2
6.	Залучено до організації наукової діяльності сугестивні та інформаційні методи	8	28,5
7.	Використано в процесі наукової діяльності майбутніх дизайнерів креативні методи	16	57,1
8.	Організовано виставку наукових робіт студентів-дизайнерів з естетичної тематики	21	75,0
9.	Проведено дослідження, присвячені естетизації навколишнього середовища	20	71,4
10.	Посилено увагу в процесі наукової діяльності до питань самоорганізації естетичної культури	12	42,8
11.	Здійснено стимулювання естетичної активності студентів-дизайнерів у процесі наукової діяльності	15	53,5

Викладачі та співробітники університету прагнули реалізувати комплексну програму формування естетичної культури майбутніх дизайнерів під час гурткових занять, засідань студентського клубу, проведення освітньо-виховних заходів в академгрупах, організації культурно-освітніх заходів за участю діячів культури та мистецтва. Результати впровадження комплексної програми відображено в таблиці 5.20.

Результати експериментального впровадження комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі позааудиторної діяльності (за даними опитування викладачів і співробітників університету)

№	Результати експериментального впровадження комплексної програми в процесі позааудиторної діяльності	Кількісні показники	
		абс.	%
1.	Визначено тематику позааудиторних заходів згідно з положеннями комплексної програми	16	57,1
2.	Внесено зміни, доповнення до плану проведення позааудиторних заходів в університеті та на факультеті з метою посилення естетичного змісту	21	75,0
3.	Запропоновано студентам розглянути під час позааудиторної роботи актуальні проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів	25	89,2
4.	Проведено позааудиторні заходи, які висвітлюють роль і функції естетичної культури в життєдіяльності студентів-дизайнерів	12	42,8
5.	Виготовлено наочні та агітаційні матеріали, присвячені формуванню естетичної культури майбутніх дизайнерів	26	92,8
6.	Використано масові, групові та індивідуальні форми впливу на естетичну культуру студентів	28	100,0
7.	Проведено діагностику сформованості естетичних інтересів і потреб майбутніх дизайнерів	9	10,0
8.	Використано в процесі позааудиторної роботи ефективні методи впливу на естетичну свідомість студентів	18	64,2
9.	Створено умови для розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів у процесі позааудиторних заходів	24	85,7
10.	Запропоновано заходи, які забезпечують розвиток механізму самоорганізації естетичної культури	6	21,4
11.	Надано студентам індивідуальну допомогу з питань формування естетичної культури	27	96,4

Для забезпечення експериментального впровадження комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів були використані можливості культуротворчої діяльності. Вона пов'язана із

збереженням, вивченням, пропагандою, поширенням і збагаченням естетичних цінностей минулого і сьогодення, залученням студентів-дизайнерів до художньо-проектної, художньо-конструкторської та художньо-естетичної діяльності.

Таблиця 5.21.

Результати експериментального впровадження комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі культуротворчої діяльності (за даними опитування викладачів і співробітників університету)

№	Результати експериментального впровадження комплексної програми в процесі культуротворчої діяльності	Кількісні показники	
		абс.	%
1.	Визначено зміст культуротворчої діяльності згідно з вимогами комплексної програми формування естетичної культури дизайнерів	16	57,1
2.	Внесено доповнення, уточнення та зміни до плану культуротворчих заходів в університеті	27	96,4
3.	Актуалізовано питання формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі підготовки і проведення культуротворчих заходів	19	67,8
4.	Організовано культуротворчі заходи, спрямовані на поширення естетичних цінностей етнодизайну	16	57,1
5.	Проведено культуротворчі заходи в університеті з питань збагачення естетичної цінності природного середовища	11	39,2
6.	Оволодіння студентами в процесі культуротворчої діяльності способами естетичної активності	14	50,0
7.	Участь майбутніх дизайнерів у культуротворчих заходах, присвячених збагаченню естетики національного побуту	26	92,8
8.	Залучення студентів до різних форм культуротворчої діяльності з метою естетичного освоєння навколишньої дійсності	28	100,0
9.	Набуття студентами-дизайнерами досвіду самоорганізації естетичної культури на матеріалі культуротворчої діяльності	17	60,7
10.	Розвиток у студентів-дизайнерів естетичних якостей у процесі роботи над художньо-творчими проектами	26	92,8

Викладачі та співробітники університету прагнули в процесі формувального експерименту реалізувати завдання комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, використавши при цьому потенційні можливості культуротворчої діяльності. Результати експериментального впровадження відображено в таблиці 5.21.

Отже, в умовах формувального експерименту було здійснено експериментальне впровадження комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Отримано дані, які засвідчили, що комплексна програма знайшла відповідну реалізацію в процесі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності, що позитивно вплинуло на її зміст та організацію, спрямувало на вирішення актуальних завдань формування естетичної культури майбутніх дизайнерів в університеті.

Висновки з п'ятого розділу

1. Наголошено, що експериментальний рівень науково-педагогічного дослідження процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах є об'єктивно зумовленим, підтверджує правильність теоретично обґрунтованих положень, висновків і рекомендацій, засвідчує необхідність, спрямованість, системність та ефективність педагогічних умов, спрямованих на вирішення вказаної проблеми. З урахуванням зазначеного було визначено зміст експериментальної роботи, яка охоплювала питання експериментального обґрунтування процесу актуалізації естетичної культури майбутніх дизайнерів, організації естетичної освіти студентів-дизайнерів, їх залучення до сучасної практики естетизації навколишнього середовища, а також забезпечення механізму самоорганізації естетичної культури як особистісного духовно-функціонального утворення.

2. Визнано доцільним виділення декількох етапів організації та методики проведення формувального експерименту, пов'язаного з вирішенням завдань діагностичного, аналітичного, організаційного, методичного, інформаційного та освітньо-виховного змісту. У сукупності

визначені етапи (підготовчий, основний, підсумковий) організації та методики проведення формувального експерименту були покликані забезпечити системність, послідовність, логічність, спрямованість та ефективність педагогічних умов.

3. Окреслено зміст, основні завдання та результати роботи на підготовчому етапі формувального експерименту, який передбачав визначення рівнів сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів на початку експерименту, укладення методичних матеріалів і рекомендацій для здійснення естетико-педагогічного впливу, здійснення підготовки викладачів і співробітників вищої школи щодо організації процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

4. Під час основного етапу організації та методики проведення формувального експерименту були реалізовані на практиці змістові модулі комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності. З цією метою були розроблені та апробовані змістові модулі, присвячені актуалізації естетичної культури, організації естетичної освіти майбутніх дизайнерів, залученню студентів до практичних форм і способів естетизації навколишнього середовища, а також оволодіння майбутнім досвідом самоорганізації естетичної культури.

5. На завершальному етапі експериментальної роботи розроблені базові параметри і шкала їх вимірювання для визначення рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів з урахуванням ціннісно-орієнтаційного, організаційно-діяльнісного та особистісно-регулятивного критеріїв. Отримані результати формувального експерименту засвідчили позитивну динаміку рівнів сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, підтвердили ефективність педагогічних умов, обґрунтованих на теоретичному рівні, довели доцільність упровадження комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

Основні положення зазначеного розділу висвітлено в таких публікаціях автора: [331; 332; 333; 334; 335; 336; 337; 338; 339; 340; 341; 342; 343; 344; 345; 346; 347; 348; 349; 350; 351; 352; 353; 354; 355; 356; 357; 358; 359; 360; 361; 362; 363; 364; 365; 366].

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У роботі представлено нове вирішення проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Узагальнення отриманих у процесі науково-педагогічного дослідження результатів дало змогу сформулювати такі висновки:

1. Проведений теоретичний аналіз дав змогу науково інтерпретувати естетичну культуру як суспільно-історичне, культурологічне та освітньо-педагогічне явище, яке має об'єктивну та суб'єктивну детермінацію, перебуває в тісному зв'язку з суспільно-історичним досвідом освоєння світу прекрасного, розвивається під впливом художньо-творчого процесу та найважливіших видів мистецтва, відіграє важливу роль у системі становлення особистості, розвитку її фізичних, психологічних, соціальних та духовних якостей.

Обґрунтовано визначення естетичної культури дизайнера як духовно-функціонального утворення особистості, яке забезпечує естетичне ставлення до навколишньої дійсності та її освоєння за законами краси в процесі професійної діяльності. Естетична культура дизайнера акумулює в собі досвід пізнання естетичних цінностей, усвідомлення їх ролі і значення в життєдіяльності людей, бачення перспективи і необхідності освоєння дійсності за законами краси. Естетична культура дизайнера покликана бути функціонально активною, спроможною до встановлення плідного діалогу з проявами естетичного, його сприймання, осмислення та втілення на практиці. Естетична культура дизайнера є проявом його професійності, уміння використовувати естетичний досвід, знання, засоби, форми та матеріали для досягнення художньо-творчої мети, реалізації художньо-конструкторського проекту.

Наголошено, що будучи особистісним духовно-функціональним утворенням, естетична культура дизайнера перебуває в стані динамічного розвитку, основою якого є внутрішній механізм, побудований на взаємозв'язку найважливіших його складових: естетичної свідомості,

активності та самоорганізації. Установлено, що естетична культура дизайнера виконує ряд важливих функцій: соціально-ціннісну, культуротворчу та особистісно-регулятивну, засвідчує свою спроможність збагачувати естетичний досвід суспільства й особистості, забезпечувати високий рівень естетичного освоєння предметів і явищ дійсності, спонукати людину до послідовного саморозвитку, підвищення рівня естетичної свідомості та художньо-творчої діяльності.

2. Установлено, що формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах є актуальною педагогічною проблемою, вирішення якої передбачає переорієнтування вищої школи з формального підходу в розвитку естетичної культури до вибудови духовно-функціонального утворення особистості на принципах самоорганізації, що дає змогу суттєво оновити існуючу освітньо-педагогічну практику у вищих навчальних закладах, підвищити рівень її ефективності, забезпечити поступове нарощення потенційних можливостей естетичної культури майбутніх дизайнерів, зміцнення механізму її самоорганізації, підвищення якості впливу на художньо-творчий процес. Успішне вирішення зазначеної проблеми висуває перед вищою школою нові вимоги щодо науково-педагогічного та методичного забезпечення процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.

3. Підтверджено, що організація ефективного педагогічного супроводу процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів вимагає належного діагностування цього духовно-функціонального утворення, визначення його мети, завдань, змісту та методів. Науковий пошук дав змогу розкрити наукові підходи (теоретичний, діяльнісний, особистісний) до процесу вивчення та аналізу стану сформованості естетичної культури особистості, обґрунтувати доцільність використання таких критеріїв і показників сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів, як-от: ціннісно-орієнтаційний, організаційно-діяльнісний та особистісно-регулятивний. Результати констатувального експерименту дали змогу

визначити рівні (високий, середній, низький) сформованості естетичної культури студентів-дизайнерів, а також причини неефективного впливу на розвиток естетичних якостей.

4. Обґрунтовано педагогічну концепцію, принципи та умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, визначено мету й завдання вищої школи щодо актуалізації та збагачення естетичної культури, зміцнення її зв'язку з професійною діяльністю майбутніх дизайнерів, забезпечення механізму самоорганізації цього особистісного духовно-функціонального утворення; розкрито освітньо-педагогічні можливості таких напрямів формування естетичної культури майбутніх дизайнерів, як-от: прагматичний, теоретичний та духовно-функціональний; наголошено на доцільності врахування суспільних, культуротворчих педагогічних та особистісних принципів організації зазначеного процесу у вищій школі; доведено доцільність таких педагогічних умов, як-от: актуалізація естетичної культури, організація естетичної освіти майбутніх дизайнерів, залучення студентів-дизайнерів до естетизації навколишнього середовища, оволодіння ними необхідним досвідом самоорганізації естетичної культури.

5. З метою практичної реалізації педагогічної концепції формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах створено науково-педагогічну модель вказаного процесу, яка передбачає теоретичний, діагностичний, концептуальний, методичний, процесуальний та результативний блоки; розроблено комплексну програму формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у процесі навчальної, наукової, позааудиторної та культуротворчої діяльності; запропоновано систему методів (сугестивних, інформаційних, діяльнісних, креативних) естетико-педагогічного впливу на студентів-дизайнерів і розвитку їх естетичних якостей.

6. Результати експериментального обґрунтування процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищій школі засвідчили позитивну динаміку розвитку особистісного духовно-функціонального

утворення, спроможність студентів-дизайнерів установлювати плідний діалог зі світом прекрасного в дійсності і мистецтві, підтвердили ефективність педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну, визначили доцільність широкого впровадження комплексної програми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

Перспективи подальших досліджень. Запропоноване у науково-педагогічному дослідженні тлумачення естетичної культури майбутніх дизайнерів, а також педагогічних умов її формування не є вичерпаним. Воно може бути продовженим у напрямку обґрунтування естетичної культури як основи художньо-конструкторської діяльності та творчої самореалізації майбутніх дизайнерів. Серед перспективних напрямів вбачаємо також дослідження процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів на матеріалі сучасних інформаційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азархин А. В. Мироззрение и эстетическое развитие личности / А. В. Азархин ; АН УССР, Ин-т философии ; [отв. ред. В. П. Михалев]. – К. : Наук. думка, 1990. – 192 с.
2. Акопян К. З. Формально-структурные образования эстетической культуры / К. З. Акопян // Эстетическая культура : сб. науч. трудов / отв. ред. И. А. Конигов. – М. : ИФРАН, 1996. – С. 108–141.
3. Актуальные проблемы эстетического и художественного воспитания студентов : Межвузовский сборник научных трудов / [отв. ред. П. В. Соболев]. – Л. : ЛГПИ им. А. И. Герцена, 1985. – 136 с.
4. Актуальные проблемы нравственного и эстетического воспитания молодежи / [Л. Т. Левчук, Л. С. Горбатова, Д. Ю. Кучерюк и др.]. – К. : Киев. гос. ун-т, 1986. – 136 с. – (Серия «Этика и эстетика»: Вып. 29).
5. Актуальные проблемы нравственно-эстетической теории / [Л. Т. Левчук, Л. С. Горбатова, Д. Ю. Кучерюк и др.]. – К. : Киев. гос. ун-т, 1988. – 124 с. – (Серия «Этика и эстетика»: Вып. 31).
6. Актуальные проблемы формирования эстетической культуры студенческой молодежи : сб. науч. работ / [редкол. : Б. М. Шляхов, В. И. Шульгин и др.]. – Днепропетровск : ГПИ, 1976. – 123 с.
7. Актуальные проблемы художественно-эстетического воспитания / [под ред. Н. В. Кичук]. – Измаил, 1995. – 68 с.
8. Актуальні проблеми гуманітарної освіти : зб. наук. пр. / [за ред. А. М. Ломаковича, Г. В. Онкович]. – К. : Кременець: КОГТІ ім. Тараса Шевченка, 2004. – 400 с.
9. Актуальні проблеми історії, теорії і практики культури : зб. наук. пр. – К., 1998. – Вип. 2., Ч. 1, 2.
10. Актуальні проблеми мистецької освіти і розвитку творчої особистості : зб. матеріалів / Інститут мистецтв Рівненського державного гуманітарного ун-ту. – Рівне : Волинські обереги, 2001. – 240 с.
11. Актуальні проблеми мистецько-педагогічної освіти : зб. наук. пр. / [Гол.

- ред. Кондрашова Л. В.]. – Кривий Ріг, 2006. – Вип. 1. – 108 с.
12. Актуальні проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Кривий Ріг, 23-24 березня 2017 р. – Кривий Ріг, 2017. – 170 с.
  13. Алехина Т. В. На пути к эстетическому переживанию / Т. В. Алехина // Гуманит. науки. – 2002. – №3. – С. 40–47.
  14. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды : в 2-х т. – Т. 1. / Б. Г. Ананьев. – М. : Педагогика, 1980. – 231 с.
  15. Андрощук І. В. Краса у системі розвитку естетичної культури особистості / І. В. Андрощук // Професійно-художня освіта України : зб. наук. пр. / [редкол. : І. А. Зязюн (голова), В. О. Радкевич, Р. Т. Шмагало (заст. голови та ін.)]. – К. ; Черкаси : Черкаський ЦНТЕІ, 2007. – Вип. III. – С. 42–49.
  16. Андрощук І. В. Формування естетичної культури майбутніх викладачів спеціальних дисциплін професійних навчальних закладів швейного профілю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / І. В. Андрощук. – К., 2008. – 24 с.
  17. Андрущенко В. П. Майбутнє університетів XXI століття: спроба прогностичного аналізу / В. П. Андрущенко // Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. пр. : у 5-ти т. Т. 5. Вища освіта. – К. : Педагогічна думка, 2012. – С. 11–30.
  18. Андрущенко І. Творча діяльність як основа формування естетичної культури особистості / І. Андрущенко // Рідна школа. – 2005. – №8. – С. 43–45.
  19. Андрущенко Т. Феномен естетичного: базові підвалини його сучасного пізнання / Т. Андрущенко // Вища освіта України. – 2008. – №2. – С. 112–118.
  20. Анохин П. К. Избранные труды: философские аспекты теории функциональной системы / П. К. Анохин. – М. : Наука, 1978. – 400 с.

21. Антонович Є. А. Нариси з історії українського мистецтвознавства. Історія українського мистецтва в працях вчених київської школи кінця ХІХ – початку ХХ століття : [навч. посіб.] / Є. А. Антонович, І. М. Удріс. – К. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2004. – 274 с.
22. Антонович Є. А. Педагогічне керівництво образотворчою діяльністю школярів : курс лекцій. Ч. ІІ. Педагогічне керівництво декоративно-прикладною діяльністю школярів / Є. А. Антонович. – Івано-Франківськ, 1995. – 114 с.
23. Антонович Є. А. Теорія і методика дизайну в контексті розвитку концепції сучасного національного дизайну / Є. А. Антонович // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. № 13. – Спеціальний випуск : Мистецько-педагогічна освіта : проблеми та перспективи / [редкол. Буряк В. К. (гол. ред.) та ін. – Кривий Ріг : КДПУ, 2005. – С. 3–8.
24. Апресян Г. З. Эстетическое сознание. Объективные и субъективные факторы его формирования / Г. З. Апресян. – М. : Искусство, 1981. – 225 с.
25. Арнхейм Р. Визуальное мышление / Р. Арнхейм // Зрительные образы: феноменология и эксперимент. – Душанбе, 1971. – С. 9–29.
26. Аронов В. Р. Дизайн и искусство / В. Р. Аронов. – М., 1984. – 64 с. (Сер. «Эстетика». – №2).
27. Асмус В. Ф. Вопросы теории и истории эстетики : сб. стат. / В. Ф. Асмус. – М. : Искусство, 1968. – 654 с.
28. Афасижев М. Н. Эстетические потребности человека / М. Н. Афасижев. – М. : Знание, 1979. – 63 с.
29. Ашкенази Г. И. Цвет в природе и технике / Г. И. Ашкенази. – М. : Энергия, 1974. – 94 с.
30. Бабічев О. І. Мистецтво та становлення особистості студента (естетичний аспект) : [метод. посіб.] / О. І. Бабічев, В. М. Шwirка. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 124 с.
31. Баленок В. С. Естетичне і природа. Питання естетичного відношення до

- дійсності / В. С. Баленок. – К. : Мистецтво, 1973. – 194 с.
32. Барташевич А. А. Основы художественного конструирования / А. А. Барташевич. – М. : Высш. шк., 1984. – 224 с.
33. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М. : Искусство, 1986. – 444 с.
34. Бездверна-Хомерікі О. Тенденції розвитку естетичної культури молоді засобами соціально-культурної діяльності / О. Бездверна-Хомерікі // Рідна шк. – 2004. – № 7–8. – С. 19–21.
35. Бех І. Д. Виховання особистості : в 2 кн. Кн. 1 / І. Д. Бех // Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. – К., Либідь, 2003. – 280 с.
36. Бех І. Д. Виховання особистості : в 2 кн. Кн. 2 / І. Д. Бех // Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-практичні засади. – К., Либідь, 2003. – 344 с.
37. Бех І. Д. Виховний простір у розвитку особистості / І. Д. Бех // Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології : зб. наук. праць – Черкаси, 2012. – Т. 1. – С. 56–67.
38. Бех І. Д. Від волі до особистості / І. Д. Бех. – К. : Україна-Віта, 1995. – 202 с.
39. Бех І. Д. Емоційні передумови мистецького світогляду особистості / І. Д. Бех // Теоретичні та методичні засади неперервної мистецької освіти : зб. матеріалів наук.-методол. семінару. – Чернівці, 2007. – С. 14–15.
40. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : [наук.-метод. посібник] / І. Д. Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 204 с.
41. Быков З. Н. Художественное конструирование: Проектирование и моделирование промышленных изделий / З. Н. Быков, Г. В. Минервин. – М. : Высшая школа, 1986. – 239 с.
42. Бычков В. В. Эстетика : краткий курс / В. В. Бычков. – М. : Проект, 2003. – 384 с.
43. Бычков В. В. Эстетическое в системе культуры / В. В. Бычков // Мир

- культуры / Труды Государственной академии славянской культуры. – Вып. 2. – М., 2000. – С. 92–106.
44. Библер В. С. Диалог культур и школа XXI / Школа диалога культур: Идеи. Опыт. Проблемы / [под общ. ред. В. С. Библера]. – Кемерово, 1993. – С. 9–106.
45. Библер В. С. От наукоучения – к логике культуры: два философских введения в двадцать первый век / В. С. Библер. – М. : Политиздат, 1990. – 423 с.
46. Білан В. А. До проблеми формування естетичного ставлення студентів вищих педагогічних закладів до праці / В. А. Білан // Управління в освіті : зб. матеріалів V Міжнародної наук.-практ. конференції (Львів, 14–16 квітня 2011 р.). – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 29–30.
47. Бітаєв В. А. Естетичне виховання і гуманізація особи / В. А. Бітаєв. – К., 2003. – 232 с.
48. Близнюк М. Нові інформаційні технології в мистецькій і дизайнерській освіті (на прикладі Косівського коледжу прикладного та декоративного мистецтва ім. В. І. Касіяна) / М. Близнюк // Діалог культур : Україна у світовому контексті. Художня освіта : зб. наук. пр. – Львів: Світ. 2000. – Вип. 5. – С. 405–414.
49. Богданова Н. Г. Естетична свідомість студентської молоді в сучасній Україні в контексті глобалізаційно-інформаційного аналізу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філософ. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Н. Г. Богданова. – Київ, 2007. – 23 с.
50. Богданович Л. Б. Художественное конструирование в машиностроении / Л. Б. Богданович, В. А. Бурьян, Ф. И. Раутман. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – К. : Техника, 1976. – 183 с.
51. Богоявленская Д. Б. Субъект деятельности в проблематике творчества / Д. Б. Богоявленская // Вопросы психологии. – 1999. – №2. – С. 35–40.

52. Божко Ю. Г. Основы архитектоники и комбинаторики формообразования / Ю. Г. Божко. – Х. : Высш. шк., Изд-во Харьков. ун-та, 1984. – 184 с.
53. Бойчук О. В. Мистецтво дизайну та навчальний процес / О. В. Бойчук // Художня освіта в Україні. Сучасний стан, проблеми розвитку. – К., 1998. – С. 67–69.
54. Болотіна А. О. Значення естетичної культури в реалізації принципів гармонійного розвитку людини і суспільства / А. О. Болотіна // Педагогіка і психологія формування творчої особистості : проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України ; Запоріж. обл. ін-т післядипломної пед. освіти. – К. : Запоріжжя, 2004. – Вип. 31. – С. 259–263.
55. Бондар І. Синтез навчальних дисциплін у фаховій підготовці дизайнерів / І. Бондар // Скрижалі. Декларативне мистецтво і дизайн : наук.-мист. студії / [редкол. : Чобітько М. Г. (голова) та ін.]. – Київ – Чернівці, 2009. – С. 149–150.
56. Бондаренко В. В. Використання традицій народного мистецтва при підготовці спеціалістів в галузі дизайну середовища / В. В. Бондаренко // Теорія і практика матеріально-художньої культури. – Х., 2002. – № 1. – С. 3–4.
57. Боров Ю. Б. Эстетика : [учеб. пособие] / Ю. Б. Боров. – Ростов н/Д. : Феникс, 2004. – 704 с.
58. Боров Ю. Б. Основные эстетические категории / Ю. Б. Боров. – М. : Высш. шк., 1960. – 446 с.
59. Борзова Е. П. История мировой культуры / Е. П. Борзова. – [3-е изд., стер.]. – СПб. : Лань, 2004. – 672 с.
60. Борисовский Г. Б. Красота и стандарт / Г. Б. Борисовский. – М. : Изд-во стандартов, 1968. – 142 с.
61. Боумен У. Графическое представление информации / У. Боумен. – М. : Мир, 1971. – 225 с.
62. Брожик В. Эстетика на каждый день / В. Брожик ; [пер. со словацкого

- С. Д. Бараницкой]. – М. : Знание, 1990. – 208 с.
63. Брушлинский А. В. Психология мышления и кибернетика / А. В. Брушлинский. – М. : Мысль, 1970. – 191 с.
64. Бредихин А. П. К вопросу о развитии национальной модели дизайна / А. П. Бредихин // Вісник ХДАДМ. – Х., 2002. – № 6. – С. 250–253.
65. Букач М. М. Естетичні засади реформування освіти / М. М. Букач // Наук. праці. Сер. : Пед. науки / Миколаїв. держ. гуманіт. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв, 2004. – Т. 36, вип. 23. – С. 7–12.
66. Буров А. И. Системный подход к эстетическому воспитанию / А. И. Буров // Эстетическое воспитание в школе / [под ред. Б. Т. Лихачева]. – М. : Педагогика, 1980. – С. 5–10.
67. Бутенко В. Г. Актуальні проблеми дизайн-освіти та естетичного виховання молоді / В. Г. Бутенко // Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. пр. : у 5-и т. Т. 1. Загальна педагогіка та філософія освіти. – К. : Педагогічна думка, 2016. – С. 302–311.
68. Бутенко В. Г. Вплив естетичного фактору на формування духовних цінностей особистості / В. Г. Бутенко // Гуманітарна освіта. Сер. : Психологія і педагогіка / Гуманіт. ін-т Київ. ун-ту ім. Бориса Грінченка. – К., 2000. – Вип. 1. – С. 113–124.
69. Бутенко В. Г. Дизайн-освіта як актуальна проблема сучасної педагогічної теорії і практики / В. Г. Бутенко // Становлення і розвиток етнодизайну: український та європейський досвід. Кн. 1 : зб. наук. пр. / [редкол. : гол. ред. М. І. Степаненко, упоряд. і відп. ред. Є. А. Антонович, В. П. Титаренко та ін.]. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2012. – С. 4–9.
70. Бутенко В. Г. Естетичний світогляд та його структура / В. Г. Бутенко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : Збірник наукових праць Херсонського національного технічного університету. – Вип. 1. – Херсон, 2009. – С. 267–271.
71. Бутенко В. Г. Культурно-освітнє середовище навчального закладу як важливий чинник формування естетичного світогляду молоді / В. Г.

- Бутенко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. пр. – Херсон : Херсонський національний технічний університет, 2010. – №2 (3). – С. 153–154.
72. Бутенко В. Г. Культурологічні аспекти формування естетичної свідомості учнівської і студентської молоді / В. Г. Бутенко // Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Херсон : ХДУ, 2003. – Вип. 34. – С. 17–20.
73. Бутенко В. Г. Методологічні аспекти становлення мистецької та дизайнерської освіти в Україні / В. Г. Бутенко // Діалог культур : Україна в світовому контексті. Мистецтво і освіта : зб. наук. пр. – Вип. 6. – Львів : Українські технології, 2001. – С. 135–143.
74. Бутенко В. Г. Основи духовного розвитку учнівської молоді у процесі художньо-естетичної освіти / В. Г. Бутенко // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні. 1992 – 2002. – Харків : «ОВС». – Ч. 1. – 2002. – С. 147–160.
75. Бутенко В. Г. Педагогіка краси як теоретико-методична основа естетичної освіти і виховання молоді / В. Г. Бутенко // Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. пр. : в 5 т. / АПН України. До 15-річчя АПН України. – К., 2007. – Т. 1 : Теорія та історія педагогіки. – С. 267–278.
76. Бутенко В. Г. Роль культурно-освітнього середовища навчального закладу в системі естетичного виховання молоді / В. Г. Бутенко // Час мистецької освіти : зб. наук. пр. I Міжнародної наук.-практ. конф. 11 – 12 квітня 2013 р. – Харків, 2013. – С. 3–10.
77. Бутенко В. Г. Стан та перспективи розвитку естетичної освіти студентів вищих навчальних закладів / В. Г. Бутенко // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. – Вип. 26. Мистецька освіта в Україні (теорія, методи, технології) / [редкол. : В. Буряк (гол. ред) та ін.]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2009. – С. 76–84.
78. Бутенко В. Г. Формування естетичного світогляду особистості як пріоритетне завдання сучасної освітньо-виховної практики / В. Г. Бутенко // Науковий вісник Миколаївського державного університету : зб. наук.

- пр. Педагогічні науки / [за заг. ред. В. Д. Будака, О. М. Пехоти]. – Миколаїв : МДУ, 2008. – Вип. 20. – Т. 2. – С. 40–45.
79. Бутенко В. Г. Художньо-естетична освіта молоді та шляхи її модернізації / В. Г. Бутенко // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. – №10. – Спеціальний випуск : Художньо-педагогічна освіта ХХІ ст. : теорія, методи, технології / [редкол. : В. Буряк (гол. ред) та ін.]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2005. – С. 3–10.
80. Бутенко Н. І. Естетична освіта як умова духовного формування студентської молоді / Н. І. Бутенко // Пед. науки : зб. наук. пр. / Херсон. держ. пед. ун-т. – Херсон, 1998. – Вип. II. – С. 198–200.
81. Бутенко Л. В. Підготовка майбутніх учителів літератури до інтерпретації художніх творів : [метод. посібник] / Л. В. Бутенко. – Херсон : Айлант, 2006. – 80 с.
82. Бутенко Л. В. Учитель літератури: вияв творчості й краси (Підготовка майбутніх учителів літератури до інтерпретації художніх творів) : [монографія] / Л. В. Бутенко. – Херсон : Айлант, 2006. – 232 с.
83. Верб М. А. Активизация проблемы изучения и формирования эстетической культуры школьников / М. А. Верб // Искусство и худ. развитие школьников : сб. науч. тр. / ЛГПИ им. А. И. Герцена ; отв. ред. М. А. Верб. – Л. : ЛГУ им А. И. Герцена, 1977. – С. 115–118.
84. Верб М. А. Педагогические основы формирования эстетической культуры школьников / М. А. Верб. – Л. : Педагогика, 1980. – 174 с.
85. Верб М. А. Об эстетическом кругозоре старших школьников и студентов по материалам сравнительного исследования / М. А. Верб // Воспитание чувств детей и подростков : учен. записки ЛГПИ им. А. И. Герцена. – Л., 1971. – С. 196–209.
86. Верб М. А. Формирование эстетических ориентаций старших школьников : [учеб. пособ.] / М. А. Верб. – Л. : Ленинград. гос. пед. ин-т, 1976. – 82 с.
87. Выготский Л. С. Психологические основы формирования личности в педагогическом процессе / Л. С. Выготский // Собр. соч в 6-ти т. – М. :

- Педагогика, 1982. – Т. 2. – 369 с.
88. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский. – М. : Искусство, 1986. – 573 с.
89. Выготский Л. С. Психология развития как феномен культуры / Л. С. Выготский. – М. – Воронеж : НПО «МОДЭК», 1996. – 512 с.
90. Виховання естетичної культури школярів : [навч. посібник] / [П. А. Зязюн, Н. Є. Миропольська, Л. О. Хлебнікова та ін.]. – К. : ІЗМН, 1998. – 156 с.
91. Викторов В. В. Культурология : [учеб. для вузов] / В. В. Викторов. – [2-е изд., перераб и доп.]. – М. : Экзамен, 2004. – 560 с.
92. Виленкин Н. Я. Комбинаторика / Н. Я. Виленкин. – М. : Наука, 1969. – 328 с.
93. Виноградова-Бондаренко В. Є. Розвиток креативного мислення у студентів / В. Є. Виноградова-Бондаренко // Теоретико-методологічні проблеми розвитку особистості в системі неперервної освіти : Матеріали методичного семінару АПН України / [за ред. С. Д. Максименка]. – К., 2005. – С. 471–474.
94. Витковская Н. С. Формирование эстетической культуры младших школьников: из опыта работы / Н. С. Витковская, А. В. Щербо, Д. Н. Джола. – К. : Рад. школа, 1985. – 134 с.
95. Вишнякова Л. Р. Формирование эстетической культуры учащихся профтехучилищ / Л. Р. Вишнякова. – К. : Либідь, 1984. – 104 с.
96. Воеводін О. П. Естетична оцінка : [монографія] / О. П. Воеводін, О. В. Горохова. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – 140 с.
97. Воеводін О. П. Естетичний образ і особливості естетичної свідомості / О. П. Воеводін // Актуальні проблеми історії, теорії та практики худ. культури : зб. наук. пр. / М-во культури і мистецтв України, ДАККіМ, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : ДАККіМ, 2000. – Вип. IV/V, ч.1. – С. 3–10.
98. Волкова В. В. Дизайн рекламы : [учеб. пособие] / В. В. Волкова. – М. : Книжный дом «Университет», 1999. – 144 с.

99. Волкова Н. П. Педагогіка : [посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Н. П. Волкова. – К. : Вид. центр «Академія», 2001. – 567 с.
100. Волкотруб И. Г. Основы художественного конструирования : [учебник для худож. учеб. заведений] / И. Т. Волкотруб. – К. : Вища школа, 1988. – 191 с.
101. Волкотруб И. Г. Основы комбинаторики в художественном конструировании / И. Т. Волкотруб. – К. : Вища школа. 1986. – 159 с.
102. Вопросы эстетического воспитания школьников : сб. науч. трудов. – Вып. 1. / [ред.-сост. Ф. И. Юрченко]. – М., 1972. – 300 с
103. Вопросы теории эстетического воспитания / [под ред. Г. З. Апресяна]. – М., 1970. – 110 с.
104. Гаврилюк П. И. Эстетическая культура и социальный прогресс / П. И. Гаврилюк. – К. : Наукова думка, 1978. – 242 с.
105. Гарбузенко Л. В. Формування естетичної культури майбутніх учителів початкових класів засобами декоративно-ужиткового мистецтва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. В. Гарбузенко. – К., 2001. – 20 с.
106. Гіптерс З. В. Художньо-творча діяльність студентів вищих закладів освіти України / З. В. Гіптерс. – К. : Альтерпрес, 1998. – 285 с.
107. Гласс Д. Ж. Статистические методы в педагогике и психологии / Д. Ж. Гласс, Д. Ж. Стэнли. – М. : Прогресс, 1976. – 494 с.
108. Гнатишин І. Л. Професійна підготовка майбутніх фахівців художньої культури у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук, спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. Л. Гнатишин. – Вінниця, 2012. – 20 с.
109. Говорун Д. И. Творческое воображение и эстетические чувства / Д. И. Говорун. – К. : Вища школа, 1990. – 143 с.
110. Головатий С. С. Основы подготовки художника-педагога / С. С. Головатий // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. – Кривий Ріг :

КДПУ, 2005. – №10. – С. 82–88.

111. Гольдентрихт С. С. Специфика эстетического сознания : [учеб. пособие] / С. С. Гольдентрихт, М. П. Гальперин. – М. : Высш. школа, 1974. – 103 с.
112. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С.У. Гончаренко. – [вид. 2-ге, доп. і випр.]. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.
113. Гончарук А. Ю. Воспитание нравственно-эстетического отношения юношества к действительности : [монография : в 2 ч.] / А. Ю. Гончарук. – М. : Перспектива, 2013. – Ч.1. – 212 с.
114. Гончарук Т. В. Культурологія : [навч. посіб.] / Т. В. Гончарук ; М-во освіти і науки України. Терноп. акад. нар. госп-ва. – Тернопіль : Карт-Бланш, 2004. – 213 с.
115. Горанов К. Сущность и цели эстетического воспитания / К. Горанов // Эстетическое воспитание студентов. – М. : Высшая школа, 1980. – С. 56–62.
116. Горелов А. А. Культурология : [учеб. пособие] / А. А. Горелов. – М. : Юрайт, 2002. – 400 с.
117. Горный А. А. Культурология / А. А. Горный, Г. Я. Миненков // Всемирная энциклопедия. Философия. – М. ; Минск, 2001. – 528 с.
118. Горохова О. В. Особливості раціонально-теоретичного визначення естетичних оцінок / О. В. Горохова // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Науковий журнал. – К. : Міленіум, 2008. – №3. – С. 24–27.
119. Гринченко Г. Хрестоматія по історії мирової культури / Г. Гринченко. – М. : Логос, 1998. – 452 с.
120. Грицай Л. А. Формирование эстетической культуры учащихся в современных условиях : автореф. дис. на соиск. науч. степ. канд. пед. наук. – 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Л. А. Грицай. – Рязанский гос. ун-т имени С. А. Есенина. – Рязань, 2008. – 22 с.

121. Грязнов І. О. Естетичне виховання майбутніх фахівців в умовах вищого навчального закладу / І. О. Грязно в // Педагогічні і психологічні науки : зб. наук. пр. – 2009. – № 51. – С. 17–20.
122. Губерський Л. В. Культура. Ідеологія. Особистість : методолого-світоглядний аналіз / Л. В. Губерський, В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. – К. : Знання України, 2002. – 580 с.
123. Гук О. Ф. Теоретичні передумови формування естетичної культури / О. Ф. Гук // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : зб. наук. пр. – Вип. 18. – К. : Логос, 2013. – С. 193–199.
124. Давыдов В. В. Теория развивающего обучения / В. В. Давыдов. – М. : Знание, 1996. – 544 с.
125. Даниленко В. Я. Дизайнерська освіта в Україні у європейському контексті / В. Я. Даниленко // Вісник Львів. акад. мистецтв. Спецвипуск. – Львів, 1999. – С. 173–177.
126. Даниленко В. Я. Становлення дизайн-освіти в Україні / В. Я. Даниленко // Вісник ХДАДМ. – Х., 2002. – № 4. – С. 27–29 .
127. Даниленко В. Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури / В. Я. Даниленко. – Х. : ХДАДМ, 2005. – 243 с.
128. Даниленко В. Я. Майбутнє європейського дизайну : Чехія, Польща, Україна / В. Я. Даниленко. – Харків, 2007.
129. Даниленко В. Я. Основи дизайну / В. Я. Даниленко. – К., 1966. – 92 с.
130. Данькова І. В. Проблема формування естетичного смаку учнів / І. В. Данькова // Вісн. Чернігів. держ. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2002. – №12. – С. 16–17.
131. Деякі аспекти формування національної культури студентської молоді : зб. наук. стат. / [ред. кол. : К. М. Левківський та ін.]. – К. : ІЗМН, 1997. – 120 с.
132. Дем'янчук О. Н. Педагогічні основи формування художньо-естетичних інтересів школярів : [навч.-метод. посіб.] / О. Н. Дем'янчук. – К., 1997. – 64 с.

133. Дем'янчук О. Н. Проблеми художньо-естетичної освіти та виховання учнівської і студентської молоді в умовах національного відродження / О. Н. Дем'янчук, Г. І. Кутузова, В. С. Петрович. – Луцьк : Вежа, 2001. – 128 с.
134. Державна комплексна програма естетичного виховання / [укл. І. А. Зязюн, О. М. Семашко] // Рідна школа. – 1995. – №12. – С. 29–52.
135. Державна національна програма «Освіта» / Україна ХХІ століття. – К. : Райдуга, 1994. – 61 с.
136. Державне регулювання відносин в галузі реклами: проблеми та перспективи : за матеріалами Круглого столу 11 січня 2007 року / Інститут конкурентного суспільства. – К. : ІКС, 2007. – 192 с.
137. Джонс Дж. Инженерное и художественное конструирование / Дж. Джонс. – М. : Мир, 1976. – 374 с.
138. Джола Д. М. Теорія і методика естетичного виховання школярів : [навч.-метод. посіб.] / Д. М. Джола, А. Б. Щербо. – К., 1998. – 390 с.
139. Дижур А. Л. Фирменный стиль / А. Л. Дижур. – М. : ВНИИТЭ, 1973 (альбом).
140. Дизайн та образотворче мистецтво : Словник. – Луцьк, 2000.
141. Дмитраш О. П. Формирование эстетической культуры студентов технических вузов / О. П. Дмитраш // Духовність особистості: методологія, теорія і практика : наук. журнал. – 2011. – № 5 (46). – С. 45–52.
142. Дорфман Л. Я. Основные направления исследований креативности в науке и искусстве / Л. Я. Дорфман, Г. В. Ковалева // Вопросы психологии. – 1999. – №2. – С. 101–111.
143. Дубич К. В. Особистісно-орієнтоване виховання студентів в умовах соціокультурного середовища вищого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / К. В. Дубич ; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ, 2007. – 297 с.
144. Дубовик Л. П. Підготовка майбутніх учителів праці до створення

- естетичного середовища в шкільних приміщеннях : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. П. Дубовик. – Тернопіль, 2004. – 20 с.
145. Естетика : [навч. посіб. для педагогів] / [за ред. Т. І. Андрущенко]. – К. : «МП Леся», 2014. – 613 с.
146. Естетика : [навч. посібник] / [Л. В. Анучина, О. К. Бурова, О. В. Уманець ; за ред. Л. В. Анучиної та О. В. Уманець]. – Х. : Право, 2010. – 232 с.
147. Естетика : [навч. посібник] / [М. П. Колесніков, О. В. Колеснікова, В. О. Лозовой та ін. ; за ред. В. О. Лозового]. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 208 с.
148. Естетика : [підручник] / [Л. Т. Левчук, В. І. Панченко, О. І. Оніщенко, Д. Ю. Кучерюк ; за заг. ред. Л. Т. Левчук]. – [2-е вид., доп. і перероб.]. – К. : Вища школа, 2006. – 431 с.
149. Естетика педагогічної творчості : [посіб. для вчит.] / [за ред. Н. І. Бутенко]. – К., 1995. – 70 с.
150. Естетичне виховання : [довідник] / [В. І. Мазепа (кер. автор. колективу), А. В. Азархін, В. С. Горський та ін.]. – К. : Політвидав, 1988. – 214 с.
151. Естетичне виховання / [В. І. Толстих, Б. А. Еренграсс, К. О. Макаров ; за ред. В. І. Толстих]. – К. : Вища школа, 1987. – 216 с.
152. Естетичний досвід вчителя : [колект. Монографія] / [за ред. В. Г. Бутенка]. – Херсон, 1997. – 214 с.
153. Естетичні грані майстерності педагога : [монографічний збірник] / [наук. ред. і упоряд. Н. І. Бутенко]. – Херсон : ХДПУ, 1996. – 79 с.
154. Эстетическая деятельность и ее развитие в педагогическом процессе. Теория, история, эксперимент : сб. науч. трудов / [науч. ред. : Л. П. Печко, С. Г. Мельничук]. – Москва – Кировоград, 1991. – 162 с.
155. Эстетическая культура и эстетическое воспитание : [кн. для учит.] / [сост. Г. С. Лобковская]. – М. : Просвещение, 1983. – 304 с.
156. Эстетическое воспитание в школах искусств : из опыта работы / [сост. : П. В. Халабузарь]. – М. : Просвещение, 1988. – 142 с.

157. Эстетическое воспитание молодежи средствами искусства : [кн. для учит.] / [под ред. В. Г. Бутенко]. – М. : АПН СССР, 1991. – 242 с.
158. Эстетическое воспитание студентов / [под ред. М. Ф. Овсянникова]. – М., 1980. – 280 с.
159. Эстетическое развитие в воспитании молодежи / [под ред. О. В. Лармина]. – М. : Изд-во МТУ, 1978. – 240 с.
160. Эстетическое сознание и процесс его формирования / [ред. кол. А. Я. Зись, Н. И. Киященко, Ф. Д. Кондратенко, Н. Л. Лейзеров, Л. П. Печко] / Ин-т философии АН СССР. – М. : Искусство. 1981. – 255 с.
161. Етика, естетика і теорія культури. Проблеми етико-естетичної теорії : [респ. міжвід. наук. зб., вип. 34 / відп. ред. Л. Т. Левчук]. – К. : Либідь, 1991. – 134 с.
162. Етика, естетика і теорія культури. Творчість і самореалізація особи : [респ. міжвід. наук. зб., вип. 36 / відп. ред. Л. Т. Левчук]. – К. : Либідь, 1991. – 130 с.
163. Етика та естетика : [навч. посіб.] / [В. Л. Петрушенко, В. П. Савельєв, І. М. Сурмай та ін. ; за ред. В. Л. Петрусенко]. – Львів : Новий світ–2000, 2008. – 304 с.
164. Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст. Кн. 1. : зб. наук. пр. / [рекол. : гол. ред. М. І. Степаненко, упоряд. і відп. ред. Є. А. Антонович, В. П. Титаренко та ін.]. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. – 544 с.
165. Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст. Кн. 2. : зб. наук. пр. / [рекол. : гол. ред. М. І. Степаненко, упоряд. і відп. ред. Є. А. Антонович, В. П. Титаренко та ін.]. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. – 556 с.
166. Етноестетика праці вчителя : [посіб. для вчит.] / [за ред. Н. І. Бутенко]. – К., 1996. – 48 с.
167. Свтух М. Б. Методологічні засади розбудови особистісно орієнтованої навчальної діяльності у вищій школі / М. Б. Свтух // Філософія освіти

- XXI ст. проблеми і перспективи : [Методолог. семінар 22 листопада 2000 р. ; зб. наук. пр.] – Вип. 3. / [за ред. В. Андрущенко]. – К. : Знання, 2000. – С. 42–49.
168. Егоров А. Г. Проблемы эстетики / А. Г. Егоров. – М. : Сов. писатель, 1974. – 414 с.
169. Єнін В. Концепція процесу формування естетичної культури школярів / В. Єнін // Директор шк. – 2004. – №5. – С. 21–24.
170. Жорнова О. І. Теорія і методика формування культуротворчості : [монографія] / О. І. Жорнова. – Запоріжжя : Дике Поле, 2006. – 416 с.
171. Журавлев В. В. Мир художественной культуры : Философские очерки / В. В. Журавлев. – М. : Мысль, 1987. – 237 с.
172. Журавський В. С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні / В. С. Журавський. – Київ, 2003. – 416 с.
173. Збірник авторських експериментальних профільних програм: художньо-естетична освіта і виховання / [упоряд. Г. Д. Матвєєва]. – Тернопіль, 2008. – 400 с.
174. Зеленов Л. А. Процесс эстетического отражения / Л. А. Зеленов. – М. : Искусство, 1969. – 175 с.
175. Зінченко С. В. Підготовка майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах до викладацької діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / С. В. Зінченко. – К., 2009. – 23 с.
176. Зубань В. М. Виховання художнього смаку в учнів спеціалізованих загальноосвітніх навчальних закладів художньо-естетичного профілю засобами гончарного мистецтва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / В. М. Зубань. – Харків, 2015. – 20 с.
177. Зюзіна Т. Науки про культуру та мистецтво в структурі гуманітарної університетської освіти: аналіз зарубіжних тенденцій / Т. Зюзіна // Вища школа. – 2005. – №5. – С. 89–104.

178. Зязюн І. А. Державна програма естетичного виховання / І. А. Зязюн, О. М. Семашко. – К., 1987. – 48 с.
179. Зязюн І. А. Естетична регуляція ціннісної свідомості / І. Зязюн // Вища освіта України. – 2005. – №3. – С. 5–13.
180. Зязюн І. А. Естетичний досвід особи / І. А. Зязюн. – К. : Вища школа, 1976. – 174 с.
181. Зязюн І. А. Естетичні засади розвитку особистості / І. А. Зязюн // Мистецтво у розвитку особистості : [монографія] / [за ред., передмова та післямова Н. Г. Ничкало]. – Чернівці : Зелена Буковина, 2006. – 224 с.
182. Зязюн І. Концептуальні засади теорії освіти в Україні / І. Зязюн // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2000. – №1. – С. 10–24.
183. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії : [навч. посіб. для вчит., аспір., студ. серед. та вищ. навч. закладів] / І. А. Зязюн. – К. : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
184. Зязюн І. А. Філософські проблеми гуманізації та гуманітаризації освіти / І. Зязюн // Педагогіка толерантності. – 2000. – №3. – С. 58–64.
185. Іванова Т. Культурологічні проблеми становлення і розвитку вищої педагогічної освіти / Т. Іванова // Діалог культур : Україна у світовому контексті : Мистецтво і освіта : зб. наук. пр. – Львів : Світ, 1998. – Вип. 3. – С. 30–35.
186. Іванов В. П. Практика і естетична свідомість: методологічні питання походження естетичної свідомості / В. П. Іванов. – К. : Мистецтво, 1971. – 222 с.
187. Іванов В. П. Человеческая деятельность – познание – искусство : [монографія] / В. П. Іванов. – К. : Наукова думка, 1977. – 250 с.
188. Ігнатювич О. Г. Историко-философский аспект формирования художественно-эстетического вкуса учащейся молодежи / О. Г. Ігнатювич // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. – 2005. – Вип. 36. – С. 36–70.
189. Івушкіна О. В. Формування світовідношення студентів коледжу культури

- і мистецтв засобами мистецтва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Івушкіна. – Луганськ, 2002. – 20 с.
190. Інноваційні технології у підготовці фахівців культури: здобутки, проблеми, перспективи : Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. 12–14 грудня 2002 р. / Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв ; Управління культури Хмельницької обласної держ. адміністрації / [М. Мамченко (відп. ред.)]. – Кам'янець-Подільський : Медобори, 2003. – 226 с.
191. Искусство и эстетическое воспитание молодежи / [В. Г. Кисунько, И. И. Геращенко, И. С. Левшина и др. ; под. ред. В. Г. Кисунько]. – М. : Наука, 1981. – 336 с.
192. Исследование художественных интересов школьников / [под общ. ред. Е. В. Квятковского, Ю. У. Фохта-Бабушкина. – М. : Просвещение, 1974. – 160 с.
193. История эстетики. Памятники мировой эстетической мысли : в 5 т. – М. : Изд-во Академии художеств СССР, 1962. – Т. 1. – 682 с.
194. История эстетической мысли : в 6-ти т. – М. : Искусство, 1986. – Т. 3. – 496 с.
195. Історія. Нація. Культура. Нашадки Святої Трійці. – К. : Білий птах, 1992. – 86 с.
196. Історія світової культури. Культурні регіони / [Л. Т. Левчук, В. С. Грищенко, В. В. Єфименко ; під. ред. Левчук Л. Т.]. – [вид. 2-е, стереотип.]. – К. : Либідь, 1997. – 328 с.
197. Історія української культури. – К. : Наукова думка, 2001. – Т. 1. – 1136 с., Т. 2. – 848 с.
198. Каган М. С. Эстетическая культура личности / М. С. Каган. – М. : Знание, 1988. – 127 с.
199. Каган М. С. Начала эстетики / М. С. Каган. – М. : Искусство, 1984. – 210 с.

200. Кагуліна Ю. Формування духовних та естетичних цінностей засобами відродження народних традицій / Ю. Кагуліна // Вісник Львівського ун-ту. Сер. : Педагогічна / Львів. нац. ун-т імені Івана Франка. – Львів, 2006. – Вип. 21. – Ч. 2. – С. 256–270.
201. Кайданова О. Формування естетичних ідеалів студентської молоді / О. Кайданова // Вісник Львівського ун-ту. Сер. : Педагогічна / Львів. нац. ун-т імені Івана Франка. – Львів, 2006. – Вип. 21. – Ч. 2. – С. 112–119.
202. Кайдановська О. О. Формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі вивчення основ композиції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання (образотворче мистецтво)» / О. О. Кайдановська ; Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2004. – 20 с.
203. Калашник Н. Г. Загальнодидактичні проблеми формування естетичних смаків молоді України / Н. Г. Калашник // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. пр. – Вип. 19. / [за заг. ред. М. Б. Євтуха, укл. О. В. Михайличенко]. – К. : Видавничий центр КНЛУ, НМАУ, 2002. – С. 21–22.
204. Калницька З. Досвід як предмет філософського аналізу: специфіка дослідження естетичного досвіду / З. Калницька // Етика, естетика і теорія літератури : міжвід. зб. наук. пр. / М-во вищої освіти, КДУ ім. Тараса Шевченка. – К., 1992. – С. 27–34.
205. Канарский А. С. Диалектика эстетического процесса. Генезис чувственной культуры / А. С. Канарский. – К. : Вища школа, 1982. – 192 с.
206. Канарский А. С. Диалектика эстетического процесса. Диалектика эстетического как теория чувственного познания / А. С. Канарский. – К. : Вища школа, 1979. – 216 с.
207. Качалова Т. В. Формирование эстетической культуры учащихся СПТУ средствами комплексного воздействия искусств : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Т. В. Качалова. – К., 1992. – 186 с.
208. Киреенко В. И. Психология способностей к изобразительной

- деятельности / В. И. Киреенко. – М., 1979. – 102 с.
209. Кириленко К. М. Теоретичні і методичні основи формування інноваційної культури майбутніх культурологів у вищому навчальному закладі : [монографія] / К. М. Кириленко. – К. : Агентство «Україна», 2014. – 300 с.
210. Кір'ян М. М. Мистецтво як засіб формування естетичних почуттів у сфері естетичної культури особистості / М. М. Кір'ян // Наука і сучасність. – К., 1999. – Вип. 2. Ч. 3. – С. 44–51.
211. Киященко Н. И. Сущность прекрасного / Н. И. Киященко. – М. : Молодая гвардия, 1977. – 68 с.
212. Киященко Н. И. Теория отражения и проблемы эстетики / Н. И. Киященко, Н. Л. Лейзеров. – М. : Искусство, 1983. – 224 с.
213. Коваль Л. Г. Виховання почуття прекрасного : [метод. посіб.] / Л. Г. Коваль. – К. : Рад. школа, 1983. – 120 с.
214. Ковальчук Т. П. До питання практичної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва на художньо-графічних факультетах педагогічних закладах освіти / Т. П. Ковальчук // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. – Кривий Ріг : КДПУ, 2005. – №10. – С. 134–144.
215. Ковтанюк Ю. С. Corel DRAW 11 для дизайнера / Ю. С. Ковтанюк ; под ред. С. В. Соловьяна. – К. : Юниор, 2003. – 1040 с.
216. Колеснікова О. В. Естетична діяльність та сфери її виявлення / О. В. Колеснікова, Н. Г. Межова, Л. М. Святош. – Х., 1994.
217. Колесникова Е. В. Художественная культура и эстетическое развитие личности / Е. В. Колесникова. – Х., 1989.
218. Комарова А. И. Эстетическая культура личности / А. И. Комарова. – К. : Вища школа, 1988. – 152 с.
219. Комарова А. И. Методологические проблемы теории и практики эстетического воспитания студентов / А. И. Комарова // Эстетическое воспитание в техническом вузе : [учеб.-метод. пособ.] / [Л. Кадцыш, Г. Квасов, В. Лисовский и др. ; под ред. Г. Гуна]. – М. : Высшая школа,

1991. – С. 23–32.

220. Комарова А. И. Эстетическое воспитание студентов / А. И. Комарова. – Львов : Львов. ун-т, 1984. – 160 с.
221. Комаровська О. А. Художній простір як передумова естетичного розвитку особистості / О. А. Комаровська // Психол.-пед. проблеми сільської школи : наук. зб. / Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – К. : Наук. світ, 2003. – Вип. 5 – С. 76–82.
222. Кондрацька Л. А. Теорія і технологія культурологічної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичних спеціальностей : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. А. Кондрацька ; Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль. – 40 с.
223. Кондрашова Л. В. Процесс обучения в высшей школе / Л. В. Кондрашова. – Кривой Рог : Издательство «Иви», 2000. – 170 с.
224. Коновець С. В. Креативні освітні технології у практиці сучасної школи / С. В. Коновець // Рідна школа. – 2005. – С. 20–23.
225. Концепція естетичного виховання учнівської молоді в умовах відродження української національної культури ; [інформ. зб. МОН України]. – 1992. – №5. – С. 2–10.
226. Концепція загальної мистецької освіти // Мистецтво та освіта. – 2004. – №3. – С. 21–25.
227. Концепція національного виховання. Ухвалена Всеукраїнською радою працівників освіти 30 червня 1994 року // Рідна школа. – 1995. – №6. – С. 18 – 25.
228. Концепція розвитку національного дизайну [Електронний ресурс] / Український науково-дослідний інстит дизайну та ергономіки. Спілка дизайнерів України // Інформаційно-довідкова система забезпечення дизайн-ергономічної діяльності. – Режим доступу : <http://ndi-design.org.ua>.
229. Концепція сучасної мистецько-дизайнерської освіти України в умовах

- евроінтеграції // Збірник матеріалів Міжнародної науково-методичної конференції професорсько-викладацького складу і молодих учених в рамках VIII Міжнародного форуму «Дизайн-освіта – 2015», м. Харків, 15–16 березня 2015 р. / [за заг. ред. В. Я. Даниленка]. – Харків : ХДАДМ, 2015. – 220 с.
230. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. Комплексна програма художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх та позашкільних закладах // Інформаційний збірник МОН України. – 2004. – №10. – 31 с.
231. Корниенко В. С. О законах красоты / В. С. Корниенко. – Х. : Изд-во Харьковского ун-та, 1970. – 224 с.
232. Корольова І. І. Естетичне виховання студентської молоді у процесі культуротворчої діяльності : [навч.-метод. посіб.] / І. І. Корольова. – Херсон : Айлант, 2011. – 68 с.
233. Кремень В. Вища освіта в соціокультурних змінах сучасності / В. Кремень // Вища освіта України. – 2007. – №3. – С. 9–14.
234. Кремень В. Г. Національна освіта як соціокультурне явище / В. Г. Кремень // Учитель. – 1999. – №11–12. – С. 10–17.
235. Кремень В. Г. Освіта у вимірах методології синергетики / В. Г. Кремень // Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. пр. : в 5-ти т. – Т. 1 : Загальна педагогіка та філософія освіти. – К. : Педагогічна думка, 2012. – С. 11–22.
236. Кремень В. Г. Особистість в системі освіти / В. Г. Кремень // Теоретико-методологічні проблеми розвитку особистості в системі неперервної освіти : Матеріали методологічного семінару АПН України 16 грудня 2004 р. / [за ред. С. Д. Максименка]. – К., 2003. – С. 3–7.
237. Кремень В. Г. Поступ до нової філософії освіти в Україні / В. Г. Кремень // Розвиток педагогічної і психологічної науки в Україні 1992–2002 : зб. наук. пр. до 10 річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – Ч. 1. – Харків : «ОВС», 2002. – С. 9–23.

238. Кремень В. Г. Якісна освіта і нові вимоги часу / В. Г. Кремень // Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. пр. : в 5-и т. – Т. 1 : Теорія та історія педагогіки. – К. : Педагогічна думка, 2007. – С. 11–24.
239. Крижко В. В. Антологія аксіологічної парадигми освіти : [навч. посіб.] / В. В. Крижко. – К. : Освіта України, 2005. – 440 с.
240. Крылова Н. Эстетический потенциал культуры / Н. Крылова. – М. : Прометей, 1990. – 146 с.
241. Крылова Н. Б. Эстетическая деятельность и культурный прогресс / Н. Б. Крылова. – М. : Знание, 1983. – 64 с.
242. Крылова Н. Б. Формирование культуры будущего специалиста / Н. Б. Крылова. – М. : Высшая школа, 1990. – 142 с.
243. Крылова Н. Б. Формирование эстетической культуры личности : школа, трудовой коллектив, вуз / Н. Б. Крылова, Л. П. Печко. – М. : Знание, 1986. – 64 с.
244. Кривцун О. А. Эстетика : [учеб.] / О. А. Кривцун. – [2-е изд. доп.]. – М. : Аспект Пресс. 2003. – 256 с.
245. Крупник Е.П. Психологическое воздействие искусства / Е.П. Крупник. – М. : Ин-т психологии РАН, 1999. – 235 с.
246. Крюков Г. В. Основные принципы и закономерности художественного конструирования изделий промышленного производства / Г. В. Крюков. – М. : МВХПУ, 1964.
247. Крючкова В. А. Антиискусство. Теория и практика авангардистских движений / В. А. Крючкова. – М. : Изобраз. искусство, 1984. – 304 с.
248. К теории эстетического воспитания: сб. науч. трудов / [ред.-сост. Ф. И. Юрченко]. – М., 1973. – 268 с.
249. Кудін В. О. Естетичне в системі навчання і виховання / В. О. Кудін // Єдність раціонального та емоційно-почуттєвого в освітньо-виховних системах : наук.-метод. зб. – Харків : ХДПУ, 1996. – С. 12–14.
250. Кудин В. А. Избранные произведения : в 5 т. Т. 4 : Эстетика и творчество / В. А. Кудин. – К. : Новый мир, 2009. – 416 с.

251. Кудін В. О. Мистецтво і духовний світ молоді / В. О. Кудін. – К. : Рад. школа, 1983. – 96 с.
252. Кудінова Г. Л. Естетичні почуття як основоположний компонент розвитку духовності студентів // Г. Л. Кудінова // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – № 4 (51). – 2012. – С. 43–49.
253. Кудрявцева С. П. Эстетическая культура молодежи: интересы, запросы, суждения / С. П. Кудрявцева. – Л. : Знание, 1972. – 24 с.
254. Куленко М. Я. Графічний дизайн / М. Я. Куленко. – К. : КНУБА, 2003. – 144 с.
255. Куленко М. Я. Основи графічного дизайну : [підручник] / М. Я. Куленко. – К. : Кондор, 2006. – 492 с.
256. Культура и развитие человека : очерк філос.-методол. проблем / [Иванов В. П., Козловский В. П., Быстрицкий Е. К. и др. ; отв. ред. В. П. Иванов]. – К. : Наукова думка, 1980. – 320 с.
257. Культура і творча активність / [Л. Т. Левчук, О. М. Лінчук, І. М. Даниленко та ін.]. – К. : Либідь, 1992. – 128 с. – (Серія «Етика, естетика і теорія культури»: Вип. 37).
258. Культурологія : енциклопедичний словник / [уклад. Альчук М. П., Бацевич Ф. С., Бойко І. М., Васьків А. Ю., Гапон Н. П. та ін. ; ред. В. П. Мельник]. – Львів, 2013. – 506 с.
259. Кунчева Л. И. Эстетические взгляды общества и художественная культура / Л. И. Кунчева. – М. : Наука, 1979. – 248 с.
260. Кутырев В. А. Культура и технология / В. А. Кутырев. – М. : Прогресс-Традиция, 2001. – 240 с.
261. Кучерюк Д. Ю. Естетичне сприйняття предметного середовища / Д. Ю. Кучерюк. – К. : Наукова думка, 1973. – 143 с.
262. Левчук Л. Т. Основи естетики : програма для спеціалізованих кл. загальноосвітніх навч. закл. гуманіст. профілю / укл. Л. Т. Левчук, О. І. Оніщенко. – К. : Початкова школа, 2002. – 29 с.
263. Ле Корбюзье. Творческий путь / Л. Корбюзье – М. : Стройиздат, 1970. –

248 с.

264. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев – М. : Смысл; Академия, 1983. – 318 с.
265. Леонтьев А. Н. Избранные психологические произведения : в 2-х т. Т. II. / А. Н. Леонтьев. – М. : Педагогика, 1983. – 318 с.
266. Леонтьев А. Н. Некоторые проблемы психологии искусства / А. Н. Леонтьев // Избр. психол. труды. – М., 1983. – Т. 2. – С. 230–240.
267. Леонтьев А. Н. Психологические вопросы формирования личности студента / А.Н. Леонтьев // Психология в вузе. – 2003. – №1–2. – С. 232–241.
268. Лесик К. М. Формування естетичної культури особистості з ознаками лідерської обдарованості: методологічні орієнтири, критерії оцінювання / К. М. Лесик // Педагогічні засади сучасної професійної підготовки у ВНЗ : зб. наук. пр. / [за ред. Г. Є Гребенюка]. – К., 2006. – С. 184–194.
269. Лещенко М. П. Зарубіжні технології підготовки учителів до естетичного виховання / М. П. Лещенко ; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – [2-е вид., доп.]. – К., 1996. – 192 с.
270. Лігачова А. О. Деякі проблеми викладання естетики в вузі художнього профілю / А. О. Лігачова // Вісник Харківського художньо-промислового інституту. – Вип. 3. – Харків, 2000. – С. 21–22.
271. Линькова Н. П. Способности к техническому конструированию / Н. П. Линькова // Вопр. психол. – 1971. – №3.
272. Липский В. Н. Эстетическая культура и личность / В. Н. Липский. – М. : Знание, 1987. – 128 с.
273. Лісова С. В. Естетична культура особистості як складова підготовки майбутнього фахівця в системі професійної освіти / С. В. Лісова // Вісник Житомирського державного університету ім. І.Франка. – 2010. – Вип. 50. – С. 60–63.
274. Лісунова Л. В. Формування естетичного сприйняття майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі вмчвання художньо-графічних

- дисциплін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец.
: 13.00.02 «Теорія і методика навчання (образотворче мистецтво)» /
Л. В. Лісунова. – К., 2015. – 20 с.
275. Лічковах В. А. Естетика і професійна освіта / В. А. Лічковах // Вісник
Чернігівського державного педагогічного ун-ту імені Т. Г. Шевченка.
Серія : педагогічні науки. – Чернігів : ЧДПУ імені Т.Г. Шевченка, 2009. –
Вип. 7. – №72. – С. 28–31.
276. Лихачев Б. Г. Теория эстетического воспитания школьников : [учеб.
пособ] / Б. Г. Лихачев. – М. : Просвещение, 1985. – 176 с.
277. Лыкова И. А. Эстетическое отношение как интегральная категория
эстетики и художественной педагогики // И. А. Лыкова //
Междисциплинарный интегрированный подход к обучению и
воспитанию : сб. науч. ст. / [ред.-сост. Е. П. Олесина ; под общ. ред. Л. Г.
Савенковой]. – М. : ИХО РАО, 2006. – С. 80–88.
278. Лосев А. Ф. Эстетика природы: природа и ее стилевые функции /
А. Ф. Лосев, М. А. Тахо-Годи. – К. : Коллегиум, 1998. – 240 с.
279. Лукач Д. Своеобразие эстетического / Д. Лукач. – М. : Прогресс, 1986. –
302 с.
280. Лукин Я. Пути воспитания художников-конструкторов / Я Лукин //
Техническая эстетика. – 1971. – №2. – С. 1–4.
281. Макаренко А. С. Методика організації виховного процесу /
А. С. Макаренко // Твори : у 7-и т. – К. : Рад. школа, 1954. – Т. 5. – 484 с.
282. Макарова М. Н. Перспектива : [учеб. пособие для студентов пед. ин-тов
по худож.-граф. спец.] / М. Н. Макарова. – М. : Просвещение, 1989. – 191
с.
283. Максименко Г. Моделювання процесу професійної підготовки майбутніх
дизайнерів на основі інтеграції дисциплін спеціального циклу /
Г. Максименко // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр.
– Вип. XI.IV / [за заг. ред. проф. В. І. Сипченка]. – Слов'янськ : СДПУ,
2009. – 267 с.

284. Максименко Г. Є. Формування художньо-графічних умінь майбутніх дизайнерів у процесі вивчення фахових дисциплін : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Г. Є. Максименко. – К., 2009. – 20 с.
285. Максимчук Ю. В. Естетичне виховання студентської молоді у процесі клубної роботи : [метод. посібник] / Ю. В. Максимчук. – Херсон, 2003. – 43 с.
286. Мамчур Н. С. Теоретико-методологічні засади поняття «естетична культура особистості» [Електронний ресурс] / Н. С. Мамчур // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т імені Григорія Сковороди» – Дод. 1 до Вип. 7, Том V (60) : Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К. : Гнозис, 2016. – С. 136–144. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2016_3_38
287. Мартынов В. Ф. Эстетика : [учеб. пособие] / В. Ф. Мартынов. – Минск : НТООО «Тетра Системс», 2003. – 336 с.
288. Марченко М. Н. Развитие способностей к дизайнерской деятельности (на материале обучения технической и компьютерной графике) : автореф. дис. на стиск. уч. степ. д-ра пед. наук / М. Н. Марченко. – М., 2002. – 40 с.
289. Масол Л. М. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах / Л. М. Масол // Інформаційний збірник МОНУ. – 2004. – №10. – С. 4–9.
290. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта : теорія і практика : [монографія] / Л. М. Масол. – К. : Промінь, 2006. – 432 с.
291. Масол Л. М. Методология художественного образования в контексте европейской концепции глобализации / Л. М. Масол // Вісн. Луган. нац. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2006. – №8(103) : Пед. науки. – Ч.1. – С. 138–142.
292. Матвеева Л. Л. Культурология : Курс лекцій : [навч. посібник] / Л. Л. Матвеева. – К. : Либідь, 2005. – 512 с.

293. Матюшкин А. М. Концепция творческой одаренности / А. М. Матюшкин // Вопросы психологии. – 1989. – № 6. – С. 29–23.
294. Межуев В. Культура и образование / В. Межуев // Вест. высш. шк. – 2004. – №5. – С. 5–9.
295. Межуев В. М. Философия культуры в системе современного знания / В. М. Межуев // Личность. Культура. Общество. – 2004. – Вып. 2(22). – С. 135–155.
296. Мельничук С. Г. Искусство в системе эстетического воспитания студентов / С. Г. Мельничук // Целостный процесс эстетического развития личности : тез. докл. и выступ. на Всесоюз. науч.-практ. семинаре, 18–21 апреля 1989 г. Херсон / [сост. В. Г. Бутенко]. – М., 1989. – С. 66–68.
297. Мельничук С. Г. Теорія і практика формування естетичної культури майбутніх учителів : історико-педагогічний аспект 1860–1990 рр. : [монографія] / С. Г. Мельничук. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. Володимира Винниченка, 2006. – 248 с.
298. Методика художественного конструирования. – М. : ВНИИТЭ, 1983. – 166 с.
299. Методические указания по оценке эстетических показателей качества промышленной продукции. – М. : ВНИИТЭ, ВНИИС, 1975.
300. Миропольська Н. Є. Формувати почуття прекрасного / Н. Є. Миропольська. – К. : Знання, 1987. – 32 с.
301. Мистецька школа в системі національної освіти України : [навч.-метод. посіб.] / [ред. колегія : Голод І. В. (відп. ред.), Голубець О. М., Варламова Т. Б.]. – Львів : Вид-во «Брати Сиротинські і К», 1999. – 204 с.
302. Минервин Г. Б. О красоте машин и вещей / Г. Б. Минервин, В. М. Мунипов. – М. : Просвещение, 1981. – 143 с.
303. Мировая художественная культура : [учеб. пособие] / [кол. авт. : Б. А. Эренгросс, В. Р. Арсеньев, Н. Н. Воробьев и др. ; под ред. Б. А. Эренгросс]. – М. : Высш. школа, 2001. – 767 с.

304. Миронова Л. Н. Курс цветоведения для художников-конструкторов / Л. Н. Миронова // Техническая эстетика. – 1972. – №8. – С. 20–25.
305. Михайленко В. Е. Природа + геометрия + архитектура / В. Е. Михайленко, А.В. Пащенко. – К. : Будивельник, 1981. – 183 с.
306. Михайлова Л. М. Виховання естетичної культури старшокласників (на матеріалі творів світового мистецтва) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Л. М. Михайлова. – К., 2001. – 215 с.
307. Михайлов С. М., История дизайна : Краткий курс / С. М. Михайлов, А. С. Михайлова. – М., 2004.
308. Мовчан В. С. Естетика : [навч. посіб.] / В. С. Мовчан. – К. : Знання, 2011. – 527 с.
309. Мокшанцев Р. И. Психология рекламы : [учеб. пособ.]. – М. : Инфра-М, 2000.
310. Моль А. Теория информации и эстетическое восприятие / А. Моль ; пер. с фр. Б. Власюка ; под. ред. Р. Зарипова, В. Иванова ; вступ ст. Б. Бирюкова, С. Плотникова. – М. : Мир, 1966. – 351 с.
311. Москвичева Л. Н. Эстетическое развитие личности и ее творческий потенциал / Л. Н. Москвичева – М., 1985.
312. Музыкант В. П. Теория и практика современной рекламы / В. П. Музыкант. – М. : Евразийский регион, 1998.
313. Назарова М. Г. Эстетический опыт и эстетическая культура: определение и содержание понятий в контексте современной науки / М. Г. Назарова // Эстетический опыт личности как условие освоения культуры в образовательном процессе школы и вуза : сб. науч. тр. – М. : Смысл, 2003. – С. 19–29.
314. Національна доктрина розвитку освіти // Збірник державних документів, що регламентують роботу закладів освіти України / [упор. С. Г. Мельничук]. – Кіровоград : КДПУ, 2004. – С. 120–133.
315. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К. : Шкільний світ, 2001. – 16 с.

316. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua>.
317. Неменский Б. Принципы программы непрерывного художественного образования. / Б. Неменский // Образовательная область «Искусство» : сб. науч.-метод. мат. по проблемам непрерывного художественного образования / [отв. ред. Л. Е. Курнешова]. – М. : Шк. кн., 2000. – С. 21–33.
318. Неменский Б. Мудрость красоты: о проблеме эстетического воспитания : [кн. для учит.] / Б. Неменский. – М. : Просвещение, 1987. – 255 с.
319. Неменский Б. Распахни окно. Мысли художника об эстетическом воспитании / Б. Неменский. – М. : Мол. гвардия, 1974. – 198 с.
320. Нестеренко О. И. Краткая энциклопедия дизайна / О. И. Нестеренко. – М. : Молодая гвардия, 1994. – 334 с.
321. Нечипоренко М. В. Формування естетичної культури студентів класичних університетів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед., наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / М. В. Нечипоренко. – Х., 2005. – 23 с.
322. Ничкало Н. Г. Професійна освіта : [словник] / Н. Г. Ничкало. – К. : Вища освіта, 2000. – 680 с.
323. Новиков А. М. Основания педагогики / А. М. Новиков. – М. : Изд-во «Эгвес», 2010. – 208 с.
324. Новикова Л. И. Эстетика и техника : альтернатива или интеграция? / Л. И. Новикова. – М. : Политиздат, 1976. – 286 с.
325. Общие вопросы искусства : науч. реф. сб. / [сост. Г. Ф. Онуфриенко]. – М. : Информкультура, 1983. – №3 – 25 с.
326. Овсянников М. Ф. История эстетической мысли : [учеб. пособ.] / М. Ф. Овсянников. – М. : Высшая школа, 1984. – 336 с.
327. Огревич Н. М. Творчості треба вчити / Н. М. Огревич // Науковий вісник Микол. держ. ун-ту. Педагогічні науки. – 2004. – Вип. 8. – С. 132–134.
328. Олексюк О. М. Формування духовного потенціалу студентської молоді у процесі професійної підготовки : автореф. дис. на здобуття ступеня д-ра

пед. наук : спец: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» – Київ, 1997. – 40 с.

329. Оніщенко О. Естетичне виховання: історичні традиції та сучасність / О. Оніщенко // Мистецтво та освіта. – 1998. – №3. – С. 2–6.
330. Організація естетичної освіти вчителя : [монографічний збірник] / [наук. ред. і упоряд. Н. І. Бутенко]. – Херсон : ХДПІ, 1997. – 94 с.
331. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими стилізації природної форми : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2009. – 60 с.
332. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими зображенню контрасту величини, форми і тону : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів спеціальності 6.020207 Дизайн напряму підготовки 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2009. – 43 с.
333. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими зображенню контрасту величини, форми і тону : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2009. – 29 с.
334. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню статичної та динамічної композицій: наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2009. – 32 с.

335. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню симетричної та асиметричної композицій: научно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2009. – 34 с.
336. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню рівноваженої та нерівноваженої композицій: научно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2009. – 35 с.
337. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми: научно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2010. – 28 с.
338. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення просторового середовища : научно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2010. – 40 с.
339. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски мережі магазинів екологічно чистих продуктів «Джерельце» : научно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2011. – 53 с.

340. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення просторового середовища до Дня Землі: наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2011. – 65 с.
341. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми: наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КП, 2012. – 21 с.
342. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски магазину дитячого харчування «Малятко»: наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КП, 2012. – 52 с.
343. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення просторового середовища до Дня студента : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КП, 2012. – 50 с.
344. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КП, 2013. – 16 с.

345. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски мережі магазинів екологічно чистих товарів для дому «Буратіно» : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2013. – 46 с.
346. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими зображенню контрасту величини, форми і тону : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2013. – 54 с.
347. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над комплексними проектами розробки веб-сайтів : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2014. – 34 с.
348. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими стилізації природної форми : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2014. – 41 с.
349. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски магазину молодіжного брендового одягу «Стиліст» : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2014. – 46 с.

350. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими розробці площинних композицій : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2014. – 33 с.
351. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню статичної, динамічної, симетричної, асиметричної, врівноваженої, нерівноваженої композицій : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2014. – 61 с.
352. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над комплексними проектами розробки фірмового стилю : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2015. – 173 с.
353. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми на основі одного або декількох модулів : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2015. – 25 с.
354. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски мережі магазинів музичних інструментів «Акорд» : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В.

- Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2015. – 65 с.
355. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2015. – 65 с.
356. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення просторового середовища до Дня захисту дітей : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2015. – 105 с.
357. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над комплексними проектами розробки фірмового стилю : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2016. – 124 с.
358. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми на основі одного або декількох модулів : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2016. – 26 с.
359. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими розробці площинних композицій : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2016. – 41 с.

360. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми на основі одного або декількох модулів : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2017. – 16 с.
361. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски мережі магазинів з продажу мобільних телефонів та аксесуарів «Чорно-біла» : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2017. – 48 с.
362. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски мережі магазинів рибальства та мисливства «Золота рибка» : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2017. – 59 с.
363. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення Криворізького державного педагогічного університету : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2017. – 70 с.
364. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення просторового середовища до Дня дизайнера : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2017. – 85 с.

365. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими розробці площинних композицій : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2017. – 36 с.
366. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими розробці площинних композицій : наочно-методичні матеріали і рекомендації : [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво] / [уклад. В. В. Томашевський]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2017. – 41 с.
367. Орлов В. Ф. Теоретичні та методичні засади професійного становлення майбутніх учителів мистецьких дисциплін : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / В. Ф. Орлов. – К., 2004. – 448 с.
368. Основы методики художественного конструирования / [Г. Б. Минервин, А. Г. Устинов, М. В. Федоров]. – М. : ВНИИТЭ, 1970.
369. Основы національного виховання: концептуальні положення (т. 1.) / [за заг. ред. В. Г. Кузя, Ю. Д. Руденка, З. О. Сергійчик]. – К., 1993. – 152 с.
370. Основы художньої культури. Теорія та історія світової художньої культури : [навч. посіб для вищ. навч. закл.] / [за ред. В. О. Лозового, Л. В. Анучиної]. – Х. : Основа, 1997. – 320 с.
371. Отич О. М. Естетичний сенс індивідуальності / О. Отич // Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент : зб. наук. пр. // Мистецький ін-т художнього моделювання та дизайну ім. Сальвадора Далі. – К, 2008. – Вип. 3. – С. 40–52.
372. Отич О. М. Естетичні та етичні засади особистісного розвитку педагога / О. Отич // Естетика і етика педагогічної дії : зб. наук. пр.. – К., Полтава, ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – Вип. 1. – С. 48–56.
373. Отич О. Особливості художньо-естетичного розвитку особистості у системі професійної освіти [Електронний ресурс] / О. Отич. Режим доступу : http://lib.iitta.gov.ua/5884/1/стаття_Отич.pdf.

374. Отич О. М. Технологія розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійної школи на основі використання мистецтва / О. М. Отич // Творчий розвиток особистості засобами мистецтва / [ред. Н. Г. Ничкало]. – Чернівці, 2011. – С. 75–131.
375. Павлова О. Ю. Онтологічний статус естетичного досвіду : [монографія] / О. Ю. Павлова. – К. : ПАРАПАН, 2008. – 262 с.
376. Падалка Г. М. Музична педагогіка : курс лекцій з актуальних проблем викладання музичних дисциплін в системі педагогічної освіти / Г. М. Падалка. – Херсон, 1995. – 104 с.
377. Падалка Г. М. Формирование эстетических идеалов и вкусов будущих учителей музыки : автореф. дис. на соиск. ученой степени д-ра пед. наук, спец. : 13.00.01 «Общая педагогика и история педагогики» / Г. Н. Падалка. – К., 1989. – 49 с.
378. Пажитнов Н. Творческое наследие Баухауса (1919 – 1933) / Н. Пажитнов // Декор. ис-во СССР. – 1962. – №7, 8. – С. 16–22, 29–36.
379. Пастырь И. В. Креативность познания композиции изобразительного искусства / И. В. Пастырь. – Измаил : Измаильский государственный гуманитарный университет, 2005. – 148 с.
380. Пастухова Ю. А. Художньо-естетичне виховання студентської молоді в цілісному педагогічному процесі університету: : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук, спец. : 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Ю. А. Пастухова. – Луганськ, 2009. – 20 с.
381. Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць № 16. – Спеціальний випуск : Мистецько-педагогічна освіта (теорія, методи, технології) – 2006. Ч. 1. / [редкол. Буряк В. К. (гол. ред.) та ін.]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2006. – 372 с.
382. Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. – Вип 26 : Мистецька освіта в Україні (теорія, методи, технології) / [редкол. Буряк В. К. (гол. ред.) та ін.]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2009. – 427 с.
383. Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. пр. до 15-річчя

- АПН України у 5-и т. Т. 1. Теорія і історія педагогіки. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 360 с.
384. Педагогічний словник / [за ред. М. Д. Ярмаченка]. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
385. Педагогічні пошуки в галузі мистецької освіти в Україні на межі третього тисячоліття: традиції, сучасність, перспективи : зб. тезів за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції (Луганськ, 4-6 квітня 2001 р.) / Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв ; Луганський коледж культури і мистецтв / [О. М. Мамченко (відп. ред.)]. – Луганськ, 2001. – 226 с.
386. Петько Л. В. Виховання естетичної культури студентів в умовах університету / Л. В. Петько // Наукові записки Бердянського державного педагогічного ун-ту. Серія : Педагогіка : зб. наук. пр. – Бердянськ : ФОП Ткачук О. В., 2017. – Вип. 1. – С. 262–268.
387. Петрова Г. А. Воспитание эстетической культуры [Электронный ресурс] / Г. А. Петрова // Разработка модели системы воспитания в высшем учебном заведении (на опыте Казанского гос.ун-та. – Режим доступа : http://old.kpfu.ru/infres/nikolaev/2001/g12_1_2.htm
388. Петрушенко О. П. Словник з естетики / О. П. Петрушенко. – Львів : Магнолія, 2006. – 353 с.
389. Печко Л. П. Эстетическая культура и воспитание человека / Л. П. Печко. – М. : ВНМЦ, 1991. – 102 с.
390. Печко Л. П. Искусство в развитии художественно-эстетического опыта формирующейся личности / Л. П. Печко // Эстетический опыт как источник активности творческого воображения в художественном образовании : сб. науч. тр. – М. : Секрет фирмы, 2004. – С. 12–17.
391. Печко Л. П. Общая и эстетическая культура в образовании и развитии личности // Л. П. Печко // Культура, опыт, воображение развивающейся личности в художественном образовании : сб. науч. тр. и материалов науч.-практ. конф. – 2008. – Вип. II. – С. 18–26.

392. Печко Л. П. Развитие культурно-эстетического сознания личности в образовании (к обоснованию концептуального подхода) / Л. П. Печко // Наукові записки. Серія : Педагогічні науки. – Вип. 133. – С. 41–50.
393. Печко Л. П. Формирование эстетического сознания у детей школьного возраста / Л. П. Печко // Эстетическое сознание и процесс его формирования / [Н. Киященко, Н. Лейзеров]. – М. : Искусство, 1981. – С. 241–253.
394. Печко Л. П. Художественно-эстетическое воображение в юношеском возрасте / Л. П. Печко // Культура, опыт, воображение развивающейся личности в художественном образовании : сб. науч. тр. и материалов науч.-практ. конф. – 2008. – Вып. II. – С. 159–169.
395. Півняк Г. Стандарти вищої освіти в контексті Болонської декларації / Г. Півняк, В. Салов // Освіта України. – 2004. – №42–43 (2 черв.). – С. 6.
396. Пигалев А. И. Культурология : [учеб. для вузов] / А. И. Пигалев. – [2-е изд. (стер.)]. – Волгоград : Волгоград. науч. изд-во, 2004. – 420 с.
397. Пискун О. М. Дидактичні засади художньо-конструкторської підготовки майбутнього вчителя трудового навчання : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00 04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. М. Пискун. – Чернігів, 2009. – 20 с.
398. Пічкур М. О. Композиція як фундаментальне поняття гуманітарних знань / М. О. Пічкур // Реклама і дизайн ХХІ сторіччя : освіта, культура, економіка : зб. наук. пр. – К., 2001. – С. 178–179.
399. Пічкур М. О. Педагогічні умови формування професійної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі їхньої культурологічної підготовки в педагогічному вузі / М. О. Пічкур // Соціалізація особистості : зб. наук. пр. – К. : НПУ, 1999. – Вип. 1. – С. 102–112.
400. Пічкур М. О. Формування професійної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва (на матеріалі композиції) : автореф. дис... на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика

- професійної освіти» / М. О. Пічкур ; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2000. – 21 с.
401. Победин В. А. Знаки в графическом дизайне / В. А. Победин. – Харьков : Ранок, 2001. – 96 с.
402. Побережна Л. Л. Естетична культура як інтегрована якість особистості / Л. Л. Побережна // Соціалізація особистості : зб. наук. пр. / [за ред. А. Й. Капської] ; НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К. : Логос, 2003. – Т. XX. – С. 28–36.
403. Побережна Л. Л. Психолого-педагогічні засоби розвитку естетичної культури студентів музично-педагогічних факультетів / Л. Л. Побережна // Соціалізація особистості : зб. наук. пр. – К. : НПУ, 1999. – Вип. 3. – С. 28–34.
404. Покровщук Л. М. Комп'ютерні технології у творчому розвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва : [метод. посіб.] / Л. М. Покровщук. – Херсон, 2005. – 92 с.
405. Покровщук Л. М. Теоретичні засади розвитку творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва в умовах застосування комп'ютерних технологій / Л. М. Покровщук // Педагогічні науки : зб. наук. пр. – №40. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2005. – С. 343–347.
406. Полудень Л. І. Формування професійної майстерності дизайнера інтер'єру в системі вищої мистецької освіти : [монографія] / Л. І. Полудень. – Черкаси : Видавець Вовчок О. Ю., 2017. – 212 с.
407. Полях Е. А. Постмодернизм и дизайн / Е. А. Полях // Вести Моск. ун-та. Серия «Философия». – 1988. – №5.
408. Пономарьова О. М. Формування музично-естетичних орієнтацій майбутніх учителів у позанавчальній діяльності : [метод. посіб.] / О. М. Пономарьова. – Херсон, 2006. – 90 с.
409. Пономарев Я. А. Психология творчества и педагогика / Я. А. Пономарев. – М. : Педагогика, 1976. – 280 с.
410. Пономарев Я. А. Фазы творческого процесса / Я. А. Пономарев //

- Исследование проблем психологии творчества. – М. : Наука, 1983. – С. 3–25.
411. Поспелов Г. Н. Искусство и эстетика / Г. Н. Поспелов. – М. : Искусство, 1984. – 325 с.
412. Приобщение личности к эстетической культуре в педагогическом процессе : сб. науч. тр. / [под. общ ред. Л. П. Печко]. – М., 1991. – 110 с.
413. Проблеми естетичного виховання та художньої освіти в системі професійної підготовки вчителів : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 17–19 травня 1995 р. – Полтава, 1995. – 249 с.
414. Проблеми етико-естетичної теорії / [Л. Т. Левчук, О. М. Лінчук, І. М. Даниленко та ін.]. – К. : Либідь, 1991. – 134 с. – (Серія «Етика, естетика і теорія культури»: Вип. 34).
415. Проблемы эстетического развития личности школьника / [под ред. А. И. Бурова, Е. В. Квятковского]. – М. : Педагогика, 1987. – 96 с.
416. Проблемы теории проектирования предметной среды. – М. : ВНИИТЭ, 1974.– Вып. 7.
417. Програми спецкурсів для студентів 5 року підготовки з фаху 7.020.210 «Дизайн», спеціалізація «Дизайн ландшафту» / [укл. Седак О. І.] – К. : ППІР, 2002. – 198 с.
418. Пронина Е. Е. Психологическая экспертиза рекламы : теория и методика психотехнического анализа рекламы / Е. Е. Понина. – М. : РИП-холдинг, 2000.
419. Професійна та естетична підготовка вчителя : [метод. посіб.] / [наук. ред. та упоряд. Н. І. Бутенко]. – К., 1995. – 42 с.
420. Професійна освіта : словник / [уклад. С. У. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Г. Ничкало]. – К. : Вища школа, 2000. – 380 с.
421. Прусак В. Ф. Організаційно-педагогічні засади підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах України : автореферат дис... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. Ф. Прусак. – К., 2009. – 20 с.

422. Пташук О. А. Естетична культура особистості як мета естетичного виховання : теоретичний аналіз / О. А. Пташук // Інноватика у вихованні. – 2016. – Вип. 3. – С. 289–295.
423. Рагулін Є. Художня підготовка дизайнерських кадрів в Україні / Є. Рагулін. – К., 1999. – 233 с.
424. Радул В. В. Дослідження особливостей самореалізації особистості : [монографія] / В. В. Радул, І. П. Краснощок, І. В. Лебедик. – К. : Імекс-ЛТД, 2009. – 352 с.
425. Развитие эстетической активности школьников : [пособ. для учит.] / [под ред. В. Г. Бутенко]. – К., 1993. – 176 с.
426. Райли Н. Элементы дизайна. Развитие дизайна и элементов стиля от Ренессанса до постмодернизма / Н. Райли, П. Байер. – М., 2004.
427. Реклама і дизайн в умовах глобалізації вищої освіти та інформаційної інтеграції : зб. наук. праць / [ред. кол. : М. П. Ліфінцев (гол. ред.) та ін.]. – К. : Інститут реклами, 2005. – Вип. 3. – 768 с.
428. Реклама : теоретико-методический аспект / Лифинцев Н. А., Лифинцев С. Н., Воронина Т. Н. – К. : ИППиР, 2002. – 64 с.
429. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості : [навч. посіб. для студ. вузів] / В. В. Рибалка / АПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти. – К., 1996. – 236 с.
430. Рытикова Л. А. Эстетическое сознание : сущность и специфика / Л. А. Рытикова. – М. : Знание, 1985. – С. 8–23.
431. Роганова М. В. Культурологічні аспекти виховання студентів вищих навчальних закладів / М. В. Роганова // Духовність особистості: методологія, теорія і практика : зб. наук. пр. – Луганськ, 2012. – Вип. 5(52). – С. 196–204.
432. Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002 : зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – Ч. 1. – Харків : «ОВС», 2002. – 640 с.
433. Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002 : зб. наук.

- пр. до 10-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – Ч. 2. – Харків : «ОВС», 2002. – 416 с.
434. Романычева Э. Т. Дизайн и реклама / Э. Т. Романычева, О. Г. Яцок – М. : 2000. – 432 с.
435. Ромат Е. В. Реклама / Е. В. Ромат. – Киев – Харьков : НВФ, «Студцентр», 2000. – 480 с.
436. Роменець В. А. Психологія творчості : [навч. посіб.] / В. А. Роменець. – [2-ге вид. доп.]. – К. : Либідь, 2001. – 288 с.
437. Руденченко А. А. Розвиток обдарованості студентів вищих навчальних закладів засобами етнодизайну: теорія і практика : [монографія] / А. А. Руденченко. – К. : Видавництво НПУ імені М. Драгоманова, 2006. – 367 с.
438. Руденченко А. А. Теоретичні і методичні засади навчання етнодизайн студентів у вищих мистецьких навчальних закладах : автореферат дис... на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук : спец. : 13.00.02 «Теорія і методика навчання (технічні дисципліни)» / А. А. Руденченко. – К., 2017. – 42 с.
439. Рудницька О. Мистецтво у розвитку культури студентів / О. Рудницька // Діалог культур : Україна у світовому контексті. Мистецтво і освіта : зб. наук. пр. – Л. : Каменярь, 1998. – Вип. 3. – С.82–88.
440. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька : [навч. посіб.] / О. П. Рудницька; – К. : ТОВ «Інтерпроф», 2002. – 270 с.
441. Рудницька О. П. Про філософію мистецької освіти / О. П. Рудницька // Наукові записки Тернопільського держ. педагогічного ун-ту ім. Володимира Гнатюка. Серія : педагогіка. – Тернопіль, 1999. – №2. – С. 3–6.
442. Рудницька О. П. Світоглядна функція мистецтва / О. П. Рудницька // Мистецтво та освіта, 2001. – №3. – С. 10–13.
443. Рунге В. Ф. Основы теории и методологии дизайна : [учеб. пособ.] / В. Ф. Рунге, В. В. Сеньковский. – М. : МЗ Пресс, Социально-политическая МЫСЛЬ, 2005. – 368 с.

444. Савилова Т. А. Эстетические категории / Т. А. Савилова. – Киев – Одесса, 1977. – 102 с.
445. Савін В. М. Основні напрямки гуманізації дизайн-освіти / В. М. Савін // Вісник ХДАДМ. – Х. : ХДАДМ, 2005. – №3. – С. 34–40.
446. Савченко Л. О. Моніторинг якості підготовки майбутніх учителів у вищих навчальних закладах / Л. О. Савченко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : зб. наук. пр. – Серія : Педагогічні науки : реалії та перспективи. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 25. – С. 182–188.
447. Савченко Л. О. Педагогічна діагностика якості підготовки майбутніх учителів: теорія і практика : [монографія] / Л. О. Савченко. – Кривий Ріг : СТПРЕС, 2013. – 367 с.
448. Савчук І. В. Категорія «естетичний смак» в історії психолого-педагогічної науки і естетики / І. В. Савчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання підготовки фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / [редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін.]. – К. : Вінниця, 2009. – Вип. 21. – С. 96–103.
449. Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности : [монография] / [под ред. А. В. Ядова]. – Л. : Наука, 1979. – 264 с.
450. Сафронов Б. В. Эстетическое сознание и духовный мир личности / Б. В. Сафронов. – М. : Знание, 1984. – 96 с.
451. Семашко О. М. Естетичне виховання і гуманізація особи / О. М. Семашко // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності : зб. наук. пр. – Е., 2003. – Вип. 12. – С. 241–243.
452. Семашко А. Н. Развитие эстетической культуры молодежи / А. Н. Семашко, У. Ф. Суна. – М. : Знание, 1980. – 64 с.
453. Семашко О. Соціологія естетичного виховання / О. Семашко // Мистецтво та освіта. – 2003. – №3. – С. 7–12.
454. Семашко А. Н. Художественные потребности и их развитие у молодежи (опыт социально-эстетического изучения художественных потребностей

- студентов) / А. Н. Семашко. – К. : Вища школа, 1977. – 160 с.
455. Семкин В. В. Дизайн и реклама : [учебно-метод. и практич. пособие] / В. В. Семкин. – К. : ИППиР, 2002. – 34 с.
456. Сисоева О. В. Естетика праці вчителя / О. В. Сисоева. – К. : Знання, 1979. – 48 с.
457. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии / Е. В. Сидоренко. – СПб. : Речь, 2003. – 350 с.
458. Сліпич Ю. В. Теоретико-методичні основи професійного розвитку педагогів художньо-естетичного профілю : [монографія] / Ю. В. Сліпич. – Херсон, 2013. – 180 с.
459. Смирнов Н. В. О нравственно-эстетической культуре личности / Н. В. Смирнов // Интеллект. Особистість. Цивілізація : зб. наук. пр. / [голов. ред. О. О. Шубін]. – Донецьк, 2005. – Вып. 3. – С. 34–41.
460. Сомов Ю. С. Композиция в технике / Ю. С. Сомов. – М. : Машиностроение, 1977. – 271 с.
461. Сопіна Я. В. Формування естетичної культури студентів музично-педагогічних факультетів : автореферат дис... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Я. В. Сопіна. – Луганськ, 2003. – 20 с.
462. Сотська Г. І. Естетична культура майбутніх учителів образотворчого мистецтва у контексті інтегративного підходу / Г. І. Сотська // Наук. вісн. Миколаїв. держ. ун-ту. Сер. : Пед. науки : зб. наук. пр. / Миколаїв. держ. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. – Миколаїв, : МДУ, 2012. – Вып. 36. – Т. 1. – С. 63 – 67.
463. Софіщенко О. В. Формування системи естетичних цінностей у студентів педагогічного навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Софіщенко. – Луганськ, 2003. – 20 с.
464. Соціологія культури : [навч. посіб.] / [за ред. О. М. Семашка, В. М. Пічі]. –Л. : Новий світ-2000, 2004. – 334 с.

465. Стась М. І. Формування естетичних творчих якостей та умінь майбутніх учителів засобами образотворчого мистецтва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. : 13.00.02 «Теорія та методика трудового навчання» / М. І. Стась ; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2001. – 20 с.
466. Становлення і розвиток етнодизайну : український та європейський досвід. Кн. 1 : зб. наук. праць / [редкол. : гол. ред. М. І. Степаненко]. – Полтава : Полтавський літератор, 2012. – 424 с.
467. Становлення і розвиток етнодизайну : український та європейський досвід. Кн. 2 : зб. наук. праць / [редкол. : гол. ред. М. І. Степаненко]. – Полтава : Полтавський літератор, 2012. – 429 с.
468. Столович Л. Н. Жизнь – творчество – человек: функции художественной деятельности / Л. Н. Столович. – М. : Политиздат, 1985. – 415 с.
469. Столович Л. Н. Красота. Добро. Истина. Очерк истории эстетической аксиологии / Л. Н. Столович. – М. : Республика, 1994. – 364 с.
470. Страхов И. В. Эстетическая культура / И. В. Страхов. – Саратов : Владос, 1979. – 102 с.
471. Структура и уровни эстетического сознания старшеклассников : сб. науч. трудов / [редкол. : Е. П. Крупник, В. Ф. Козьмин, Л. П. Печко]. – М. : АПН СССР, 1989. – 126 с.
472. Суна У. Ф. Эстетическая культура студента: опыт социологического анализа / У. Ф. Суна. – М. : Моск. ун-т, 1977. – 69 с.
473. Суна У.Ф. Социология эстетической культуры: Проблемы методологии и методики / У. Ф. Суна, В. М. Петров. – Рига : Зинанте, 1985. – 271 с.
474. Сухомлинська О. В. Сучасні цінності у вихованні: проблеми, перспективи / О. В. Сухомлинська // Шлях освіти. – 1996. – №1. – С. 12–13.
475. Сухомлинський В. О. Естетичне виховання і культура почуттів / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 1. – С. 177–184.
476. Сухомлинський В. О. Народження громадянина / В. О. Сухомлинський //

- Вибрані твори : в 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – С. 5–282.
477. Сухомлинський В. О. Павлишська середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 4. – С. 7–389.
478. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 1. – С. 53–206.
479. Тавровецька Н. І. Естетичні почуття у структурі Я-образу особистості / Н. І. Тавровецька // Науковий вісник Херсон. держ. ун-ту, 2003. – Вип 2. – С. 35–38.
480. Танько Т. П. Формування національних цінностей студентської молоді засобами мистецтва / Т. П. Танько // Педагогіка і психологія : зб. наук. пр. – Харків, ХНПУ, 2011. – Вип. 40. – Ч.3. – С. 58–64.
481. Творчість і самореалізація особи / [Л. Т. Левчук, О. М. Лінчук, І. М. Даниленко та ін.]. – К. : Либідь, 1992. – 134 с. – (Серія «Етика, естетика і теорія культури»: Вип. 36).
482. Теоретико-методологічні проблеми розвитку особистості в системі неперервної освіти : матеріали методологічного семінару АПН України 16 грудня 2004 року / [за ред. С. Д. Максименка]. – К., 2005. – 716 с.
483. Тименко В. П. Становлення академічної дизайн-освіти / В. П. Тименко // вісник Житомирського державного ун-ту імені Івана Франка : наук. журнал. – Вип 31. – Житомир, 2007. – С. 63–67.
484. Титаренко В. Теоретичні основи формування естетичної культури учнівської молоді / В. Титаренко // Молодь і ринок, 2009. – Спецвипуск. – С. 6–11.
485. Титаренко В. П. Теорія і практика формування естетичної культури майбутніх учителів трудового навчання засобами українських народних промислів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика трудового навчання» / В. П. Титаренко. – К., 2009. – 32 с.
486. Томашевський В. В. Актуалізація естетичної культури майбутніх

- дизайнерів як одна з педагогічних умов її формування у вищих навчальних закладах / В. В. Томашевський // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Вип. 37-1, Том VII (74): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – К., Гнозис, 2017. – С. 282–292.
487. Томашевський В. В. Аналіз стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах / В. В. Томашевський // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Дод. 3 до вип. 31: «Проблеми емпіричних досліджень у психології». – К., Гнозис, 2014. – С. 336–343.
488. Томашевський В. В. Аналіз стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах / В. В. Томашевський // Сталій розвиток промисловості та суспільства : матеріали Міжнародної науково-технічної конференції (м. Кривий Ріг, 20–22 травня 2015 р.). – Кривий Ріг : КНУ, 2015. – С. 31–32.
489. Томашевський В. В. Деякі аспекти концепції формування естетичної культури майбутніх дизайнерів вищих навчальних закладах / В. В. Томашевський // Педагогічний альманах : зб. наук. пр. – Вип. 32. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. – С. 22–28.
490. Томашевський В. В. Деякі аспекти сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах / В. В. Томашевський // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. – Кривий Ріг : ВЦ КДПУ; Айс Принт, 2016. – Вип. 3 (49). – С. 99–109.
491. Томашевський В. В. Дисципліна «Основи зовнішньої реклами» в художньо-педагогічній освіті // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць №10. – Спец. вип. : Художньо-педагогічна освіта XXI століття : теорія, методи, технології / [редкол. Буряк В. К. та ін.]. –

Кривий Ріг : КДПУ. – 2005. – С. 262–270.

492. Томашевський В. В. До питання формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. / В. В. Томашевський // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки і психології : зб. наук. праць ХНТУ. – Вип. 2 (7). – Херсон, 2012. – С. 463–468.
493. Томашевський В. В. До питання змісту та методів діагностики сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах / В. В. Томашевський // Теорія і методика виховання: наук.-пед. вісник / [за ред. В. Г. Бутенка]. – Вип. 6. – Херсон : Грінь Д. С., 2016. – С. 41–45.
494. Томашевський В. В. Дослідження стану сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах / В. В. Томашевський // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки і психології : зб. наук. праць ХНТУ. – Вип. 1 (12). – Херсон : Грінь Д. С., 2015. – Т. 5. – С. 68–70.
495. Томашевський В. В. Естетична культура дизайнера: програма і методика спецкурсу для студентів дизайнерів / В. В. Томашевський. – Кривий Ріг, 2016. – 86 с.
496. Томашевський В. В. Естетична культура майбутніх дизайнерів. Поняття та структура / В. В. Томашевський // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки і психології : зб. наук. праць ХНТУ. – Вип. 1 (8). – Херсон, 2013. – С. 390–396.
497. Томашевський В. В. Естетична культура особистості як психолого-педагогічна категорія / В. В. Томашевський // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (пед. науки). – 2013. – №18. – Ч.ІІ. – С. 119–128.
498. Томашевський В. В. Естетична культура як невід’ємна частина професійної підготовки майбутніх дизайнерів / В. В. Томашевський // Актуальні проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м.

- Кривий Ріг, 23–24 березня 2017 р.). – Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2017. – С. 14–17.
499. Томашевський В. В. Естетична культура як соціально-історична категорія / В. В. Томашевський // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць / за ред З. П. Бакум. – Кривий Ріг, 2013. – Вип. 38. – С. 355–361.
500. Томашевський В. В. Естетичний світ дизайнера: досвід, пошуки, перспективи : Антологія художньо-естетичної творчості студентів-дизайнерів / В. В. Томашевський. – Кривий Ріг, 2017. – 53 с.
501. Томашевський В. В. Комплексна програма формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах / В. В. Томашевський. – Кривий Ріг : КДПУ, 2015. – 36 с.
502. Томашевський В. В. Комплексне проектування : програма навчальної дисципліни : [для студентів спеціальності 022 «Дизайн»] / В. В. Томашевський. – Кривий Ріг : КДПУ, 2017. – 23 с.
503. Томашевський В. В. Критерії та показники сформованості естетичної культури майбутніх дизайнерів // Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Вип. LXXVIII. – Т. 3. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – С. 179–183.
504. Томашевський В. В. Літопис становлення і розвитку системи професійної підготовки майбутніх дизайнерів у Криворізькому державному педагогічному університеті : [довідник] / В. В. Томашевський. – Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КП, 2015. – 44 с.
505. Томашевський В. В. Макетування та моделювання: програма навчальної дисципліни : [для студентів спеціальності 7.02020701 «Дизайн»] / В. В. Томашевський. – Кривий Ріг : КДПУ, 2016. – 14 с.
506. Томашевський В. В. Методика формування естетичної культури студентів-дизайнерів в процесі навчальних занять : [навч.-метод. посіб.] / В. В. Томашевський. – Кривий Ріг, 2017. – 160 с.
507. Томашевский В. В. Мировоззренческие основы формирования эстетической культуры будущих дизайнеров в высших учебных

заведеннях / В. В. Томашевский // Хабаршысы Еуразия гуманитарлык институтының : Токсандық журнал = Вестник Евразийского гуманитарного института : ежеквартальный журнал. – Астана, 2013. – № 3–4. – С. 91–97.

508. Томашевський В. В. Науково-педагогічна модель процесу формування естетичної культури майбутніх дизайнерів / В. В. Томашевський // Теорія і методика виховання : наук.-пед. вісник / [за ред. В. Г.Бутенка]. – Вип. 7. – Херсон : Грінв Д. С., 2017. – С. 59–60.
509. Томашевський В. В. Основи зовнішньої реклами: програма навчальної дисципліни : [для студентів спеціальності 022 Дизайн] / В. В. Томашевський. – Кривий Ріг : КДПУ, 2017. – 16 с.
510. Томашевський В. В. Основи формотворення: програма навчальної дисципліни : [для студентів спеціальності 022 «Дизайн»] / В. В. Томашевський. – Кривий Ріг : КДПУ, 2017. – 20 с.
511. Томашевський В. В. Педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах // Педагогічний процес: теорія і практика (науковий журнал). – Вип. 2 (57). – К. : ТОВ «Виробниче підприємство «Едедьвейс», 2017. – С. 76–81.
512. Томашевський В. В. Підвищення якості навчання майбутніх дизайнерів посередництвом реалізації естетичної культури у ВНЗ / В. В. Томашевський // Підвищення якості освіти в професійній підготовці майбутніх вчителів : матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Кривий Ріг, 2–3 жовтня 2014 р.) / [гол. ред. Бакум З. П.]. – Кривий Ріг : Копіювальний центр КПІ ДВНЗ «КНУ», 2014. – С. 42–43.
513. Томашевський В. В. Підготовка менеджерів освітньої галузі до естетизації навчальних закладів / В. В. Томашевський // Підготовка менеджерів освітньої галузі в умовах децентралізації управлінських структур: світовий досвід / Матеріали Всеукраїнської (з міжнародною участю) науково-практичної конференції, м. Херсон, 10–11 листопада 2016 р. – Херсон : «Видавничий дім «Гельветика», 2016. – С. 152–155.

514. Томашевський В. В. Проблема професійної підготовки майбутніх дизайнерів в системі вищих навчальних закладів / В. В. Томашевський // Управління післядипломною освітою: реалії, тенденції, перспективи : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (19–20 вересня 2013 року, м. Херсон): у 2-х ч. / [за заг. ред. А. М. Зубка, І. Я. Жорової, Л. М. Назаренко]. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – Ч. 2. – С. 91–97.
515. Томашевський В. В. Проблема професійної підготовки майбутніх дизайнерів у системі вищих навчальних закладів / В. В. Томашевський // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць / [за ред. З. П. Бакум]. – Кривий Ріг, 2014. – Вип. 41. – С. 12–127.
516. Томашевський В. В. Проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах / В. В. Томашевський // Придніпровські соціально-гуманітарні читання : Матеріали Криворізької сесії I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Кривий Ріг, 24 листопада 2012 р.): у 5-ти ч.. – Д. : ТОВ «Інновація», 2012. – Ч. 4. – С. 159–161.
517. Томашевський В. В. Програма курсу живопису в системі підготовки студентів за спеціальністю «Образотворче мистецтво» / В. В. Томашевський // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць №13. – Спец. вип. : Мистецько-педагогічна освіта: проблеми та перспективи / [редкол. Буряк В. К. та ін.]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2005. – С. 234–242.
518. Томашевський В. В. Психологічні особливості сприйняття зовнішньої реклами / В. В. Томашевський // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. Випуск №18: Мистецько-педагогічна освіта (теорія, методи, технології) / [редкол. Буряк В. К. та ін.]. – Кривий Ріг : Видавничий дім. – 2007. – С. 147–154.
519. Томашевський В. В. Розвиток естетичної активності майбутніх дизайнерів у процесі професійної підготовки / В. В. Томашевський //

Молодь і ринок. – 2013. – №8. – С. 51–56.

520. Томашевський В. В. Роль вищих навчальних закладів в системі формування естетичної культури майбутніх фахівців з дизайну / В. В. Томашевський // Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управління навчальними закладами : матеріали II Всеукраїнської (з міжнародною участю) науково-методичної конференції (18 листопада 2016 р., м. Херсон) : в 2 ч. / [за ред. Кузьменка В. В., Слюсаренко Н. В.]. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. – С. 167–170.
521. Томашевський В. В. Світоглядні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах / В. В. Томашевський // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Дод. 1 до Вип. 35, том VIII (59). – К. : Гнозис, 2015. – С. 516–524.
522. Томашевський В. В. Світоглядні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах / В. В. Томашевський // Сталий розвиток промисловості та суспільства : Міжнародна науково-технічна конференція (м. Кривий Ріг, 22–25 травня 2013 року). – Кривий Ріг, 2013. – Т. 2. – С. 104–107.
523. Томашевський В. В. Системоутворювальна роль естетичної культури в процесі підготовки майбутніх дизайнерів / В. В. Томашевський // Теорія і методика виховання : наук.-пед. вісник / [за ред. В. Г. Бутенка]. – Вип. 3. – Херсон, 2013. – С. 69–71.
524. Томашевський В. В. Спеціалізація в графічному дизайні : програма навчальної дисципліни : [для студентів спеціальності 7.02020701 «Дизайн»] / В. В. Томашевський. – Кривий Ріг : КДПУ, 2016. – 11 с.
525. Томашевський В. В. Спеціалізація «Дизайн реклами» в системі вищого педагогічного навчального закладу / В. В. Томашевський // Педагогіка і психологія. Формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / [відп. ред. Т. І. Сущенко та ін.]. – Вип. 33. – Київ–Запоріжжя,

2004. – С. 321–324.
526. Томашевський В. В. Сутність, структура і функції формування естетичної культури майбутніх дизайнерів / В. В. Томашевський // Теорія і методика виховання : наук.-пед. вісник / [за ред. В. Г.Бутенка]. – Вип. 8. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. – С. 51–55.
527. Томашевський В. В. Теоретико-методологічні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах / В. В. Томашевський // *Pedagogy and Psychology*, V (60), Issue: 135. – Budapest, 2017. – P. 52–56.
528. Томашевський В. В. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх дизайнерів в системі вищої школи / В. В. Томашевський // Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Умань, 20–21 жовтня 2011 р.). – Умань : ПП Жовтий О. О., 2011. – С. 202–204.
529. Томашевський В. В. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів в системі університетської освіти України / В. В. Томашевський // Етнодизайн : Європейський вектор розвитку і національний контекст. Кн. 1 : зб. наук. праць / [редкол. : гол. ред. М. І. Степаненко, упоряд. і відп. ред. Є. А. Антонович, В. П. Титаренко та ін.]. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – 544 с.
530. Томашевський В. В. Формування естетичної культури майбутнього дизайнера. Теоретико-методологічний аспект / В. В. Томашевський // Розвиток промисловості та суспільства : матеріали Міжнародна науково-технічна конференція (м. Кривий Ріг – 25–27 травня 2016 р.). – Кривий Ріг : КНУ, 2016. – С. 63–64.
531. Томашевський В. В. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів. Теоретичний аспект / В. В. Томашевський // Концепція сучасної мистецько-дизайнерської освіти в Україні в умовах євро інтеграції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції в

рамках VIII Міжнародного форуму «Дизайн-освіта 2015», м. Харків, 15–16 жовтня 2015 р. / [за заг. ред. Даниленка В. Я.]. – Харків : ХДАДМ, 2015. –

С. 126–128.

532. Томашевський В. В. Формування естетичної культури майбутнього дизайнера. Теоретико-методологічний аспект / В. В. Томашевський // Розвиток промисловості та суспільства : матеріали міжнар. наук.-техн. конф., 25–27 травня 2016 р. – Кривий Ріг : КНУ, 2016. – С. 63–64.
533. Томашевський В. В. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як науково-педагогічна проблема / В. В. Томашевський // Аспекти мистецької освіти : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти : здобутки, проблеми та перспективи» (м. Умань, 22 жовтня 2015 р.) та Всеукраїнського науково-методичного семінару «Молодь, освіта, наука та мистецтво» (м. Умань, 27 листопада 2015 р.) – Умань : ПП Жовтий О. О., 2015. – С. 25–28.
534. Томашевський В. В. Формування естетичної культури як засіб виховання майбутніх дизайнерів у ВНЗ / В. В. Томашевський // Соціально-педагогічна парадигма виховання: сутність та шляхи реалізації : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ніжин, 25–26 вересня 2014 року). – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – С. 182–183.
535. Томашевський В. В. Формування практичних навичок при виконанні програмних завдань дисципліни «Основи зовнішньої реклами» / В. В. Томашевський // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць №16. – Спец. вип. : Мистецько-педагогічна освіта (теорія, методи, технології) / [редкол. Буряк В. К. та ін.]. – Кривий Ріг : КДПУ. – 2006. – С. 363–368.
536. Томашевський В. В. Чинники розвитку естетичної активності майбутніх дизайнерів / В. В. Томашевський // Час мистецької освіти : зб. наук. пр. I Міжнародної наук.-практ. конф. (11–12 квітня 2013 р.) / [за заг. ред.

- Т. А. Смирнової]. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, «Федорко», 2003. – С. 120–129.
537. Торкатюк В. Основні напрями удосконалення дизайн-освіти / В. Торкатюк // Художня освіта в Україні. Сучасний стан, проблеми розвитку : матеріали наук.-практ. конф. – К. : Ельма, 1998. – С. 23–26.
538. Торкатюк В. І. Концептуальні проблеми безперервної дизайн-освіти та виховання на Україні на порозі ХХІ століття / В. І. Торкатюк, В. Т. Кулік, А. П. Денисенко // Вісник Харківського художньо-промислового інституту. – Вип. 3. – Х., 2000. – С. 3–13.
539. Трубочанінова Т. Л. До питання запровадження інформаційних технологій у навчальний процес на художньо-графічних факультетах / Т. Л. Трубочанінова // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. – Кривий Ріг : КДПУ, 2005. – №10. – С. 270–278.
540. Туманов І. Подготовка художника-педагога и современная художественная культура / И. Туманов // Искусство и образование. – 2003. – №3. – С. 33–37.
541. Удріс І. Нариси з історії зарубіжного дизайну. Новий та новітній час : [навч. посіб.] / І. Удріс, А. Школяр. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2008 – 252 с.
542. Удріс Н. Якості самоорганізації як визначальна складова особистості людини сучасного соціуму / Н. Удріс // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць № 13. – Спец. вип. : Мистецько-педагогічна освіта: проблеми та перспективи / [редкол. Буряк В. К. та ін.]. – Кривий Ріг : КДПУ. – 2005. – С. 255–266.
543. Уемов А. И. Системный подход и общая теория систем : [монография] / А. И. Уемов. – М. : Мысль, 1978. – 272 с.
544. Уланова С. І. Естетичне виховання у вищій школі: сучасні аспекти проблеми / С. І. Уланова // Культура і сучасність : Альманах. – К. : ДАКККіМ, 2001. – №1/2. – С. 96–103.
545. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : в 2-х т. / К. Д. Ушинський ;

- [ред. кол. В. М. Столетов (голова) та ін.] – К. : Рад. школа, 1983. – Т. 1. – 488 с. – Т. 2. – 359 с.
546. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання: Спроба педагогічної антропології / К. Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори. – К. : Наукова думка, 1983. – Т. 1. – 326 с.
547. Федь А. М. Естетичний світ педагога : [монографія] / А. М. Федь. – Слов'янськ : ПП «Канцлер», 2005. – 300 с.
548. Федь В. Науково-освітні концепції у світлі естетики / В. Федь // Освіта і управління. – 1997. – Т. 1, число 3. – С. 77–93.
549. Федій О. А. Естетотерапія : [навч. посіб.] / О. А. Федій. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 256 с.
550. Федій О. А. Функціонально-процесуальні засади естетотерапевтичної компетентності сучасного педагога / О. А. Федій // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – №1(11). – С. 380–389.
551. Філософський словник / [за ред В. І. Шинкарука]. – К. : УРЕ АН УРСР, 1973. – 600 с.
552. Фірсова Л. С. Формування естетичної культури майбутніх учителів засобами декоративно-прикладного мистецтва : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. С. Фірсова. – Кривий Ріг, 2001. – 20 с.
553. Фічора І. В. Естетичне виховання в професійних училищах художньо-промислового профілю : [монографія] / І. В. Фічора. – Івано-Франківськ : Прикарпатський університет, 1997. – 126 с.
554. Формирование эстетического отношения к искусству : в 6-ти т. Т. 1 : Теоретико-методологические вопросы формирования эстетического отношения к искусству / [отв. ред. и сост. В. Г. Бутенко]. – М. : АПН СССР, 1991. – 326 с.
555. Формирование эстетического отношения к искусству : в 6-ти т. Т. 2 : Научно-педагогические основы формирования эстетического отношения

- к искусству / [отв. ред. и сост. В. Г. Бутенко]. – М. : АПН СССР, 1991. – 312 с.
556. Формирование эстетического отношения к искусству : в 6-ти т. Т. 3 : Формирование эстетического отношения к искусству у детей дошкольного и младшего школьного возраста / [отв. ред. и сост. В. Г. Бутенко]. – М. : АПН СССР, 1991. – 296 с.
557. Формирование эстетического отношения к искусству : в 6-ти т. Т. 3 : Формирование эстетического отношения к искусству у учащихся среднего школьного возраста / [отв. ред. и сост. В. Г. Бутенко]. – М. : АПН СССР, 1991. – 194 с.
558. Формирование эстетического отношения к искусству : в 6-ти т. Т. 3 : Формирование эстетического отношения к искусству у учащихся старшего школьного возраста / [отв. ред. и сост. В. Г. Бутенко]. – М. : АПН СССР, 1991. – 237 с.
559. Формирование эстетического отношения к искусству : в 6-ти т. Т. 3 : Формирование эстетического отношения к искусству у студенческой молодежи / [отв. ред. и сост. В. Г. Бутенко]. – М. : АПН СССР, 1991. – 268 с.
560. Формування естетичного досвіду вчителя : [монографічний збірник] / [наук. ред. і упоряд. Н. І. Бутенко]. – Херсон, 1996. – 68 с.
561. Фортова А. И. О диалектическом единстве нравственного и эстетического : [монография] / А. И. Фортова. – К. : Вища школа, 1986. – 152 с.
562. Харьковская школа дизайна. – М. : ВНИИТЭ, 1991. – 116 с.
563. Харитоновна В. В. Формування художньо-конструкторських знань та вмінь старшокласників у процесі проектування і виготовлення швейних виробів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. : 13.00.02 «Теорія і методика трудового навчання» / В. В. Харитоновна. – К., 2009. – 20 с.
564. Хмельова А. О. Естетична компетентність як характеристика професіоналізму сучасного фахівця / А. О. Хмельова // Педагогічні засади

- сучасної професійної підготовки у ВНЗ : зб. наук. пр. – К., 2006. – С. 200–207.
565. Хрестоматія з історії педагогіки : в 2-х т. / [за заг. ред. А. В. Троцько]. – Харків : ХНАДУ, 2011. – Т. 1. – 456 с. ; Т. 2. – 524 с.
566. Хрестоматія по естетическому вихованню / [сост. С. П. Максим юк]. – К. : Вища школа, 1987. – 319 с.
567. Художественная деятельность. Проблема субъекта и объективной детерминации / [В. И. Мазепа, В. П. Иванов, Е. П. Шудря и др. ; под ред. В. И. Мазепы]. – К. : Наукова думка, 1980. – 294 с.
568. Художественное в эстетике и искусстве / [под общ. ред. Н. В. Гончаренко]. – К. : Наукова думка, 1990. – 250 с.
569. Художественное конструирование. Проектирование и моделирование промышленных изделий : [учеб. для студентов художественно-промышл. вузов] / [Быков З. Н., Крюков Г. В., Минервин Г. Б. и др. ; под ред. З. Н. Быкова, Г. Б. Минервина]. – М. : Высшая школа, 1986. – 239 с.
570. Художественная культура и эстетическое развитие личности / [отв. ред. В. И. Мазепа]. – К., 1989. – 292 с.
571. Художня освіта в Україні. Сучасний стан, проблеми розвитку : Матеріали наук.-практ. конф. / [ред. кол. : І. Д. Безгін (наук. ред.), Л. В. Лотоцький, Г. Г. Васильєва]. – К., 1998. – 96 с.
572. Художня освіта і проблеми виховання молоді : зб. наук. стат. / [кол. авт. : О. П. Рудницька, С. І. Уланова, О. Я. Ростовський та ін.]. – К. : ІЗМН, 1997. – 164 с.
573. Целостный процесс эстетического развития личности / [ред. кол. : Квятковский Е. В. (отв. ред.) и ред.]. – М. : АПН СССР, 1989. – 388 с.
574. Цыганкова Э. Г. У истоков дизайна / Э. Г. Цыганкова. – М. : Наука, 1977. – 112 с.
575. Ціалковська С. Категоріальна структура естичного ідеалу / С. Ціалковська // Етика, естетика і теорія культури: Проблеми етико-естетичної теорії. – К. : Либідь, 1991. – С. 63–67.

576. Цой І. М. Формування естетичного сприйняття мистецтва у студентів коледжу культури та мистецтв у процесі художньо-пізнавальної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / І. М. Цой. – Луганськ, 2000. – 20 с.
577. Час мистецької освіти : зб. наук. пр. I Міжнародної наук.-практ. конф 11–12 квітня 2013 р. / [за заг. ред. Т. А. Смирнової]. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди. «Федорко», 2013. – 316 с.
578. Чебикін А. Художня освіта в Україні XXI століття (культуротворчий аспект) / А. Чебикін / Діалог культур : Україна у світовому контексті. Мистецтво і освіта : зб. наук. пр. – Львів : Світ, 2000. – Вип. 5. – С. 30–39.
579. Черепанова С. А. Дюдина культури у творчому синтезі філософії освіти та мистецтва : перспективи XXI століття / С. А. Черепанова // гуманітарні науки : [науково-теоретичний жкрнал]. – К., 2001. – №1. – С. 34–52.
580. Черневич Е. В. Язык графического дизайна / Е. В. Черневич. – М. : ВНИИТЭ, 1975. – 48 с.
581. Черникова Н. В. Формирование эстетической культуры студентов в педагогическом вузе : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. : 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания». – Минск, 2011. – 24 с.
582. Чернышевский Н. Г. Эстетические отношения искусства к действительности / Н. Г. Чернышевский. – М. : ОГИЗ. – 1948. – 178 с.
583. Шафрановский И. И. Симметрия в природе / И. И. Шафрановский. – Л. : Недра, 1985. – 168 с.
584. Шевелев И. Ш. Принцип пропорции: О формообразовании в природе, мерной трости древнего зодчего, архитектурном образе, двойном квадрате и взаимопроникающих подобиях / И. Ш. Шевелев. – М. : Стройиздат, 1986.
585. Шевнюк О. Л. Культурологічна освіта майбутнього вчителя / О. Шевнюк // Мистецтво та освіта. – 2003. – №3. – С. 2–6.

586. Шевнюк О. Л. Культурологічна освіта майбутнього вчителя / О. Шевнюк // Мистецтво та освіта. – 2003. – №4. – С. 4–6.
587. Шевнюк О. Л. Культурологія : [навч. посіб.] / О. Л. Шевнюк. К. : Знання-Прес, 2004. – 353 с.
588. Шевцов Е. В. Эстетическое воспитание: пути и проблемы / Е. В. Шевцов. – М., 1988.
589. Шевченко Г. П. Естетизація навчального процесу у вищій школі / Г. П. Шевченко // Гуманізація навчально-виховного процесу : наук.-метод. зб. / [за ред. : Легенького Г. І., Сипченка В. І.]. – Слов'янськ : СДП, 1998. – Вип. VI. – С. 3–6.
590. Шевченко Г. П. Естетична підготовка студентів у педагогічному вузі / Г. П. Шевченко, В. О. Афонін // Рад. школа. – 1976. – №4. – С. 109–112.
591. Шевченко Г. П. Естетичне виховання у вищих навчальних закладах України у сучасний період / Г. П. Шевченко, Х. М. Джабер. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. – 208 с.
592. Шевченко Г. П. Проблеми формування духовної культури молоді засобами мистецтва / Г. П. Шевченко // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002 : зб наук. пр. до 10-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – Ч. 2. – Харків : «ОВС», 2002. – С. 112–125.
593. Шевченко Г. П. Художньо-естетичне виховання студентської молоді : [монографія] / Г. П. Шевченко, Ю. А. Пастухова. – Луганськ, 2010. – 180 с.
594. Шестаков В. П. Эстетические категории / В. П. Шестаков. – М. : Искусство, 1983. – 358 с.
595. Широкоград Т. В. Критерии эффективности формирования эстетической культуры личности старшеклассников [Электронный ресурс] / Т. В. Широкоград // Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии : сб. ст. по матер. IX междунар. науч.-практ. Конф. – Ч. 1. – Новосибирск: СибАК, 2011. – Режим доступа :

596. Шитов И. П. Природа художественной ценности / И. П. Шитов. – К. : Вища школа, 1984. – 222 с.
597. Шляхова Н. Емоції і художня творчість / Н. Шляхова. – К. : Мистецтво, 1981. – 102 с.
598. Шляхов Б. М. Некоторые вопросы формирования эстетической культуры студентов в современных условиях / Б. М. Шляхов // Актуальные проблемы формирования эстетической культуры студенческой молодежи / [под. ред. Б. М. Шляхова]. – Днепропетровск, 1976. – С. 29–36.
599. Шпара П. Е. Технічна естетика та основи художнього конструювання / П. Е. Шпара. – К., 1984.
600. Штанько О. Мистецтво плаката і графічний дизайн / О. Штанько – К. : УАМ, 1998. – Вип. 5. – С. 70–73.
601. Шубин Г. Г. Мода и эстетическая культура / Г. Г. Шубин. – М. : Знание, 1987. – 62 с.
602. Шубников А. В. Симметрия в науке и искусстве / А. В. Шубников, В. А. Копчик. – М. : Наука, 1972. – 338 с.
603. Шуванов В. И. Психология рекламы / В. И. Шуванов. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2005. – 315 с.
604. Щербина В. Г. Композиційні вправи як засіб управління розвитком творчих здібностей студентів хкдожньо-графічного факультет : [навч. метод. посіб.] / В. Г. Щербина. – Кривий Ріг : КДПУ, 1998. – 90 с.
605. Щербина В. Г. Композиція як головний чинник формування і розвитку творчої особистості / В. Г. Щербина // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр.. – Кривий Ріг : КДПУ, 2005. – №10. – С. 335–345.
606. Щолокова О. П. Основи професійної хкдожньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя : [монографія] / О. П. Щолокова. – К. : Віол, 1996. – 172 с.
607. Щербо А. Б. Красота воспитывает человека / А. Б. Щербо, Д. Н. Джола. – К. : Рад. школа, 1974. – 104 с.

608. Эстетика : [учеб. пособие] / [Л. Т. Левчук, Д. Ю. Кучерюк; В. И. Панченко, М. Ю. Русин]. – К. : Вища школа, 1991. – 302 с.
609. Эстетика : [словарь] / [под общ. ред. А. А. Беляева и др.]. – М. : Политиздат, 1989. – 447 с.
610. Эстетическая культура / [Киященко Н. И., Конииков И. А., Самохвалова В. И. и др. ; под. ред. И. А. Кониикова]. – М. : РАН, Институт философии, 1995. – 201 с.
611. Эстетическая культура и эстетическое воспитание : [кн. для учителей] / [сост. Г. С. Лобковская]. – М. : Просвещение, 1983. – 265 с.
612. Эстетическая среда и развитие культуры личности : Межвузовский сб. науч. трудов / Ин-т худ. образования РАО, Луганский гос. пед. ун-т им. Т. Шевченко. – М., Луганск, 2000.
613. Эстетическое сознание и художественная культура / [под. ред. В. И. Мазепы]. – К. : Наук. думка, 1983. – 279 с.
614. Эстетическое развитие и воспитание молодежи / [под ред. О. В. Лармина]. – М., 1978.
615. Естетичне виховання: довідник / [В. І. Мазепа (кер. авт. кол.), А. В. Азархін, В. С. Горський та ін.]. – К. : Політвидав України, 1988. – 212 с.
616. Этика и эстетика. Актуальные проблемы нравственного и эстетического воспитания молодежи : респ. межвед. науч. сб. Вып. 29 / [отв. ред. Л. Т. Левчук]. – К. : Вища школа, 1986. – 137 с.
617. Яковлев Е. Г. Эстетический вкус как категория эстетики / Е. Г. Яковлев. – М., 1986.
618. Ястребова Н. А. Формирование эстетического идеала и искусство / Н. А. Ястребова. – М. : Наука, 1976. – 296 с..
619. Adair de Aguiar Neitzel[a], Carla Carvalho. The aesthetic in the formation of teachers. Rev. Diálogo Educ., Curitiba, v. 13, n. 40, p. 1021–1040, set./dez. 2013
620. Alicia David, Peyton Glore. The impact of design and aesthetics on usability, credibility, and learning in an online environment. Online Journal of Distance

- Learning Administration, Volume XIII, Number IV, Winter 2010. University of West Georgia, Distance Education Center. [https://www.westga.edu/~distance/ojdla/winter134/david_glore134.html]
621. Alladi Venkatesh, Laurie A. Meamber. The aesthetics of consumption and the consumer as an aesthetic subject. *Journal*, Volume 11, 2008 – Issue 1, 2008. [https://doi.org/10.1080/10253860701799983].
622. Arnold, Ferguson, Schiller. *Aesthetic Culture and the Politics of Aesthetics*. David Lloyd Cultural Critique No. 2 (Winter, 1985-1986), published by: University of Minnesota Press, pp. 137-169. DOI: 10.2307/1354204.
623. *Encyclopedia of Aesthetics*, 4 vols., ed. Michael Kelly (Oxford: Oxford University Press, 1998)
624. Ileana Gurluia, Ioana Panagoret. Contribution of aesthetic education at teens self-formation and personality development. WLC 2016: World LUMEN Congress. Logos Universality Mentality Education Novelty 2016 / LUMEN 15th Anniversary Edition, 2016. pp. 680–684.
625. Karl T. Ulrich. *Aesthetics in Design*. Chapter draft of March 8, 2006. “Aesthetics in Design,” from Ulrich, Karl T., *Design: Creation of Artifacts in Society*, Pontifica Press (www.pontifica.com), forthcoming 2007, 19 p.
626. Kendall Walton, Review of *Encyclopedia of Aesthetics*, ed. Michael Kelly, 4 vols. (Oxford: Oxford University Press, 1998), *Times Literary Supplement*, September 29, 2000, p. 8.
627. Lars-Olof Åhlberg. *Aesthetics, philosophy of culture and “the aesthetic turn”*. *Filozofski vestnik*. Letnik/Volume XXII, Številka/Nuraber 2, 2001, pp. 21–42.
628. Malcolm Budd, “Aesthetics”, *The Routledge Encyclopedia of Philosophy*, vol. 1, ed. Edward Craig (London: Routledge, 1998), 59.
629. Melanie Wallendorf. The formation of aesthetic criteria through social structures and social institutions, in *NA – Advances in Consumer Research Volume 07*, eds. Jerry C. Olson, Ann Abor, MI: Association for Consumer Research, 1980, pp. 3-6.
630. Patrick E. Parrish. *Aesthetic principles for instructional design*. Educational

Technology Research and Development, August 2009, Volume 57, Issue 4, pp. 511–528.

631. Stewart S. Reflections on sociology and aesthetic value. *Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory*, 2012, vol.13(2), pp. 153–167. doi:10.1080/1600910X.2011.613483.
632. Tomashevskiy V. The development of intended designers' aesthetic culture in the system of university education in Ukraine / V. Tomashevskiy // *European Humanities Studies: State and Society*. – East European Institute of Psychology, 2016. – №3. – p. 79–89.

ДОДАТКИ

Додаток А

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії

_____ Я.В. Шрамко

« ____ » _____ 2017 р.

ПРОГРАМА

вступного випробування (творчого конкурсу) з малюнку, композиції
для прийому на навчання за ступенем «бакалавр»
на базі повної загальної середньої освіти

за спеціальністю 022 Дизайн

Кривий Ріг
2017

433

Програма складена на підставі дисциплін «Образотворче мистецтво», «Малюнок» та «Композиція» загальноосвітньої підготовки випускників шкіл та спеціалізованих навчальних закладів мистецького спрямування, передбачених освітньо-професійною програмою за спеціальністю 022 Дизайн.

Програму склали:

1. к.п.н., доцент Томашевський В.В. / _____ /

Узгоджено на засіданні кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну

Протокол № 7 від «23» лютого 2017 р.

Завідувач кафедри

к. п. н., доцент Томашевський В.В. / _____ /

Узгоджено на засіданні Вченої ради Криворізького державного педагогічного університету

Протокол № 8 від «09» березня 2017 р.

Голова Вченої ради

Криворізького державного

педагогічного університету

/ _____ / Шрамко Я.В

ЗМІСТ

	стор.
Вступ.	4
1. Перелік дисциплін, що виносяться на вступне випробування	4
2. Порядок проведення вступного випробування.	4
3. Перелік тем та питань з дисциплін, що виносяться на вступне випробування	5
4. Критерії оцінювання завдань творчого конкурсу	6
5. Рекомендована література для підготовки до вступного випробування	10

ВСТУП

Мета вступного випробування – визначення і оцінка рівня сформованості знань випускників загальноосвітніх шкіл (абітурієнтів) і їх відповідність вимогам навчально-виховного процесу у вищій школі, а саме з'ясування ступеню володіння образотворчою грамотою в розкритті основних понять малюнку та композиції, володіння технікою малювання і матеріалом.

Завдання вступного випробування – встановлення фактичної відповідності рівня підготовки абітурієнтів, що вступають до вищого навчального закладу за спеціальністю 022 Дизайн (факультет мистецтв, художньо-графічне відділення) та можливості їх навчання у вищому навчальному закладі.

Вимоги до здібностей і підготовленості вступників. Для успішного засвоєння освітньо-професійної програми ступеня бакалавра вступники повинні мати базову підготовку з теоретичних засад образотворчості і володіти практичними навичками з рисунку та композиції, а також мати здібності до оволодіння теоретичними і практичними навичками за дисциплінами фахового спрямування.

Характеристика змісту вступного випробування. Зміст програми вступного випробування включає в себе знання, отримані випускниками загальноосвітніх шкіл і спеціалізованих мистецьких шкіл (абітурієнтами), в межах програми шкільного курсу з дисципліни «Образотворче мистецтво» (включаючи декоративно-прикладне мистецтво), а також, відповідно до неї, програм спеціалізованих дитячих навчальних закладів з дисциплін «Малюнок» та «Композиція».

1.1. ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН, ЩО ВИНОСЯТЬСЯ НА ВСУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ

На вступне випробування для навчання за ступенем «бакалавр» за спеціальністю 022 Дизайн в межах творчого конкурсу виносяться екзамени з дисциплін «Малюнок» та «Композиція».

1.2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Випробування проводиться протягом двох днів. Загальна кількість годин на кожен екзамен - 6 астрономічних годин.

1.3. ПЕРЕЛІК ТЕМ ТА ПИТАНЬ З ДИСЦИПЛІН, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ

Екзамен з дисципліни «Малюнок»

- Тема:** Рисунок складного натюрморту з простих геометричних форм на тлі драпувань. (Завдання виконується протягом 6 астрономічних годин).
- Матеріал:** Планшет, папір формату А2, графічні олівці, кнопки, гумка.
- Перелік питань, що необхідно розглянути:** Композиційне розміщення натюрморту з простих геометричних форм в аркуші; лінійно-конструктивна побудова геометричних форм з врахуванням їх пропорційних співвідношень; тонове вирішення натюрморту з простих геометричних форм на тлі драпувань із врахуванням закономірностей світлотіні, тонових та повітряно-просторових відносин; техніка володіння матеріалом.

Екзамен з дисципліни «Композиція»

- Тема:** Стилізація природної (рослинної або тваринної) форми та створення на його основі орнаментальної композиції (стрічка, квадрат) в чорно-білому та кольоровому варіантах.
(Завдання виконується протягом 6 астрономічних годин).
- Матеріал:** Набір паперу формату А3, гуаш або акварель, графічні олівці, пензлі, чорна туш, циркуль, лінійка.
- Перелік питань, що необхідно розглянути:** Узагальнення, стилізація та поетапна трансформація природної (рослинної або тваринної) форми за допомогою аналізу зображення та творчої переробки його в декоративний художньо-виразний образ; на основі трансформованого природного елемента створення оригінальної стрічкової композиції та композиції в квадраті (орнаменту) з використанням різних видів ритму; тонове (чорно-біле) та кольорове вирішення орнаментальної композиції в стрічці та квадраті; техніка володіння матеріалом.

1.4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ РІЗНИХ РІВНІВ СКЛАДНОСТІ

З дисципліни «Малюнок»:

Початковий рівень (0-16 балів). Абітурієнт сприймає та відтворює натуру з порушенням пропорційних співвідношень та правил лінійно-повітряної перспективи, характеризує їх однозначно, демонструє слабо розвинуте художньо-естетичне мислення та елементарні навички в творчій художній діяльності.

(17-32 бали). Абітурієнт володіє незначною частиною художньої майстерності, має слабо сформований рівень сприйняття натури, виявляє певні творчі вміння та навички.

(33-49 балів). Абітурієнт здатний сприймати окремі фрагменти постановки, допускає помітні помилки у побудові перспективи та об'єму форми, технічний рівень виконання низький.

Середній рівень (50-55 балів). Абітурієнт може відтворювати натуру на репродуктивному рівні, але не розуміє образну частину поставленого завдання.

(56-61 бал). Абітурієнт володіє навичками й уміннями, які надають можливість проаналізувати та відтворити загальні образи натури; дуже слабо сприймає і відтворює художні особливості постановки, не виявляє необхідної техніки рисунка.

(62-67 балів). Абітурієнт володіє навичками та вміннями, які дають йому змогу відтворити властивості натури, виявити основні пропорції, об'ємно-просторові особливості та тонові співвідношення, недостатньо володіє технічними прийомами рисунку, не може свідомо використовувати знання з перспективи.

Достатній рівень (68-73 бали). Абітурієнт, володіючи технічними прийомами рисунку, допускає неточності сприйняття та відтворення натури, але спостерігається вдале композиційне розміщення в форматі, присутні позитивні моменти технічного виконання малюнку.

(74-79 балів). Абітурієнт на достатньому рівні сприймає особливості натури, у змалюванні досить точно передає пропорції, об'ємно-просторові властивості та тонові співвідношення, але має стандартне мислення, малює частини постановки окремо, без взаємозв'язку та узагальнень їх світлових та тінювих частин.

(80-85 балів). Абітурієнт володіє знаннями перспективи і здатний свідомо використовувати їх при виконанні завдання, впевнено володіє і використовує технічні прийоми, допускає несуттєві помилки у передачі простору та тонового співвідношення предметів.

Нисокий рівень (86-91 бал). Абітурієнт володіє міцними знаннями в передачі простору, об'єму та тонового співвідношення поміж світлом та тінню, допускає незначні похибки в пропорціях.

(92-96 бали). Абітурієнт володіє глибокими знаннями з малюнку, не допускає неточностей в пропорціях, передачі лінійно-повітряної перспективи та світлотіньовому співвідношенні, вміло використовує формат аркушу.

(97-100 балів). Абітурієнт здатний творчо вирішувати весь комплекс завдань, а саме: композиційне розміщення в форматі, побудова, передача об'ємно-просторових планів методом тонових співвідношень, узагальнення; виконує завдання на бездоганному технічному рівні.

З дисципліни «Композиція»:

Початковий рівень (0-16 балів). Абітурієнт не сприймає цілісно реалістичну форму; зосереджує свою увагу на несуттєвих та поверхових ознаках заданого об'єкту, не сформовані навички передачі виразності форми мовою стилізації та трансформації; демонструє слабке володіння художніми матеріалами.

(17-32 бали). У абітурієнта слабо розвинуто навички асоціативного мислення; він виявляє початкові уміння та навички побудови декоративного елемента засобами стилізації та трансформації; демонструє слабо розвинуте художньо-образне мислення та початкове вміння володіти художніми матеріалами.

(33-49 балів). Абітурієнт здатен сприймати окремі елементи реалістичного мотиву декоративно; реалістично відтворює заданий мотив, без елементів стилізації та узагальнення; технічний рівень виконання завдання низький.

Середній рівень (50-55 балів). Абітурієнт може відтворювати природну реалістичну форму на репродуктивному рівні, але не розуміє образну частину поставленого завдання; невдало поєднує стилізований елемент орнаментально в чорно-білому та кольоровому варіантах; не виявляє необхідної техніки володіння матеріалом.

(56-61 бал). Абітурієнт володіє навичками й уміннями, які надають можливість стилізувати окремі елементи заданої форми, проаналізувати та відтворити декоративно загальний образ об'єкту, але перевагає його зайвими лініями та формами; слабо розуміє принципи побудови ритмічних композицій у заданих параметрах.

(62-67 балів). У абітурієнта сформовано навички широкого діапазону пошукових дій на початкових стадіях стилізації та трансформації природної форми; технічне володіння художніми матеріалами знаходиться на задовільному рівні; відсутнє художньо-образне відтворення об'єкту та оригінальність мислення.

Достатній рівень (68-73 бали). Абітурієнт, володіючи технічними прийомами в роботі з матеріалами, на достатньому рівні передає ритмічний лад в створених орнаментальних композиціях, але в роботі спостерігається шаблонність художньо-образного мислення та поверхова передача виразності трансформованої форми.

(74-79 балів). Абітурієнт на достатньому рівні використовує композиційні засоби виразності (ритмічність, контрастність, симетричність, пропорціональність тощо) допускає певні неточності у відтворенні колористичної гами; на достатньому рівні володіє технічними прийомами, матеріалом та інструментом, відпрацьовує кінцевий варіант трансформації без втрати образності відповідно до поставленого завдання.

(80-85 балів). Абітурієнт володіє композиційними знаннями та практичними навичками використання графіки та кольору; допускає несуттєві помилки у визначенні основного композиційного засобу, який домінує в створенні виразного образу природної форми та неточності в поетапній стилізації природної форми; для трансформації вміло використовує геометричні форми, дотримуючись основних закономірностей композиції (закону цілісності, ритму, рівноваги та ін).

Високий рівень (86-91 бал). Абітурієнт володіє достатніми навичками та вміннями стилізації та трансформації природної форми; сформовані вміння інтерпретувати колорит мотиву та оперувати засобами тонового відтворення об'єкту; допускає незначні помилки в створенні декоративного художньо-виразного образу; добре володіє пропорційністю і масштабністю у створенні орнаментальних композицій.

(92-96 балів). Абітурієнт володіє навичками поетапної трансформації природної форми від ескізу до кінцевого варіанту, підкорює головній формі зображення другорядні, дотримуючись цілісності композиції; виявляє фантазію та оригінальний підхід до декоративної стилізації об'єкту; свідомо застосовує теоретичні знання з композиції на практиці; виконує всю роботу на високому технічному рівні.

(97-100 балів). Абітурієнт здатний творчо вирішувати увесь комплекс завдань, винесений на вступне фахове випробування, виконуючи його на бездоганному технічному рівні.

Дисципліни «Малюнок» і «Композиція» оцінюються кожна за 100-бальною шкалою, а їх сума не може перевищувати 200 балів. Найнижчий сумарний позитивний бал вступного випробування дорівнює 100 балам.

1.5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ:

1. Глинская И.П. Изобразительное искусство: Методика обучения: учебно-методическое пособие / Ирина Петровна Глинская. – К.: Радянська школа, 1981. – 126 с., ил.
2. Котляр В.П. Основы образотворчого мистецтва. Методика художнього виховання дітей / В.П. Котляр – К.: Кондор, 2006. – 200 с.
3. Методика обучения изобразительной деятельности и конструированию / Под ред. Т.С. Комаровой. – М.: Просвещение, 1991.—256с.
4. Орієнтовна програма естетичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл / За ред. Т.І.Цвелих. – К.: Рад. школа, 1971. – 124с.
5. Рисунок. Живопись. Композиция: Хрестоматия: Учеб. Пособие для студентов худож.-граф. фак. Пединститутів /Сост. Н.Н. Ростовцев и др. – М.: Просвещение, 1989. – 207с.
6. Ростовцев Н.Н. История методов обучения рисованию / Николай Николаевич Ростовцев. - М.: Просвещение, 1981. – 192 с.
7. Ростовцев Н.Н. Методика преподавания изобразительного искусства в школе / Николай Николаевич Ростовцев. - М.: Просвещение, 1985. – 229 с.
8. Шорохов Е.В. Методика преподавания композиции на уроках изобразительного искусства в школе / Е.В. Шорохов. – Просвещение, 1977. – 112 с.

Додаток Б

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії

_____ М.І. Ступнік

«__» _____ 2016 р.

ПРОГРАМА

фахового випробування для прийому на навчання

за ступенем «спеціаліст»

за спеціальністю 022 Дизайн.

Кривий Ріг 2016

Програма складена на підставі дисциплін циклу професійної підготовки бакалаврів, передбачених освітньо-професійною програмою за напрямом підготовки 6.020207 Дизайн.

Програму склали:

1. к.пед.н., доцент Томашевський В.В. / _____ /
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)
2. заступник декана ф-ту мистецтв Ейвас Л.Ф. / _____ /
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)
3. к.пед.н., доцент Щербина В.Г. / _____ /
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)
4. к.пед.н., доцент Пильнік Р.О. / _____ /
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Узгоджено на засіданні кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну

Протокол № __ від «__» березня 2016 р.

Завідувач кафедри
к.пед.н., доцент Щербина В.Г.

/ _____ /
(підпис)

Узгоджено на засіданні вченої ради Криворізького педагогічного інституту
Протокол № __ від «__» березня 2016 р.

Голова вченої ради
Криворізького педагогічного інституту

/ _____ /
(підпис)

Шрамко Я.В.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	446
1. ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ФАХОВЕ ВИПРОБУВАННЯ .4	
2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ.....	447
3. ПЕРЕЛІК ТЕМ ТА ПИТАНЬ З ДИСЦИПЛІН, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ФАХОВЕ ВИПРОБУВАННЯ.....	447
4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ РІЗНИХ РІВНІВ СКЛАДНОСТІ	13
5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ:	15

ВСТУП

Мета фахового випробування – виявлення рівня базової професійної підготовки та відбір претендентів до навчання за ступенем «спеціаліст» згідно вимогам ОКХ «бакалавр» з дизайну.

Завдання фахового випробування – встановлення фактичної відповідності рівня підготовки вступника вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра з дизайну.

Вимоги до здібностей і підготовленості вступників. До успішного засвоєння освітньо-кваліфікаційної програми спеціаліста вступники повинні мати базову вищу освіту за відповідною спеціальністю або повну вищу освіту за тією ж спеціальністю та здібності до оволодіння теоретичними і практичними навичками за дисциплінами професійного спрямування. Обов'язковою умовою є вільне володіння державною мовою.

Характеристика змісту фахового випробування. Вступне фахове випробування є комплексним тестовим екзаменом. Його зміст відповідає професійним функціям, до виконання яких повинен бути підготовлений вступник – бакалавр за напрямом підготовки 6.020207. Дизайн і має на меті оцінку рівня професійно-педагогічної підготовки фахівців для вступу на навчання за ступенем «спеціаліст». Кожен білет фахового випробування має міждисциплінарний синтетичний характер.

Матеріал випробування складається з комплексу тестових завдань, що містить блоки з питань з теорії, історії та методики дизайну (загальний обсяг тестових завдань у одному з 3-х варіантів – 30 питань з варіантами відповідей). Завдання складені з урахуванням обсягу теоретичного матеріалу та вимог до знань студентів, передбачених навчальними програмами з названих дисциплін.

Тести з історії дизайну дозволяють виявити базові знання та уміння орієнтуватись в етапах розвитку, видах, жанрах, стилях, національних школах, еволюційних зв'язках зарубіжного та українського дизайну і персоналіях митців.

Тести з теорії та методики дизайну містять питання, покликані виявити знання абітурієнтів з основ теорії та методики дизайну, володіння термінологією дизайну, особливостями методів дизайн-проектування.

1. ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ФАХОВЕ ВИПРОБУВАННЯ

На фахове випробування на навчання за ступенем «спеціаліст» зі спеціальності «Дизайн» виносяться наступні нормативні дисципліни професійної підготовки:

- Теорія та методика дизайну;
- Історія дизайну.

2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Випробування проходить за один день. Весь потік абітурієнтів виконує тести і фахова комісія перевіряє їх результати та оцінює рівень знань із занесенням у бланк відповідей співвідношення правильних і невірних відповідей, на підставі чого виводиться загальна оцінка за фахове випробування і оформлюється документація.

Тести розробляються у трьох варіантах, один з яких випадковим чином обирається для проведення випробування. До складу пакету, який кожен випускник отримує індивідуально, входять питання та бланк відповідей на тест. Для перевірки тестів розроблено еталонні відповіді на екзаменаційні питання.

На виконання всіх тестів відводиться 2 астрономічні години.

3. ПЕРЕЛІК ТЕМ ТА ПИТАНЬ З ДИСЦИПЛІН, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ФАХОВЕ ВИПРОБУВАННЯ

Предмет і завдання дисципліни. Термінологія. Протодизайн та ремісничий дизайн

Тлумачення терміну «дизайн» в сучасній фаховій літературі. Дизайн як план або схема, малюнок, макет для виготовлення кінцевого продукту (технологічна складова). Дизайн як творчий процес в образотворчому мистецтві. Складові елементи дизайнерської діяльності: лінія, поверхня, текстура, колір, обрис, форма, об'єм, маса та простір. Дизайн ХХ століття як новий вид діяльності щодо проектування предметного світу. Міжнародні інституції (міжнародна Рада з організації індустріального дизайну 1957 року). Асамблея Ради 1969 року: «Дизайн – це творча діяльність, метою якої формування гармонійного предметного середовища, що найповніше задовольняє матеріальні і духовні потреби людини». . Нова концепція артистичної чуттєвості дизайну. Екологія та плюралізм дизайну кінця ХХ століття.

Дизайн часів Ренесансу (1400 – 1600)

Історичний стиль як набір найхарактерніших засобів художньої виразності, що надає пам'яткам особливого, неповторного для конкретної історичної доби звучання. Історія стилів дизайну як джерело творчості сучасного дизайнера. Ренесанс як початковий етап розвитку стадії мистецтва Нового часу. Хронологія ренесансу. Домінування концепції наслідування мистецтву античності у поєднанні з технічними відкриттями у різних видах прикладного мистецтва. Провідні античні орнаментальні мотиви, запроваджені в ренесансне декорування. Гротескний орнамент. Вигадливість маньєризму. Розповсюдження ренесансних художніх ідей в Європі, зміцнення і збагачення зв'язків через зміни кордонів, політично-релігійні альянси, товарообмін. «Переплетений орнамент у Франції і розповсюдження

цих ідей у країнах Північного відродження. Використання класичних мотивів та розвиток нових форм у меблях. Скрині, ліжка та стільці як основні меблі Ранняго відродження. Вишуканість стільців венеційської форми. Поява сервантів, бюро та шаф. Столи з мармуровими дошками.

Дизайн доби бароко (1600 – 1730) та рококо (1720 – 1770)

Стиль бароко як засіб утвердження краси і величі Римської католицької церкви з метою протистояння реформації. Розповсюдження стилю у різних європейських країнах. Зміни орієнтирів у класичних зразках з давньогрецьких Ренесанс) на давньоримські часів Імперії. Могутність, велич та театральність як провідні риси італійських барокових інтер'єрів та упорядкованість французьких. Зацікавленість передачею руху і освітлення у формах та декорі.

Поява нових орнаментальних рішень. «Бароковий класицизм» кінця 17 століття. Розробки орнаментів Жана Берена.

Інтерпретація гротескного орнаменту на початку 18 століття. Утвердження трьох типів інтер'єрів: парадні або державні апартаменти, розважальні або соціальні приміщення та приватні кімнати. Розробка комплектів умебловання для кожного з видів інтер'єру. Органічна природність та змієвидний хвилястий рух композицій рококо. Мушлі та нагромадження камінців як провідні мотиви рококо, асиметрія як основа композиції. Індивідуальна інтерпретація і авторська свобода трактування орнаментики рококо. Роль французьких майстрів у становленні рокайлю початку 18 століття. Розквіт мотивів «шинуазері» в декорі. Рокайльні інтер'єри барокових споруд. Поява і розвиток порцелянового виробництва рококо.

Дизайн неокласицизму (1760 – 1830)

Зростання знань про античність. Праця Й. Вінкельмана «Історія давнього мистецтва». Поєднання теорії класицизму з філософією Просвітництва. Поява неокласицизму як результат захоплення античністю та негативного ставлення до рококо. Двоїстість класицизму: звернення до історії мистецтва та пошуки нового стилю, не пов'язаного з епохою. Стажування європейських митців в Італії як складова завершення фахової освіти. Формування нових підходів до орнаментики: волоти, гірлянди з лавра, завитки, пальмети, етрусські вазы та переплетений орнамент. Геометризм і простота форм, лінійність і чистота простору. Повернення до фронтального дизайну зі скромним декором. Єгипетський похід Наполеона як джерело нових декоративних ідей. Творчість Ш.Персьє, братів Адамів. Значення образності, величі природи та ролі людини в ній у нових архітектурних теоріях. Конфлікт між прибічниками симетрії і регулярності та шанувальниками асиметрії в декорі. Пізній класицизм - ампір – у спорудах і декорі. Італійський декоратор Пеладжо Пеладжі. Німецькі неокласицисти. Популярні матеріали і технології меблярства.

Стиль історизм у дизайні – «повернення минулого» (1820 – 1900)

Впливи промислової революції, міжнародних виставок та історичних стилів на декор доби історизму. Виставки 1851 року та 1853 року (в Нью-Йорку) як старт міжнародних контактів. Сприяння творчим експериментам дизайнерів як відображення загального інтересу до новизни та винахідництва.

Величезне число напрямків – від готики та елізаветинського чи флорентійського стилю до поверненого рококо, мавританського тощо паралельно з ампіром. Популяризація минулого через гравюри та видання для дизайнерів. Зростання споживацького ринку та попиту середнього класу як чинник еkleктичності смаків. Впливи нових технологій на здешевлення та прискорення виробництва, зростання масової продукції. Космополітизм стилів історизму як прояв нового рівня комунікацій Лондонська виставка у Кристал-Паласі (Кришталевому палаці) 1851 року як фактор початку фахової підготовки дизайнерів у Британії. Поява поняття «експонат» для демонстрації майстерності виробника та віртуозності дизайнера. Популяризація знань про історичні стилі. Реакція на масове виробництво (У.Морріс). Роль публікацій Віоле ле Дюка на захоплення Європи готикою в оформленні інтер'єрів. Творчість О.Пьюджіна. Меблі відродженого стилю доби Єлизавети – поєднання в декорі з бароковими елементами, та елементами антикваріату. Французький стиль трубадурів.

«Зарубіжний дизайн другої половини ХІХ – початку ХХ століття Естетичний напрямок у дизайні. Пошуки нових рішень (1870 – 1890)

Культ краси і зростання статусу всіх творів мистецтва. Перегляд і комбінування художниками-декораторами культурних цінностей минулого, вивчення старих і нових виробничих процесів з метою створення цілком нового стилю. «Грамадика орнаменту» Джонса, ботанічні студії Дросера. Ідея функціональності та двовимірності декору. Утвердження гасла «класичні закони симетрії і композиції декоративного мистецтва не повинні вважатись абсолютними нормами». «Японізм» у виробках з металу, кераміки, скла як тенденція європейського дизайну від 1870 до 1940-х років. Поява мотивів тарин, комах і метеликів, птахів, східних рослин і предметів. Лілеї, просо, палітри, мольберти, павине пір'я та соняшники як провідні мотиви Естетичного напрямку. Всесвітні виставки та серії посібників по декоруванню дому (Істлейк, Пьюджин, Седдон, Толберт). Стиль «часів королеви Анни» (за зразками 18 ст.). Зростання механізованого виробництва та добробуту населення як чинник зацікавлення мистецькими виробами. Утвердження ідеї пошуку стилістичної єдності інтер'єру («Краса домашнього вогнища» К.Кука). Діяльність дизайнерів водночас у різних галузях: Уолтер Крейн (1845 – 1915) розробник меблів, кераміки, скла, металу, текстилю і книг. Досягнення єдності несумісних тем в декорі (цілісність через еkleктику). Тиснення як провідна техніка нанесення узорів на тканини та

шпалери, переважання ніжно зеленої та золотої барв, природні рослинно-квіткові мотиви.

Мистецтва та ремесла (1880 – 1920)

Взаємовпливи Естетичного напрямку та руху «Мистецтва і ремесла». Виникнення руху в Англії як реакція на індустріалізацію та погіршення зовнішнього вигляду і якості виробів при машинному виробництві. Повернення до традиційного ремісничого виробництва як гасло руху. Боротьба поглядів на працю, суспільство та мистецтво. Ініціатори руху – А.Пьюджин (1812-52), Джон Раскін (1819–1900). У.Морріс (1834–96) як голова руху «мистецтв і ремесел». Фірма У.Морріса та її творці. Фірма А.Макмардо (1861-1942) – гільдія меблярів та текстильників. Гільдія ремісників (1884 рік) як перша міжгалузева організація. Виставкове товариство мистецтв та ремесел 1887 року. Пропаганда простих форм, зручних для обробки матеріалів та узорів з природними мотивами. Ідеї Ернеста Джімсона (1864-1919), М.Байї Скотта (1865-1945).

Унікальна популярність декоративного мистецтва, зрозумілість та присутність місцевих традицій, творча індивідуальність. Залучення до діяльності жінок як творців домашнього затишку.. Внесок У.Морріса і колег у вдосконалення видавничої справи і прорив у книжковому дизайні початку ХХ століття. Середньовіччя як повторне і нове джерело натхнення порівняно з романтизмом. Роль символізму, символічні мотиви. Мистецтва і ремесла як альтернатива урбанізації; розвиток художніх промислів. Відродження народних традицій як чинник зближення з рухом національного визволення у країнах Північної, Східної Європи. Відкриття у художніх і художньо-промислових шкіл, вплив «Мистецтв і ремесел» на викладання дизайну та на весь дизайн ХХ століття.

«Ар-нуво» (стиль модерн) (1890 – 1920)

Виникнення стилю. Широта охоплення всіх видів образотворчості. Розмаїття стилістичних особливостей в залежності від сфери використання. Декларативне відмежування від історичних стилів і звернення до природи як джерела натхнення. Хвилеподібні, асиметричні закруглені лінії, натуральні форми. Інтерпретація лінійно-геометричних, абстрактних форм і використання Символізму. Ар-нуво в пошуках сучасного національного стилю в час зростання націоналістичних тенденцій. Застосування удосконалених декоративних засобів як провідна риса стилю. Різні національні варіанти назви стилю. Галерея «Ар-нуво» в Парижі з майстернями та магазинами. Перші твори Ар-нуво: оформлення будинку Тасселя в Брюсселі (В.Орта, 1893).

Ар-нуво як єдиний міжнародний стиль сучасного мистецтва. Джерела ар-нуво: з одного боку – дизайнери «Мистецтв і ремесел», з іншого – машинне виробництво. Еклектичність об'єктів Ар-нуво. Впливи ідей «мистецтва заради мистецтва», та французького символізму. Мистецтво країн інших материків як джерела нового бачення. Різні способи

використання природних мотивів. Стилiзована форма рослин i квітiв у сформованих для всiх мистецтв узорах. Реалiстичнi форми тварин i рослин у символiчному значеннi. Розповсюдження Ар-нуво Європi та Америцi. Зростання i значення перiодики у популяризацiї стилю: «Студiя», «Мистецтво декорацiї», «Югенд», «Вер Сакрум» тощо. Роль спецiалiзованих магазинiв. Всесвiтня виставка 1900 року: 51 мiльйон вiдвiдувачiв – кульмiнацiя i «початок кiнця» Ар-нуво. Виставки в Туринi, Мiланi. Музейнi колекцiї. Модерн та функцiоналiзм.

Дизайн часiв раннього модернiзму (1900-1930) та «Ар-деко» (1910-1939)

Ар-нуво як джерело становлення мистецтва раннього модернiзму: використання нових форм, прямолинійного стилю та охоплення масового виробництва. Твори сучасного зовнiшнього вигляду «Вiденських майстерень» - органiзацiєю митцiв на чолi з Коломаном Мозером (1868-1918), архiтектором-дизайнером Йозефом Хофманом (1870-1956) та пiдприємцем Верндорфером. Вiденський Сецесiон – К.Мозер, Г.Клiмт (1862-1918), Й.-М.Ольбрiх (1867-1908). Вплив на вiденцiв школи Глазго. Вiлла Стекле в Брюсселi архiтектора Хофмана. Виникнення майстерень в Нiмеччинi (Дрезден). Лондонськi майстернi Омега. Американськiй раннiй модернiзм. Френк Ллойд Райт – найвидатнiший митець доби. Корпоративний дизайн Всезагальної компанiї електрики (AEG) П.Беренса.

Зародження стилю Ар-деко в Парижi перед початком першої свiтової вiйни. Спiльнiсть певних рис з Ар-нуво. Розквiт мистецтва ансамблю, вiдповiдальнiсть квалiфiкованого митця за все оздоблення интер'єру: вiкна, пiдлога, покриття стiн, свiтильники, меблi тощо. Мистецтво Жака Емiля Руйльмана (1879-1933), А.Мара. Роль Паризької виставки декоративного мистецтва 1925 р у розповсюдженнi iдей. Розквiт стилю та завершення перед Другою свiтовою вiйною.

Розмайття рiшень в Ар-деко. Вплив авангардистського живопису – кубiзму, футуризму, фонiзму - та позаєвропейських стилiв, культур i традицiй. Вплив давньоєгипетського мистецтва у зв'язку з вiдкриттям гробницi Тутанхамона. Вплив російської культури через виступи балету Дягiлева з їх декорацiями i костюмами. Механiчнi i промисловi форми як джерело натхнення в Америцi. Поява геометричних малюнкiв, що повторюються i перекриваються, яскравi прямолинійнi образи. Вiдмiннiсть стилiзацiй Ар-деко вiд попереднiх. Дiловi, функцiональнi варiанти стилю в англiйському та скандинавському дизайнi. Розквiт мiжнародного графiчного дизайну.

«Свiтовий дизайн ХХ – початку ХХI столiття (Новiтнiй час).

Дизайн модернiзму (конструктивiзм, сюрреалiзм, американськiй модерн) - 1920 – 1949

Свідома простота теорії сучасного дизайну як реакція на зростаючу складність світу. Відмінності модернізму від попереднього розвитку дизайну. Уявлення і принципи першого покоління дизайнерів модернізму: Ле Корбюз'є. Приналежність багатьох перших дизайнерів модернізму Ар-нуво і - критика цього стилю. Роль видатних технічних досягнень кінця XIX – поч.. XX ст.. – електроосвітлення, телефон, авто, перші літаки - у створенні нових форм модернізму.

«Кооперативний стиль» Швейцарії 1930-х років. Складність і протиріччя провідної мети модернізму – служити масам. «Кооперативний стиль» Швейцарії 1930-х років. Складність і протиріччя провідної мети модернізму – служити масам населення – в автономності утилітарної та естетичної функцій. «Конфлікт інтересів» раних професійних дизайнерів модернізму, перевантажених знаннями історичних стилів і «утилітарних» підходів модернізму до творчості.

Тенденція до проектування авторських цілісних інтер'єрів «від будинку до ложки» як основа мислення модернізму. Прояви нових рішень на основі компромісу між новим курсом та ринком. Стиль «Лондонського метро», зміна стилю «Таймс». Споруди і експонати Паризької виставки 1937 року. Компенсація прагнення позбавитись зайвого символізму появою «суспільного капіталу». Діяльність художньої групи «Де стиль»: універсальність графічного і об'ємного формування.

«Сучасне мистецтво» в дизайні (раціоналізм, стиль обтічних форм, органічний дизайн) (1945-1960). Дух оптимізму та впевненості як джерело розквіту підкреслено рельєфних форм, яскравих барв і практичних рішень для повсякденності в дизайні. Колекція К.Діора «Новий погляд» 1947 року: вплив на текстиль і посуд, міцність і естетичність.

Нові матеріали і розвиток технологій. Вплив пластмаси, металу, слоїстої деревини і синтетичних матеріалів на зовнішній вигляд виробів. Алюмінієве лиття і сталева арматура. Споживацький бум в Америці; ідеї оновлення і пожвавлення в Італії; формування Скандинавського модерну. Вплив абстрактного мистецтва. Прагнення і смаки середнього класу як стимул розвитку економіки. Мистецтво дизайну як каталізатор нового способу життя. Зв'язок між предметом і його дизайном як основа Сучасного мистецтва. Британська виставка 1946 року, Міланські Трієннале 1940-х - 1950-х років, виставки і конкурси в Музеї сучасного мистецтва (MCM) у Нью-Йорку та їх роль у визначенні напрямку. Чарльз Імс та Еро Саарінен як законодавці в галузі органічного біоморфного дизайну. Фінський дизайнер Тапіо Вірккала.

Досвід відомих скульпторів: Г.Мура, Костянтина Бранкузі, Барбари Хепворт як джерело натхнення дизайнерів. Створення виробів сучасних монолітних вигнутих форм. Нержавіюча сталь, вовна, мармур та шкіра як улюблені матеріали. Меблі без декору та малюнку; абстрактний малюнок на кераміці, тканинах, шпалерах. Нове покоління дизайнерів: Реймонд Лоуї -

графік, дизайнер автомобілів, світильників, приймачів, меблів, тканин і фарфору.

Дизайн «Космічної ери» - (1960 – 1970).

Ключовий аспект дизайну 1960-х: виробництво предметів «для душі», а не для тіла». Дизайн як об'єкт гіпнозу для споживацького суспільства з його зростаючими доходами, вільним часом, високими очікуваннями і прагненням новизни. «Прогрес» як один з критеріїв десятиліття. «Космічна гонка» як душа прогресу. Суспільні зміни: прогресивне суспільство, в якому домінують можливості для молоді. «Конфлікт поколінь». ЗМІ як джерело визначення цінностей. Поп-музика як виразник доби. Мода як тема обговорень і дебатів. «Поп-арт» як художній стиль доби. Зростання кількості молодих споживачів як важливої складової суспільства. Загальне зростання добробуту як стимул розвитку дизайну. Дизайн як виразник тенденцій та фактор формування соціальних і культурних настроїв.

Кольорові додатки до періодичних видань як символ доби: «дизайн для життя» «Sandi Times» 1962 року. Реакція на функціональність «сучасного мистецтва». Атака на раціоналізм скандинавського дизайну 1950-х. Магазин «Хебітат» Теренса Конрана. Винаходження нових форм і обрисів меблів через використання нових матеріалів. Відображення в сміливому дизайні неповторності часу.

Основні переосінки і виставки у «Баухаусі» та «Де стиль»: модернізм не як хрестовий похід, а витончений дизайнерський стиль. Класика в демонстраційних залах: виставки кухонного начиння 19 ст., сільських меблів, пластикових приборів і господарських сумок в стилі «Ар-нуво». Зростаючі розбіжності стилів, формування іншого ставлення до ролі і природи дизайну в суспільстві як риса «космічної ери».

Постмодернізм («мемфіс», хай-тек, органічний дизайн) (1970-2010). Відмова від модерністських теорій і підходів до дизайну як суть терміну. Стилістичний еkleктизм як ключ даного руху. Позиція Р.Вентурі: захоплення «елементами, що компромісні, перемішані, а не розкладені по полицкам і «чистокровні»». «Неонова» еkleктичність оформлення Лас-Вегаса.. Джеф Холлінгтон: постмодернізм як еkleктизм, що включає образи ЗМІ, Мистецтв і ремесел, Ар-нуво та Ар-деко і наркотичні мотиви.

Переосмислення Модернізму як провідної течії авангардного дизайну від 1920-х років до кінця 1960-х: від появи авангардних, естетично доступних творів – через злиття з соціальним утопізмом до ототожнення з могутністю міжнародних корпорацій та з «хорошим» дизайном. Зацікавлення символами і поп-культура як руйнівні сили Модернізму. Творчість Роберта Вентурі, Майкла Грейвса, італійців Етторе Соттеса, Алессандро Мендіні. Відхід світових шкіл дизайну від розповсюджених комерційних стилів. Впливи Інтернету. Міжнародні комунікаційні контакти, знайомство з розмаїттям культур як основа Постмодернізму: продумана, іронічна

еклектичність, зустріч старого і нового, традиційного і популярного, езотеричного і етнічного, дорогих і дешевих матеріалів.

Становлення і розвиток дизайну України у світовому контексті.

Радянський дизайн 1920-х років: успішний виступ на Виставці декоративного мистецтва 1925 року в Парижі. Графічний дизайн як провідна дизайнерська галузь доби. Пошуки нових рішень. Пам'ятник III Інтернаціоналу В.Татліна. Експерименти дизайнерів у галузі моди і текстилю. Творчість українських митців як графічних дизайнерів. Харківський графічний дизайн: В.Єрмілов, А.Страхов, Б.Косарев; створення пакувань для мила, цигарок, кондитерських виробів А.Петрицький як графічний дизайнер та дизайнер одягу. Переорієнтація на промисловий дизайн у 1930-х роках. Успіхи українських дизайнерів у галузі машинобудування і транспорту. Керамічні проекти М.Жука.

Дизайнерська активність повоєнного періоду. Прояви неокласицизму у дизайні. Функціональність дизайну кінця 1950-х – 1960-х років. Знебарвлення і відсутність національної версії в меблярстві. Пріоритет політичного плакату в графічному дизайні. Ігнорування етнографічних традицій і народного мистецтва у текстилі, кераміці та склі 1970-80-х років. Розповсюдження позанаціональних засад промислового дизайну на інші галузі. Пошуки національної моделі дизайну останніх десятиліть. Формування локальних шкіл.

Дизайнерська освіта в світі та в Україні. Регіональна художньо-промислова освіта як основний тип професійного навчання в європейських країнах XIX – початку XX століття: державна школа декоративного мистецтва Лондоні, Школа мистецтв у Глазго. Дизайнерські дисципліни у Строгановському училищі. Дворівнєве навчання: п'ятирічне з випуском «вченого-рисувальника» та трьох літне з кваліфікацією «художник прикладного мистецтва». Рисунок як базова навчальна дисципліна (академічне малювання, квіти), креслення, перспектива, історія мистецтва. Харківська художньо-промислова школа М.Раєвської-Іванової 1869 року. Художньо-промислові школи у Львові, Миргороді, Межигір'ї, Коломиї тощо. Посєднання загальних стилістичних тенденцій Ар-нуво з вивченням традицій вітчизняного народного мистецтва.

Зміни художніх орієнтацій в дизайнерській освіті початку XX століття. Поява навчального закладу універсального дизайнерського профілю – «Баухаус» (1919). Освітня концепція Баухауса. Розподіл на два етапи: абстрактно-аналітична пропедевтика і проектування функціональних виробів у певному матеріалі. Діяльність школи у Дессау: інститут промислового дизайну. Еволюція школи – перемога формальної раціональності.

ВХУТЕМАС. Створення у 1920 році. Формування дворівневого процесу навчання. Течії: конструктивізм в архітектурі (О.Веснін), конструктивізм у дизайні і поліграфії (Ель Лисиць кий, А.Родченко) графіка В.Фаворського.

Формування нових принципів дизайнерської освіти, методики, проектування. Основні дисципліни пропедевтики: «Об'єм», «Простір», «Колір», «Графіка». Замість роботи з натурою – абстрактні геометричні композиції. Проектування як профільююча дисципліна.

Ульська школа. (Вища школа проектування) – 1949 – 1968 роки. Продовження ідей «Баухаусу»: раціоналізм та пропедевтичні вправи на абстрактне формоутворення. Викладання Дітера Рамса, Ганса Гугенота, Томаса Мальдонадо. Універсальний підхід проектування «від ложки до міста». Розробка корпоративного стилю та іміджу компанії «Браун». Виховання фахівців, що уміють працювати в колективах – дизайн централх. Фірмовий стиль авіакомпанії «Люфтганза» 1962 року.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ РІЗНИХ РІВНІВ СКЛАДНОСТІ

Білет фахового випробування складається з 30 тестів трьох рівнів складності:

- 1 рівень складності – складний (10 тестових завдань, з 1 по 10);
- 2 рівень складності – середній (10 тестових завдань, з 11 по 20);
- 3 рівень складності – простий (10 тестових завдань, з 21 по 30).

Оцінюються відповіді вступників за такими критеріями:

- за правильну відповідь на одне тестове завдання 1 рівня складності вступник отримує **4** бали, за неправильну відповідь – 0 балів;
- за правильну відповідь на одне тестове завдання 2 рівня складності вступник отримує **4** бали, за неправильну відповідь – 0 балів;
- за правильну відповідь на одне тестове завдання 3 рівня складності вступник отримує **2** бали, за неправильну відповідь – 0 балів.

Також до програми додається зразок оформлення відповідей на питання фахового випробування з теорії, історії та методики дизайну для вступників на ОКР «спеціаліст» у 2016 році за спеціальністю: 022 Дизайн.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Кількість балів вступного випробування	Оцінка за національною шкалою
від 1 до 30	2 (два)
31	3,0 (три)
32 – 33	3,05
34 – 35	3,10
36 – 37	3,15
38 – 39	3,20
40 – 41	3,25
42 – 43	3,30
44 – 45	3,35
46 – 47	3,40
48 – 49	3,45
50 – 51	3,50
52	3,55
53	3,60
54	3,65
55	3,70
56	3,75
57	3,80
58	3,85
59	3,90
60	3,95
61 – 62	4,0 (чотири)
63 – 64	4,05
65 – 66	4,10
67 – 68	4,15
69 – 70	4,20
71 – 72	4,25
73 – 74	4,30
75 – 76	4,35
77 – 78	4,40
79 – 80	4,45
81 – 82	4,50
83 – 84	4,55
85 – 86	4,60
87 – 88	4,65
89 – 90	4,70
91 – 92	4,75
93 – 94	4,80
95 – 96	4,85
97 – 98	4,90
99	4,95
100	5 (п'ять)

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ:

Основна

1. Волкова В.В. Дизайн рекламы. Учебное пособие / В.В. Волкова. – М.: Книжный дом «Университет», 1999.
2. Волкотруб И.Т. Основы художественного конструирования: Учебник для худож. учеб. заведений / Иван Тимофеевич Волкотруб. – К.: Выща школа, 1988. – 191 с.
3. Даниленко В.Я. Дизайнерська освіта в Україні у європейському контексті / В.Я. Даниленко // Вісник Львів. акад. мистецтв. – Львів: 1999. – Спецвипуск. – С. 173 – 177.
4. Даниленко В.Я. Становлення дизайн-освіти в Україні / В.Я. Даниленко // Вісник ХДАДМ. – Х., 2002. -- № 4. – с. 27 – 29 .
5. Даниленко В.Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури. – Х.: ХДАДМ, 2005. – 243 с.
6. Даниленко В.Я. Майбутнє європейського дизайну: Чехія, Польща, Україна. – Харків: 2007.
7. Даниленко В.Я. Основи дизайну /В.Я. Даниленко. – К.: 1966. –92 с.
8. Дизайн та образотворче мистецтво: Словник. – Луцьк, 2000.
9. Куленко М.Я. Графічний дизайн / Михайло Якович Куленко. – К.: КНУБА, 2003. – 144 с.
10. Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: підручник / Михайло Якович Куленко. – К.: Кондор, 2006. – 492 с.
11. Лаврентьев А.Н. История дизайна / А.Н. Лаврентьев. – М., 2007.
12. Лолла Г.Н. Дизайн / Г.Н. Лолла. – М.: 1998.
13. Нестеренко О.И. Краткая энциклопедия дизайна / О.И. Нестеренко. – М.: Молодая гвардия, 1994. – 334 с.
14. Райли Н. Элементы дизайна. Развитие дизайна и элементов стиля от Ренессанса до постмодернизма / Н. Райли, П. Байер. – М., 2004.
15. Цыганкова Э. Г. У истоков дизайна / Э.Г. Цыганкова. – М.: Наука, 1977. – 112 с.

Допоміжна

1. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие / Р. Арнхейм. – Сокр. пер. с англ. Богоявленск: БГК им. И.А. Бодуэна де Куртена, 2000.
2. Аронов В.Р. Дизайн и искусство. Сер. «Эстетика». – М., 1984. – №2. – 64 с.
3. Воронов Н.В. Российский дизайн / Н.В. Воронов – М. В 2-х т., 2001.
4. Дерибере М. Цвет в деятельности человека / М. Дерибере. – М.: Стройиздат, 1964. – 186 с.
5. Джонс Дж. Инженерное и художественное конструирование / Дж. Джонс. – М.: Мир, 1976. – 374 с.
6. Дижур А.Л. Дизайн в капиталистических странах / А.Л. Дижур. – М.: Знание, 1968. – 63 с.
7. Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст. Кн. 1.: зб. наук. пр. / рекол.: гол. ред. М.І. Степаненко, упоряд. і відп. ред. С.А. Антонович, В.П. Титаренко та ін. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. – 544 с.
8. Колейчук В.Ф. О комбинаторном формообразовании // Художественные и комбинаторные проблемы формообразования. – М., 1979. – С. 32-39.
9. Крючкова В.А. Антиискусство. Теория и практика авангардистских движений. / Валентина Александровна Крючкова. – М.: Изобраз. искусство, 1984. – 304 с.
10. Методика художественного конструирования. – М.: ВНИИТЭ, 1983. – 166 с.
11. Михайлов С.М., Михайлова А.С. История дизайнера: Краткий курс. – М.: 2004.
12. Морран Анри. История декоративно-прикладного искусства от древнейших времен до наших дней / Морран А. – М.: 1982.
13. Пажитнов Н. Творческое наследие Баухауса (1919 – 1933) // Декор. ис-во СССР. – 1962. -- №7, 8. – С. 29 – 36, 16 – 22.
14. Полях Е.А. Постмодернизм и дизайн / Е.А. Полях // Вести Моск. ун-та. Серия «Философия». – 1988. – №5.
15. Рунге В.Ф. Основы теории и методологии дизайнера: учебное пособие / В.Ф. Рунге, В.В. Сеньковский. – М.: МЗ Пресс, Социально-политическая МЫСЛЬ, 2005. – 368 с.
16. Удріс І.М., Школяр А.В. Нариси з історії зарубіжного дизайну. Новий та новітній час: навчальний посібник / Ірина Удріс, Андрій Школяр. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2008 – 252 с.

Додаток В

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

КАФЕДРА ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА ТА ДИЗАЙНУ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«МАКЕТУВАННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ»

спеціальність 7.02020701 «Дизайн»

Факультет мистецтв, художньо-графічне відділення

Кривий Ріг – 2016

Томашевський В.В. «Макетування та моделювання»: програма навчальної дисципліни [для студентів спеціальності 7.02020701 «Дизайн»] / В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2016. – 14 с.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Томашевський В. В., канд. пед. наук, доцент кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну

РЕЦЕНЗЕНТИ: Щербина В.Г., канд. пед. наук, доцент, зав. кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну;
Пильнік Р.О., канд. пед. наук, доцент, зав. кафедри образотворчого мистецтва.

Обговорено та схвалено кафедрою ДПМ та дизайну
«26» вересня 2013 р., протокол № 2

Завідувач кафедри
В. Г.

(прізвище, ініціали)

_____

Щербина

(підпис)

Схвалено Вченою радою КДПУ
«21» листопада 2013 р., протокол № 4

Програму перезатверджено на засіданні
кафедри ДПМ та дизайну
«29» серпня 2016 року, протокол №1

Завідувач кафедри
В.В.

(прізвище, ініціали)

_____

Томашевський

(підпис)

©Томашевський
В. В., 2016 рік
©Кафедра ДПМ та
дизайну, 2016 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4,0	Галузь знань <u>0202 Мистецтво</u>	Нормативна (за вибором)	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1	
Індивідуальне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 144 год.	Спеціальність: 7.02020701 Дизайн	1,2	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2год. (1 сем.), 3 год. (2 сем.); самостійної роботи студента – 3 год.			Лекції
		4 год.	-
		Практичні, семінарські	
		0 год.	-
		Лабораторні	
		60 год.	-.
		Самостійна робота	
		80 год.	-
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>спеціаліст</u>	Індивідуальні завдання: -	
		Вид контролю: Екзамен (2 сем.)	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Макетування та моделювання» належить до базових професійно орієнтованих дисциплін, мета яких забезпечити підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст» зі спеціальності 7.02020701 «Дизайн». В своїй основі вона є поглибленим, логічним та закономірним продовженням вивчення дисципліни «Основи формотворення» та «Комплексне проектування» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр».

Матеріал курсу тісно пов'язаний із видами проектних, архітектурно-дизайнерських, композиційних та художньо-конструкторських робіт та творчих завдань. Основою концептуально-методичної моделі дисципліни є спрямованість процесу на засвоєння технічних прийомів макетування та моделювання різних геометричних тіл, предметів та комплексів об'єктів, прийомів пластичної обробки поверхні та її естетичної трансформації в об'ємні елементи, основних понять композиційної побудови і моделювання предметно-просторового середовища, загальних принципів макетування, формотворення простих геометричних форм, загальних закономірностей композиційної побудови об'єкта, форми.

Теоретичний курс дисципліни «Макетування та моделювання» наочно виявляє перевагу макетного моделювання перед графічним в процесі пошуку об'ємно-просторових естетичних та композиційних рішень. Моделі й макети як об'ємно-просторове вираження художнього образу дозволяють якнайповніше уявити майбутній об'єкт, виготовлений в матеріалі. В макеті можливі творення об'єму, простору, а також перевірка об'ємно-просторового вирішення. Ці властивості макету дозволяють використовувати його не тільки на завершальній стадії проектування, а й головним чином, у процесі проектування (моделювання форм). Безпосередньо моделювання розвиває об'ємно-просторове і художньо-образне мислення.

Завданням навчальної дисципліни «Макетування та моделювання» є виконання навчальних завдань із засвоєння питань формоутворення, розвитку об'ємно-просторового мислення, техніки макетування та об'ємного моделювання в проектному процесі, а також оволодіння такими поняттями як структурність, конструктивність, тектонічність форми, пошуку об'ємної форми та взаємозв'язку із просторовим її положенням, методологією об'ємного моделювання як інструмента удосконалення проектної ідеї.

У результаті вивчення курсу студент повинен: **знати:**

- основні методи та принципи виконання об'ємних композиційних завдань;
- професійну термінологію, яка використовується в процесі розробки проектного рішення;
- методи естетичного пошуку ідей, які стосуються варіанту подачі творчого задуму;
- розуміти призначення і місце курсу «Макетування та моделювання» в загальній системі професійної підготовки дизайнера;
- специфіку застосування макетів та моделей у процесі проектування;

вміти:

- самостійно застосовувати прийоми, засоби та методи об'ємного вирішення завдання і вибрати найбільш виразні засоби виконання;
- виконати проект виробу графічного дизайну методом креслення, ескізування та за допомогою паперової пластики;
- виготовляти деталі та основні форми проекту згідно масштабу;
- будувати та виготовляти різні шаблони для проекту;
- грамотно застосовувати закони композиції в макетуванні.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. «МАКЕТУВАННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ».

Тема 1. Макетування і моделювання зразків обладнання, оздоблення інтер'єру і середовища.

1. Розробка планів та розгорток з дотриманням ергономічних параметрів та вимог правил архітектурної графіки. Виконання в матеріалі об'ємних форм, макетів інтер'єрів та фрагментів середовища.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. «МАКЕТУВАННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ ГЕОМЕТРИЧНИХ ФОРМ».

Тема 2. Геометрія природних форм. Біоформа – геометрична модель – конструкція. Конструкція із ниток та плівки. Складні форми із простих елементів. Моделювання природних форм. Геометричне моделювання природної форми.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма навчання					заочна форма навчання						
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
л		п	лаб	ін д	с.р .	л		п	ла б	ін д	с.р .	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. «Макетування та моделювання»												
Тема 1. Макетування і моделювання зразків обладнання, оздоблення інтер'єру і середовища.	40	2		18		20						
Разом за змістовим модулем 1	40	2		18		20						
Змістовий модуль 2. «Макетування та моделювання геометричних												

форм»										
Тема	2.	104	2		42		60			
Геометрія природних форм. Біоформа–геометрична модель-конструкція. Конструкція із ниток та плівки. Складні форми із простих елементів. Моделювання природних форм. Геометричне моделювання природної форми.										
Разом за змістовим модулем 2		104	2		42		60			
Усього годин		144	4		60		80			

5. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. «Макетування та моделювання»	18
1.	Лабораторна робота 1. Виконати композиційне вирішення глибинно-просторової закритої форми.	2
2.	Лабораторна робота 2. Виконати композиційне вирішення глибинно-просторової відкритої форми.	2
3.	Лабораторна робота 3. Виконати композиційне вирішення глибинно-просторової багаторівневої форми. Виконати ескізи декоративної решітки.	2
4.	Лабораторна робота 4. Виконати дизайн-проект малої	2

	архітектурної форми (декоративна решітка).	
5.	Лабораторна робота 5. Виконати ескізний проект входу в архітектурну споруду (фронтальне графічне вирішення).	2
6.	Лабораторна робота 6. Виконати проект входу в архітектурну споруду з використанням зовнішньої реклами у перспективі або аксонометрії.	2
7.	Лабораторна робота 7. Виконати макет ескізного проекту входу в архітектурну споруду з використанням зовнішньої реклами.	2
8.	Лабораторна робота 8. Виконати ескіз макету декорацій.	4
	Змістовий модуль 2. «Макетування та моделювання геометричних форм»	42
9.	Лабораторна робота 1. Виконати композиційне вирішення глибинно-просторової закритої форми.	2
10.	Лабораторна робота 2. Виконати макет декорацій оформлення сцени.	2
11.	Лабораторна робота 3. Виконати ескізи гриму або маски персонажів казки.	2
12.	Лабораторна робота 4. Виконати маску казкового персонажу.	2
13.	Лабораторна робота 5. Виконати замальовки світових архітектурних шедеврів.	2
14.	Лабораторна робота 6. Виконати розгортки рельєфів архітектурних споруд.	2
15.	Лабораторна робота 7. Зібрати та склеїти складні розгортки об'ємних тіл за зразками.	2
16.	Лабораторна робота 8. Зібрати та склеїти складні	2

	розгортки об'ємних тіл, які перетинаються.	
17.	Лабораторна робота 9. Виконати просте орігамі з таблицею послідовності його складання.	2
18.	Лабораторна робота 10. Виконати модульне орігамі.	2
19.	Лабораторна робота 11. Виконати ескізні пошуки паперової іграшки.	2
20.	Лабораторна робота 12. Виконати побудову складних розгорток паперової іграшки.	2
21.	Лабораторна робота 13. Виконати розгортки глибинно-просторових форм.	2
22.	Лабораторна робота 14. Виконати кольорові начерки різних входів архітектурних споруд, різних за стильовим рішенням.	2
23.	Лабораторна робота 15. Виконати пошукові ескізи вирішення входу в архітектурну споруду з використанням зовнішньої реклами.	2
24.	Лабораторна робота 16. Виконати ескізи костюмів персонажів казки у вигляді аплікації або колажу.	2
25.	Лабораторна робота 17. Виконати зображення гриму або маски персонажів казки.	2
26.	Лабораторна робота 18. Виконати побудову розгортки чотиригранної піраміди й трьохгранної призми.	2
27.	Лабораторна робота 19. Виконати ескіз маски у кольорі (добрий персонаж) до казки «Снігова королева».	2
28.	Лабораторна робота 20. Виконати ескіз маски у кольорі (злий персонаж) до казки «Снігова королева».	2
29.	Лабораторна робота 21. Виконати ескіз костюмів у кольорі до казки «Снігова королева».	2
	Усього	60

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1		20
1.	Самостійна робота 1. Виконати кольорові начерки входів до архітектурних споруд, різних за стильовим рішенням.	8
2.	Самостійна робота 2. Виконати пошукові ескізи вирішення входу в архітектурну споруду з використанням зовнішньої реклами.	8
3.	Самостійна робота 3. Виконати ескізи костюмів персонажів казки у вигляді аплікації або колажу.	4
Змістовий модуль 2		60
4.	Самостійна робота 1. Виконати зображення гриму або маски персонажів казки.	12
5.	Самостійна робота 2. Підготувати доповідь про майстрів театрального живопису.	8
6.	Самостійна робота 3. Засвоїти основні терміни та поняття ландшафтного проектування та ландшафтної архітектури.	8
7.	Самостійна робота 4. Засвоїти основні принципи проектування і формування ландшафтного пейзажу.	8
8.	Самостійна робота 5. Виконати розгортку складної форми.	8
9.	Самостійна робота 6. Виконати стилізацію біоформи (птаха).	8
10.	Самостійна робота 7. Виконати стилізацію біоформи (морська істота).	8
Разом		80

7. Методи навчання

Аналіз та узагальнення аналогів моделей та конструкцій оформлення просторового середовища, робота з літературними джерелами та проектною документацією, практичний показ та демонстрування роботи з сучасними матеріалами, актуалізація естетичної культури, естетизація природного і предметного середовища, самоорганізація естетичної культури студентів (самовідчуття, самоусвідомлення, самореалізація), самостійне спостереження студентів (відбір, аналіз, та узагальнення результатів), створення ситуації новизни (творчого пошуку) ідеї проекту, використання життєвого досвіду студентів тощо.

8. Методи контролю

Модульні міжсесійні перегляди, підсумкові кафедральні перегляди, виконання творчих робіт, екзамен.

9. Розподіл балів, які отримують студенти Екзамен 2 сем.

Поточне тестування та самостійна робота	Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1	30	100
T1		
70		

T1, T2 – теми змістових модулів.

Бали, які отримують студенти розподіляються наступним чином:

Відвідування лекційних та лабораторних занять – 20 б. (2 бали за кожне заняття).

Виконання лабораторних завдань – 27 б. (3 бали за вірно виконане завдання).

Самостійна робота – 23 б. (3 завдання відповідно по 10, 10, 3 балів).

Екзамен – кафедральний перегляд 30 б.

Поточне тестування та самостійна робота	Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 2	30	100

T2		
70		

Бали, які отримують студенти розподіляються наступним чином:
 Виконання лабораторних завдань – 42 б. (2 бали за вірно виконане завдання).

Самостійна робота – 28 б. (4 бали).

Екзамен – кафедральний перегляд 30 б.

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проєкту), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
71-79	C		
61-70	D	задовільно	
50-60	E		
30-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

Робоча навчальна програма дисципліни. Тексти лекцій. Наочно-методичні матеріали і рекомендації до лабораторних занять та самостійної роботи. Перелік рекомендованої літератури з дисципліни (базова, допоміжна).

12. Рекомендована література

Базова

1. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие / Арнхейм Р. – М.: Прогресс, 1974. – 392 с.
2. Березин Б. И. Полиграфические материалы: Словарь-справочник / Березин Б. И. – М.: Книга, 1978. – 320 с.
3. Даниленко В. Я. Дизайн / Даниленко В. Я. – Харків: ХДАДМ, 2003. — 320 с.
4. Калмыкова Н., Максимова И. Макетирование из бумаги и картона / Н. Калмыкова, П. Максимова. — КД: Університет, 2000. – 80 с.
5. Козлов Ю.С. Материаловедение / Ю.С. Козлов. – М.: Высш. школа , 1983. – 252 с.
6. Луговський А.Ф. Роль і місце макетування в дизайн-проектуванні А.Ф. Луговський. – Черкаси: Черкаський державний технологічний університет. – електронне видання.
7. Проектирование и моделирование промышленных изделий: учеб. для вузов / Под ред. С. А. Васина, А. Ю. Талащука. — М.: Машиностроение-1, 2004 — С. 401.
8. Художественное конструирование: Учебник для студентов. – М.: Высшая. школа, 1986. –242 с.
9. Шмидт М. Эргономические параметры / М. Шмидт. – М.: Мир, 1983. – 240 с.
- 10.Шорохов Е.В. Основы композиции / Е.В. Шорохов. – М.: Просвещение, 1979. – 303 с.
- 11.Шрифты для проектов. – М.: Недра,1987. – 104 с.

Додаткова

1. Алвар Аалто. Архитектура и гуманизм / А.Алвар. – М.: Прогресс, 1978. – 187 с.
2. Безухова Л.Н. Исполнение шрифта в архитектуре: конспект лекций / Л.Н. Безухова. – М.: МГУ, 1986. – 97 с.
3. Глазычев В.Л. Эволюция творчества в архитектуре / В.Д. Глазычев. – М.: Стройиздат, 1986. – 349 с.
4. Гримм Г.Г., А.Н. Воронихин. Чертежи и рисунки / Г.Г. Гримм, А.Н. Влронихин. – Л.-М.: Стройиздат, 1952. – 280 с.
5. Зайцев К.Г. Современная архитектурная графика / К.Г. Зайцев. – М.: Стройиздат, 1970. – 136 с.
6. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми на основі одного або декількох модулів: научно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПП, 2015. – 25 с.
7. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми на основі одного або декількох модулів: научно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2016. – 26 с.

13. Інформаційні ресурси

Бібліотека ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»,
інформативна база факультету мистецтв, електронні ресурси.

1. Volodymyr Tomashevskiy. <https://orcid.org/0000-0002-9849-8569>

2. Volodymyr Tomashevskiy.

https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=g5Vba28AAAAJ&view_op=Iist_works&gmla=AJsN-

[F5Qtzk7uH2GEzeTYTB35Ndxfy4n2eZIm7cFRnGUwRMMr5CJpWGQh7YsxTNDevvn8y6tdvRMACuVmRVt6afiRdOLuXVG7Nh9ygL3GphhFCyO4qsMEtHXzGEIIVPmedDIdAX8c0B](https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=g5Vba28AAAAJ&view_op=Iist_works&gmla=AJsN-F5Qtzk7uH2GEzeTYTB35Ndxfy4n2eZIm7cFRnGUwRMMr5CJpWGQh7YsxTNDevvn8y6tdvRMACuVmRVt6afiRdOLuXVG7Nh9ygL3GphhFCyO4qsMEtHXzGEIIVPmedDIdAX8c0B)

Додаток Г
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

КАФЕДРА ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА ТА ДИЗАЙНУ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ В ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ»

спеціальність 7.02020701 Дизайн

спеціалізація («Графічний дизайн»)

Факультет мистецтв, художньо-графічне відділення

Томашевський В.В. «Спеціалізація в графічному дизайні»: програма навчальної дисципліни [для студентів спеціальності 7.02020701 «Дизайн»] / В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2016. – 11 с.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Томашевський В. В., канд. пед. наук, доцент кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну

РЕЦЕНЗЕНТИ: Щербина В.Г., канд. пед. наук, доцент, зав. кафедри кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну;

Пильнік Р.О., канд. пед. наук, доцент, зав. кафедри образотворчого мистецтва.

Обговорено та схвалено кафедрою ДПМ та дизайну
«26» вересня 2013 р., протокол № 2

Завідувач кафедри
В. Г.

(прізвище, ініціали)

_____

(підпис)

Щербина

Схвалено Вченою радою КДПУ
«21» листопада 2013 р., протокол № 4

Програму перезатверджено на засіданні
кафедри ДПМ та дизайну
«29» серпня 2016 року, протокол №1

Завідувач кафедри
В.В.

(прізвище, ініціали)

_____

(підпис)

Томашевський

©Томашевський
В. В., 2016 рік
©Кафедра ДПМ та
дизайну, 2016 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання	заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>0202 Мистецтво</u>	Нормативна (за вибором)		
Модулів – 1		Рік підготовки:		
Змістових модулів – 2		1		
Індивідуальне завдання _____ (назва)		Семестр		
Загальна кількість годин – 144 год.	Спеціальність: 7.02020701 Дизайн	1,2		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. 1 сем., 3 год. 2 сем. самостійної роботи студента – 3 год.		Додаткова спеціальність (спеціалізація): Графічний дизайн	Лекції	
	10 год.		-	
	Практичні, семінарські		0 год.	-
	Лабораторні		54 год.	-
	Самостійна робота		80 год.	-
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>спеціаліст</u>		Індивідуальні завдання: -	
		Вид контролю: залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – надати студентам, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст», напряму підготовки 7.02020701 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво поглиблені професійні знання за спеціалізацією «Графічний дизайн» в сфері виготовлення поліграфічної продукції, сформувати вміння та навички практичного реалізації комплексного підходу до створення дизайн-проекту високоестетичного поліграфічного рекламного продукту.

Курс «Спеціалізація в графічному дизайні» є своєрідним підсумком комплексного втілення теоретичних та практичних знань з дисциплін підготовки бакалаврів з означеного вище напряму, а саме: «Композиції в дизайні», «Кольорознавства», «Шрифту», «Комплексного проектування», «Основ формотворення» та ін. Практична навчальна діяльність в галузі графічного дизайну відповідає освітньо-кваліфікаційній характеристиці випускника-спеціаліста як фахівця, що поєднує в собі методику художнього конструювання продукції з найновітнішими технічними досягненнями, успішно виконує низку функцій в межах соціально-культурних, споживчо-функціональних і комунікативно-естетичних завдань суспільства, спеціаліста високого класу, здатного успішно займатись творчою і практичною діяльністю в галузі реклами та поліграфії.

Завдання: ознайомити студентів з поняттям додрукової підготовки, друкованої продукції та післядрукової обробки продукції рекламної або іншого роду поліграфії, принципами побудови і створення оригінал-макету друкованої продукції, його виготовлення та тиражування.

Основним змістом курсу є комплексна практична робота, покликана розширити діапазон кваліфікації і компетентності фахівця, що спеціалізується в графічному дизайні. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати** основи додрукової підготовки, основні способи друкування продукції та методи післядрукової обробки продукції.

Вміти визначати особливості означених вище видів робіт, розрізнити різноманітні види друкованої продукції та особливості їх виконання. Програма передбачає також набуття навичок самостійної роботи над пошуком образного вирішення оригінал-макету (брендування поліграфічного продукту, поєднання стилістики шрифтових елементів, фото та графічних композицій з кольоровим вирішенням), комплексне бачення задуму та втілення його за певними етапами. Разом із тим, студент повинен опанувати вміннями проектної культури, відчувати естетичне навантаження кожного обраного до втілення в матеріалі виду поліграфічної продукції завдяки сформованості естетичного смаку, коректного, якісного та професійного підходу до роботи.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «Друкована продукція та поліграфія. Поняття про додрукову підготовку та післядрукову обробку продукції»

Тема 1. Друкована продукція та поліграфія

1. З історії виникнення друку.
2. Види виготовлення друкованої продукції та поліграфії.
3. Сучасні технології друку.

Тема 2. Стадії оформлення поліграфічної продукції

1. Додрукова підготовка поліграфічної продукції.
2. Друк поліграфічної продукції.
3. Післядрукова обробка поліграфічної продукції.

Змістовий модуль 2. «Оригінал-макет друкованої продукції. Виготовлення та тиражування друкованої продукції»

Тема 1. Художні та технологічні принципи побудови оригінал-макету

1. Загальна характеристика побудови оригінал-макету.
2. Композиційні, колористичні та шрифтові принципи побудови оригінал-макету.

3. Техніко-технологічні засоби створення друкованої продукції.
4. Технічні можливості комп'ютерної техніки у створенні оригінал-макету друкованої продукції.

Тема 2. Тиражування друкованої продукції

1. Матеріали та їх можливості в тиражуванні друкованої продукції.

Тема 3. Післядрукова обробка друкованої продукції

1. Зшивання друкованої продукції.
2. Ламінування друкованої продукції.
3. Обрізка друкованої продукції.
4. Пакування друкованого продукту.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма навчання						заочна форма навчання					
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	ла б	ін д	с.р .		л	п	ла б	ін д	с.р .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1 «Спеціалізація в графічному дизайні»												
Змістовий модуль 1. «Друкована продукція та поліграфія. Поняття про додрукову підготовку та післядрукову обробку продукції»												
Тема 1. Друкована продукція та поліграфія.	8	2				6						
Тема 2. Стадії оформлення поліграфічної продукції.	20	2		6		12						
Разом за змістовим модулем 1	28	4		6		18						
Змістовий модуль 2. «Оригінал-макет друкованої продукції. Виготовлення та тиражування друкованої продукції»												
Тема 1. Художні	78	2		34		42						

та технологічні принципи побудови оригінал-макету										
Тема 2. Тиражування друкованої продукції	20	2	8	10						
Тема 3. Післядрукова обробка друкованої продукції	18	2	6	10						
Разом за змістовим модулем 2	116	6	48	62						
Усього годин	144	10	54	80						

5. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. «Друкована продукція та поліграфія. Поняття про додрукову підготовку та післядрукову обробку продукції»	6
1.	Лабораторне заняття 1. Підготовка до друку журнальної сторінки (постеру та ін.).	2
2.	Лабораторне заняття 2. Оцифрування тексту, фото та інших елементів зображення.	2
3.	Лабораторне заняття 3. Друк журнальної сторінки (постеру та ін.). Варіанти друкованої продукції.	2
	Змістовий модуль 2. «Оригінал-макет друкованої продукції. виготовлення та тиражування друкованої продукції»	48
4.	Лабораторне заняття 4. Практичний пошук ідеї створення оригінал-макету (комплексний підхід).	6
5.	Лабораторне заняття 5. Композиційна побудова оригінал-макету.	6

6.	Лабораторне заняття 6. Підбір кольорової гами відповідно до задуму та ідеї.	6
7.	Лабораторне заняття 7. Введення шрифтів у створення оригінал-макету (інформаційне та знакове навантаження).	8
8.	Лабораторне заняття 8. Включення фотографічної продукції, кліпартів, елементів графічного дизайну та ін. у створення оригінал-макету.	8
9.	Лабораторне заняття 9. Узгодження та коригування всіх структурних елементів оригінал-макету. Друк сигнальних примірників.	8
10.	Лабораторне заняття 10. Післядрукова обробка друкованої продукції	6

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1.	18
1.	Самостійна робота 1. Підбір тексту та зображення для журнальної сторінки (постеру та ін.).	6
2.	Самостійна робота 2. Пробний друк варіантів журнальної сторінки (постеру та ін.).	6
3.	Самостійна робота 3. Друкування остаточного варіанту журнальної сторінки (постеру та ін.).	6
	Змістовий модуль 2.	62
4.	Самостійна робота 4. Підбір фото та текстового (шрифтового матеріалу), кліпартів, елементів графічного дизайну та ін.	12
5.	Самостійна робота 5. Фотографування, сканування, обрізка матеріалу.	10

6.	Самостійна робота 6. Створення елементів графічного дизайну (знаку, логотипу, великої літери та ін.).	10
7.	Самостійна робота 7. Композиційне розміщення складових оригінал-макету.	10
8.	Самостійна робота 8. Брошування та скріплення друкованої продукції.	10
9.	Самостійна робота 9. Пакування сигнальних примірників для рекламної презентації (продажу тощо).	10

7. Методи навчання

Аналіз та узагальнення аналогів друкованої продукції в галузі графічного дизайну та створення поліграфічної продукції, робота з фотоматеріалами та різноманітними графічними редакторами: колажування, багаторівневе нашарування, обрізка, об'єднання об'єктів, друк, післядрукова обробка, актуалізація естетичної культури в створенні продукції графічного дизайну, створення якісного естетичного продукту високого ґатунку, самостійне спостереження студентів (відбір, аналіз, та узагальнення результатів), створення ситуації новизни (творчого пошуку) ідеї проекту, використання життєвого досвіду студентів тощо.

8. Методи контролю

Модульні міжсесійні перегляди, підсумкові кафедральні перегляди, виконання творчих робіт, залік.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота					Сума
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль № 2			
T1	T2	T1	T2	T3	100
4	22	50	12	12	

T1, T2, T3 – теми змістових модулів.

Бали, які отримують студенти розподіляються наступним чином:

1. Відвідування лекційних та лабораторних занять – 32 бали (1 бал за відвідування).

2. Виконання лабораторних робіт – 40 балів (4 бали за 1 виконану лабораторну роботу).

3. Опрацювання завдань самостійної роботи – 28 балів (3 бали за 8 завдань, 4 бали – за 9 завдання).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
71-79	C		
61-70	D	задовільно	
50-60	E		
30-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

Робоча навчальна програма дисципліни. Тексти лекцій. Наочно-методичні матеріали і рекомендації до лабораторних занять та самостійної роботи. Перелік рекомендованої літератури з дисципліни (базова, допоміжна).

11. Рекомендована література

Базова

12. Аронов В.Р. Дизайн и искусство // Сер. «Эстетика» / В. Р. Аронов– М.: 1984. – № 2.
13. Боумен У. Графическое представление информации / У. Боумен. – М.: Мир, 1971. – 225с.
14. Волкова В.В. Дизайн рекламы / В.В. Волкова // Учебное пособие. – М. : Книжный дом «Университет», 1999.
15. Волкотруб И.Г. Основы художественного конструирования: Учебник для худож. учеб. заведений / Иван Тимофеевич Волкотруб. – К.: Высшая школа, 1988. – 191 с.
16. Волкотруб И.Г. Основы комбинаторики в художественном конструировании / Иван Тимофеевич Волкотруб. – К.: Высшая школа, 1986. – 159 с.
17. Дизайн. Иллюстрированный словарь-справочник / Г. Б.Минервин, В. Т.Шимко, А. В.Ефимов и др. [Под ред. Г. М.Минервина и В.Т. Шимко]. – М.: «Архитектура-С», 2004. – 288 с.
18. Коэн де Винтер. Размышления об оригинальности / Коэн де Винтер // Техническая эстетика и промышленный дизайн. – 2005. – №2. – С. 11 – 13.
19. Куленко М. Я. Графічний дизайн / Михайло Якович Куленко. – К. : НУБА, 2003. – 144 с.
20. Куленко М. Я. Основы графічного дизайну: підручник / Михайло Якович Куленко. – К. : Кондор, 2006. – 492 с.
21. Михайлов С. М., Кулеева Л. М. Основы дизайна: [учебник / под ред. С. М. Михайлова]. – Казань: «Новое знание», 1999. – 240 с.
22. Пічкур О. М. Композиція як фундаментальне поняття гуманітарних знань / Реклама і дизайн ХХІ сторіччя: освіта , культура, економіка. Зб. наук. праць. – К., 2001. – С. 178 – 179.

23. Победин В. А. Знаки в графическом дизайне / В. А. Победин. – Харьков : Ранок, 2001. – 96 с.
24. Семкин В. В. Дизайн и реклама: учебно-метод. и практич. пособие / Владимир Васильевич Семкин. – К.: ИППиР, 2002. – 34 с.
25. Смирнов С.И. Шрифт и шрифтовой плакат / С.И. Смирнов. – М., 1977.
26. Холмянский Л. М. Макетирование и графика в художественном конструировании / Холмянский Л. М. – М. : МАРХИ. – 1978.
27. Черневич Е. В. Язык графического дизайна / Черневич Е. В. – М.: ВНИИТЭ, 1975. – 48 с.
28. Чернышев О. В. Формальная композиция: Творческий практикум по основам дизайна / Чернышев О. В. – Мн.: Харвест, 1999.

Допоміжна

1. Агюстон Ж. Теория цвета и ее применение в искусстве и дизайне / Агюстон Ж. – М., 1982.
2. Даниленко В.Я. Основы дизайну / Даниленко В.Я. – К., 1966.– 92 с.
3. Дерибере М. Цвет в деятельности человека / Дерибере М. – М.: Стройиздат, 1964. – 186 с.
4. Ким Л. 3D Studio MAX 4/5 для дизайнера. Искусство трехмерной анимации: пер с англ. / Ли Ким. – К.: ООО «ТИД «ДС», 2002. – 848 с.
5. Кишик А. Н. Adobe Photoshop 7.0. Эффективный самоучитель / Алексей Кишик. – СПб.: ООО «ДиаСофтЮП», 2003. – 368 с.
6. Матюшин М. В. Справочник по цвету. Закономерность изменяемости цветовых сочетаний / Матюшин М. В. – М.: Д. Аронов, 2007. – 72 с.
7. Музыкант В. П. Теория и практика современной рекламы / Музыкант В. П. – М.: Евразийский регион, 1998.
8. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню

статичної та динамічної композицій: науково-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2009. – 32 с.

9. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню симетричної та асиметричної композицій: науково-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2009. – 34 с.

10. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню рівноваженої та нерівноваженої композицій: науково-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2009. – 35 с.

11. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими зображенню контрасту величини, форми і тону: науково-методичні матеріали і рекомендації [для студентів спеціальності 6.020207 Дизайн напряму підготовки 0202 Мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2009. – 43 с.

12. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими зображенню контрасту величини, форми і тону: науково-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2009. – 29 с.

13. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими розробці площинних

композицій: науково-методичні матеріали і рекомендації [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2017. – 36 с.

14. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими розробці площинних композицій, : науково-методичні матеріали і рекомендації [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2017. – 41 с.

15. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими стилізації природної форми: науково-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2009. – 60 с.

16. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими стилізації природної форми: науково-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КП, 2014. – 41 с.

17. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими розробці площинних композицій: науково-методичні матеріали і рекомендації [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2016. – 41 с.

18. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими розробці площинних композицій: науково-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КП, 2014. – 33 с.

12. Інформаційні ресурси

Бібліотека ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет», міська бібліотека мистецтв, інформативна база факультету мистецтв, електронні ресурси.

1. Основні відомості про виробництво друкованої продукції. Режим доступу до статті: <http://poligrafiya-pereplet.kiev.ua/poligrafiya/virobnitstvo-druk.html>.
2. Додрукарська підготовка оригінал-макетів. Режим доступу: <http://www.ulanchenko.com/books/gd-prepress/colormodels.html>

Додаток Д

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

КАФЕДРА ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА
ТА ДИЗАЙНУ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ ЗОВНІШНЬОЇ РЕКЛАМИ»

спеціальність 022 Дизайн

галузі знань 02 Культура і мистецтво

(спеціалізація «Графічний дизайн»)

Факультет мистецтв, художньо-графічне відділення

Кривий Ріг – 2017

Додаток Д

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

КАФЕДРА ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА
ТА ДИЗАЙНУ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ ЗОВНІШНЬОЇ РЕКЛАМИ»

спеціальність 022 Дизайн

галузі знань 02 Культура і мистецтво

(спеціалізація «Графічний дизайн»)

Факультет мистецтв, художньо-графічне відділення

Кривий Ріг – 2017

Томашевський В.В. «Основи зовнішньої реклами»: програма навчальної дисципліни [для студентів спеціальності 022 Дизайн] / В.В. Томашевський, Кривий Ріг: КДПУ, 2017. – 16 с.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Томашевський В. В., канд. пед. наук, доцент кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну

РЕЦЕНЗЕНТИ: Щербина В.Г., канд. пед. наук, доцент, зав. кафедри кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну;
Пильнік Р.О., канд. пед. наук, доцент, зав. кафедри образотворчого мистецтва.

Обговорено та схвалено кафедрою ДПМ та дизайну
«26» вересня 2013 р., протокол № 2

Завідувач кафедри
В. Г.

_____

Щербина

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Схвалено Вченою радою КДПУ
«21» листопада 2013 р., протокол № 4

Програму перезатверджено на засіданні
кафедри ДПМ та дизайну
«28» серпня 2017 року, протокол №1

Завідувач кафедри
В.В.

_____

Томашевський

(підпис)

(прізвище, ініціали)

©Томашевський
В. В., 2017 рік
©Кафедра ДПМ та
дизайну, 2017 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання	заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 11,0	Галузь знань <u>02 Культура і мистецтво</u>	Нормативна (за вибором)		
Модулів – 4		Рік підготовки:		
Змістових модулів – 3		3,4		
Індивідуальне завдання _____		Семестр		
(назва)				
Загальна кількість ауд. годин – 124 год.	Спеціальність: 022 Дизайн	5,6,7,8		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. 5 сем., 2 год. 6 сем., 2 год. 7 сем., 2 год. 8 сем. самостійної роботи студента – 3 год.		Додаткова спеціальність (спеціалізація): Графічний дизайн	Лекції	
	16 год.		-	
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>		Практичні, семінарські	
			0 год.	-
			Лабораторні	
			108 год.	-
		Самостійна робота		
		206 год.	-	
		Індивідуальні завдання: -		
		Вид контролю: залік, екзамен		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – надати студентам, які навчаються за ступенем «бакалавр» спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво, поглиблені професійні знання з основ зовнішньої реклами, а саме з естетичної розробки проєктів об'єктів зовнішньої реклами (вивіски, вітрини, оформлення фасаду та ін.) з прив'язкою до екстер'єру архітектурної споруди; розробки проєктів тематичного оформлення зовнішнього просторового середовища, вуличного простору, парку, скверу тощо до різних за тематикою свят, подій, акцій та інших рекламних заходів, а також практичні знання з виготовлення елементів зовнішньої реклами із застосуванням сучасних рекламних матеріалів, масштабного макетування об'єктів зовнішньої реклами відповідно до їх розташування у просторовому середовищі.

Курс «Основи зовнішньої реклами» тісно переплітається з теоретичними знаннями та практичними навичками роботи з дисциплін підготовки бакалаврів означеної вище спеціальності, а саме: «Композиція в дизайні», «Кольорознавство», «Шрифт», «Комплексне проєктування», «Основи формотворення» та ін., використовує окремі їх елементи, сприяє їх міцному засвоєнню та застосуванню у якісно нових змістових та естетичних вимірах. Практична навчальна та естетична діяльність в галузі зовнішньої реклами відповідає освітній програмі та освітньо-кваліфікаційній характеристиці бакалавра з дизайну за спеціалізацією «Графічний дизайн» як фахівця, що поєднує в собі методику художнього та естетичного проєктування продуктів зовнішньої реклами з найновітнішими сучасними технічними досягненнями, успішно виконує низку функцій в межах соціально-культурних, споживчо-функціональних і комунікативно-естетичних завдань суспільства; фахівця високого класу, здатного успішно займатись проєктною, художньо-конструкторською, творчою і практичною діяльністю.

Завдання: ознайомити студентів з історією виникнення зовнішньої реклами в суспільно-історичній практиці, основними законами та

принципами розміщення продуктів зовнішньої реклами в екстер'єрі міста, правилами оформлення адміністративних споруд, вітрин, вивісок торговельних пунктів та мереж, магазинів, розважальних центрів тощо. Серед питань, що також винесені на розгляд, окреме місце займають питання психології сприйняття продуктів зовнішньої реклами та їх вплив на формування загальної естетичної культури суспільства та окремої особистості, соціальної свідомості, естетичного світосприйняття, естетичних смаків, поглядів, ідеалів тощо.

Найефективнішими формами і методами роботи у вивченні курсу «Основи зовнішньої реклами» є практичні заняття, зміст яких спрямовано на пошук вибору засобів зображення естетичного задуму, творчий підхід до вирішення поставленого програмою завдання, підвищення загального рівня естетичної та художньої культури виконання і подання проекту та виконаної практичної роботи в матеріалі відповідно до ескізу на розгляд замовника,

В процесі практичної роботи з дисципліни студенти засвоюють елементарні навички обробки сучасних матеріалів для виготовлення зовнішньої реклами відповідно до високих стандартів якості за допомогою найпростіших інструментів, які можливо виготовити власноруч і з успіхом користуватися ними без значних економічних та фінансових витрат. В ході практичної роботи виконується об'ємна літера або простий об'ємний планшет як основна модульна одиниця виміру об'єкту зовнішньої реклами. На цьому етапі студенту цілком достатньо оволодіти цим видом практичної роботи, щоб у подальшому у своїй професійній і творчій діяльності після закінчення ВНЗ виконувати більш складні об'ємні проекти в матеріалі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Основи зовнішньої реклами» студент повинен **знати** основні етапи роботи над проектом та мати уявлення про зміст кожного із них. **Вміти** визначати особливості означених вище видів робіт, розрізняти різноманітні види зовнішньої реклами в залежності від її носія та функціональних особливостей, створювати й

використовувати образний елемент відповідно до тематики та спрямованості об'єкту зовнішньої реклами та на його основі здійснювати комплексне оформлення екстер'єру архітектурної споруди, просторового середовища тощо.

Окрім цього, значне місце в процесі оволодіння дисципліною «Основи зовнішньої реклами» займають знання та вміння, присвячені актуалізації естетичної культури студентів-дизайнерів в розробці проєктів; естетизації ними навколишнього середовища на засадах усвідомленого та гармонійного використання способів естетизації природного, предметного, соціального та мистецького середовища; використання досвіду самовідчуття, самоусвідомлення та самореалізації, необхідних для самоорганізації естетичної культури студентів-дизайнерів.

Ці знання та вміння допоможуть студентам спеціальності 022 Дизайн розширити діапазон знань, вмінь та навичок з додаткової спеціалізації та в подальшому бути конкурентоспроможними на ринку праці.

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ І. РЕКЛАМА ЯК ОСНОВНИЙ ЗАСІБ ІНФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.

Змістовий модуль 1. «Основні засади проєктування фасадної зовнішньої реклами»

Тема 1. . Вступ. Загальні положення використання зовнішньої реклами.

4. Загальні характеристики об'єктів зовнішньої реклами та їх роль в оточуючому людей середовищі.

5. Функції зовнішньої реклами.

Тема 2. . Класифікація видів реклами.

4. Друкована, образотворча реклама, кіно, телереклама, світлова реклама, реклама на транспорті та ін.

5. Основи психології та етики реклами.

МОДУЛЬ II. ОСНОВНА МОДУЛЬНА ОДИНИЦЯ ОБ'ЄКТУ ЗОВНІШНЬОЇ РЕКЛАМИ.

Змістовий модуль 2. «Сучасні тенденції розвитку рекламної діяльності»

Тема 1. Сучасні матеріали для реклами. Види та технічні характеристики.

6. Види сучасних матеріалів для реклами.

7. Технічні характеристики сучасних матеріалів для реклами, їх класифікація.

8. Техніка безпеки при роботі з матеріалами для реклами та інструментами.

Тема 2. Об'ємний планшет як основна модульна одиниця виміру об'єкту зовнішньої реклами.

1. Виготовлення простих інструментів для обробки матеріалів для реклами.

2. Виготовлення об'ємної літери або планшету.

МОДУЛЬ III. ПСИХОЛОГІЯ СПРИЙНЯТТЯ ЗОВНІШНЬОЇ РЕКЛАМИ.

Змістовий модуль 3. «Вплив реклами на розвиток суспільства»

Тема 1. Основи психології та етики реклами.

1. Психологічні особливості сприйняття об'єктів зовнішньої реклами.

2. Етика реклами. Закону України «Про рекламу» та інші державні нормативні

акти, що регулюють питання етики в рекламі.

Тема 2. Організація міського вуличного простору (парку, скверу, площі тощо)

засобами зовнішньої реклами.

1. Розробка проекту оформлення оточуючого середовища до свята.

2. Пошук ідейного та естетичного змісту, змістових елементів та брендового стилю в оформленні оточуючого середовища до свята.

Модуль 4. Макет як засіб відображення графічного проекту в об'ємі.

Тема 3. Масштабне макетування об'єкту зовнішньої реклами в оточуючому просторовому середовищі відповідно до попереднього проекту.

1. Масштабування майбутнього об'єкту зовнішньої реклами.
2. Виготовлення макету майбутнього об'єкту зовнішньої реклами.
3. Оформлення та подання макету на розгляд замовника.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма навчання						заочна форма навчання					
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	лаб	ін д	с.р.		л	п	ла б	ін д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1 «Реклама як основний засіб інформації сучасного суспільства.»												
Змістовий модуль 1. «Основні засади проектування фасадної зовнішньої реклами»												
Тема 1. Вступ. Загальні положення використання зовнішньої реклами.	18	2		16		28						
Тема 2. Класифікація видів реклами.	18	2		16		24						
Разом за змістовим модулем 1	36	4		32		54						
Модуль 2. Основна модульна одиниця об'єкту зовнішньої реклами.												
Змістовий модуль 2. «Сучасні тенденції розвитку рекламної діяльності»												
Тема 1. Сучасні	16	2		14		26						

матеріали для реклами. Види та технічні характеристики.																					
Тема 2. Об'ємний планшет як основна модульна одиниця виміру об'єкту зовнішньої реклами.	16	2		14		24															
Разом за змістовим модулем 2	32	4		28		50															
Модуль 3. Психологія сприйняття зовнішньої реклами.																					
Змістовий модуль 3. «Вплив реклами на розвиток суспільства»																					
Тема 1. Основи психології та етики реклами.	18	2		16		26															
Тема 2. Організація міського вуличного простору (парку, скверу, площі тощо) засобами зовнішньої реклами.	18	2		16		26															
Разом за змістовим модулем 3	36	4		32		52															
Змістовий модуль 4. Макет як засіб відображення графічного проекту в об'ємі.																					
Тема 3. Масштабне макетування об'єкту зовнішньої реклами в оточуючому	20	4		16		50															

просторовому середовищі відповідно до попереднього проєкту.										
Разом за змістовим модулем 4	20	4	16	50						
Усього годин	124	16	108	161						

5. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. «Основні засади проєктування фасадної зовнішньої реклами»	32
1	Лабораторне заняття 1. Виконання попередніх ескізів фасадної вивіски до магазину, торгівельної установи, офісу, приміщення громадського призначення тощо.	4
2	Лабораторне заняття 2. Підбір шрифтів відповідно до заданої тематики та задуму.	4
3	Лабораторне заняття 3. Створення асоціативного елемента (логотипу) вивіски.	4
4	Лабораторне заняття 3. Пошук форми фасадної вивіски та її окремих елементів	4
5	Лабораторне заняття 4. Пошук кольорових варіантів вирішення фасадної вивіски та її окремих елементів	4
6	Лабораторне заняття 5. Уточнення логотипу або асоціативного елемента відповідно до створеної форми вивіски.	4
7	Лабораторне заняття 6. Оформлення вітрини та фасадної частини відповідно до задуму	4
8	Лабораторне заняття 7. Завершення та оформлення	4

	роботи.	
	Змістовий модуль 2. «Сучасні тенденції розвитку рекламної діяльності»	28
1	Лабораторне заняття 1. Нанесення контурного зображення за допомогою плотера на папір.	4
2	Лабораторне заняття 2. Нанесення шаблону на пластик ПВХ, розкрій матеріалу за заданими розмірами.	4
3	Лабораторне заняття 3. Обробка краю розкритого матеріалу за допомогою простих інструментів.	4
4	Лабораторне заняття 4. Клеєння матеріалу за допомогою клею Cosmofen.	4
5	Лабораторне заняття 5. Шліфування виробу (грубе, середнє та чистове шліфування)	4
6	Лабораторне заняття 6. Нанесення плівки ПВХ на виріб, на верхні та бокові поверхні.	4
7	Лабораторне заняття 7. Доводка виробу за допомогою канцелярського ножа.	4
	Змістовий модуль 3. «Вплив реклами на розвиток суспільства»	32
1	Лабораторне заняття 1. Проектування міського вуличного простору (парку, скверу, площі тощо) засобами зовнішньої реклами.	4
2	Лабораторне заняття 2. Виконання попередніх ескізів проекту відповідно до заданої тематики	6
3	Лабораторне заняття 3. Пошук шрифтового наповнення проекту, асоціативного елемента, кольорового та силуетного рішення.	8
4	Лабораторне заняття 4. Перенесення знайденого стилю на різні види рекламних носіїв. Адаптація до форми.	6
5	Лабораторне заняття 5. Уточнення та доводка окремих	6

	елементів проекту відповідно до задуму.	
6	Лабораторне заняття 6. Завершення та оформлення роботи	2
Змістовий модуль 4. Макет як засіб відображення графічного проекту в об'ємі.		16
7	Лабораторне заняття 7. Розкрій паперу відповідно до розмірів окремих елементів об'єкту зовнішньої реклами, виконаних в масштабі.	4
8	Лабораторне заняття 8. Клеєння окремих елементів в блоки та поміж собою	6
9	Лабораторне заняття 9. Роздрукування та нанесення безпосередньо зображення на макетну поверхню, використання фактур та текстур.	4
10	Лабораторне заняття 10. Завершення та оформлення роботи	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1.		54
1	Самостійна робота 1. Фотографування фасадів об'єктів для вибору найбільш оптимального варіанту	14
2	Самостійна робота 2. Підбір тексту, зображень, фото матеріалу для створення ескізу вивіски фасаду. Пошук допоміжних зображувальних елементів.	10
3.	Самостійна робота 3. Сканування окремих фотографічних або векторних елементів	10
4	Самостійна робота 4. Пошук місць для роздрукування остаточного варіанту проекту з врахуванням	10

	економічної складової (співвідношення ціна – якість)	
5	Самостійна робота 5. Друкування остаточного варіанту проекту, зшивання його та приведення до оптимального для перегляду рівня.	10
	Змістовий модуль 2.	50
1	Самостійна робота 1. Підбір відповідного для виготовлення об'ємного елемента матеріалу.	15
2	Самостійна робота 2. Виготовлення простих інструментів для обробки майбутнього продукту з ПВХ пластику в домашніх умовах.	15
3	Самостійна робота 3. Шліфування виробу (грубе, середнє та чистове шліфування)	10
4	Самостійна робота 4. Нанесення ПВХ плівки на виріб	10
	Змістовий модуль 3.	102
1	Самостійна робота 1. Підбір фото та текстового (шрифтового матеріалу), кліпартів, елементів графічного дизайну та ін.	15
2	Самостійна робота 2. Фотографування, сканування, обрізка матеріалу.	15
3	Самостійна робота 3. Створення елементів графічного дизайну (знаку, логотипу, великої літери та ін.).	15
4	Самостійна робота 4. Розкрій паперу для виконання макету об'єкту зовнішньої реклами.	15
5	Самостійна робота 5. Клеєння окремих елементів в блоки та поміж собою.	22
6	Самостійна робота 7. Оформлення роботи, нанесення фактур, текстур	20

7. Методи навчання

Аналіз та узагальнення аналогів дизайн-проектування в галузі зовнішньої реклами та оформлення просторового середовища, робота з літературними джерелами та проектною документацією, практичний показ та демонстрування роботи з сучасними матеріалами для реклами, актуалізація естетичної культури, естетизація природного і предметного середовища, самоорганізація естетичної культури студентів (самовідчуття, самоусвідомлення, самореалізація), самостійне спостереження студентів (відбір, аналіз, та узагальнення результатів), створення ситуації новизни (творчого пошуку) ідеї проекту, використання життєвого досвіду студентів тощо.

8. Методи контролю

Модульні міжсесійні перегляди, підсумкові кафедральні перегляди, виконання творчих робіт, залік, екзамен.

9. Розподіл балів, які отримують студенти (залік 6 сем.)

Поточне тестування та самостійна робота				Сума	
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль № 2			
T1	T2	T1	T2		
25	25	25	25	100	

T1, T2 – теми змістових модулів.

Бали, які отримують студенти розподіляються наступним чином:

1. Відвідування лекційних та лабораторних занять – 16 балів (1 бал за 1 відвідування).
2. Виконання лабораторних робіт – 60 балів (4 бали за 1 виконану лабораторну роботу).
3. Опрацювання завдань самостійної роботи – 24 балів (3 бали за 1 виконану самостійну роботу).

Екзамен 8 сем

Поточне тестування та самостійна робота				Сума
	Змістовий модуль № 3		Змістовий модуль № 4	
	T1	T2	T3	100
	30	30	40	

T1, T2, T3 – теми змістових модулів.

Бали, які отримують студенти розподіляються наступним чином:

1. Відвідування лекційних та лабораторних занять – 35 балів (1 бал за 1 відвідування).
2. Виконання лабораторних робіт – 55 балів (2 бали за 1 виконану лабораторну роботу).
3. Опрацювання завдань самостійної роботи – 10 балів (1 бал за 1 виконану самостійну роботу).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
71-79	C		
61-70	D	задовільно	
50-60	E		
30-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

Робоча навчальна програма дисципліни. Тексти лекцій. Наочно-

методичні матеріали і рекомендації до лабораторних занять та самостійної роботи. Перелік рекомендованої літератури з дисципліни (базова, допоміжна).

11. Рекомендована література

Базова

29. Аронов В.Р. Дизайн и искусство // Сер. «Эстетика» / В. Р. Аронов – М.: 1984. – № 2.
30. Боумен У. Графическое представление информации / У. Боумен. – М.: Мир, 1971. – 225с.
31. Волкова В. В. Дизайн рекламы / В. В. Волкова // Учебное пособие. – М. : Книжный дом «Университет», 1999.
32. Волкотруб И. Г. Основы художественного конструирования: Учебник для худож. учеб. заведений / Иван Тимофеевич Волкотруб. – К.: Высшая школа, 1988. – 191 с.
33. Волкотруб И. Г. Основы комбинаторики в художественном конструировании / Иван Тимофеевич Волкотруб. – К.: Высшая школа. 1986. – 159 с.
34. Дизайн. Иллюстрированный словарь-справочник / Г. Б.Минервин, В. Т.Шимко, А. В.Ефимов и др. [Под ред. Г. М.Минервина и В.Т. Шимко]. – М.: «Архитектура-С», 2004. – 288 с.
35. Коэн де Винтер. Размышления об оригинальности / Коэн де Винтер // Техническая эстетика и промышленный дизайн. – 2005. – №2. – С. 11 – 13.
36. Куленко М. Я. Графічний дизайн / Михайло Якович Куленко. – К.: НУБА, 2003. – 144 с.
37. Куленко М. Я. Основы графічного дизайну: підручник / Михайло Якович Куленко. – К. : Кондор, 2006. – 492 с.

38. Михайлов С. М., Кулеева Л. М. Основы дизайна: [учебник / под ред. С. М. Михайлова]. – Казань: «Новое знание», 1999. – 240 с.

39. Пічкур О. М. Композиція як фундаментальне поняття гуманітарних знань / Реклама і дизайн ХХІ сторіччя: освіта , культура, економіка. Зб. наук. праць. – К., 2001. – С. 178 – 179.

40. Победин В. А. Знаки в графическом дизайне / В. А. Победин. – Харьков : Ранок, 2001. – 96 с.

41. Семкин В. В. Дизайн и реклама: учебно-метод. и практич. пособие / Владимир Васильевич Семкин. – К.: ИПШР, 2002. – 34 с.

42. Смирнов С.И. Шрифт и шрифтовой плакат / С.И. Смирнов. – М., 1977.

43. Холмянский Л. М. Макетирование и графика в художественном конструировании / Холмянский Л. М. – М. : МАРХИ. – 1978.

44. Черневич Е. В. Язык графического дизайна / Черневич Е. В. – М.: ВНИИТЭ, 1975. – 48 с.

45. Чернышев О. В. Формальная композиция: Творческий практикум по основам дизайна / Чернышев О. В. – Мн.: Харвест, 1999. – 165 с.

Допоміжна

19. Агюстон Ж. Теория цвета и ее применение в искусстве и дизайне / Агюстон Ж. – М., 1982.

20. Даниленко В.Я. Основы дизайну / Даниленко В.Я. – К., 1966.– 92 с.

21. Дерибере М. Цвет в деятельности человека / Дерибере М. – М.: Стройиздат, 1964. – 186 с.

22. Ким Л. 3D Studio MAX 4/5 для дизайнера. Искусство трехмерной анимации: пер с англ. / Ли Ким. – К.: ООО «ТИД «ДС», 2002. – 848 с.

23. Кишик А. Н. Adobe Photoshop 7.0. Эффективный самоучитель / Алексей Кишик. – СПб. ООО «ДиаСофтЮП», 2003. – 368 с.

24. Матюшин М. В. Справочник по цвету. Закономерность изменяемости цветовых сочетаний / Матюшин М. В. – М.: Д.Аронов, 2007. – 72 с.

25. Музыкант В. П. Теория и практика современной рекламы / Музыкант В. П. – М. : Евразийский регион, 1998. – 230 с.

26. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски магазину дитячого харчування «Малютко»: наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2012. – 52 с.

27. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею: наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2015. – 65 с.

28. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски магазину молодіжного брендового одягу «Стиліст»: наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2014. – 46 с.

29. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення просторового середовища до Дня студента: наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2012. – 50 с.

30. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски мережі магазинів музичних інструментів «Акорд»: научно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КП, 2015. – 65 с.

31. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски мережі магазинів екологічно чистих товарів для дому «Буратіно»: научно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КП, 2013. – 46 с.

32. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення просторового середовища до Дня Землі: научно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2011. – 65 с.

33. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над комплексними проектами розробки фірмового стилю: научно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КП, 2016. – 124 с.

34. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски мережі магазинів екологічно чистих продуктів «Джерельце»: научно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі

знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2011. – 53 с.

35. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски мережі магазинів рибальства та мисливства «Золота рибка»: наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2017. – 59 с.

36. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення просторового середовища до Дня дизайнера: наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2017. – 85 с.

37. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення вивіски мережі магазинів з продажу мобільних телефонів та аксесуарів «Чорно-біла»: наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2017. – 48 с.

38. Саттон Т. Гармония цвета: Полное руководство по созданию цветовых комбинаций / Т. Саттон, Б. Вилен. – М.: ООО «Издательство Астрель», 2004. – 215 с.

11. Інформаційні ресурси

Бібліотека ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет», міська бібліотека мистецтв, інформативна база факультету мистецтв, електронні ресурси.

1. Основні відомості про виробництво друкованої продукції. Режим доступу до статті: <http://poligrafiya-pereplet.kiev.ua/poligrafiya/virobnitstvo-druk.html>.

2. Додрукарська підготовка оригінал-макетів. Режим доступу:

<http://www.ulanchenko.com/books/gd-prepress/colormodels.html>

3. Volodymyr Tomashevskiy. <https://orcid.org/0000-0002-9849-8569>

4. Volodymyr Tomashevskiy.

https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=g5Vba28AAAAJ&view_op=list_works&gmla=AJsN-

F5Qtzk7uH2GEzeTYTB35Ndxfy4n2eZIm7cFRnGUwRMMr5CJpWGQh7YsxTN
Devvn8y6tdvRMACuVmRVt6afiRdOLuXVG7Nh9yL3GphhFCyO4qsMEtHXz
GEIIVPmedDIIdAX8c0B

Додаток Е

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

КАФЕДРА ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА
ТА ДИЗАЙНУ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ ФОРМОТВОРЕННЯ»

спеціальність 022 Дизайн
галузі знань 02 Культура і мистецтво

Факультет мистецтв, художньо-графічне відділення

Кривий Ріг – 2017

Томашевський В.В. «Основи формотворення»: програма навчальної дисципліни [для студентів спеціальності 022 «Дизайн»] / В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2017. – 20 с.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Томашевський В. В., канд. пед. наук, доцент кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну

РЕЦЕНЗЕНТИ: Щербина В.Г., канд. пед. наук, доцент, зав. кафедри кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну;

Пильнік Р.О., канд. пед. наук, доцент, зав. кафедри образотворчого мистецтва.

Обговорено та схвалено кафедрою ДПІМ та дизайну «26» вересня 2013 р., протокол № 2

Завідувач кафедри
В. Г.

(прізвище, ініціали)

_____

(підпис)

Щербина

Схвалено Вченою радою КДПУ «21» листопада 2013 р., протокол № 4

Програму перезатверджено на засіданні кафедри ДПІМ та дизайну «28» серпня 2017 року, протокол №1

Завідувач кафедри
В.В.

(прізвище, ініціали)

_____

(підпис)

Томашевський

©Томашевський
В. В., 2017 рік
©Кафедра ДПІМ та
дизайну, 2017 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифр спеціальності, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 8.0 Модулів – 3 Змістових модулів – 3 Індивідуальне завдання _____ (назва)	Шифр і назва спеціальності (предметна спеціалізація) 022 Дизайн	Нормативна (За вибором)	
		Рік підготовки:	
		2,3	
		Семестр	
		2,3,4	
Загальна кількість годин – 240 Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2,5	Додаткова спеціальність (спеціалізація): «Дизайн графічний», «Дизайн інтер'єру», «Дизайн одягу та аксесуарів»	18 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		год.	год.
	Лабораторні		
	86 год.	год.	
	Самостійна робота		
	136 год.	год.	
Індивідуальні завдання:			
год.			
Вид контролю:			
Залік- 3 сем, екзамен – 5 сем.			
	Ступінь вищої освіти: бакалавр		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Основи формотворення» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво. Формоутворення – категорія художньої діяльності, дизайнерської та технічної творчості, що виражає процес становлення і створення форми відповідно до загальних ціннісних установок культури суспільства та відповідного рівня його естетичної культури і обрання концептуальних принципів, що мають відношення до естетичної виразності, функціональності та конструктивності об'єктів, комплексів тощо.

Метою дисципліни є формування естетичного смаку в конструюванні площинних, рельєфних, об'ємних та об'ємна-просторових композицій та об'єктів, розвиток просторового уявлення і уяви, художньо-конструкторського мислення, асоціативних зав'язків.

В результаті освоєння дисципліни студент повинен **знати**:

- загальні поняття форми, основні види та закони її сприйняття;
- основні принципи формоутворення;
- способи наочного зображення (площинне і об'ємне побудова форми);
- загальні поняття композиції, основні види композиції;
- основні елементи композиції і закони її побудови;
- основні художні засоби і способи їх застосування в побудові композиції.

вміти:

- будувати форму, слідуючи основним принципам формоутворення;
- будувати композицію за допомогою застосування основних композиційних засобів;
- будувати композицію із застосуванням графічних і пластичних засобів;

володіти:

- навичками побудови композиційних форм по заданому образу, слідуючи основним принципами формоутворення;
- навичками макетування;
- навичками доведення форми відповідно до концептуальних принципів функціональності, естетичної виразності і конструктивності;
- майстерністю формоутворення, спираючись на основні закони його формування.

Курс «Основи формотворення» тісно переплітається з теоретичними знаннями та практичними навичками роботи з дисциплін підготовки бакалаврів означеної вище спеціальності, а саме: «Композиція в дизайні», «Кольорознавство», «Шрифт», «Комплексне проектування», «Основи зовнішньої реклами» і є базовою дисципліною для подальшого вивчення і удосконалення знань з «Макетування та моделювання» навчального плану підготовки за ступенем «магістр» спеціальності 022 дизайн.

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ І. ОСНОВИ КОМПОЗИЦІЇ В ФОРМОТВОРЕННІ.

Змістовий модуль 1. «Основні засади формотворення».

Тема 1. Введення в дисципліну «Основи формотворення».

6. Дисципліна «Формоутворення». Що таке «формоутворення об'єктів»: вплив форми об'єктів на людину, на створення комфортного життєвого середовища. Ідея. Природа – джерело ідей. Поняття «дизайн». Поняття антропометрії, ергономіки, тектоніки, біоніки.

7. Різноманітні художні та комбінаторні засоби. Графічні матеріали для дизайнера. Художні засоби побудови композиції. Комп'ютер як оптимальний інструмент дизайнера.

8. Закономірності естетичного сприйняття форми. Поняття, властивості та закономірності сприйняття: послідовність, вибірковість, реакція на рух,

цілісність сприйняття, запам'ятовуваність, константність, співвідносність, ілюзорність, асоціативність, образність.

Тема 2. Основи композиції.

9. Основи композиції Значення композиції і гармонійного колірною рішення при проектуванні графічних і об'ємно-просторових об'єктів. Ознаки композиційної побудови форми і принципи композиції

10.Засоби композиції. Поняття засобів композиції і їх значення. Засоби композиції: симетрія, рівновага, пропорційність, центр композиції, масштабність, ритм, контраст, нюанс та їх використання в дизайні. Симетричність. Симетрія: просторова (площинна, осьова, гвинтова), плоска (лінійна, точкова). Рівновага. Види рівноваги. Способи досягнення.

11.Засоби композиції. Поняття доміанти – композиційного центру. Варіанти організації композиційного центру. Формат пласкої композиції. Масштабність. Тотожність. Нюанс. Контраст. Ритм.

12.Засіб композиції - пропорційність. "Золотий перетин" і мистецтво. Історія «Золотого перетину». Тіло людини. Золотий перетин в природі та архітектурі. Різні види пропорційних співвідношень. Золотий прямокутник та золотий трикутник. «Золотий перетин» в природі.

13.Характер композиції Композиція статична і динамічна, симетрична і асиметрична, врівноважена і неуврівноважена. Відкрита і закрита композиція.

14.Види композиції Лінійна композиція. Фронтальна композиція. Об'ємно-фронтальна композиція. Об'ємно-просторова композиція.

15.Типи композиції Сюжетно-образотворча композиція. Декоративно-тематична композиція. Композиція предметних форм. Формальна композиція. Контрасти. Контраст величини, контраст форми, контраст тону.

МОДУЛЬ II. ОСНОВИ ФОРМОТВОРЕННЯ.

Змістовий модуль 2. «Формотворення об'єктів».

Тема 1. Загальні питання формотворення. Основні поняття формоутворення.

9. Формоутворення об'єктів. Формотворення в природі. Матеріали композиційного формоутворення.

10. Промисловий дизайн та художнє конструювання. Основні формотворчі чинники. Поняття форми. Психологічний вплив форми об'єкта на людину.

Тема 2. Основні принципи формотворення.

1. Властивості і якості об'ємно-просторової композиції. Гармонійна цілісність і підпорядкованість форм. Композиційна рівновага. Симетрія. Асиметрія. Динамічність. Статичність.

2. Трансформація об'єктів. Графічна (ахроматична) та кольорова трансформація форми. Засоби графічної трансформації. Пропорції і масштаб. Контраст, нюанс і нюансування. Ритм. Метричний метр. Тіні і пластика.

3. Об'ємна трансформація форми. Образна та морфологічна трансформація об'єкту. Поняття категорії композиції – тектоніки. Об'ємно-просторова структура. Ознаки композиційної побудови форми.

МОДУЛЬ ІІІ. МОДУЛЬНІСТЬ І КОМБІНАТОРИКА.

Змістовий модуль 3. «Модульність та комбінаторика в природі, мистецтві та дизайні»

Тема 1. Поняття модуля. Модульна структура в природних об'єктах.

3. Стилізація. Види стилізації.

4. Модульна координація об'ємно-просторової композиції.

Тема 2. Комбінаторні принципи в художньому формотворенні.

1. Комбінаторика в різних видах дизайну. Комбінаторні прийоми в архітектурі.

2. Комбінаторні принципи в художньому формотворенні.

3. Тектоніка біологічних конструкцій. Біонічні аспекти формотворення.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	денна форма навчання						заочна форма навчання					
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
л		п	лаб	і н д	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль I. Основи композиції в форматворенні.												
Змістовий модуль 1. «Основні засади форматворення».												
Тема 1. Введення в дисципліну «Основи форматворення».	18	10		8		22						
Тема 2. Основи композиції.	18	8		10		22						
Разом за змістовим модулем 1.	36	18		18		44						
Модуль II. Основи форматворення.												
Змістовий модуль 2. «Форматворення об'єктів».												
Тема 1. Загальні питання форматворення. Основні поняття формоутворення.				16		24						
Тема 2. Основні принципи форматворення.				16		22						
Разом за змістовим модулем 2.	32			32		46						
Модуль III. Модульність і комбінаторика.												
Змістовий модуль 3. «Модульність та комбінаторика в природі, мистецтві та дизайні»												
Тема 1. Поняття модуля. Модульна структура в				18		24						

природних об'єктах.														
Тема 2. Комбінаторні принципи в художньому формотворенні.				18	22									
Разом за змістовим модулем 3.	36			36	46									
Усього годин	104	18		86	136									

5. Теми лекцій.

Тема 1. Загальні питання формотворення. Основні поняття формоутворення.

Тема 2. Формоутворення об'єктів. Формотворення в природі. Матеріали композиційного формоутворення.

Тема 3. Промисловий дизайн та художнє конструювання. Основні формотворчі чинники. Поняття форми. Психологічний вплив форми об'єкта на людину.

Тема 4. Основні принципи формотворення.

Тема 5. Властивості і якості об'ємно-просторової композиції. Гармонійна цілісність і підпорядкованість форм.

Тема 6. Композиційна рівновага. Симетрія. Асиметрія. Динамічність. Статичність.

Тема 7. Трансформація об'єктів. Графічна (ахроматична) та кольорова трансформація форми. Засоби графічної трансформації. Пропорції і масштаб. Контраст, нюанс і нюансування. Ритм. Метричний метр. Тіні і пластика.

Тема 8. Об'ємна трансформація форми. Образна та морфологічна трансформація об'єкту. Поняття категорії композиції – тектоніки.

Тема 9. Об'ємно-просторова структура. Ознаки композиційної побудови форми.

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	Лабораторне заняття 1. Виконання рельєфної моделі з пластиліну (глини).	6	
2	Лабораторне заняття 2. Виконання простої форми (моделі) з гіпсу	6	
3	Лабораторне заняття 3. Розробка та виконання об'ємної форми з паперу та картону	6	
Усього за змістовим модулем 1:		18 год.	
1	Лабораторне заняття 1. Стилiзацiя природної (рослинної або тваринної) форми. Виконання ритмічних композицій. Композиція в квадраті.	8	
2	Лабораторне заняття 2. Створення статичної та динамічної композицій на площині з геометричних фігур.	4	
3	Лабораторне заняття 3. Створення симетричної та асиметричної композицій на площині з геометричних фігур.	4	
4	Лабораторне заняття 4. Створення врівноваженої та неврівноваженої композицій на площині з геометричних фігур.	4	
5	Лабораторне заняття 5. Виконання композиції на контраст величини.	4	
6	Лабораторне заняття 6. Виконання композиції на контраст форми.	4	

7	Лабораторне заняття 7. Виконання композиції на контраст тону.	4	
Усього за змістовим модулем 2:		32 год.	
1	Лабораторне заняття 1. Виконання об'ємно-просторової композиції на прикладі статичної, динамічної, симетричної, асиметричної, врівноваженої, нерівноваженої композиції на площині.	8	
2	Лабораторне заняття 2. Трансформація поверхні прямими, ламаними і кривими лініями. Графічна трансформація форми.	8	
3	Лабораторне заняття 3. Об'ємна трансформація форми (кубичної, призми та ін.)	8	
4	Лабораторне заняття 4. Трансформація природної (рослинної або тваринної) форми на основі одного або декількох, пов'язаних стилістично між собою, модулів	8	
Усього за змістовим модулем 3:		36 год.	
Усього:		86 год.	

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1	Самостійна робота 1. Опрацювання базової та додаткової літератури з питань та матеріалів лекцій дисципліни «Основи формотворення» відповідно до програми.	26	

2	Самостійна робота 2. Підготовка необхідного матеріалу та інструментарію для виконання лабораторних робіт з виготовлення рельєфної моделі з пластиліну (глини).	6	
3	Самостійна робота 3. Підготовка необхідного матеріалу та інструментарію для виконання лабораторних робіт з виготовлення простої форми (моделі) з гіпсу.	6	
4	Самостійна робота 4. Підготовка необхідного матеріалу та інструментарію для виконання лабораторних робіт з виготовлення об'ємної форми з паперу та картону.	6	
Усього за змістовим модулем 1:		44	
1	Самостійна робота 1. Вивчення аналогів стилізації природних (рослинних або тваринних) форм, народної орнаментики з використанням етнічних мотивів.	3	
2	Самостійна робота 2. Підготовка необхідного матеріалу та інструментарію для виконання лабораторних робіт зі стилізації природних форм та побудови ритмічних композицій.	3	
3	Самостійна робота 3. Ескізування, уточнення та оформлення виконаної лабораторної роботи для подання на перегляд.	3	
4	Самостійна робота 4. Вивчення аналогів розробок статичної та динамічної композицій на площині.	3	
5	Самостійна робота 5. Підготовка необхідного матеріалу та інструментарію для виконання лабораторних робіт зі створення статичної та	3	

	динамічної композицій на площині.		
6	Самостійна робота 6. Ескізування, уточнення та оформлення виконаної лабораторної роботи для подання на перегляд.	3	
7	Самостійна робота 7. Вивчення аналогів розробок симетричної та асиметричної композицій на площині.	3	
8	Самостійна робота 8. Підготовка необхідного матеріалу та інструментарію для виконання лабораторних робіт зі створення симетричної та асиметричної композицій на площині.	3	
9	Самостійна робота 9. Ескізування, уточнення та оформлення виконаної лабораторної роботи для подання на перегляд.	3	
10	Самостійна робота 10. Вивчення аналогів розробок врівноваженої та нерівноваженої композицій на площині.	3	
11	Самостійна робота 11. Підготовка необхідного матеріалу та інструментарію для виконання лабораторних робіт зі створення врівноваженої та нерівноваженої композицій на площині.	3	
12	Самостійна робота 12. Ескізування, уточнення та оформлення виконаної лабораторної роботи для подання на перегляд.	3	
13	Самостійна робота 13. Вивчення аналогів розробок та виконаних вправ з композиції на площині на контраст величини, форми та тону.	3	
14	Самостійна робота 14. Підготовка необхідного матеріалу та інструментарію для виконання	3	

	лабораторних робіт зі створення композицій на контраст величини, форми та тону.		
15	Самостійна робота 15. Ескізування, уточнення та оформлення виконаної лабораторної роботи для подання на перегляд.	4	
	Усього за змістовим модулем 2:	46	
1	Самостійна робота 1. Вивчення аналогів розробок та виконаних об'ємно-просторових композицій.	3	
2	Самостійна робота 2. Підготовка необхідного матеріалу та інструментарію для виконання лабораторних робіт зі створення об'ємно-просторових композицій.	3	
3	Самостійна робота 3. Відпрацювання навичок роботи з розгортками з паперу або картону.	3	
4	Самостійна робота 4. Ескізування, уточнення та оформлення виконаної об'ємно-просторової композиції для подання на екзаменаційний перегляд.	3	
5	Самостійна робота 5. Вивчення аналогів розробок та виконаних вправ графічної трансформації форми.	3	
6	Самостійна робота 6. Підготовка необхідного матеріалу та інструментарію для виконання лабораторних робіт зі створення графічно трансформованої форми.	3	
7	Самостійна робота 7. Самостійна робота 4. Відпрацювання навичок роботи з розгортками з паперу або картону, рівномірного та якісного покриття фарбами паперових поверхонь.	3	

8	Самостійна робота 8. Ескізування, уточнення та оформлення виконаної графічно трансформованої форми для подання на екзаменаційний перегляд.	3	
9	Самостійна робота 9. Вивчення аналогів розробок та виконаних вправ з об'ємної трансформації форми на основі простих геометричних тіл (куб, призма та ін.).	3	
10	Самостійна робота 10. Підготовка необхідного матеріалу та інструментарію для виконання лабораторних робіт з об'ємної трансформації форми.	3	
11	Самостійна робота 11. Відпрацювання навичок роботи з розгортками з паперу або картону, використання необхідної текстури при підборі матеріалу для виконання.	3	
12	Самостійна робота 12. Ескізування, уточнення та оформлення виконаної об'ємно трансформованої форми для подання на екзаменаційний перегляд.	3	
13	Самостійна робота 13. Вивчення аналогів розробок та виконаних вправ з трансформації природної форми на основі одного або декількох модулів, пов'язаних між собою стилістично.	3	
14	Самостійна робота 14. Підготовка необхідного матеріалу та інструментарію для виконання лабораторних робіт з трансформації природної форми.	3	
15	Самостійна робота 15. Відпрацювання навичок роботи з розгортками з паперу або картону.	2	
16	Самостійна робота 16. Ескізування, уточнення та	2	

	оформлення виконаної трансформованої форми для подання на екзаменаційний перегляд.		
	Усього за змістовим модулем 3:	46	
	Усього:	136 год.	

8. Методи навчання

Аналіз та узагальнення кращих аналогів формотворення, методи трансформації форми, методи художнього конструювання, методи стилізації природних форм, створення стрічкової та іншої орнаментики на основі створеного стилізованого елемента, методи візуальної (графічної) трансформації форми, образної та морфологічної трансформації, методи практичної роботи з матеріалами для макетування, креслярським приладдям та ін., методи практичного показу та демонстрації наочно-методичних матеріалів та рекомендацій для студентів спеціальності «Дизайн», методи актуалізації знань з естетичної культури, естетизації природного і предметного середовища, самоорганізації естетичної культури студентів (самовідчуття, самоусвідомлення, самореалізація), самостійний аналіз та спостереження студентів (відбір та узагальнення результатів), створення ситуації новизни (творчого пошуку) ідеї проекту, використання життєвого досвіду студентів тощо.

9. Методи контролю

Поточний контроль, модульні та міжсесійні перегляди, підсумкові екзаменаційні кафедральні перегляди, виконання творчих робіт.

10. Розподіл балів, які отримують студенти залік

Поточна робота						сума
Вид робо	Зм. модуль 1					
	T1	T2				

ти							
лекції	9	9					18
лабораторні	27	27					54
самостійні	14	14					28
Разом	50	50					100

T1.1, T1.2– теми

Бали, які отримують студенти розподіляються наступним чином:

1. Відвідування лекційних занять – 18 балів (1 бал за 1 відвідування).
2. Виконання лабораторних робіт – 54 балів (18 балів за 1 виконану лабораторну роботу).
3. Опрацювання завдань самостійної роботи – 28 балів (6 балів за 1 виконану самостійну роботу).

Екзамен

		Поточна робота				сума
Вид роботи		Зм. модуль 2		Зм. модуль 3		
		T1	T2	T1	T2	
лекції						
лабораторні		17	17	17	17	68
самостійні		8	8	8	8	32
Разом		25	25	25	25	100

T1.1, T1.2– теми

Бали, які отримують студенти розподіляються наступним чином:

1. Відвідування лабораторних занять – 13 балів (1 бал за відвідування).

2. Виконання лабораторних робіт – 55 балів (5 балів за 1 виконану лабораторну роботу).
3. Опрацювання завдань самостійної роботи – 32 бали (1 бал за 1 виконану самостійну роботу).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою		Оцінка ECTS	100-бальна система оцінювання
Екзамен (чотирирівнева)	Залік (дворівнева)		
відмінно	зараховано	A	90-100
добре	зараховано	B	80-89
		C	71-79
задовільно	зараховано	D	61-70
		E	50-60
незадовільно	незараховано	FX	30-49
		F	0-29

11. Методичне забезпечення

Навчально-методичне забезпечення (конспекти лекцій, лабораторних занять), розроблені завдання, зразки виконаних творчих робіт, наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво]

12. Рекомендована література

Базова:

1. Буляница Т.В. Дизайн на комп'ютере / Т.В. Буляница. – С-Питер.; 2003.- 205 с. ил.
2. Логвиненко Г.М. Декоративная композиция / Г.М. Логвиненко. – М.: Владос, 2004. – 144 с.: ил.
3. Калмыкова Н.В. Макетирование / Н.В. Калмыкова, Н.А. Максимова. – М.: Архитектура-С, 2004. – 123 с.: ил.

4. Михайленко В.Е. Основи композиції. Геометричні аспекти художнього формотворення / В.Е. Михайленко. – Київ : Каравелла, 2004.
5. Сомов Ю.С. Композиция в технике / Ю.С. Сомов. – М.: Машиностроение, 1977. – 269 с.: ил.

Допоміжна

1. Волкотруб И.Т. Основы художественного конструирования / И.Т. Волкотруб. – Киев.: Высшая школа, 1998. – 428 с.
2. Гурский Ю.А., Васильев А.В. Photoshop CS. Трюки и эффекты. / Ю.А. Гурский, А.В. Васильев С-Питер.; Питер, 2005-195 с.: ил. Степанова А.В. Объемно-пространственная композиция / А.В. Степанова. – М.: Стройиздат, 1993. – 265 с.
3. Колейчук В.Ф. О комбинаторном формообразовании // Художественные и комбинаторные проблемы формообразования. – М., 1979. – С. 32-39.
4. Колейчук В.Ф. Комбинаторика элементов архитектурной формы // Композиция в современной архитектуре. – М., 1973. – С. 143-151.
5. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми: наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2010. – 28 с.
6. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми: наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КП, 2012. – 21 с.

7. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми: наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КП, 2013. – 16 с.
8. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими зображенню контрасту величини, форми і тону: наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КП, 2013. – 54 с.
9. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню статичної, динамічної, симетричної, асиметричної, врівноваженої, нерівноваженої композицій: наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КП, 2014. – 61 с.
10. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми на основі одного або декількох модулів: наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КП, 2015. – 25 с.
11. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми на основі одного або декількох

- модулів: наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2016. – 26 с.
12. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими трансформації природної форми на основі одного або декількох модулів: наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2017. – 16 с.
13. Яцок О.Г., Романычева Э.Т. Компьютерные технологии в дизайне. Эффективная реклама / О.Г. Яцок, Э.Т. Романычева -- С-Питер.; Питер, 2003. – 180с.
14. Яцок О.Г., Романычева Э.Т. Компьютерные технологии в дизайне. Логотипы, упаковка, буклеты / О.Г. Яцок, Э.Т. Романычева -- СПитер.; Питер, 2003. – 190с.

13. Інформаційні ресурси

Бібліотека ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет», міська бібліотека мистецтв, інформативна база факультету мистецтв, електронні ресурси.

1. Volodymyr Tomashevskiy. <https://orcid.org/0000-0002-9849-8569>
2. Volodymyr Tomashevskiy.
https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=g5Vba28AAAAJ&view_op=list_works&gmla=AJsN-F5Qtzk7uH2GEzeTYTB35Ndxfy4n2eZIm7cFRnGUwRMMr5CJpWGQh7YsxTNDevvn8y6tdvRMACuVmRvT6afiRdOLuXVG7Nhn9ygl3GphhFCyO4qsMEtlHXzGEllVPmedDIIdAX8c0B

Додаток Ж

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

КАФЕДРА ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА
ТА ДИЗАЙНУ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«КОМПЛЕКСНЕ ПРОЕКТУВАННЯ»

спеціальність 022 Дизайн

галузі знань 02 Культура і мистецтво

Факультет мистецтв, художньо-графічне відділення

Кривий Ріг – 2017

Томашевський В.В. «Комплексне проектування»: програма навчальної дисципліни [для студентів спеціальності 022 «Дизайн»] / В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2017. – 23 с.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Томашевський В. В., канд. пед. наук, доцент кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну

РЕЦЕНЗЕНТИ: Щербина В.Г., канд. пед. наук, доцент, зав. кафедри кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну;
Пильнік Р.О., канд. пед. наук, доцент, зав. кафедри образотворчого мистецтва.

Обговорено та схвалено кафедрою ДПМ та дизайну
«26» вересня 2013 р., протокол № 2

Завідувач кафедри
В. Г.

Щербина

_____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Схвалено Вченою радою КДПУ
«21» листопада 2013 р., протокол № 4

Програму перезатверджено на засіданні
кафедри ДПМ та дизайну
«28» серпня 2017 року, протокол №1

Завідувач кафедри
В.В.

Томашевський

_____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

©Томашевський
В. В., 2017 рік
©Кафедра ДПМ та
дизайну, 2017 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифр спеціальності, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 9	Шифр і назва спеціальності (предметна спеціалізація)	Нормативна (За вибором)	
		Рік підготовки: 3,4	
Загальна кількість годин - 270	022 Дизайн	Семестр	
		5,6,7,8	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2,5	Додаткова спеціальність (спеціалізація): Дизайн графічний	18 год. год.	
		Практичні, семінарські год. год.	
		Лабораторні	
	106 год. год.		
	Самостійна робота		
	146 год. год.		
Ступінь вищої освіти: бакалавр		Індивідуальні завдання: год.	
		Вид контролю: 6,7 сем. - залік, 8 - екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Комплексне проектування» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво. Метою дисципліни «Комплексне проектування» є оволодіння майбутніми студентами-дизайнерами сукупністю знань, вмінь та навичок, які необхідні для здійснення ними під час навчальної, наукової, позааудиторної та творчої діяльності якісної та ефективної організації та проведення художньо-естетичної, конструкторської та проектно-творчої роботи в галузі графічного дизайну; формування у студента навичок естетичної, графічної та проектно-культури, здатної лаконічно та на високому професійному рівні передати значний обсяг інформації мінімальними засобами графічного дизайну.

В результаті освоєння дисципліни студент повинен **знати:**

- основні принципи, прийоми та методи комплексного проектування різних за спрямованістю та тематикою дизайн-проектів;
- методику комплексної роботи над дизайн-проектами різноманітного спрямування відповідно до спеціалізації «Графічний дизайн»: створення фірмового (корпоративного) стилю та розробки ділової документації; розробки комплексів супроводжувальних рекламно-інформаційних матеріалів для презентації організації, фірми, корпорації та ін.; проектування офісного приміщення організації, установи та організація предметного середовища з використанням фірмової символіки, елементів реклами;,,,,,,
- усвідомлювати та осмислювати дизайн як суттєву частину загальнонаціональної культури суспільства, а також місце і роль естетичної культури в формуванні професійної компетентності дизайнера;

вміти:

- володіти методикою комплексного виконання типових спеціалізованих завдань в галузі дизайн-проектування;
- самостійно забезпечувати організацію робіт із використанням засобів дизайну, методів дизайн-проектування, моделювання окремих об'єктів природного та предметного середовища;
- генерувати та реалізовувати неординарні проектні рішення в галузі графічного дизайну;
- застосовувати основи дизайн-менеджменту в практичній роботі з замовником, виконувати експериментальні дизайнерські розробки об'єктів сфери життєдіяльності з широким урахуванням людського фактору на конкурсній основі або на замовлення;
- використовувати сучасні наукові та практичні засоби проектного (в тому числі об'ємно-просторового) моделювання для формування, візуалізації, аргументації та реалізації авторського задуму на основі пріоритетного врахування людського чинника;
- користуватися необхідним програмним інструментарієм для найбільш точної передачі художнього задуму; чітко і креативно знаходити шляхи вирішення завдання, що можуть виникнути в процесі роботи художника-дизайнера.

Курс «Комплексне проектування» тісно переплітається з теоретичними знаннями та практичними навичками роботи з окремими змістовими модулями та вправами дисциплін підготовки бакалаврів спеціальності 022 Дизайн, а саме: «Композиція в рекламі», «Кольорознавство», «Комп'ютерні технології в дизайні», «Шрифт», «Основи формотворення», «Основи зовнішньої реклами», «Проектна графіка», «Теорія та методика проектування в графічному дизайні». Він є своєрідним узагальнюючим курсом, в якому окремі знання та вміння інтегруються в єдиний комплекс вирішення навчальних та творчих завдань.

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ I. ФІРМОВИЙ СТИЛЬ. КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД В РОЗРОБЦІ ФІРМОВОГО СТИЛЮ.

Змістовий модуль 1. «Поняття та основні складові фірмового стилю»

Тема 1. Поняття «фірмовий стиль». Історичні відомості про виникнення фірмового стилю. Фірмовий стиль, як різновид графічного дизайну.

Тема 2 . Основні складові фірмового стилю. Нові тенденції сучасного фірмового стилю в Україні

Тема 3. Поняття «фірмовий знак». Теорія і практика. Історичні проформи. Функції фірмових знаків, основні види фірмових знаків. Сучасні особливості фірмового знаку.

МОДУЛЬ II. РЕКЛАМНО-ІНФОРМАЦІЙНА ПРОДУКЦІЯ.

Змістовий модуль 2. «Комплексний підхід до проектування рекламної поліграфічної продукції на основі фірмового стилю установи, підприємства, організації».

Тема 1. Українська знакова система, як підґрунтя для розробки сучасних фірмових знаків. Типологія знаків стародавнього та сучасного мистецтва.

Тема 2 . Розробка концепції бренду установи (організації). Формування основних напрямків стилю закладу. Характерні особливості та концептуальні відмінності. Комплексний підхід до проектування рекламної поліграфічної продукції.

МОДУЛЬ III. КОМПЛЕКСНИЙ ДИЗАЙН-ПРОЕКТ ПРИМІЩЕННЯ, УСТАНОВИ, ПІДПРИЄМСТВА, ОРГАНІЗАЦІЇ.

Змістовий модуль 3. «Проектування та макетування комплексного дизайн-проекту приміщення установи, підприємства, організації».

Тема 1. Комплексний підхід до проектування офісного приміщення, виставкової експозиції компанії тощо. Технології та матеріали.

Тема 2. Принципи формування виставкової експозиції. Розробка та створення макету виставкової експозиції.

МОДУЛЬ IV. ВЕБ-САЙТ УСТАНОВИ, ОРГАНІЗАЦІЇ.

Змістовий модуль 4. «Проектування та розробка рекламного інформаційного

веб-ресурсу установи, організації»

Тема 1. Формування рекламного інформаційного простору засобами графічного веб-дизайну. Аналітика та типологія веб-сайтів.

Тема 2. Практика проектування та розробки веб-сайтів. Основні вимоги до створення рекламного інформаційного веб-продукту.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	денна форма навчання						заочна форма навчання					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	ого		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль I. Фірмовий стиль. Комплексний підхід в розробці фірмового стилю.												
Змістовий модуль 1. «Поняття та основні складові фірмового стилю»												
Тема 1 Поняття «фірмовий стиль». Історичні відомості про виникнення фірмового стилю. Фірмовий стиль, як різновид графічного дизайну.		2		10		12						
Тема 2. Основні складові фірмового стилю. Нові тенденції		2		10		12						

сучасного фірмового стилю в Україні										
Тема 3. Поняття «фірмовий знак». Теорія і практика. Історичні проформи. Функції фірмових знаків, основні види фірмових знаків. Сучасні особливості фірмового знаку.		2		10		12				
Разом за змістовим модулем 1.	36	6		30		36				
Модуль II. Рекламно-інформаційна продукція.										
Змістовий модуль 2. «Комплексний підхід до проектування рекламної поліграфічної продукції на основі фірмового стилю установи, підприємства, організації».										
Тема 1. Українська знакова система, як підґрунтя для розробки сучасних фірмових знаків. Типологія знаків стародавнього та сучасного мистецтва.		2		14		18				
Тема 2 .Розробка концепції бренду установи (організації). Формування основних напрямків стилю закладу. Характерні		2		14		18				

особливості та концептуальні відмінності. Комплексний підхід до проектування рекламної поліграфічної продукції.																			
Разом за змістовим модулем 2.	32	4		28		36													
Модуль III. Комплексний проект приміщення установи, підприємства, організації.																			
Змістовий модуль 3. «Проектування та макетування комплексного проекту приміщення установи, підприємства, організації».																			
Тема 1. Комплексний підхід до проектування офісного приміщення, виставкової експозиції компанії тощо. Технології та матеріали.		2		16		18													
Тема 2. Принципи формування офісного приміщення, виставкової експозиції. Розробка та створення макету виставкової експозиції.		2		16		18													
Разом за змістовим модулем 3.	36	4		32		36													

Модуль IV. Веб-сайт установи, організації.

Змістовий модуль 4. «Проектування та розробка рекламного інформаційного веб-ресурсу установи, організації»

Тема 1. Формування рекламного інформаційного простору засобами графічного веб-дизайну. Аналітика та типологія веб-сайтів.		2		8		20							
Тема 2. Практика проектування та розробки веб-сайтів. Основні вимоги до створення рекламного інформаційного веб-продукту.		2		8		18							
Разом за змістовим модулем 4.	20	4		16		38							
Усього годин	124	18		106		146							

5. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1.	Лабораторне заняття 1. Приклади розробки фірмового стилю і їх аналіз. Схема розробки фірмового стилю. Вибір тематики власнообраного фірмового стилю.	2	

2.	Лабораторне заняття 2. Поняття – «фірмовий знак». Приклади фірмового знаку (логотипу) та їх роль у формуванні фірмового стилю. Вивчення та класифікація фірмових знаків за їх образним та змістовим навантаженням.	2	
3.	Лабораторне заняття 3. Аналіз графічних символів і знаків сучасних світових та вітчизняних організацій задля адаптації та застосування в даному завданні. Розробка чорно-білих та кольорових варіантів, виконання в техніці векторної графіки	4	
4.	Лабораторне заняття 4. Розробка фірмового знаку (логотипу) власнообраної назви організації, установи, підприємства. Виконання ескізів різних варіантів фірмового знаку з урахуванням психологічного сприйняття образного вирішення літери, монограми або слова, в яких передається їх змістовне навантаження.	4	
5.	Лабораторне заняття 5. Використання модульної сітки у розробці фірмового знаку та фірмового стилю організації.	4	
6.	Лабораторне заняття 6. Розробка фірмового кольору установи, організації на основі з урахуванням змісту їх діяльності. Образне кольорове вирішення.	4	
7.	Лабораторне заняття 7. Розробка елементів фірмового стилю службового пакету та	10	

	документації (візитівка, бейдж, фірмовий бланк, службовий конверт, папка для ділових паперів). Роздрукування та оформлення роботи для подання на перевірку.		
Усього за змістовим модулем 1:		30	
1.	Лабораторне заняття 1. Комплексний підхід до проектування рекламної поліграфічної продукції. Аналіз концепцій брендів установ, організацій, підприємств. Приклади рекламно-інформаційного супроводу світових та вітчизняних брендів.	2	
2.	Лабораторне заняття 2. Використання фірмового знаку (логотипу) та фірмового стилю у брендуванні та створенні рекламно-інформаційного супроводу компанії, організації, установи.	2	
3.	Лабораторне заняття 3. Проектування рекламної листівки, рекламного буклету, плакату, запрошення, флаєру акції компанії, організації, установи, підприємства.	6	
4.	Лабораторне заняття 4. Проектування пакувальної продукції компанії, організації, підприємства (упаковка під продукцію, пакети, пакувальний папір та ін.).	8	
5.	Лабораторне заняття 5. Проектування сувенірної продукції компанії, організації, установи, підприємства або проведення будь-якої акції. (календар, чашка, футболка, ручки, пам'ятні значки, вимпели та ін.).	8	

6.	Лабораторне заняття 6. Роздрукування та оформлення роботи для подання на перевірку.	2	
Усього за змістовим модулем 2:		28	
1.	Лабораторне заняття 1. Комплексне дизайн-проекування офісного приміщення, виставкової експозиції компанії, організації, установи. Аналіз аналогової інформації, її систематизація та виділення основних характерних рис.	4	
2.	Лабораторне заняття 2. Використання фірмового знаку (логотипу), фірмового стилю та всього комплексу рекламно-інформаційного супроводу в дизайн-проекуванні приміщення компанії, організації, установи (офісу, виставкового павільйону, рекламного майданчику до свята та ін.).	4	
3.	Лабораторне заняття 3. Розробка дизайн-проекту розміщення конструктивних, рекламно-інформаційних матеріалів в приміщенні з урахуванням стаціонарних об'єктів.	4	
4.	Лабораторне заняття 4. Виготовлення макету елемента комплексного дизайн-проекту приміщення компанії, організації, установи (офісу, виставкового павільйону, рекламного майданчику до свята та ін.).	8	
5.	Лабораторне заняття 5. Виготовлення макету приміщення компанії, організації, установи (офісу, виставкового павільйону, рекламного майданчику	10	

	до свята та ін.) за розробленим попередньо-дизайн-проектом.		
6.	Лабораторне заняття 6. Роздрукування та оформлення роботи для подання на перевірку.	2	
Усього за змістовим модулем 3:		32	
1.	Лабораторне заняття 1. Аналіз концепцій розробок веб-сайтів установ, організацій, підприємств. Графічні та поліграфічні приклади розробок веб-сайтів відомих світових та вітчизняних брендів, інших установ, порівняння, класифікація.	2	
2.	Лабораторне заняття 2. Розробка концепції веб-сайту компанії, організації, установи на основі розробленого фірмового стилю з використанням рекламно-інформаційного супроводу. Визначення цільової аудиторії споживачів сайту та відповідного для неї зручного формату використання.	2	
3.	Лабораторне заняття 3. Розробка графічного наповнення та окремих елементів веб-сайту відповідно до змісту та напрямків його використання. . Визначення кольору, забезпечення зручної навігації, стилістики заголовків та загального порядку розміщення сторінок.	2	
4.	Лабораторне заняття 4. Розробка головної сторінки веб-сайту компанії, організації, установи в графічному редакторі Coral Draw. Врахування психології сприйняття візуальної інформації.	4	
5.	Лабораторне заняття 5. Розробка допоміжних	4	

	сторінок компанії, організації, установи. Врахування психології сприйняття візуальної інформації залежно від розміру, кольору, тональності та послідовності розміщення її елементів.		
6.	Лабораторне заняття 6. Роздрукування та оформлення роботи для подання на перевірку.	2	
Усього за змістовим модулем 4:		16	
Усього:		106	

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1.	Самостійна робота 1. Пошук аналогів розробок фірмового стилю і їх аналіз.	6	
2.	Самостійна робота 2. Копіювання фірмових знаків, що функціонують нині в рекламному просторі.	6	
3.	Самостійна робота 3. Збір сучасних українських фірмових знаків.	6	
4.	Самостійна робота 4. Виконання розробленої на лабораторних заняттях концепції в матеріалі (техніка колаж в програмах растрової та векторної графіки)	6	
5.	Самостійна робота 5. Збір, систематизація та обробка необхідного векторного, растрового та фотоматеріалу для виконання лабораторних	6	

	завдань.		
6.	Самостійна робота 6. Робота з необхідними кліп-артами для виконання завдань.	6	
Усього за змістовим модулем 1:		36	
1.	Самостійна робота 1. Додатковий пошук аналогової інформації з проектування рекламної поліграфічної продукції та прикладів рекламно-інформаційного супроводу світових та вітчизняних брендів.	6	
2.	Самостійна робота 2. Копіювання та систематизація зразків рекламної, пакувальної та сувенірної продукції відомих світових та вітчизняних брендів.	6	
3.	З Самостійна робота 3. бір, систематизація та обробка необхідного векторного, растрового та фотоматеріалу для виконання лабораторних завдань.	6	
4.	Самостійна робота 4. Робота з необхідними кліп-артами для виконання завдань.	6	
5.	Самостійна робота 5. Вивчення напрямів цінової політики та ціноутворення стосовно виготовлення рекламно-інформаційної та сувенірної продукції, економічна доцільність виготовлення того чи іншого виду продукції.	6	
6.	Самостійна робота 6. Розрахунок пакету цін на власні розробки рекламно-інформаційного супроводу компанії, організації, установи,	6	

	підприємства.		
Усього за змістовим модулем 2:		36	
1.	Самостійна робота 1. Збір та аналіз аналогової інформації з проектування приміщень компанії, організації, установ, її систематизація та виділення основних характерних рис.	4	
2.	Самостійна робота 2. Вивчення аналогової продукції стосовно їх конструктивної та технічної складової, ергономіки та зручності користування.	4	
3.	Самостійна робота 3. Пошуки концептуальної ідеї створення власної концепції дизайн-проекту приміщення компанії, організації, установи.	6	
4.	Самостійна робота 4. Вивчення, пошук та збір матеріалів, необхідних для виготовлення макету дизайн-проекту приміщення компанії, організації, установи.	6	
5.	Самостійна робота 5. Виготовлення окремих дрібних елементів та деталей макету дизайн-проекту приміщення компанії, організації, установи.	6	
6.	Самостійна робота 6. Кольорове роздрукування та зібрання макету приміщення (офісу, виставкової експозиції, рекламного майданчику, подіуму та ін.)	6	
7.	Самостійна робота 7. Розрахунок економічних витрат на виготовлення власного проекту відповідно до умовного приміщення. Вивчення ціноутворення на матеріали для оформлення.	4	

Усього за змістовим модулем 3:		36	
1.	Самостійна робота 1. Збір інформації з розробок веб-сайтів установ, організацій, підприємств, графічних та поліграфічних прикладів розробок веб-сайтів відомих світових та вітчизняних брендів, інших установ, порівняння, класифікація.	6	
2.	Самостійна робота 2. Пошуки концептуальної ідеї створення власної концепції веб-сайту компанії, організації, установи.	8	
3	Самостійна робота 3. Пошук та обробка фотографічного матеріалу, необхідного для розробки веб-сайту компанії, організації, установи.	8	
4.	Самостійна робота 4. Робота з необхідними кліп-артами для виконання лабораторних завдань.	8	
5.	Самостійна робота 5. Кольорове роздрукування та оформлення для подання на перевірку макету розробки веб-сайту приміщення (офісу, виставкової експозиції, рекламного майданчику, подіуму та ін.)	8	
Усього за змістовим модулем 4:		38	
Усього:		146	

7. Методи навчання

Збір, аналіз та узагальнення кращих світових та вітчизняних аналогів розробки фірмового стилю, брендів установ, організацій та компаній, всього комплексу рекламно-інформаційного супроводу їх економічної діяльності; конструювання та моделювання макетної продукції з використанням площинних зображень та об'ємних форм; образно-естетичне вирішення графем

та знаків в розробці фірмового стилю, бренду та їх органічне використання в інших видах рекламно-інформаційної продукції; методи практичної роботи з матеріалами для макетування, креслярським приладдям та ін.; методи візуальної (графічної) трансформації форми, образної та морфологічної трансформації; методи актуалізації художньо-естетичних знань з дизайн-проекування, естетизації природного і предметного середовища, самоорганізації естетичної культури студентів (самовідчуття, самоусвідомлення, самореалізація) в створенні дизайн-проектів, самостійний аналіз та спостереження студентів (відбір та узагальнення результатів), створення ситуації новизни (творчого пошуку) ідеї проекту, використання життєвого досвіду студентів тощо.

8. Методи контролю

Поточний контроль, модульні та міжсесійні перегляди, підсумкові екзаменаційні кафедральні перегляди, виконання творчих робіт.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

залік 6 сем.

Поточна робота						сума
Вид роботи	Змістовий модуль 1					
	T1	T2	T3			
лекції	2	2	2			6
лабораторні	23	23	24			70
самостійні	8	8	8			24
Разом	33	33	34			100

Т.1, Т.2, Т.3– теми

Бали, які отримують студенти розподіляються наступним чином:

1. Відвідування лекційних занять – 6 балів (2 бали за 1 відвідування).
2. Виконання лабораторних робіт – 70 балів (10 балів за 1 виконану лабораторну роботу).
3. Опрацювання завдань самостійної роботи – 24 бали (4 балів за 1 виконану самостійну роботу).

залік 7 сем.

Поточна робота						сума
Вид роботи			Змістовий модуль 2			
			Т1	Т2		
лекції			2	2		4
лабораторні			36	36		72
самостійні			12	12		24
Разом			50	50		100

Т.1, Т.2– теми

Бали, які отримують студенти розподіляються наступним чином:

1. Відвідування лекційних занять – 4 бали (2 бали за відвідування).
2. Виконання лабораторних робіт – 72 бали (6 балів за 1 виконану лабораторну роботу).
3. Опрацювання завдань самостійної роботи – 24 бали (4 бали за 1 виконану самостійну роботу).

Екзамен 8 сем.

Поточна робота						сума	
Вид роботи			Змістовий модуль 3		Змістовий модуль 4		
			T1	T2	T1	T2	
лекції			1	1	1	1	4
лабораторні			18	18	18	18	72
самостійні			6	6	6	6	24
Разом			25	25	25	25	100

T1.1, T1.2– теми

Бали, які отримують студенти розподіляються наступним чином:

1. Відвідування лабораторних занять – 4 бали (1 бал за відвідування).
2. Виконання лабораторних робіт – 72 балів (3 бали за 1 виконану лабораторну роботу).
3. Опрацювання завдань самостійної роботи – 24 бали (1 бал за 1 виконану самостійну роботу).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою		Оцінка ЄКТС	100-бальна система оцінювання
Екзамен (чотирирівнева)	Залік (дворівнева)		
відмінно	зараховано	A	90-100
добре	зараховано	B	80-89
		C	71-79
задовільно	зараховано	D	61-70

		Е	50-60
незадовільно	незараховано	FX	30-49
		F	0-29

10. Методичне забезпечення

Навчально-методичне забезпечення (конспекти лекцій, лабораторних занять), розроблені завдання, зразки виконаних творчих робіт, наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво].

11. Рекомендована література Базова

1. Азгальдов Г.Г. Красота сооружений и количественная мера / Г.Г. Азгальдов. - - Архитектура СССР, 1968. - №9. - С. 8-12.
2. Азизян И.Н. Цветовая композиция в современной архитектуре / И.Н. Азизян // Композиция в современной архитектуре. - М.: ЦНИИ теории и истории архитектуры, 1973. - С. 14-22.
3. Андрущенко Т. Феномен естетичного : базові підвалини його сучасного пізнання / Тетяна Андрущенко // Вища освіта України. — 2008. — № 2. — С. 112–118.
4. Барташевич А.А. Основы художественного конструирования / Александр Александрович Барташевич. - Мн.: Выш. шк., 1984. - 224 с.
5. Блохин В. В. Архитектура интерьера промышленных зданий / В.В. Блохин. - М.: Стройиздат, 1973. - 148 с.
6. Волкова В.В. Дизайн рекламы. Учебное пособие. - М.: Книжный дом «Университет», 1999.
7. Волкотруб И.Т. Основы художественного конструирования / И.Т. Волкотруб. - Киев.: Высшая школа, 1998. - 428 с.

8. Гурский Ю.А., Васильев А.В. Photoshop CS. Трюки и эффекты. / Ю.А. Гурский, А.В. Васильев С-Питер.; Питер, 2005-195 с.: ил. Степанова А.В. Объемно-пространственная композиция / А.В. Степанова. – М.: Стройиздат, 1993. – 265 с.
9. Даниленко В.Я. Основы дизайну / В.Я. Даниленко. – К.: 1966. – 92 с.
10. Дериберс М. Цвет в деятельности человека / М. Дерибере. – М.: Сов. художник, 1964. – 88 с.
11. Дижур А.Л. Фирменный стиль / А.Л. Дижур. – М.: ВНИИТЭ, 1973 (альбом).
12. Ефимов А.В. Изучение формообразующего действия цвета на макетах. / А.В. Ефимов. – М.: Архитектура СССР, 1972, – № 8. – с. 1-3.
13. Зайцев Г.К. Графика и архитектурное творчество / Г.К. Зайцев. – М.: Стройиздат, 1979. – 160 с.
14. Зоз Н.И., Шафранов Б.В. Свет и цвет на производстве / Н.И. Зоз, Б.В. Шафранов. – М.: Медицина, 1970. – 32 с.
15. Калугін С.Н. Естетичне виховання засобами мистецтва / С.Н. Калугін. – К.: Рад. школа, 1992. – 198 с.
16. Кишик А.Н. Adobe Photoshop 7.0. Эффективный самоучитель / Алексей Кишик. – СПб.: ООО «ДиаСофтЮП», 2003. – 368 с.
17. Коваль П.Т. Естетичне виховання школярів / П.Т. Коваль. – К.: Знання УРСР, 1984. – 87 с.
18. Снарський О.В. Шрифт в мистецтва художнього оформлення / О.В. Снарський. – К.: Київ: Реклама, 1975. – 356 с.
19. Тайц А.М., Тайц А.А. CorelDRAW 10: все программы пакета А.М. Тайц, А.А. Тайц. – СПб.: БХВ-Петербург, 2001. – 452 с.

Допоміжна

1. Ашкенази Г.И. Цвет в природе и технике / Г.И. Ашкенази. – М.: Энергия, 1974. – 94с.
2. Буляница Т.В. Дизайн на компьютере / Т.В. Буляница. – С-Питер.; 2003.-205 с. ил.
3. Логвиненко Г.М. Декоративная композиция / Г.М. Логвиненко. – М.: Владос, 2004. – 144 с.: ил.
4. Калмыкова Н.В. Макетирование / Н.В. Калмыкова, Н.А. Максимова. – М.: Архитектура-С, 2004. – 123 с.
5. Ким Л. 3D Studio MAX 4/5 для дизайнера. Искусство трехмерной анимации: пер с англ. / Ли Ким. – К.: ООО «ГИД «ДС», 2002. – 848 с.
6. Ковтаниук Ю.С. Corel DRAW 11 для дизайнера: под ред. С.В. Соловьяна/ Юрий Славович Ковтаниук. – К.: Юниор, 2003. – 1040 с.
7. Колейчук В.Ф. О комбинаторном формообразовании // Художественные и комбинаторные проблемы формообразования. – М., 1979. – С. 32-39.
8. Колейчук В.Ф. Комбинаторика элементов архитектурной формы // Композиция в современной архитектуре. – М., 1973. – С. 143-151.
9. Куленко М.Я. Графічний дизайн / Михайло Якович Куленко. – К.: КНУБА, 2003. – 144 с.
10. Куленко М.Я. Основи графічного дизайну: підручник / Михайло Якович Куленко. – К.: Кондор, 2006. – 492 с.
11. Михайленко В.Е. Основи композиції. Геометричні аспекти художнього формотворення / В.Е. Михайленко. – Київ : Каравелла, 2004.
12. Сомов Ю.С. Композиция в технике / Ю.С. Сомов. – М.: Машиностроение, 1977. – 269 с.: ил.
13. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над комплексними проектами розробки веб-сайтів: науково-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207

- Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КП, 2014. – 34 с.
14. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення Криворізького державного педагогічного університету: науково-методичні матеріали і рекомендації [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузі знань 02 Культура і мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: КДПУ, 2017. – 70 с.
15. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею: науково-методичні матеріали і рекомендації [для студентів напряму підготовки 6.020207 Дизайн галузі знань 0202 Мистецтво; спеціалізація «Графічний дизайн»] / уклад. В.В. Томашевський. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ» КП, 2015. – 65 с.
16. Победин В. А. Знаки в графическом дизайне / В. А. Победин. – Харьков : Ранок, 2001. – 96 с.

12. Інформаційні ресурси

Бібліотека ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет», міська бібліотека мистецтв, інформативна база факультету мистецтв, електронні ресурси.

1. Основні відомості про виробництво друкованої продукції. Режим доступу до статті: <http://poligrafiya-pereplet.kiev.ua/poligrafiya/virobnitstvo-druk.html>.

2. Додрукарська підготовка оригінал-макетів. Режим доступу: <http://www.ulanchenko.com/books/gd-prepress/colormodels.html>

3. Volodymyr Tomashevskyi. <https://orcid.org/0000-0002-9849-8569>

4. Volodymyr Tomashevskyi.

https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=g5Vba28AAAAJ&view_op=list_works&gmla=AJsN-

F5Qtzk7uH2GEzeTYTB35Ndxfy4n2eZIm7cFRnGUwRMMr5CJpWGQh7YsxTNDe
vvn8y6tdvRMACuVmRVt6afiRdOLuXVG7Nh9ygL3GphhFCyO4qsMEtHXzGElIV
PmedDIIdAX8c0B

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ З ФОРМУВАННЯ
ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ
В НАВЧАЛЬНІЙ, НАУКОВІЙ, ПОЗААУДИТОРНІЙ ТА КУЛЬТУРОТВОРЧІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ.

Дисципліна «Основи формотворення»

1. Творча робота над об'ємними художньо-естетичними композиціями з простих геометричних фігур.
2. Творча робота над об'ємними художньо-естетичними композиціями, присвяченими стилізації природної форми.
3. Творча робота над художньо-естетичними вправами, присвяченими зображенню контрасту величини, форми і тону.
4. Творча робота над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню статичної та динамічної композицій.
5. Творча робота над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню симетричної та асиметричної композицій.
6. Творча робота над художньо-естетичними вправами, присвяченими створенню врівноваженої та неуврівноваженої композицій.
7. Творча робота над художньо-естетичними вправами, присвяченими трансформації кубічної форми (об'ємно-просторова композиція).
8. Творча робота над художньо-естетичними вправами, присвяченими графічній трансформації кубічної форми.
9. Творча робота над художньо-естетичними вправами, присвяченими трансформації природної форми на основі одного або декількох модулів.
10. Творча робота над створенням дизайн-проекту художньо-естетичними оформлення кабінету гендерної освіти КДПУ (створення об'ємного знаку).

- 11.Творча робота над створенням арт-об'єктів художньо-естетичного спрямування.
- 12.Художньо-естетичні завдання з дизайн-проектування з використанням малих пластичних форм.
- 13.Художньо-естетичні завдання з дизайн-проектування з використанням малих пластичних малих архітектурних форм.

Дисципліна «Основи зовнішньої реклами»

- 14.Творчі завдання з проектування художньо-естетичного оформлення просторового середовища до Дня Землі (до Дня дизайнера, до Дня працівника освіти, до Дня козацької слави, Дня студента та ін.)
- 15.Творчі завдання з проектування художньо-естетичного оформлення вивіски магазину молодіжного брендового одягу «Стиліст».
- 16.Творчі завдання з проектування художньо-естетичного оформлення вивіски мережі магазинів музичних інструментів «Акорд».
- 17.Творчі завдання з проектування художньо-естетичного оформлення вивіски мережі магазинів з продажу мобільних телефонів та аксесуарів «Чорно-біла».
- 18.Творчі завдання з проектування художньо-естетичного оформлення вивіски мережі магазинів рибальства та мисливства «Золота рибка».
- 19.Творчі завдання з проектування художньо-естетичного оформлення вивіски мережі магазинів товарів дитячого харчування «Малятко».
- 20.Художньо-естетичні вправи з виготовлення об'ємних літер вивісок відповідно до виконаних дизайн-проектів художнього оформлення вивіски.
- 21.Художньо-естетичні вправи з виготовлення об'ємних планшетів (простих модулів) відповідно до заданих розмірів.
- 22.Кваліфікаційне завдання з дизайн-проектування та виготовлення в матеріалі вивіски на художньо-графічне відділення факультету мистецтв.

23. Кваліфікаційне завдання з дизайн-проектування та виготовлення в матеріалі вивіски на музично-педагогічне відділення факультету мистецтв.
24. Кваліфікаційне завдання з дизайн-проектування художньо-естетичного оформлення фасаду художньо-графічного відділення факультету мистецтв Криворізького державного педагогічного університету та виготовлення в матеріалі рекламного банеру.

Дисципліна «Комплексне проектування»

(спеціалізація «Графічний дизайн»)

25. Кваліфікаційне завдання з комплексного дизайн-проектування художньо-естетичного оформлення міжповерхового простору КДПУ «Визначні дати становлення університету».
26. Кваліфікаційне завдання з комплексного дизайн-проектування художньо-естетичного оформлення інтер'єру спеціалізованого (навчального, торгового або житлового приміщення).
27. Кваліфікаційне завдання з комплексного дизайн-проектування художньо-естетичного оформлення інтер'єру з введенням декоративного елементу (підставки під квіти, меблі, розпис, вітраж, імітація «сграфіто» та ін.).
28. Кваліфікаційне завдання з комплексного дизайн-проектування художньо-естетичного оформлення інтер'єру з використанням українських етнічних мотивів
29. Комплексна розробка із використанням спеціалізованого програмного забезпечення в профільній дизайнерській роботі (проектування упаковки, розробка дизайну інтер'єру, розробка оригінал-макету поліграфічного видання, розробка оформлення інтернет-ресурсів тощо).
30. Комплексна робота над етапами розробки спеціалізованих дизайн-проектів за різними напрямками діяльності (проектування упаковки,

розробка інтер'єру, розробка оригінал-макету поліграфічного видання, розробка оформлення інтернет-ресурсів тощо).

- 31.Творчі завдання з художньо-естетичного комплексного дизайн-проектування та розробки корпоративного (фірмового) стилю установи, підприємства, організації.
- 32.Творчі завдання з проектування художньо-естетичного оформлення Криворізького державного педагогічного університету.
- 33.Творчі завдання з проектування художньо-естетичного оформлення музею історії Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею.
- 34.Творчі завдання з проектування художньо-естетичного оформлення спеціалізованого інтернет-ресурсу (веб-сайту) організації, установи, підприємства, університету тощо.
- 35.Творчі завдання з проектування художньо-естетичного оформлення інтерфейсу інтернет-заходу («Міс КДПУ», «Посвята в дизайнери», «Конкурс АРТ-Погляд» та ін.)
- 36.Розробка художньо-естетичного візуального графічного забезпечення Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми формування естетичної культури майбутніх дизайнерів» (емблема, логотип, календар, буклет, обкладинки блокнотів, програми та ін.).
- 37.Розробка художньо-естетичної візуалізації інформаційного ресурсу Криворізького державного педагогічного університету.
- 38.Творчі завдання з проектування та художньо-естетичного оформлення упаковки певного товару, подарункової упаковки та інших видів подарункової продукції, демонстраційного дісплею тощо.
- 39.Комплексна розробка художньо-естетичного оформлення рекреаційних зон університету з використанням поліграфічних плоских та об'ємних елементів.

40.Художньо-естетичне оформлення мультимедійної презентації заходу, події, організації, установи, ділового проекту та ін.

Дисципліна «Комплексне проектування»

(спеціалізація «Дизайн одягу і аксесуарів»)

41.Моделювання сучасного жіночого одягу на основі народних традиційних елементів.

42.Проектування сучасного жіночого одягу з декоруванням українською вишивкою.

43.Дизайн-проектування та декорування виробів та аксесуарів.

44.Проектування сучасного сценічного костюма.

45.Дизайн-проект комплекту одягу на основі історичного аналогу національного костюма.

46.Проектування колекції суконь з елементами аплікації, вишивки.

47.Проектування колекції одягу із застосуванням техніки розпису «холодний батік».

48.Проектування та виготовлення колекції головних уборів.

49.Дизайн-проект жіночого костюма в романському стилі.

50.Особливості конструювання та моделювання жіночого ділового костюму.

Дисципліна «Спеціалізація в графічному дизайні»

51.Творчі завдання з художньо-естетичного оформлення оригінал-макету спеціалізованого періодичного поліграфічного видання (журнал, каталог, постер та ін.)

52.Творчі завдання з художньо-естетичного оформлення оригінал-макету книжки та її ілюстрування (серія ілюстрацій).

53.Творчі завдання з художньо-естетичного оформлення оригінал-макету арт-книги або книжки-розмальовки для дітей дошкільного віку.

54. Розробка художньо-естетичного поліграфічного супроводу Всеукраїнського музичного фестивалю «Мелодії кохання» (проект рекламного банеру, флаєру, рекламного плакату, візитівок та ін.)
55. Розробка художньо-естетичного поліграфічного супроводу рекламної профорієнтаційної компанії Криворізького державного педагогічного університету.
56. Творчі завдання зі створення оригінал-макетів рекламних постерів (друкованих видань) із застосуванням елементів фірмового стилю.
57. Створення художньо-естетичної серії фотографічних робіт (сюжетні мотиви) засобами високотехнологічної поліграфії.
58. Творчі завдання зі стилізації та розробки текстильної орнаментики на основі рослинної, тваринної форми, геометричної орнаментики.

Дисципліна «Макетування і моделювання»

59. Художньо-естетичні вправи зі створення глибинно-просторової відкритої, закритої та багаторівневої форми.
60. Художньо-естетичні вправи зі створення дизайн-проекту входу в архітектурну споруду (фронтальне графічне та об'ємне вирішення).
61. Художньо-естетичні вправи зі створення дизайн-проекту зупинки громадського транспорту.
62. Художньо-естетичні вправи зі створення дизайн-проекту та макету зупинки громадського транспорту.
63. Художньо-естетичні вправи зі створення дизайн-проекту та макету декорацій оформлення сцени до тематичного вечора, пісенного шоу, КВК, вистави, лялькового театру та ін.
64. Творчі завдання з художньо-естетичного дизайн-проекування та макетування маски казкового персонажу.
65. Творчі завдання з художньо-естетичного дизайн-проекування та макетування розгортки рельєфів архітектурних споруд.

- 66.Творчі завдання з художньо-естетичного дизайн-проектування та макетування розгортки рельєфів архітектурних споруд.
- 67.Творчі завдання з художньо-естетичного дизайн-проектування та макетування костюмів персонажів казки у вигляді аплікації або колажу.
- 68.Кваліфікаційне завдання зі створення макету залізничного вокзалу ст.Рокувата (м. Кривий Ріг).
- 69.Кваліфікаційне завдання з художньо-естетичного оформлення паркової зони Криворізького державного педагогічного університету, міської паркової зони, земельних ділянок з введенням малих архітектурних форм.
- 70.Кваліфікаційне завдання з конструювання та моделювання жіночого святкового вбрання та головного убору.

Додаток І.І.
Студентські роботи з дисципліни
«Спеціалізація в графічному дизайні»

Додаток І.2.
Студентські роботи з дисциплін
«Макетування і моделювання», «Основи зовнішньої реклами»

Додаток І.3.
Студентські роботи з дисципліни
«Основи зовнішньої реклами»

Додаток І.4.
Студентські роботи з дисципліни
«Основи формотворення»

Додаток І.5.
Студентські роботи з дисципліни
«Основи формотворення»

Додаток 1.6.
Студентські роботи з дисципліни
«Основи формотворення»

Додаток І.7.
Студентські роботи з дисципліни
«Комплексне проектування»

ДИСЦИПЛІНА «КОМПЛЕКСНЕ ПРОЕКТУВАННЯ»

планетарій АНТАРЕС

ПРИКЛАД РОЗРОБКИ ТА ПОДАННЯ ФІРМОВОГО СТИЛЮ, ЛОГОТИПУ, БЛАНКУ ДІЛОВОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ, ФІРМОВОГО КОНЦЕРТУ, ВІЗІТОВОК ТА ФЛАГЕРУ ВИКОНАЛА СІ. ПР. ДГ-14 ТРАН ВЛАДИСЛАВА

ЗНИЖКА НА ІНШІ РОЗВАГИ 50%

26 ТІЛЬКИ ЧЕРВНЯ ПАРАД ПЛАНЕТ

КОСМІЧНІ-КАФЕ-АТРАКЦІОНИ-МАГАЗИНИ

ВХІД ВІЛЬНИЙ! НЕ ПРОПУСТІТЬ!

СТУДЕНТСЬКІ РОБОТИ

ДИСЦИПЛІНА «КОМПЛЕКСНЕ ПРОЕКТУВАННЯ»

ОМРІЯНА ХАТА

ПРИКЛАД РОЗРОБКИ ТА ПОДАННЯ ФІРМОВОГО СТИЛЮ, ЛОГОТИПУ, БЛАНКУ ДІЛОВОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ, ФІРМОВОГО КОНЦЕРТУ, ВІЗІТКИ ТА РЕКЛАМНОГО ПЛАКАТУ ВИКОНАЛА СІ. ПР. ДГ-14 КРАВЕЧЕНКО ОЛЕКСАНДРА

Будівництво котеджів, житлових будинків, садів, Благоустрій території. Індивідуальний підхід до кожного клієнта. Великий досвід роботи. Мінімальні терміни. Якість гарантована.

ТОВ «Омріяна Хата»
вул. 23 - Листога, 18
+380(664)38-27-14, +380(664)38-22-44
Email: omyriana.hata@gmail.com

СТУДЕНТСЬКІ РОБОТИ

Додаток 1.8.
Студентські роботи з дисципліни
«Комплексне проектування», «Основи зовнішньої реклами»

*Підписано до друку 14.11.2017
Формат 60x84/16. Ум. др. арк. 35,75
Тираж 300 прим.*

*Видавництво «Діонат» (ФО-П Чернявський Д.О.)
пр. 200 річчя Кривому Рогу, 17, (зуп. «Спаська»),
тел.: (056) 440-21-63; 404-05-92; (067) 46-46-102
Свідоцтво ДК 3449 від 02.04.2009 р.
www.dionat.com*

*Друк: ФОП Маринченко С. В.
вул. Героїв АТО, 81-А, оф. 109, м. Кривий Ріг
Дніпропетровська обл., 50086
Свідоцтво про державну реєстрацію
№030567 від 19.01.2007 р.
Тел. (067) 539-66-81*